

STENOGRAFICKÁ ZPRÁVA O SCHÔDZKACH SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY

Zpráva povereníka-predseda Slovenskej komisie pre investičnú výstavbu o vybavení návrhov, podnetov a pripomienok poslancov prednesených na poslednej schôdzke Slovenskej národnej rady 17. septembra 1964

Zpráva podpredseda Slovenskej národnej rady a predsedu Slovenskej plánovacej komisie ministra Vincenta Krahulca o úlohách štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku v roku 1965 a o opatreniach na jeho zabezpečenie

Návrh rozpočtu Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií a inštitúcií na Slovensku na rok 1965

Zpráva o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov Slovenskej národnej rady

Zpráva predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970

Zpráva predsedu Slovenskej akadémie vied akademika Dionýza Blaškoviča o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy

14
Slovenská národná rada

IV. volebné obdobie

STENOGRAFICKÁ ZPRÁVA

o 3. schôdzke Slovenskej národnej rady
v Bratislave 30. novembra a 1. decembra 1964

**3. schôdzka Slovenskej národnej rady 30. novembra
a 1. decembra 1964**

Prítomní

predseda SNR Michal Chudík
podpredsedovia Vincent Krahulec, Jozef Kríž
prvý námestník Štátnej plánovacej komisie Drahomír Dvořák
predseda Výboru Národného zhromaždenia pre plán a rozpočet
František Tymeš
predseda Československej akadémie vied akademik František
Šorm
prvý námestník predsedu Štátnej komisie pre koordináciu a
rozvoj vedy a techniky inž. Jan Neuman
predseda Slovenskej akadémie vied akademik Dionýz Blaž-
kovič
vedúci pracovníci z prerokúvaných úsekov
83 poslancov podľa listiny o prítomnosti

(Začiatok schôdzky o 9.00 hodine.)

Podpredseda **Križ:**

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia!

Otváram 3. schôdzku Slovenskej národnej rady a zisťujem,
že Slovenská národná rada je spôsobilá sa uznášať.

Na dnešnom rokovaní vítam

prvého námestníka Štátnej plánovacej komisie súdruha Draho-
míra D v o ř á k a,
predsedu Výboru Národného zhromaždenia pre plán a rozpočet
súdruha Františka T y m e š a,
ako aj všetkých prítomných hostí.

Súdružky, súdruhovia,

skôr ako prikrôčíme k rokovaniu, Predsedníctvo SNR navrhuje,
aby podľa § 15 rokovacieho a pracovného poriadku pre dnešnú
schôdzku si Slovenská národná rada zvolila za overovateľov
poslancov Ernesta K r i ž a n a a Štefana T r s t e n s k é h o.

Kto súhlasí s návrhom, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie).

Ďakujem. Overovatelia sú zvolení podľa návrhu.

Prikrôčíme

k schváleniu programu 3. schôdzky Slovenskej národnej rady.

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady navrhuje, aby Sloven-
ská národná rada pre svoju tretiu schôdzku určila tento
program:

1. Zpráva povereníka predsedu Slovenskej komisie pre investič-
nú výstavbu o vybavení návrhov, podnetov a pripomienok
poslancov prednesených na poslednej schôdzke Slovenskej ná-
rodnej rady 17. septembra 1964.

2. Zpráva podpredsedu Slovenskej národnej rady a predsedu Slovenskej plánovacej komisie ministra Vincenta Krahulca o úlohách štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku v roku 1965 a o opatreniach na jeho zabezpečenie.

3. Návrh rozpočtu Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií a inštitúcií na Slovensku na rok 1965.

4. Zpráva o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov Slovenskej národnej rady.

Predsedníctvo k tomuto bodu oznamuje, že text zprávy o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov SNR bol súdruhom poslancom rozdáný. Táto zpráva bude prerokovaná zajtra ako 1. bod bez toho, aby bola prednesená.

Predsedníctvo upozorňuje, že v budúcnosti text zprávy o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov SNR bude súdruhom poslancom poslaný súčasne s pozvaním na plenárnu schôdzku.

5. Zpráva predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970.

6. Zpráva predsedu Slovenskej akadémie vied akademika Dionýza Blaškoviča o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy.

Predsedníctvo SNR stiahlo s programu 7. bod, t. j. svoj návrh na vydanie zákona SNR o náhradách poslancov a platoch funkcionárov SNR.

Máte, súdružky a súdruhovia poslanci, pripomienky alebo doplnky k navrhnutému programu?

(Neboli.)

Pretože pripomienok niet, dávam o návrhu hlasovať.

Kto súhlasí s navrhnutým programom, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Je niekto proti?

(Nikto.)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(Nikto.)

Ďakujem.

Tým Slovenská národná rada schválila program rokovania.

Môžeme pristúpiť k prerokovaniu prvého bodu programu, ktorým je

zpráva povereníka-predseda Slovenskej komisie pre investičnú výstavbu o vybavení návrhov, podnetov a pripomienok poslancov prednesených na poslednej schôdzke Slovenskej národnej rady 17. septembra 1964.

Prosím súdruha povereníka inž. Marku, aby sa ujal slova.

Povereník-predseda inž. Marko:

Vážená Slovenská národná rada,
súdržky a súdruhovia poslanci!

Na predošlej schôdzke Slovenskej národnej rady v septembri t. r. vystúpili v diskusii viacerí súdruhovia poslanci s podnetnými pripomienkami a námetmi k prerokúvanej problematike investičnej výstavby. Hoci sa na niektoré z týchto diskusných príspevkov odpovedalo priamo na predošlej schôdzke, pokladám za účelné vrátiť sa k niektorým otázkam a príspevkom, najmä k tým, ktoré svojím významom a charakterom si vyžadujú našu osobitnú pozornosť.

Súdruh poslanec Bednár upozornil na rad nedostatkov pri bytovej výstavbe a najmä pri výstavbe sídlisk. Slovenská komisia pre investičnú výstavbu v spolupráci s krajskými národnými výbormi ukončila podrobný prieskum úrovne a vybavenosti jednotlivých sídlisk. Zistili sme, že na 75 sídliskách, na ktorých je bytová výstavba podstatne už dokončená, je potrebné doplniť technickú vybavenosť nákladom 148 mil. Kčs a občiansku vybavenosť nákladom 337 mil. Kčs. Likvidácia tohto mnohoročného

zaostávania si, prirodzene, vyžiada dlhšie obdobie. Na nových sídliskách, ktoré sa len teraz začínajú budovať, nemali by sa už vyskytovať podobné nedostatky, a to najmä preto, že tieto sídliská sa už plánujú komplexne ako vládou menovite schvaľované stavby, pričom objekty občianskej a technickej vybavenosti majú byť odovzdávané do užívania v časovom súlade a nadväznosti s odovzdávaním bytov. Je len potrebné, aby sa pri kontrole a hodnotení plnenia plánu bytovej výstavby hneď od začiatku budúceho roku dôsledne uplatňovala požiadavka na realizáciu komplexnej výstavby sídlisk.

Slovenská komisia pre investičnú výstavbu spracúva teraz technicko-ekonomickú koncepciu výstavby sídlisk na Slovensku do roku 1970 ako základný podklad pre včasnú a komplexne ponímanú prípravu výstavby sídlisk na roky 1966—1970, rátajúc do toho aj dokončovanie výstavby už existujúcich, ale nedostatočne vybavených sídlisk.

Súduh povereník H a g a r a i s. inž. L o n g a u e r vo svojom vystúpení sa zapodievali problémom nadmernej rozostavanosti v investičnej výstavbe.

Chcem informovať Slovenskú národnú radu o tom, že Štátna komisia pre investičnú výstavbu na základe podrobného rozboru vývoja príčin narastania rozostavanosti a po praktickom overení niektorých metodických a teoretických záverov vypracúva návrh opatrení na zníženie terajšej nadmernej rozostavanosti. V oblasti plánu sa navrhuje obmedzovať rozsah novozačínaných stavieb tak, aby prevažná časť dodávateľských kapacít sa sústreďovala na dokončovanie a urýchlené pokračovanie výstavby rozostavaných objektov a stavieb. Pre reálnejšie posudzovanie situácie v rozostavanosti treba tiež spresniť platnú metodiku; z objemu rozostavaných stavieb navrhuje sa vylúčiť tie objekty, resp. technologické súbory, ktoré sú už dokončené, a najmä sú už v prevádzke. Je to v súlade aj s námetom, ktorý predniesol s. inž. L o n g a u e r. Ďalej sa počíta s revíziou cien jednotlivých druhov stavebných prác, hlavne dokončovacích prác, ktoré sú pre dodávateľské organizácie nevýhodné z hľadiska rentability i produktivity práce podľa terajšej metodiky plánovania a rozpočtovania. V rámci novej sústavy riadenia sa odporúčajú hmotné stimuly zamerané na skrátenie času výstavby.

Osobne som toho názoru, že by bolo chybné, ak by sme úlohu znížiť rozostavanosť zužovali iba na obmedzovanie novozačínaných stavieb. Riešenie otázok rozostavanosti treba vidieť v pozitívnom prístupe k tejto otázke, v ofenzívnom hľadaní ciest, ako dodržať a skrátiť normy lehôt výstavby, ako stavať kratšie,

kvalitnejšie a ekonomickejšie. Ďalej v otázke, ako zvýšiť kapacitu nášho stavebníctva, ako prispôbiť úlohám plánu štruktúru a rozmiestenie stavebných kapacít, ako zlepšiť a stabilizovať dodávateľsko-odberateľské vzťahy, najmä strojné dodávky, ako zlepšiť kvalitu projekcie, včasnosť prípravy a riadenie investičnej výstavby vôbec.

Z týchto hľadísk máme aj my na Slovensku nemálo podlžností. Len v krajských organizáciách stavebníctva chýba nám do plánovaného počtu aj v tomto mesiaci okolo 1500 stavebných robotníkov. V súvislosti s prípravou novozačínaných stavieb, ako aj s náročnými úlohami na dokončovanie stavieb v nasledujúcom roku, vystupuje do popredia nanajvýš aktuálna a zodpovedná robota: využiť posledné týždne tohto roka na kompletizáciu pripravenosti stavieb. Slovenská komisia pre investičnú výstavbu za pomoci aktívu SNR ešte v tomto roku sústreďí svoje úsilie na kompletizáciu prípravy investičnej výstavby na rok 1965 pri všetkých významnejších stavbách. Musím však poznamenať, že investori a dodávateľia nemôžu zostať v nijakom prípade pasívni, neplnenie ich povinností a záväzkov pri sprisnom režime, povoľovanie započatia stavieb by mohlo viesť len k nežiadúcemu oddialeniu plánovanej výstavby.

Na našom septembrovom pléne vystúpil v diskusii s. minister Pešl a informoval Slovenskú národnú radu o tom, ako ministerstvo a jemu podriadené organizácie zabezpečujú výstavbu dôležitých stavieb na Slovensku.

Prichodí mi informovať Slovenskú národnú radu o tom, že situácia v plnení dodávok technologického zariadenia pre niektoré dôležité stavby na Slovensku je naďalej nie celkom uspokojivá. Ministerstvo ťažkého strojárstva na základe zhodnotenia očakávaného plnenia predpokladá, že zo strany tohto rezortu úlohy na výstavbe parnej elektrárne vo Vojanoch, Dusikárne v Šali a Slovnaftu v Bratislave sa nesplnia v tomto roku zhruba o 78 mil. Kčs. O možnostiach zníženia tohto manka v strojovo-technologických dodávkach a montážach budeme ešte rokovať.

Osobitne nás musí znepokojovať súčasný stav vo výstavbe parnej elektrárne vo Vojanoch. V budúcom roku sa má odovzdať časť elektrárne do prevádzky. Touto novou kapacitou sa má zmierniť veľmi napätá situácia v zásobovaní elektrickou energiou v zime 1965/1966. Termíny stanovené technickým režimom výstavby vo Vojanoch sú už na samom okraji realizovateľnosti. Plnenie stavebných prác sa v októbri tiež zhoršilo. Hoci technický režim bol znovu spresnený a odsúhlasený na úrovni ná-

mestníkov ministrov koncom októbra t. r., opäť sa úlohy neplnia dôsledne a načas.

Na porade u podpredsedu vlády a predsedu Štátnej komisie pre investičnú výstavbu s. Piller a bolo uložené ministrovi poverenému vedením Ústrednej správy energetiky a ministrom ťažkého strojárstva a stavebníctva bezpodmienečne zabezpečiť splnenie technického režimu tejto stavby na IV. štvrťrok 1964, hlavne úloh spojených s realizáciou zimných opatrení, a tým zabezpečiť plynulý postup stavebno-montážnych prác v zimnom období 1964/65.

S Výborom Národného zhromaždenia pre investičnú výstavbu a stavebníctvo sme sa dohodli na tom, že situáciu vo Vojanoch posúdime na spoločnom zasadnutí výboru a našej komisie, ktoré sa uskutoční vo februári 1965 priamo na stavbe.

Súdrh minister Pešl žiadal vo svojom vystúpení na SNR pomoc pre vytváranie priaznivých podmienok pre montážnikov v zimnom období vo Vojanoch. Vec sa rieši takto:

- komisia KNV pre obchod v Košiciach priamo na stavbe prerokovala situáciu a prijala opatrenia na zlepšenie sortimentu požadovaných potravín;

- pre ubytovanie pracovníkov priamo na pracovisku odovzdala sa ďalšia ubytovňa pre 160 ľudí (v poradí tretia) a štvrtá ubytovňa sa pripravuje na odovzdanie v decembri 1964;

- ďalšie rozšírenie ubytovacích priestorov bolo dohodnuté vo Veľkých Kapušanoch, a to jednak výstavbou 162 bytových jednotiek v roku 1965 a okrem toho 4 ubytovacie (s kapacitou 600 postelí) priestory taktiež vo Veľkých Kapušanoch, a to v termínoch koncom I. kvartálu 1965 jednu a postupne do konca II. kvartálu ďalšie 3 ubytovne;

- prechodný nedostatok ubytovacích možností v januári až v marci 1965 (cca 200—250 lôžok) sa rieši v spolupráci s ONV Trebišov, a to podľa možností v hoteli V. Kapušany, Čierna nad Tisou, prípadne inde;

- vodovod pre byty a ubytovne vo Veľkých Kapušanoch je hotový, napojenie niektorých ubytovní však treba ešte urýchlene dokonpletizovať.

Požiadavky vyslovené na septembrovom pléne SNR poslancom s. H o r á k o m a povereníkom s. L ú č a n o m vo veci výstavby zdravotníckych a školských objektov budú riešiť koordinovane príslušné orgány Slovenskej národnej rady a krajských národných výborov. Potrebné návrhy sa pripravujú.

Na niektoré diskusné príspevky odznevšie na predošlom pléne Slovenskej národnej rady reagoval minister ťažkého strojárstva

s. Pešl listom adresovaným predsedovi Slovenskej národnej rady s. Chudíkovi. Súdruh predseda Chudík oboznámil jednotlivých poslancov s obsahom odpovede ministra s. Pešla na ich diskusné vystúpenie. Súdruhovi poslancovi Hollému na jeho interpeláciu sme odpovedali písomne.

Rad ďalších námetov a pripomienok uplatnených na pléne Slovenskej národnej rady využijeme pre našu ďalšiu prácu.

Podpredseda Kríž:

Ďakujem súdruhovi povereníkovi inž. Markovi za prednesenie zprávy.

Má niekto dotazy, prípadne pripomienky k prednesenej zpráve?

(Neboli.)

Pripomienok niet.

Teraz pristúpime k prerokovaniu ďalšieho bodu programu, ktorým je

zpráva podpredsedu Slovenskej národnej rady a predsedu Slovenskej plánovacej komisie ministra Vincenta Krahulca o úlohách štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku v roku 1965 a o opatreniach na jeho zabezpečenie.

Podpredseda Krahulec:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruovia!

Základné úlohy rozvoja národného hospodárstva ČSSR na rok 1965 boli prerokované ÚV KSČ a ÚV KSS, ktoré uložili na jeho zabezpečenie vykonať na všetkých stupňoch riadenia rad opatrení. S hlavnými úlohami na Slovensku v roku 1965 ste sa podrobnejšie zoznámili z materiálu, ktorý ste dostali ako podklad pre rokovanie pléna SNR.

Na dnešnom zasadnutí Slovenskej národnej rady máme preto prerokovať hlavne spôsob a cesty na zabezpečovanie a kontrolu plnenie plánu. Opierame sa pritom o uznesenie Ústredného vý-

boru KSČ zo 7. mája 1964 o plnšom uplatnení Slovenskej národnej rady, ktoré osobitne zdôraznilo, že základnou formou riešenia problematiky hospodárskeho a kultúrneho rozvoja Slovenska je plnenie úloh štátneho plánu. Z toho vyplýva, že ťažisko práce orgánov SNR treba teraz sústrediť na túto prvoradú úlohu.

V duchu májového uznesenia ÚV KSČ sa novým spôsobom organizovala účasť povereníctiev a komisií SNR už aj pri vypracúvaní návrhu územného prierezu štátneho plánu. Základné problémy a cesty rozvoja rozhodujúcich odvetví hospodárstva na Slovensku boli tiež postupne prerokúvané s ministerstvami hutníctva, a rudných baní, chémie, strojárstva, spotrebného priemyslu, dopravy a najzávažnejšie otázky tiež s príslušnými tajomníkmi ÚV KSČ.

Súhrnným výrazom nového prístupu k otázkam prípravy plánu je skutočnosť, že plán je prepracovanejší a vyváženejší, pritom výraznejšie ako v predchádzajúcich rokoch posilňuje účasť Slovenska na riešení celoštátnych úloh a zmierňuje rozdiely vo vybavenosti obyvateľstva najmä školskými a zdravotne-technickými zariadeniami.

Plán pre rok 1965 má pre rozvoj národného hospodárstva ČSSR osobitný význam v tom, že

1. má prispieť k upevneniu pozitívnych črt vývinu z tohto roku a zabezpečiť ďalší vzostup spoločenskej výroby i spoločenskej produktivity práce, hlavne využitím vnútorných zdrojov a rezerv;
2. vytvára predpoklady pre ďalší rozvoj odvetví, ktoré sú nositeľmi štrukturálnych a kvalitatívnych stránok rozvoja hospodárstva v budúcich rokoch.

Tým sa majú ďalej dôsledne zabezpečovať dlhodobé zámery XII. sjazdu KSČ, ktorý uložil sústrediť hlavné úsilie na zvýšenie efektívnosti rozvoja hospodárstva, a to tak jeho postupnou štrukturálnou prestavbou, ako aj cieľavedomým využívaním zdrojov v úsporách spoločenskej práce.

Plán sa opiera v prvom rade o výsledky rozvoja národného hospodárstva v roku 1964. Doterajšie plnenie plánu vytvára v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi reálnejšiu východiskovú základňu a tým i lepšie predpoklady pre progresívny vzostup ekonomiky v roku 1965 a v nasledujúcich rokoch.

I. Očakávané výsledky plnenia plánu v roku 1964

Hlavný ekonomický prínos doterajšieho priebehu plnenia plánu je v tom, že sa v celoštátnom meradle obnovil rast spoločenskej výroby. Do konca októbra sa prekročili úlohy plánu v priemyselnej výrobe o vyše 2,6 mld Kčs. Rozhodujúca časť tejto produkcie sa použila na vývoz a prispela tak k zlepšeniu vzťahu hospodárstva k zahraničnému obchodu. Čiastočne sa zvýšili aj dodávky pre tržné fondy.

Aj na Slovensku sa za prvých 10 mesiacov výrobné úlohy v priemysle prekročili o 2 % a úroveň výroby je o 6,6 % vyššia ako bola v roku 1963. Celoročné úlohy sa prekročia prakticky vo všetkých hlavných odvetviach priemyslu.

V poľnohospodárstve sa k 31. októbru nakúpilo viac o 9 tis. ton mäsa. Nákup vajec je už o 12 mil. kusov nad celoročným plánom. V porovnaní s minulým rokom sa nakúpilo i viac mlieka o vyše 26 mil. litrov, aj keď do plánu chýbalo k 20. novembru 9,8 mil. litrov. Nesplnenie nákupu mlieka súvisí s krmovínovou situáciou, keď tohoročné sucho citelne ovplyvnilo úrodu hlavných plodín, a tým aj krmovín hlavne pre hovädzí dobytok. Pre hospodársky rok 1964—65 chýba poľnohospodárskym závodom vyše 1,2 mil. ton ovsenných jednotiek a potreba krmív z vlastných zdrojov je krytá iba na 75—80 %.

Znepokojivý je vývin kráv, ktorých sme mali ku koncu októbra o 22 tis. menej ako v tom istom období minulého roku. To znamená, že ani v tomto roku sa nám nepodarilo zastaviť pokles, ktorý trvá už štvrtý rok.

V investičnej výstavbe sa prekonala stagnácia z predchádzajúcich dvoch rokov a tento roku sa preinvestuje o 15 % viacej ako vlni. Na tom majú veľkú zásluhu pracujúci v stavebníctve, ktorí svoje úlohy do konca októbra prekročili o 130 mil. Kčs. Podniky Ministerstva stavebníctva a krajských združení stavebníctva uskutočnili z ročnej úlohy už vyše 86 %, kým v minulom roku to bolo len 77,2 %. Je teda reálny predpoklad, že sa v stavebných prácach môže do konca roku doterajšie prekročenie plánu udržať.

Naproti tomu sa strojové dodávky pre viaceré dôležité stavby omešávajú a do plánu bude chýbať 100—130 mil. Kčs. Okrem toho sme sa doteraz nevedeli vyrovnáť ani s úlohami u nestavebných oranizácií a v svojpomoci, ktoré zostanú dlžné práce v rozsahu 200—250 mil. Kčs. Súhrnne to znamená, že investičný plán na Slovensku sa nesplní asi o 300 mil. Kčs. V dôsledku toho

neuvedú sa včas do prevádzky viaceré stavby a ani v rozostavanosti sa nedosiahnu zámery plánu.

Lepšie ako v minulých rokoch sa vyvíja plnenie plánu produktivity práce. Tu sa úlohy vcelku prekračujú, a to v priemysle o 2,2 % a v stavebníctve o 4,3 %, no hlavným zdrojom jej rastu je prekračovanie výroby pri menšom počte pracovníkov ako určuje plán.

Zlepšilo sa tiež zabezpečovanie potrieb obyvateľstva. Týka sa to hlavne zásobovania mäsom a mäsovými výrobkami, mliekom a niektorými ďalšími článkami dennej spotreby. No dopyt po niektorých priemyselných výrobkoch sa neuspokojil, hoci sa aj tu plánovaný obrat prekročil za prvých 10 mesiacov o vyše 390 mil. Kčs. Odhadujeme, že celoročný plán maloobchodného obratu sa prekročí celkovo o 1,7 %.

I pri celkovom zlepšení hospodárskej situácie v tomto roku, pri plnení objemových častí plánu nepodarilo sa ešte dosiahnuť žiadúci obrat v plnení jeho kvalitatívnych ukazovateľov.

II. Základná charakteristika plánu na rok 1965

Objem priemyselnej výroby vzrastie o 9,3 % a dosiahne sa tak jeden z najvyšších prírastkov v posledných rokoch; v roku 1962 7,2 %, 1963 0,8 % a v roku 1964 o 6,6 %. Pritom sa značne rýchlejšie bude rozvíjať najmä výroba v hutníctve, chémii, energetike, zo spracovateľských odvetví hlavne vo všeobecnom strojárstve.

Na výstavbu sa vynaloží 14,3 mld. Kčs. Je to o 8,2 % viacej ako sa preinvestuje na Slovensku v tomto roku a až o štvrtinu viacej ako v roku 1963. V súlade s tým sa celková kapacita stavebnej výroby zvýši oproti očakávanej úrovni v tomto roku o vyše 1 mld. Kčs.

Navrhovaný rozvoj vytvára pracovné príležitosti pre 44,5 tis. osôb, z toho v priemysle a stavebníctve spolu pre 16,8 tis. pracovníkov. Zamestnanosť sa podstatnejšie zvýši aj v školstve a v zdravotníctve — o 7,9 tis.

Osobná spotreba obyvateľstva realizovaná v maloobchode vzrastie o 4,5 % a výraznejšie sa riešia aj otázky v oblasti spoločenskej spotreby, hlavne v rozšírení kapacít škôl, zdravotníckych a zdravotno-technických zariadení a vo zvýšení kvality cestnej siete.

Plán vytvára ďalší významný priestor pre zvýšenie účasti Slovenska na riešení celoštátnych úloh. Zabezpečuje sa 33,4 % celoštátneho prírastku priemyselnej výroby, tak že jej podiel

vzrastie z 19,9 % v tomto roku na 20,6 % v roku 1965. Na výstavbu sa vynaloží 33,7 % celoštátnych prostriedkov, pričom v chémii a hutníctve, ktoré vytvárajú podmienky ďalšieho rozvoja, dosahuje tento podiel 48,7 %. Aj z prostriedkov určených krajom na výstavbu kapacít v nevýrobnej sfére značná časť sa realizuje na Slovensku. V školskej výstavbe je to 43 %, vo výstavbe zdravotníckych zariadení takmer 45 %.

Súhrnným ukazovateľom rozsahu tejto účasti je stav, že na celkovom prírastku zamestnanosti v republike bude sa hospodárstvo na Slovensku podieľať 53 %-ami. Okrem toho na výstavbe Ostravska sa uskutoční pomoc stavebných organizácií v rozsahu 139 mil. Kčs.

Základnou kvalitatívnou črtou plánu na rok 1965 je zabezpečenie ďalšieho progresívneho vzostupu spoločenskej výroby, predovšetkým priemyselnej. Vo výstavbe sa kladie dôraz na odvetvia, ktoré sú hlavným nositeľom budúceho intenzívneho rozvoja ekonomiky a zmien v štruktúre hospodárstva a súčasne umožňuje podstatnejšie urýchliť rozvoj nevýrobných odvetví.

III. Základné úlohy a problémy rozvoja hlavných odvetví materiálovej výroby

V priemysle viac ako polovicu prírastku výroby predstavuje produkcia, ktorá sa má získať na kapacitách uvádzaných do prevádzky v rokoch 1964—65. Pritom ide hlavne o prírastky v surovinových odvetviach priemyslu, v hutníctve a chémii a o prírastky v energetike.

Produkcia **hutníctva** sa zvýši o 21,2 %, čo je doteraz najvyššie tempo rastu hutníckej výroby na Slovensku. Súčasne dochádza k podstatnej zmene štruktúry v prospech čiernej metalurgie.

Ťažisko úloh bude vo Východoslovenských železiarniach, na ktoré pripadá zhruba 2/3 prírastku. Pri náročných úlohách výstavby bude tu treba zabezpečovať z roka na rok vyššie a obťažnejšie úlohy i v realizácii plánovanej produkcie. Kým v roku 1963 vyrábali sa tu iba zvarované rúry a ocelové konštrukcie a v tomto roku i plechy valcované za studena, v roku 1965 sa škála výrobkov ďalej rozšíri. Vyrobi sa prvých 320 tis. ton surového železa, 180 tis. ton koksu a začne sa so skúšobnou prevádzkou na širokopásovej teplej valcovni plechov.

Pracujúci nášho nového hutníckeho kombinátu sa usilujú o to, aby objem produkcie podniku dosiahol už na rok 1,0 mld. Kčs. Zaväzuje to k zodpovednej práci tak stavbárov, dodávateľov

technologického zariadenia, ako aj montážnikov. Úlohy plánu vychádzajú totiž z toho, že sa na týchto objektoch začne s výrobou v plánovaných termínoch.

Okrem uvedenia rozhodujúcich kapacít v roku 1965 musia dodávatelia dosiahnuť stavebnú pripravenosť a príslušný stupeň rozpracovanosti montáží na objektoch, v ktorých sa má začať s výrobou v roku 1966. Ide tu hlavne o objekty konvertorovej oceliarne, kde hlavné technologické zariadenie — kyslíkové konvertory — je zabezpečené z dovozu a o objekty slabingu. Od postupu týchto prác v budúcom roku bude teda závisieť dosiahnutie úplného hutníckeho cyklu v roku 1966.

Tento cieľ je zapracovaný do plánu investícií, kde sa počíta s objektom 1,2 mld. Kčs, z čoho 70 % predstavujú dodávky a montáž technologického zariadenia. Aby Východoslovenské železiarne mohli čím skôr vrátiť národnému hospodárstvu prostriedky vložené do ich výstavby, musíme hlavnú starostlivosť venovať plánovitému postupu výstavby a súčasne postupne sa usilovať o dosiahnutie optimálnych prírastkov výroby.

V posledných dvoch-troch rokoch venuje sa zvýšená pozornosť využívaniu magnezitových surovín. Vláda schválila koncepciu rozvoja tohto odvetvia a postupne, prihliadajúc na možnosti hospodárstva, riešia sa otázky výstavby ťažobných kapacít, úpravní a sintrových a tehliarskych prevádzok.

V pláne sa ráta so zvýšením výroby zhruba o 7 %, a to predovšetkým zvýšením výroby sypkých hmôt, lepším využívaním košického závodu a prírastkom výroby tehál na novej kapacite v Lovinobani.

Vzhľadom na to, že približne 1/4 produkcie žiaruvzdorných hmôt vyvážame, nemôže nám byť ľahostajná kvalita týchto výrobkov a tým aj otázka konkurenčnej schopnosti so zahraničnými exportérmi magnezitu. Aj keď v tomto roku Slovenské magnezitové závody rozličnými opatreniami, najmä v triedení a úprave suroviny, zlepšili kvalitu výrobkov, zostáva i pre budúci rok jednou z hlavných úloh sústavná starostlivosť a ďalšie zlepšovanie kvality tehál i sypkých hmôt.

Otázkou prvoradého významu sú úlohy spojené so zabezpečovaním rozvoja **chemického priemyslu**. Na jeho výstavbu sa aj v budúcom roku má vynaložiť 40 % prostriedkov určených celoštátne pre toto odvetvie. Objem výroby sa zvýši o 11% a dosiahne už viac ako 33 % celoštátnej produkcie.

To spolu s prednostným budovaním ďalších významných kapacít najlepšie dokumentuje význam chémie na Slovensku pre zásobovanie celého nášho hospodárstva tým viac, že sa ešte vždy

neuspokojujú potreby poľnohospodárstva, spracovateľských odvetví a stavebníctva. Pokladáme preto za jednu z kľúčových úloh SNR aktívne napomáhať pri zabezpečovaní zámerov plánu v tomto odvetví.

Ide predovšetkým o zlepšenie situácie na plynárenskej časti Dusikárne v Šali, vo výrobní suspenzného PVC v Novákoch, pri výrobe autoduší v Gumárňach I. mája v Púchove a na ďalších. Prevádzka sa tu len veľmi pomaly konsoliduje a nedosahujú sa projektované parametre,

Väčšina nedostatkov vyplýva z nedostatočnej kvality niektorých zariadení a ich montáže. Pramení to z nízkej zodpovednosti dodávateľov za komplexnosť a kvalitu dodávok. Urýchlenie konsolidácie týchto prevádzok je o to naliehavejšie, že plán na rok 1965 určuje všade náročné výrobné úlohy. V Šali sa má napríklad vyrobiť tri a polnásobok tohoročnej produkcie čpavku. Podstatne sa má zvýšiť aj výroba suspenzného polyvinylchloridu, pneumatík a ďalších výrobkov.

Dôraznejšie bude treba riešiť aj problémy v Slovnafte. Nezvládnutie odvozu hotových výrobkov spolu s nezabezpečenými možnosťami používania vykurovacích olejov v tomto roku spôsobilo, že sa na jednej strane muselo znížiť spracovanie ropy o viac ako 200 tis. ton a na druhej strane boli v letných mesiacoch starosti s krytím potreby niektorých výrobkov, hlavne benzínu. Veľká zodpovednosť bude preto v budúcom roku za dodržiavanie dohodnutého grafikónu prepravy spočívať na Správe východnej dráhy, a to tým viac, že sa plánom rieši dodávka nových cisterien. Okrem toho sa bude musieť tiež riešiť problém prechodného uskladnenia sezónnych prebytkov niektorých ropných produktov.

Jednou z ťažiskových úloh plánu je uvádzanie viacerých dôležitých kapacít do prevádzky, predovšetkým niektorých petrochemických výrobní v Slovnafte, kde sa má vyrobiť prvý polyetylén, ďalej II. etapy Dusla, ďalších kapacít na agrochemikálie a gumárske chemikálie v Bratislave, germániového koncentrátu v Strážskom, gumárskych kapacít v Púchove a v Petržalke, poloprevádzky polypropylenových vlákien vo Svite a ďalších. Bude treba od dodávateľov investičných celkov bezpodmienečne vyžadovať, aby sa kapacity odovzdali do prevádzky v stanovených termínoch a hlavne, aby sa ešte počas plánovanej skúšobnej prevádzky odstránili všetky zistené nedostatky.

Zo spracovateľských odvetví hlavnú pozornosť budeme venovať zabezpečovaniu úloh v **strojárstve**. Ide tu nielen o značný — až 10,5 % vzrast výroby, ktorý sa má zo 4/5 dosiahnuť lepším

využitím existujúcich kapacít, ale i o náročné štrukturálne zmeny vo výrobnej náplni viacerých podnikov.

Tieto zmeny vyplývajú hlavne z postupného riešenia otázok koncentrácie a špecializácie výrobných programov a progresívneho rastu niektorých technicky náročných výrobných odborov predovšetkým v Tesle Orava a Bratislava, v Tatrách Bánovce, vo Východoslovenských strojárňach Košice, v Mostárni Brezno, Závodoch S. M. Kirova Tlmače, v Kovosmalte Trnava, v Strojárni Piesok atď.

Otázkam výrobných programov vo väčšine podnikov venovalo Predsedníctvo SNR i v tomto roku osobitnú pozornosť. So strojárskymi ministerstvami sa dohodli konkrétne opatrenia na realizáciu uznesenia vlády 104/1964 hlavne v Strojárskych a metalurgických závodoch Dubnica, v Turčianskych strojárňach Martin, v Tesle Lipt. Hrádok a v ďalších, kde sa však doteraz ešte nepodarilo plne vyťažiť výrobné kapacity, stabilizovať výrobný program a vybudovať i potrebnú konštrukčnú a vývojovú základňu. Bude potrebné, aby príslušné podniky aktívnejšie pristupovali k realizácii opatrení, a tiež zabezpečiť, aby príslušné ministerstvá a ostatné orgány riadne splnili svoje úlohy zo spomínaného uznesenia vlády i dohôd s nimi.

Nemožno sa tiež uspokojiť s terajším tempom obmeny zastaraných a zavádzania nových výrobkov. Ich 4 % podiel na celkovom objeme strojárskej výroby na Slovensku, s ktorým sa počíta v pláne na rok 1965, neznamena oproti minulým rokom podstatnejšiu zmenu. Oveľa citlivejšie musia najmä podniky všeobecného strojárstva reagovať na spotrebiteľský dopyt a plnšie dotovať trh nedostatkovými a novými výrobkami, ktorých sa spotrebiteľia dožadujú. Ide najmä o niektoré druhy sieťových i tranzistorových rádioprijímačov, drobný kovový tovar, smaltované vane a ďalšie výrobky. Podobne nemôžeme byť spokojní ani s dodávkami strojov a zariadení pre investičnú výstavbu a zahraničný trh, najmä pokiaľ ide o ich parametre, prevedenie a prevádzkyschopnosť.

I v roku 1965 musíme naďalej v strojárskych podnikoch kláď dôraz na zabezpečenie predvýrobných etáp a ďalšie posilňovanie výskumnej a vývojovej základne.

Osobitnými opatreniami v **spotrebnom priemysle** sa pripravujú kapacity pre podstatnejšie zvýšenie výroby obuvi v Partizánskom i v Bardejove, zhruba o 1,8 mil. párov, a už v budúcom roku sa má pripraviť výstavba kapacít pre 4,7 mil. párov. Plne sa vyťažujú aj kapacity vo výrobe nábytku, odevov, pleteného vrchného ošatenia a bielizne a tiež rekonštruované sklárske závody.

V potravinárskom priemysle sa výdoba zvyšuje o 7,1 %, pričom takmer 60 % prírastku sa dosiahne na nových moderných kapacitách. I pritom, že sa zaháji výroba v novom cukrovare v Rim. Sobote bude v roku 1965 trvať kampaň až 106 dní a na spracovanie do českých krajov sa presunie ešte zhruba 230 tis. ton cukrovky. Pri pive sa počíta s presunom z českých krajov na Slovensko okolo 900 tis. hl.

Výstavbou nových cukrovarov a pivovarov sa vytvárajú podmienky pre obmedzenie týchto neekonomických prepráv.

Preto starostlivosť o včasné uvádzanie nových kapacít do prevádzky bude jednou z hlavných úloh Komisie i Povereníctva SNR pre potravinársky priemysel.

Bilancie všetkých druhov energie sú pomerne napäté. Tak napríklad v elektrine je celoštátna výkonová rezerva o 0,7 % nižšia ako v roku 1964. Preto, aby nedošlo k poruchám v dodávkach, treba okrem dodržiavania prísnej odberateľskej disciplíny aj tu urýchliť konsolidáciu prevádzky na oboch nových blokoch Elektrárne v Novákoch a dodržať termíny pre uvádzanie nových kapacít do prevádzky v našej najväčšej elektrárni vo Vojanoch.

Ťažba uhlia vzrastie o 4,1 %, preto vzrastajúcu spotrebu možno zabezpečiť iba zvýšenými presunmi, ktoré budú takmer o 11 % vyššie ako v tomto roku.

Dôležitou úlohou je tiež doriešenie problému vykurovacích olejov. Ich spotreba sa sice na Slovensku v roku 1965 zvýši takmer o 30 %, no i tak budeme mať z produkcie v Slovnafte značné prebytky, ktoré pre nepripravenosť ďalších spotrebičov budeme musieť vyvážať. S ohľadom na to, že ide o jeden z najefektívnejších druhov palív a že dosahované exportné ceny nie sú práve najvýhodnejšie, musíme čo najviac urýchliť dokončenie rekonštrukcií tých kotlov, ktoré sú určené na spaľovanie vykurovacích olejov, a dosiahnuť, aby sa v roku 1966 export tohto výrobku čo najviac obmedzil.

V poľnohospodárstve pokladáme za prvoradú úlohu zabezpečiť, aby sa v budúcom roku prekonali dôsledky, ktoré nám v posledných dvoch rokoch spôsobili sucho a stagnácia v chove hovädzieho dobytku — najmä kráv.

Plán na rok 1965 berie uvedené skutočnosti do úvahy. Pri jeho spracovaní sa vychádzalo z priemerných výsledkov posledných piatich rokov a z podmienok, ktoré sa pre rozvoj poľnohospodárstva vytvárajú zo zvýšenia dodávok umelých hnojív, z ďalšieho zúrodňovania pôdneho fondu, rozvoja výroby priemyselných krmív a pod.

Tak dodávky umelých hnojív v roku 1965 dosiahnu v prepočte na 1 ha poľnohospodárskej pôdy 101,0 kg čistých živín. Ich spotreba pre úrodu budúceho roku bude oproti priemeru rokov 1959—63 vyššia o 41 %. V rámci prostriedkov určených na investície počítame o 349,0 mil. Kčs, t. j. o 34,3 % viac ako v minulom roku na melioračnú výstavbu, kde sa ťažisko úloh v budúcom roku sústreďí hlavne na veľkoplošné závlahové objekty.

Hlavný dôraz pri zabezpečovaní plánu v rastlinnej výrobe však i naďalej kladieme na dôsledné dodržiavanie agrotechnických opatrení.

V súlade s tým plán predpokladá oproti priemeru rokov 1959-63 zvýšiť hektárové výnosy zrnín o 14,4 %, cukrovej repy o 8,9 %, zemiakov o 30,7 % a viacročných krmovín a 23,0 %. Pri zemiakoch a viacročných krmovinách ide o pomerne prudké rasty, no dosiahnuť hektárový výnos zemiakov 129 q a viacročných krmovín 45 q zodpovedá našim výrobným podmienkam i tradícii.

Z hľadiska súčasnej krmovínovej situácie bude značne obťažnou úlohou zabezpečiť rozvoj živočíšnej výroby, najmä v prvých mesiacoch budúceho roku, a to i pritom, že schodky v bilancii krmív z úrody 1964 sa zmiernia prerozdelením a mimoriadnymi prídelmi krmív z centrálneho fondu. Pre krytie potreby krmív v budúcom roku bude rozhodujúce nielen dosiahnutie zámerov v rastlinnej produkcii, ale aj rozvoj krmovinárskeho priemyslu. Počítame s tým, že sa rozšíri kapacita výroby krmív o 7 prevádzok, z ktorých 3—4 sa uvedú do prevádzky ešte v tomto roku. Okrem toho v budúcom roku má začať prevádzku 7 ďalších sušární zemiakov.

Mimoriadne závažnou úlohou v pláne roku 1965 je konsolidácia stavov kráv. Od roku 1960, kedy sme mali na Slovensku 642,4 tis. kráv, sa situácia neprestajne zhoršuje a očakáva sa, že ich počet klesne na 568 tis.

Tento pokles stavov je sčasti ovplyvnený zvýšeným vyradovaním chorých a neproduktívnych kráv z chovu v rámci opatrení na ozdravenie stáda. Za jednu z vážnych príčin pokladáme však skutočnosť, že národné výbory a poľnohospodárske výrobné správy doteraz v podstate len registrujú sústavný pokles kráv na záhumienkových hospodárstvach a u súkromne hospodáriacich roľníkov. Práve u týchto držiteľov došlo aj v poslednom období k zníženiu o vyše 19 tisíc, čo je takmer 88 % celkového poklesu k 1. 10. 1964. Treba tiež povedať, že pri súčasnej úžitkovosti hovädzieho dobytku platné stimuly hmotnej zainteresovanosti nepôsobia aktívne na ich rozvoj.

Tieto otázky však treba posudzovať i z toho hľadiska, že na Slovensku v porovnaní s celoštátnym priemerom je hustota stavov kráv nižšia takmer o pätinu a ani úžitkovosť nedosahuje celoštátny priemer. Že je možné dosiahnuť vyššiu úžitkovosť kráv, to ukazuje príklad okresu Dunajská Streda, kde už v tomto roku ročná dojivosť dosiahne v priemere zhruba 2500 litrov, kým celoslovenský priemer bude približne len 1650 litrov. Preto i pri vykonávaní opatrení na ozdravenie chovu, v ktorých sa bude pokračovať i na rok, treba bezpodmienečne zabezpečiť zvýšenie celkových stavov kráv a ich úžitkových schopností. Významným činom je tiež zlikvidovanie brucelózy u hovädzieho dobytku.

Vážnym problémom v poľnohospodárstve je zabezpečovanie pracovných síl v žiadúcej vekovej štruktúre a kvalifikácii.

Veková štruktúra sa za posledné roky ďalej zhoršila hlavne pre odchod pracovníkov v produktívnom veku do iných odvetví národného hospodárstva a pre sústavné neplnenie náboru mládeže. Kým v roku 1956 predstavovala kategória do 19 rokov 8,6 % celkového počtu pracovníkov, začiatkom roku 1963 činila už len 4,4 %. V kategórii pracovníkov nad 60 rokov sa podiel na celkovom počte pracovníkov zvýšil zo 14,1 % v roku 1956 na 18,9 percenta v roku 1963.

Nábor mládeže sa priemerne plní len asi na 60 %, takže každoročne prichádza do poľnohospodárstva priemerne o 6 tisíc mladých ľudí menej, ako sa predpokladalo v pláne.

Tieto skutočnosti sú do značnej miery spôsobené predovšetkým nedostatočným riešením v oblasti materiálnej zainteresovanosti, ako aj nízkou vybavenosťou zariadení pre výchovu mládeže. K tomu pristupujú aj nedostatky v súčasnom stave plánovania a bilancovania reprodukcie pracovných síl v tomto odvetví.

Vzhľadom na rastúce požiadavky na poľnohospodársku výrobu a na ťažkosti v ich zabezpečovaní pracovnými silami je preto žiadúce zdokonaľiť tiež metodiku plánovania potreby pracovných síl a ich bilancovanie so zdrojmi. Ale hlavne voliť konkrétne opatrenia na zvýšenie príťažlivosti tohto odvetvia pre mladých ľudí. Je potrebné, aby Povereníctvo SNR pre pôdohospodárstvo v spolupráci s príslušnými výskumnými ústavmi dôkladne rozbíralo tieto problémy a navrhlo spôsob ich riešenia už i v súvislosti s novými zásadami plánovitého riadenia národného hospodárstva.

V rozvoji odvetví nevýrobnej sféry a úsekov zabezpečujúcich ďalšiu rast životnej úrovne obyvateľstva, znamená plán v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi tiež isté zlepšenie.

Počíta sa s ďalším rastom **osobnej spotreby**, keď maloobchodný obrat sa zvýši o 4,6 %. Zvyšuje sa hlavne predaj základných potravinárskych článkov, a to mäsových výrobkov o 8,3 %, masla o 14,0 %, mlieka o 8,5 %. V priemyselnom tovare sa predpokladá rýchlejší rast predaja textilných, odevných výrobkov a obuvi a naďalej sa má udržať pomerne vysoká úroveň predaja predmetov dlhodobej spotreby, ako sú práčky, chladničky, televízory a pod.

Pritom sa má trh ďalej obohatiť výrobkami z dovozu, ako aj novými výrobkami a módnymi novinkami z domácej výroby. Dodávky z výroby sa stanovili tak, aby sa nielen pokryli zvýšené úlohy v obrate, ale tiež doplnili chýbajúce zásoby v obchodných podnikoch, hlavne v priemyselnom tovare. Zvýšenie dodávok dosahuje až 2,2 mld. Kčs, čo je o 8 % viac ako v roku 1964. Mimoriadne náročné úlohy očakávajú v tomto smere podniky spotrebného priemyslu a všeobecného strojárstva, kde požiadavky obchodu v niektorých sortimentoch, ako napríklad v obuvi, elektrospotrebičoch, smaltovanom riade, kachliach. atď. nie sú doteraz ešte plne pokryté.

Skúsenosti z tohto roku ukazujú, že zásobovanie mohlo byť oveľa lepšie, nebyť nedostatkov tiež v organizátorskej práci obchodných a nákupných organizácií. Mám na mysli tohtoročnú situáciu v zelenine a ovoci, kde i pri pomerne dobrej úrode nevedeli sme zabezpečiť plynulé zásobovanie bez zbytočných strát. Nebolo zriedkavým prípadom, že celé priemyselné oblasti a strediská cestovného ruchu v hlavnom produkčnom období mali zeleniny a ovocia nedostatok, no pritom veľa kvalitných výrobkov i z dovozu nepružnou prácou nákupných a obchodných organizácií bolo treba skrmovať, zaorávať a pod. Vcelku straty pri manipulácii so zeleninou sa podľa predbežných údajov odhadujú na 20 mil. Kčs. Tento stav by sme si nemali dovoľovať a bude potrebné sa včas pripraviť na zber, účelnú spotrebu v surovom stave, vhodný spôsob konzervovania a skladovania, tým viac, že kritika v tomto smere na predchádzajúce roky nemôže byť o nič miernejšia.

Jednou z oblastí, kde máme široké možnosti uspokojovania potrieb obyvateľstva, sú **platené služby**. V roku 1965 má ich objem vzrásť o 46,4 mil. Kčs a dosiahne na Slovensku výšku 1,1 mil. Kčs, čo predstavuje na 1 obyvateľa 254 Kčs. Tento objem treba pokladať za minimálny. V súlade s potrebami obyvateľstva môžu podniky zabezpečiť ich rýchlejší rozvoj prijímaním pracovníkov nad plánované stavy, tak ako to umožňuje uznesenie vlády č. 395 z júla t. r. Nemožno sa však uspokojiť len s kvantitívnym rastom, ale oveľa väčší dôraz bude treba klásť na

kvalitu a včasnosť týchto služieb, najmä v čistiarňach a práčovniach.

Aj v oblasti **bytového hospodárstva** bude treba riešiť niektoré nové úlohy. V pláne sa počíta s dokončením 30 175 bytov, teda toľko, ako v tomto roku. Pritom však viac bytov sa má dokončiť v štátnej a družstevnej bytovej výstavbe, kým vo výstavbe rodinných domčekov sa predpokladá ukončiť o 800 jednotiek menej.

V minulých rokoch hlboko zaostávala technická a občianska vybavenosť sídlisk. Len za roky 1963-64 sa plán nesplnil o viac ako 100 mil. Kčs. Počínajúc budúcim rokom budú sídliská schvaľované menovite vládou (47 sídlisk). Samotnou zmenou plánovania sa však problémy komplexnosti výstavby sídlisk nedoriešia. Treba dosiahnuť lepšiu koordináciu činnosti stavebných organizácií, a to tak v samotnej príprave, ako aj pri realizácii výstavby.

Rovnako chceme zlepšiť aj starostlivosť o **údržbu bytového fondu**. Na tieto účely sa v pláne počíta s podstatne vyššími prostriedkami. Kapacita okresných stavebných podnikov určená na generálne opravy a údržbu bytov sa zvyšuje zhruba o 18 %, t. j. o 34 mil. Kčs pri celkovom zvýšení kapacity OSP o 2 %. Súčasne sa dáva možnosť podnikom bytového hospodárstva zvyšovať počet údržbárov i nad plán. Národné výbory musia zabezpečovať, aby kapacita stavebných podnikov nebola využívaná pre investičnú výstavbu, aby lepšie využívali prostriedky určené na údržbu a aby sa pri uskutočňovaní opráv postupovalo plánovite.

Pre rozšírenie **cestovného ruchu** sa už v tomto roku urobilo nemálo. Na obnovu a zlepšenie sa poskytlo vyše 124 mil. Kčs, v rámci čoho sa zriadilo 7 autocampingov, 2 motely a vo výstavbe je viac hotelov. Prostriedky určené na rozvoj cestovného ruchu sa však nie vždy najekonomickejšie využívali a odovzdanie objektov k svojmu účelu sa v stanovenom termíne vo viacerých prípadoch nedosiahlo. Pre rok 1965 sa počíta na tieto účely so sumou okolo 116 mil. Kčs, v rámci toho sa budú dokončovať rozostavané akcie a začne sa s výstavbou ďalších hotelov, kabinovej lanovky na Malino-Brdo, ďalších autocampingov, motelov a zariadení reštauračného stravovania.

Kľúčovým problémom, ktorý sa má výraznejšie riešiť už v budúcom roku, je urýchlenie výstavby **školských zariadení**. Vcelku sa má na Slovensku prestavať 647 mil. Kčs, čo je podstatne viac ako v predchádzajúcich štyroch rokoch, kedy sa ročne preinvestovalo 480-570 mil. Kčs.

Ťažisko výstavby škôl aj naďalej zostáva v hospodárstve národných výborov. Popri budovaní siete základných deväťročných škôl, kde sa má v roku 1965 dokončiť 880 učební a zahájiť výstavba ďalších 900 učební, umožňuje rozsah investičných prostriedkov orientovať sa aj na výstavbu učňovských a odborných škôl, kde sa počíta s odovzdaním 185 učební do užívania. Súčasne sa začne výstavba nových odborných priemyselných škôl v Nitre, Humennom a v Snine, ako aj výstavba učňovských škôl včítane poľnohospodárskych o kapacite zhruba 75 učební.

Z vysokých škôl sa má odporučiť Vysoká škola pôdohospodárska v Nitre a pedagogické fakulty v Trnave a v Nitre, bude sa pokračovať na výstavbe Vysokej školy technickej a začne sa s výstavbou vysokoškolského internátu v Bratislave.

Plán vcelku vytvára dostatočný priestor, aby sme v riešení kapacitných problémov v školstve rýchlejšie pokročili. Vieme, že tento problém na Slovensku je vážny, zapríčiňuje vysokú smernosť vo vyučovaní (v 52 školách sa vyučuje v troch smernách) a aj celkové podmienky výučby sú v rade prípadov krajne neuspokojivé. Musíme sa preto všetci, na KNV, Poverníctve školstva, Plánovacej komisii usilovať o sústredenie prostriedkov na školskú výstavbu a nedovoliť, aby sa používali na iné stavby. No popritom musíme skoncovať i s tým, aby každoročne zostávalo neprestavaných 20—50 mil. Kčs. To predpokladá dôslednejšie zabezpečovať tak zo strany národných výborov, ako aj stavebnej výroby plynulé realizovanie úloh stanovených plánom.

Aj rozvoj **zdravotníctva** sa vcelku urýchljuje. Dokončia sa nemocnice v Ilave, Veľkom Krtíši, Krupine, infekčné oddelenie v Košiciach a interná liečebňa v Prešove. Celková kapacita zdravotníckych zariadení sa tým zvýši o 1280 postelí. Pritom sa bude ďalej pokračovať na výstavbe nemocníc v Bratislave, Šali a v Čadci a viacerých pavilónov, polikliník a liečební. Okrem toho sa začne s výstavbou nemocníc v Poprade, Brezne, Malackách a v Dolnom Kubíne, ako aj chirurgického pavilónu v Košiciach.

Vytvárajú sa tak predpoklady pre zlepšenie základnej zdravotníckej starostlivosti v odľahlejších oblastiach a rozrastajúcich sa centrách. I tu sa však treba usilovať o maximálne skrátenie lehôt výstavby, i tým, že sa stavby včas a kvalitne projekčne pripravlia a vylúčia sa tak zbytočné zmeny, ktoré doteraz výstavbu týchto zariadení značne predlžovali.

IV. Vytváranie podmienok pre ďalší intenzívny rozvoj hospodárstva a zvýšenie jeho efektívnosti

1) Jedným z rozhodujúcich úsekov pri zabezpečovaní vyššej efektívnosti a uskutočňovaní prestavby hospodárstva je **investičná výstavba**. V rokoch 1962—63 pre obmedzené možnosti strojárskej výroby, ako aj nutnosť vyrovnat sa s neúmerne vysokou rozostavanosťou, investície do národného hospodárstva sa podstatne obmedzili, a to predovšetkým v novej výstavbe.

Odlišná situácia je už v tomto roku, na najmä v roku 1965; rozvoj hospodárstva umožňuje zvýšiť zdroje pre investičnú výstavbu, a to v stavebných prácach zhruba o mld. Kčs a v dodávkach strojov približne o 400 mil. Kčs. Tým i pri sústredenom úsilí na dokončenie rozostavaných akcií môžeme pristúpiť vo väčšom rozsahu i k začínaniu nových stavieb, ktoré majú utvoriť predpoklady pre štrukturálnu prestavbu hospodárstva. Umožňuje to ďalej v širšom rozsahu začať výstavbu zariadení i v nevýrobnej sfére, ako som o tom práve hovoril.

Základnou úlohou pre budúci rok zostáva **dokončovanie stavieb**. Na Slovensku je rozostavaných vyše 300 veľkých stavieb, do ktorých sa doteraz vložilo takmer 25 mld. Kčs. Dokončiť tieto rozostavané akcie je naliehavé hlavne preto, že

— výroba na nových kapacitách má významnou mierou prispieť k riešeniu niektorých problémov v národnom hospodárstve. Ide o výrobu plechov, rozšírenie kapacít elektrární, dusíkaté hnojivá, pneumatiky, transformátory, sklárske, textilné a potravinárske kapacity a ďalšie;

— dokončením rozostavaných stavieb uvoľňuje sa priestor pre novú výstavbu, čo je pre uskutočnenie zmien v štruktúre hospodárstva a pre jeho ďalší intenzívny rozvoj rozhodujúce.

Splnenie úloh v dokončovaní stavieb je podmienkou postupného zníženia rozostavanosti zhruba o 40 %, ako to ukladá XII. sjazd KSČ. Doterajšie výsledky nie sú však uspokojivé. Každoročne sa dokončuje len 70—80 % plánovaných stavieb, ale plán začínania sa splní na 100 %, takže zámery v znižovaní sa nedosahujú. Každý rok takmer tretina nových priemyselných kapacít nebola uvedená načas do prevádzky a okrem toho pri výrobe boli závažné poruchy a nedosahovali sa stanovené parametre. Aj v tomto roku sa neuviedli načas do prevádzky kapacity napríklad v Drôtovni Hlohovec, Suspenzné PVC Nováky, v Chladničke Zlaté Moravce, viaceré objekty v Slovnafte, Gumárňach 1. mája a pod.

Vinu na tom majú predovšetkým strojárske podniky, ktoré

v tomto roku realizujú na dôležitých stavbách menej o 130 mil. Kčs, ako im určuje plán. Ide o podniky ako Závody víťezného února Hradec Králové, ČKD Praha, Závody V. I. Lenina Plzeň, Přerovské strojárne, Východoslovenské strojárne Košice alebo podniky pre kompletizáciu, najmä Závody presnej automatizácie Praha, Elektrotechnické závody Bratislava, ZVVZ Milevsko, ktoré nezábezpečením pomerne malého rozsahu meracích elektrotechnických, vzduchotechnických a podobných zariadení prakticky zmarili úsilie vynaložené hlavnými dodávateľmi.

Tým viacej vystupuje do popredia náročnosť úloh budúceho roku, kedy máme dokončiť 120 veľkých stavieb, kým v minulých rokoch sa dokončievalo okolo 80 stavieb. Rozostavanosť sa tak zníži z terajších 306 stavieb na 270 na konci roka, a to i pritom, že v pláne na rok 1965 sa počíta s väčším priestorom na **novú výstavbu**. Kým v predchádzajúcich dvoch-troch rokoch sa začalo 17 až 45 stavieb, v budúcom roku sa začne výstavba 84 veľkých stavieb.

Takýto rozsah novostavieb je maximum, čo môžeme vzhľadom na možnosti nášho hospodárstva, veľkú rozostavanosť i stavebné a strojárne kapacity pripustiť. Ďalšie zaraďovanie stavieb by malo za následok nezvládnutie úloh výstavby v nasledujúcich rokoch a nedostatok prostriedkov na krytie rozostavaných kapacít. Z tohto hľadiska sú nesprávne snahy podnikov a ministerstiev, ktoré vo svojich návrhoch požadovali ďalšie desiatky stavieb a vládou určený limit výstavby prekročili takmer o 1 mld. Kčs.

Nová výstavba sa sústreďuje do chemického priemyslu, keď 1/3 novostavieb v celom priemysle v rokoch 1964-65 sú chemické stavby. Začne sa výstavba III. etapy Dusikárne v Šali, plynovod SSSR-ČSSR, prestavba závodu na bukovú celulózu Žilina, polyamidové kordy v Humennom, agrochemikálie a gumárske chemikálie v Bratislave a ďalšie.

Novou výstavbou sa ďalej riešia úzke miesta v hospodárstve. Ide najmä o Tatrasvit Sp. Nová Ves, mäsokombináty v Košiciach, Nitre a viaceré obilné silá. Po dokončení projektovej prípravy a doriešení niektorých otázok technológie počíta sa s predstihovým začatím ďalších stavieb, ako napríklad výrobné haly v Partizánskom a Bardejove, VI. etapa Lubenika, zvýšenie kvality PVC Nováky a iné.

Ďalšia skupina novostavieb je zameraná na zvýšenie ekonomie spotreby palív. Začne sa výstavba teplárne v Košiciach, Starej Turej, mazutifikácie teplárne v Bratislave, horúcovod Žilina a

rekonštruuje sa 38 kotolní v priemyselných závodoch s objemom investícií v roku 1965 97 mil.

Dve tretiny novozačatých stavieb v budúcom roku sa sústreďuje do nevýrobnej sféry, kde sa začne s výstavbou 60 akcií. Ide o výstavbu viacerých základných zariadení hlavne vodovodnej siete, kanalizácií, nemocníc a ciest.

V súvislosti s tým sa zvyšujú i celkové investície do týchto odvetví zhruba o 15—20 %.

Projektová príprava nových menovitých stavieb je lepšia ako v minulých rokoch. Pri štyroch stavbách vláda povolila osobitný režim a pri ostatných sú predpoklady, že projekcia bude dokončená v dostatočnom predstihu pred začiatkom výstavby. Neuspokojivý stav je však v projektovej príprave bytov. K začiatku roka bude mať vykonávacie alebo jednostupňové projekty zhruba len 60 % bytov, ktoré sa majú začať v budúcom roku, oproti potrebným 80 %. Najhoršie je na tom Východoslovenský kraj, kde nie sú pripravené všetky projekty ani pre stavby začínané v I. štvrťroku. Okrem toho vo viacerých sídliskách, ako Senec, Šaľa, Hlohovec, Banská Bystrica, Humenné, Snina, Prešov a v ďalších, nezabezpečuje sa časový súlad medzi výstavbou technického vybavenia (zvlášť vodovodov, kanalizácií a tepelných zdrojov) a samotnou výstavbou bytov.

Vyžaduje to, aby sa projektové ústavy sústredili na urýchléné dokončenie chýbajúcich projektov. Vzhľadom na to, že sa už v podstate vyjasnili otázky okolo stavieb, s ktorými sa počíta pre rok 1966, je treba, aby projektové ústavy vo väčšom časovom predstihu pristúpili k prácam i na týchto projektoch. Pri prerokúvaní plánov na r. 1965 s predsedami KNV prijala Slovenská plánovacia komisia spolu so Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu na seba úlohu pomôcť pri zabezpečovaní stavieb KNV projektovou dokumentáciou. Tiež riešiť ďalšie zvýšenie kapacity krajských projektových ústavov.

Rozhodujúcim činiteľom pri uskutočňovaní zámerov plánu vo výstavbe bude **stavebná výroba**. Kým v minulých rokoch sa tu úlohy sústavne neplnili a poklesla i úroveň produktivity práce, v tomto roku sa podarilo tento vývoj zastaviť a nastúpila sa cesta rozvoja stavebnej výroby. V budúcih rokoch treba tieto kladné prvky prehĺbovať a najmä ďalej rozširovať kapacity. Má to tým väčší význam, že rozsah investícií do priemyslu, ale i do školstva, zdravotníctva, bytovej výstavby, vodovodnej siete i ciest bude priamo odvislý od toho, ako rýchle sa nám podarí zvyšovať kapacitu stavebnej výroby.

Pre budúci rok počítame so zvýšením objemu stavebných prác

v investičnej výstavbe o viac ako 1 mld. Kčs. Z toho sa má realizovať stavebnými organizáciami približne 800 mil. Kčs. Hlavnou úlohou tu bude zvýšenie počtu pracovníkov o 3,6 tis. osôb. V roku 1961 prírastok bol len 2230 osôb, 1962 2506, v roku 1963 sa zamestnanosť dokonca znížila a v roku 1964 očakávame vzrast o 3700 osôb. To vyžaduje, aby tejto otázke hneď od začiatku roku venovali sústavnú pozornosť zodpovední pracovníci stavebných podnikov, národných výborov a ostatných orgánov.

Ďalej sa má rozšíriť technická základňa stavebných podnikov. Podnikom Ministerstva stavebníctva a krajských združení budú dodané stavebné mechanizmy v rozsahu zhruba 160 mil. Kčs, čo je skoro o tretinu viac ako v roku 1964. Treba však otvorene povedať, že ani tým sa úplne nezabezpečia potreby stavebníctva. Jeho vybavovaniu technikou v budúcich rokoch musíme starostlivo napomáhať.

Navrhovaný rozsah výstavby je vcelku zabezpečený **stavebnými hmotami**. Plne sa pokrývajú potreby v cemente, stavebných dielcoch a v murovacích materiáloch. V porovnaní s týmto rokom priaznivejšia situácia je i v krytine, hlavne azbestocementovej, kde sa výroba zvyšuje zhruba o 20 %. Plné krytie potrieb vyžaduje však i v budúcom roku presun pálených škridiel z českých krajov v rozsahu 300 tis. m².

Neuspokojivá je situácia v krytí potrieb štrkopieskami z miestnych zdrojov v Stredoslovenskom a Východoslovenskom kraji. Vyčerpaním surovín, ale i obmedzením dobývacích priestorov niektoré kapacity vypadnú a doteraz nie sú nahradené inými. Je to preto, že v minulých rokoch sa rozvoj ťažby štrkopieskov hlavne v Stredoslovenskom kraji opomínal. Výstavbu nových štrkovní sťažuje i nedostatočný geologický prieskum a projektová nepripravenosť. Takýto stav spôsobuje zvyšovanie nárokov na neekonomické presuny štrkopieskov z ostatných krajov. Je preto potrebné oveľa intenzívnejšie sa zamerať na z hospodárenie spotreby na stavbách, nahrádzanie štrkopieskov drvinami, ale i využívaním miestnych štrkovísk.

2) Kľúčovou úlohou plánu na rok 1965 je zabezpečiť posilnenie vplyvu **produktivity práce** na raste spoločenskej výroby a na zvýšenie rentability výrobkov. Preto jednou z rozhodujúcich úloh plánu je urýchlenie jej rastu a zvýšenie prínosu na zabezpečovaní prírastku výroby a výkonov.

Tieto úlohy sú konkretizované v pláne predpokladaným vzrastom produktivity práce v priemysle o 5,9 % a v stavebníctve

o 4,1 %. Rast výroby v týchto i ďalších odvetviach bude tak krytý zhruba zo 65 % produktivitou práce.

Pre splnenie týchto úloh sú v podnikoch reálne predpoklady. Ide hlavne o plnšie využívanie základných fondov v záujme zvýšenia produkcie, ako aj o urýchlenie intenzifikácie výroby na tých výrobných zariadeniach, ktoré boli uvedené do prevádzky v posledných rokoch. Značným prínosom pre vzostup úrovne produktivity práce bude aj rozvoj výroby na kapacitách, ktoré sa uvedú do prevádzky v tomto a v priebehu budúceho roku. V hutníctve, chémii a energetike, kde sa majú nové kapacity uviesť do prevádzky, tieto podmieňujú vzrast produktivity práce až z 80-90 %.

Podmienky na zabezpečenie rastu produktivity práce sa vytvárajú tiež prehĺbením účinnosti **hmotnej zainteresovanosti** pracujúcich. Plne sa prejaví najmä účinnosť mzdovej preferencie, ktorú sme v priebehu t. r. realizovali u majstrov vo výrobných odvetviach, rozšírenie akordnej úkolovej mzdy v stavebníctve i mzdové úpravy v ďalších odvetviach.

V budúcom roku bude potrebné aktívne pôsobenie mzdových opatrení ďalej prehĺbiť a využiť jednak na získanie plánovaného prírastku robotníkov a stabilizáciu pracovníkov v jednotlivých odvetviach — zvlášť v stavebníctve, ale najmä ďalej posilniť ich vplyv na plnenie plánovaných úloh.

I keď hlavným zdrojom rozvoja výroby a výkonov má byť v roku 1965 rast produktivity práce, vyžadujú si potreby hospodárstva značný **prírastok počtu pracovníkov**. Celková zamestnanosť sa zvýši o 44,5 tis. pracovníkov, z čoho v priemysle o 13,2 tis. a v stavebníctve o 3,6 tis. osôb. Okrem toho sa Slovensko bude podieľať na výpomoci pracovníkmi pre kľúčové odvetvia v českých krajoch v počte 11,8 tis. osôb.

Podstatná časť zvýšenia zamestnanosti v priemysle sa sústreďuje do základných odvetví, kde sa uvedú nové výrobné kapacity (v hutníctve 4,1 tis. a v chemickom priemysle 2,4 tis. osôb). Zo spracovateľských odvetví sa zvýši počet pracovníkov hlavne v strojárstve (o 3,4 tis.) a v spotrebnom priemysle (o 2,4 tis. osôb).

Zabezpečenie týchto vysokých potrieb pracovníkov si vyžiada tak zo strany národných výborov, ako aj podnikov samých veľkú pozornosť, zvlášť v tých oblastiach, kde v budúcom roku dochádza k značnejšej koncentrácii potrieb. Za prvoradú úlohu pokladáme zabezpečenie pracovníkov pre stavebníctvo.

Popritom stojí pred nami tiež úloha rozmiestniť odborníkov

zo škôl, ktorí ukončia vysoké a odborné školy. V budúcom roku ide o 2,9 tis. absolventov vysokých škôl, 8 tis. stredných odborných škôl a 31,3 tis. absolventov učebného pomeru. Sú to pomerne značné zdroje kvalifikovaných pracovníkov.

Ide o to, aby sa títo odborníci správne využívali. Nie vždy to robíme dobre. V poslednom období s rozmiestňovaním absolventov najmä zo stredných odborných škôl sa vyskytujú ťažkosti. Ich koreň je v podnikoch, ktoré sa odvolávajú na plán práce, ktorý im vraj neumožňuje prijímať absolventov zo škôl, na znižovanie správneho aparátu, ubytovacie ťažkosti a pod. Pritom však situácia je taká, že niekde ešte stále 40—50 % technicko-hospodárskych pracovníkov nemá potrebné odborné vzdelanie. I keď ide o ľudí bez praktických skúseností, bude správne umožniť týmto mladým ľuďom získať potrebné praktické znalosti ich postupným prechodom jednotlivými pracoviskami a útvarmi podnikov tak, ako sa to v niektorých našich podnikoch aj praktizuje.

V budúcom roku sa má rozmiestniť tiež 79,4 tis. 15-ročnej mládeže, ktorá ukončí povinnú školskú dochádzku. Z nich má okolo 44 tis. nastúpiť do učebného pomeru. Rovnako aj tu nie sú skúsenosti najlepšie. Ide najmä o poľnohospodárstvo, stavebníctvo a bane, kde sa nám nábor každoročne nedarí. Za hlavne tu pokladáme zvýšiť v každom podniku starostlivosť o zabezpečovanie učebných a ubytovacích zariadení, ich príslušné vybavenie, úroveň výchovy, výuky i starostlivosť o učňov.

3) Veľmi významný zdroj zvýšenia efektívnosti v budúcom roku je v lepšom využívaní základných fondov, v úsporách nákladov na materiál, palivá a energiu, v urýchlení obmeny nových progresívnejších výrob a výrobkov, vo zvýšení kvality vyrábanej produkcie a v plnšom uplatňovaní výsledkov vedy a techniky.

Súčasný stav vo využití **základných fondov** je ten, že výroba na 1 Kčs základných fondov má klesajúcu tendenciu, a to jednak v dôsledku nižšieho časového využitia, ako aj značného predstihu ich prírastku pred rastom výroby. Kým základné fondy v priemysle v predchádzajúcich dvoch rokoch sa zvýšili zhruba o 19 %, výroba za to isté obdobie vzrástla o 7 %. Koeficient smennosti je v tomto roku 1,463, kým v roku 1962 dosahovalo časové využitie 1,474.

Urýchlenie rastu výroby v budúcom roku vytvára pre ich lepšie využitie priaznivé podmienky v tom, že najmä v strojárstve rozhodujúca časť prírastku výroby má sa dosiahnuť na existujúcich kapacitách. Určitý podiel na tom budú mať presuny

výrobných programov a tiež likvidácia 44 zastaraných a ne-hospodárnych prevádzok, z ktorých sa zhruba 150 mil. Kčs výroby sústreďí do väčších celkov.

Rezervy úspor spoločenskej práce sú v **úsporách surovín, materiálov a energie**. Mám pritom na mysli nielen organizovanie a znižovanie ich spotreby vo výrobe, ale aj to, aby sa z daných materiálov a surovín vyrábali výrobky s lepšími úžitkovými vlastnosťami a nepripustila sa výroba, ktorá svojimi technickými parametrami a kvalitou nezodpovedá technickým normám, alebo ktorá nemá zabezpečený odbyt. V tomto smere návrh plánu vychádza z dôslednejšieho prepojenia dodávateľsko-odberateľských vzťahov ako v minulých rokoch a s takouto výrobou prakticky nepočíta.

Spotreba palív a energie sa na Slovensku zhospodárni hlavne rozvojom výroby na nových veľkých elektrárňach a teplárňach pri jej obmedzení v neekonomických prevádzkach. Spotreba uhlia na výrobu elektriny sa má tak znížiť o 4,5 %.

Ďalšie rezervy sú v pomernej zastaranosti našich výrobkov a pomalej obnove ich sortimentu. Na závalu je tu aj jeho veľmi široká paleta vzhľadom na nedostatky v medzinárodnej delbe práce. V malej sériovosti, dlhej dobe výstavby i prietahoch v uvádzaní výrobní do prevádzok, nedosahovanie projektom uvažovaných hodnôt atď.

Problémy v plnšom uplatňovaní intenzifikačných prvkov v rozvoji ekonomiky si vyžadujú zvýšiť dôraz pri využívaní výsledkov **vedy a techniky**.

Vzhľadom na to, že o tejto otázke bude plénum SNR osobitne rokovať, uvediem len to, že plán počíta so zvýšením počtu pracovníkov vedecko-výskumnej základne o 1270 osôb, pričom sa posilnia hlavne pracoviská v strojárstve, chémii, hutníctve, drevárskom a potravinárskom priemysle. I to, že do budúcich rokov musíme v tomto smere počítať s intenzívnejším rastom.

Pri tomto všetkom treba vidieť, že plán rozvoja hospodárstva na Slovensku v budúcom roku reálne počíta s rozhodujúcim činiteľom, a to **s úsilím a iniciatívou pracujúcich**. V tom, ako budeme vedieť tento zdroj využiť pre ciele plánu, je základný predpoklad reálnosti našich výpočtov.

V. Úlohy Slovenskej národnej rady pri zabezpečovaní rozvoja hospodárstva na Slovensku

Uznesenie ÚV KSČ zo 7. mája 1964 o plnšom uplatnení SNR orientuje v súčasnom období našu prácu na aktívne pôsobenie

pri zabezpečovaní plánovaných úloh, pri vytyčovaní optimálnych podmienok pre uplatnenie nových prvkov v rozvoji hospodárstva a na sústavnú kontrolu.

Už v tomto roku sa ukázali prospešnými formy kontroly plnenia úloh členmi Predsedníctva SNR na jednotlivých úsekoch hospodárstva, a to hlavne v tom, že sa prešlo od kontroly všetkého na vybrané zaostávajúce úseky a že na podklade konkrétneho rozboru situácie sa opatrenia nielen prijali, ale ich účinnosť i zhodnocovala. Do riešenia problémov sa pritom častejšie zapájali i príslušní funkcionári národných výborov, riaditelia podnikov i rezortní ministri. Pokladáme za účelné obdobne postupovať aj v budúcom roku.

Z toho, čo sa uviedlo k plánu na rok 1965, vyplýva, že aj keď sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi ukazujú reálnejšie podmienky pre jeho uskutočnenie, rad problémov bude treba riešiť a osobitnými opatreniami zabezpečovať najmä tam, kde ide o niektoré otvorené a podmieňujúce faktory i napäté termíny.

V uznesení, ktorého návrh predkladáme, tieto úseky a problémy bližšie konkretizujeme a navrhujeme aj hlavné smery ich riešenia.

Skutočnosť, že plán na budúci rok vláda schválila už 25. novembra 1964, umožňuje, aby sa úlohy plánu na každom podniku dostali k pracujúcim vo výrobe ešte pred začiatkom nového roku, aby sa s ním včas oboznámili a mohli ich od prvých dní uskutočňovať.

Úlohy v budúcom roku budú sa v rade podnikov zabezpečovať novými formami, v ktorých v popredí budú stáť ekonomické stimuly. Aj naše rokovanie o úlohách plánu spadá do obdobia, keď pod vedením Ústredného výboru KSČ organizujú sa rozsiahle práce na vypracúvaní zásad zdokonalenia plánovitého riadenia národného hospodárstva. Návrh zásad prerokuje a schváli plénarne zasadnutie ÚV KSČ tak, aby sa mohlo začať s ich overovaním a postupným zavádzaním do praxe.

I pri tohoročnej príprave plánu niekoľko skutočností jasne ukazuje, že doterajšie metódy plánovania a riadenia národného hospodárstva nie sú dostatočným nástrojom pre urýchlenie rastu spoločenskej produktivity práce a pre intenzívny rozvoj našej ekonomiky. Nasvedčuje tomu i tá skutočnosť, že podniky sice v prevažnej väčšine naplnili objemové úlohy, no horšie to už bolo s prostriedkami a pracovnými silami, ktoré na zvládnutie týchto úloh požadovali.

Oblasť kvalitatívnych ukazovateľov bola obdobne ako po minulé

roky najslabšou časťou prípravy plánu. V prvom rade musíme dosiahnuť skvalitnenie a prehĺbenie metódy zostavovania plánu a spôsobu ukladania úloh jednotlivým podnikom. Zostavovanie plánu bude organizované tak, aby sa v celom procese preverovala reálnosť a efektívnosť navrhovaných úloh. V rozpise plánu sa má postupovať tak, aby pri zabezpečení celoštátnych záujmov bol dostatok priestoru pre vlastné rozhodovanie podnikov, aby bol vytvorený skutočný záujem trvalo rozvíjať a zdokonaľovať kvalitu a sortiment výrobkov, ale aj ich rentabilitu, a čo najpružnejšie uspokojovať potreby spoločnosti.

Hodnotenie činnosti podnikov sa nebude, ako sa to doteraz často robilo, robiť podľa globálneho a často objektívnu skutočnosť skresľujúceho ukazovateľa hrubej výroby a upúšťa sa od doteraz jednej z hlavných zásad našej plánovacej metodiky, podľa ktorej mohol podnik čerpať prostriedky podľa plnenia tohto ukazovateľa.

Zásadné zmeny budú v systéme hmotnej zainteresovanosti. Novo navrhovaný systém vychádza z chozrasčotného princípu, podľa ktorého výška dôchodku podniku, a tým aj prostriedkov na odmeňovanie závisí v prvom rade od výšky tržieb za realizovanú produkciu a od úrovne hospodárenia podnikov. Možno povedať, že takáto zainteresovanosť bude nepriamo nútiť podniky hospodáriť tak, aby sa mohol dosiahnuť maximálny výsledok s minimálnymi nákladmi bez toho, že by tieto úlohy bolo treba direktívne ukladať.

Uskutočňovanie navrhovaných zásad bude prebiehať postupne, no vo viacerých podnikoch niektoré prvky zásad použijú sa už v budúcom roku. Preto sa treba i na tieto skutočnosti pripraviť.

Súčasne s prípravou týchto opatrení bude našou hlavnou úlohou v najbližšom období spolu s celoštátnymi orgánmi vecne dopracovať **základné smery a zdroje rozvoja hospodárstva ČSSR** na obdobie do roku 1970 a vytvoriť tak hlavný predpoklad pre uplatnenie nových foriem riadenia, ktoré sú podmienkou kvalitatívneho rozvoja národného hospodárstva v budúcich rokoch.

Súčasne so schvaľovaním plánu na rok 1965 boli vláde predložené aj niektoré podkladové materiály pre predbežné overenie možnosti rozvoja hospodárstva v roku 1966, tak, aby sa smerné úlohy mohli schváliť začiatkom druhého štvrtroku budúceho roku.

Počítame s tým, že v rozvoji výroby na Slovensku by aj v roku 1966 mohlo byť dosiahnuté tempo rastu okolo 8 %.

Avšak vyšší počet začatých stavieb v investičnej činnosti r. 1965 bude znamenať isté zúžené možnosti v novozačínanej vý-

stavbe, musíme preto veľkú pozornosť venovať rozvoju stavebnej výroby a v priebehu roku 1965 bližšie overiť, navrhnuť a vykonať opatrenia, ktoré umožnia tempo rastu stavebnej výroby ďalej zvýšiť.

Akokoľvek očakávame od novej sústavy plánovania a riadenia, že sa zvýši záujem o rýchlejší kvalitatívny rast nášho hospodárstva, nesmieme poľaviť v praktickej činnosti pre zabezpečovanie rovnomerného plnenia plánu.

Už od rozpisu plánu a hneď v prvých dňoch 1965 musíme na každej úrovni riadenia starostlivo dbať o plnenie všetkých jeho častí. Každý z nás musí pokladať za svoju povinnosť, zo svojej funkcie, podľa svojich možností pomôcť vo veľkom úsilí, ktoré naši pracujúci pod vedením našej strany vyvinuli v tomto roku a ktoré sa stalo základom konsolidačného procesu v našom hospodárstve.

Pokladať túto praktickú riadiacu, dennú, často drobnú a nepríjemnú činnosť za akúsi prekonanú, „nepracticistickú“, ako sa niekedy s pohrdaním o nej hovorí, by bolo chybou. Tým, že nie je vždy príjemná, opakujúca sa, je veľmi ľahko možné spôsobiť, že od nej zodpovední pracovníci radi upustia, dôsledky sa však začnú prejavovať pomaly a postupne v tom, čo sa dnes dalo vyriešiť zásahom v závode, obrazne povedané, zajtra musí na vyššiu úroveň a ťažko sa rieši i tam, ak niet na to i hmotných predpokladov. A tie nie sú — ak sa v závodoch a na pracoviskách nevytvoria!

Ide o to, aby každý zásah do riadenia výroby bol urobený tam, kde zodpovedný pracovník jeho účelnosť a účinnosť môže i vecne posúdiť, kde mu rozumejú a tak rozumne a kvalifikovane, aby mohol niešť i zodpovednosť za vecnú stránku riešenia.

Čaká nás v roku 1965 ďalší kus vážnej a zodpovednej práce, a ak ju s úspechom zvládneme, bude znamenať ďalší významný krok v rozvoji nášho hospodárstva.

V tomto roku iniciatíva našich pracujúcich v súťaži na počesť 20. výročia Slovenského národného povstania bola veľkou hybnou silou i zdrojom mnohých priaznivých výsledkov.

Bola prejavom vysokej politickej aktivity, lásky k strane, hlbokého záujmu o stav a ďalší rozvoj nášho hospodárstva. Jej výsledky však svedčia tiež o tom, že v našich závodoch, podnikoch, na poliach, v konštrukčných kanceláriách sú ľudia, ktorí rozumejú svojej práci a svoj vzťah k nej dokumentujú, keď treba, aj výsledkami majúcimi veľmi praktický a konkrétny význam, vyjadrený tonami výrobkov, uspokojeniami korunami, energiou, lepšou kvalitou výroby atď.

Aj budúci rok, rok 20. výročia oslobodenia našej republiky, bude významnou príležitosťou, kedy ukážeme svoj vzťah, životný záujem i vďaku takými formami, ktoré najviac množia bohatstvo našej krajiny. Tak, ako sme si na to zvykli, skromne, bez veľkého kriku, nie zbytočnými rečami, vyhláseniami, ale výsledkami práce.

Plán na rok 1965 by mal teda mať plne zabezpečený i ten rozhodujúci predpoklad pre jeho realizáciu — aktívnu — rozumovo i citovo zdôvodnenú účasť pracujúcich na jeho plnení. *(Potlesk.)*

Podpredseda Kríž:

Ďakujem súdruhovi ministrovi Krahulcovi za podanú zprávu.

Súdružky a súdruhovia!

Dostali ste návrh uznesenia k zpráve súdruha ministra, ktorý pripravila Slovenská plánovacia komisia.

Prosím, aby ste svoje pripomienky, prípadne námety k návrhu uznesenia odovzdali súdruhovi ministrovi Krahulcovi, alebo aby ste ich predniesli v diskusii.

Oznamujem 30-minútovú prestávku.

(Prestávka.)

(Po prestávke.)

Podpredseda Kríž:

Pokračujeme v rokovaní.

Prikročíme k

rozprave,

do ktorej sa zatiaľ prihlásili poslanci

Ján Koscelanský

povereník SNR pre stavebníctvo Ladislav Kompíš

Elena Pastorková

Peter Dupej

Dávam slovo prvému rečníkovi, poslancovi Jánovi Koscelanskému.

Súдруžky a súdruhovia!

V príprave návrhu plánu a rozpočtu na rok 1965 sme v našom Západoslovenskom kraji sústredili pozornosť predovšetkým na vytváranie podmienok pre jeho dobré plnenie a optimálne pokračovanie. Jednou z významných podmienok na to je utvorenie dobrej východiskovej základne.

Vývoj situácie v plnení tohoročných úloh ukazuje, že sa vcelku vytvára dobrá materiálno-technická základňa pre úspešný nástup do plnenia úloh v budúcom roku v celom hospodárstve Západoslovenského kraja, ako aj v hospodárstve spravovanom národnými výbormi.

Za desať mesiacov tohto roku plníme plánovaný objem priemyselnej výroby vcelku na 102 %, z toho v hospodárstve národných výborov na 104 %. Plán hrubej hodnoty výroby prekračujeme o 272,000.000,— Kčs, pričom výroba oproti tomu istému obdobiu minulého roku vzrástla tohto roku o 9,2 %.

Podniky Krajského združenia stavebníctva a OSP prekračujú plán ZSV o vyše 14 a pol milióna korún a celé stavebníctvo o vyše 60 miliónov korún. Plní sa tiež časový plán odovzdávania bytov a odovzdávania učební.

Nákup poľnohospodárskych výrobkov prekračujeme pri mäse o 9.200 ton, mlieku o vyše 8 miliónov litrov, pri vajciach o vyše 18 miliónov kusov.

I v kvalitatívnych ukazovateľoch nastala zmena. Plán produktivity práce sa plní na 101,6 %, pričom produktivita vzrástla v indexe o 5,3 %. Na vlastných nákladoch sa v globále za trištvrte roka ušetrilo 44 miliónov korún. Samozrejme, že za týmito globálnymi výsledkami vidíme nedostatky v tom, že niektoré priemyselné podniky v plnení plánu zaostávajú. V investičnej výstavbe NV neplnia sa všetky menovité úlohy v komplexnosti. Na tieto problémy preto sústreďujeme pozornosť v orgánoch strany, ako aj v národných výboroch. V investičnej výstavbe máme vážne starosti s tým, že niektoré objekty nemôžeme pre rozličné drobnosti dokompletizovať a plne odovzdať, čím sa zbytočne eviduje veľká rozostavanosť.

V plnení úloh komplexnosti bytovej a občianskej výstavby bude potrebné zamyslieť sa nad problémom hmotnej zainteresovanosti stavebných organizácií na plnení menovitých akcií, a nielen na globálnom plnení úloh v komplexnosti. K tomu, aby sme v budúcnosti mohli tieto úlohy lepšie plniť, musíme sa veľmi konkrétne zaoberať prácou Krajského investorského útvaru.

Chceli by sme spoločne s orgánmi SNR, menovite Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu, v januári prehodnotiť prácu Krajského investorského útvaru, pretože okresné orgány vzňávajú na jeho činnosť mnoho kritických pripomienok. Bude preto treba posúdiť, do akej miery sú príčiny neuspokojivej práce Krajského investorského subjektívneho charakteru, t. j. v kvalite kádrov, ktoré tu pracujú, v metódach ich práce, a do akej miery sú to objektívne príčiny, vyplývajúce z toho, že tento útvar po sústredení investorskej činnosti z okresov na kraj je ťažkopádny a nestačí komplexne a s predstihom riešiť problémy vo všetkých okresoch.

V etape prípravy návrhu plánu nám dobre pomáhala Slovenská plánovacia komisia, mali sme niekoľko spoločných rokovaní, po ktorých sme takmer vždy dospeli k jednotnému názoru na riešenie problémov. Sú pravda ešte niektoré otvorené problémy, ktoré budeme riešiť podľa možnosti v priebehu roku 1965. Najväčšia nespokojnosť sa prejavuje najmä s plánom investičnej výstavby. Tu sme museli a budeme musieť i naďalej presadzovať dôsledné uplatňovanie dvoch základných pohľadov:

1) Dané nám prostriedky na investičnú výstavbu nesmieme rozptyľovať na neúmerne vysoký počet novozačínaných stavieb s nízkymi finančnými objemami v priemere na jednu stavbu. Ale naopak, sústreďovaním väčších finančných objemov na novozačaté stavby v budúcom roku zabezpečiť skrátenie doby výstavby jednotlivých objektov. To vo všeobecnosti chápe takmer každý, avšak mnohí to nechápu, ak sa táto zásada má uplatniť na ich vlastnom úseku, ktorý riadia a za ktorý zodpovedajú. Je to určitá snaha vzhľadom na známe ťažkosti urvať pre seba čo najviac, prípadne i na úkor iného.

2) V súčasnom období je taký stav, že stavebná kapacita Krajského združenia a OSP, ktorú t. č. máme k dispozícii, nám nedovolí zabezpečiť vyššie úlohy, nemáme možnosti stavať viac škôl, nemocníc, bytov a podobne. Preto je potrebné, aby sme energiu, ktorú vynakladáme na boj za zaradenie ďalších nových akcií do plánu na rok 1965, využili na ďalšie rozširovanie stavebných kapacít, čo bude činnosť oveľa efektívnejšia. Zo strany našich miestnych orgánov, najmä KNV a ONV, pôjde o to, aby sme v budúcnosti nepripustili stav, keď jednotlivé stavebné organizácie nezabezpečujú plnenie plánu v počte robotníkov, ako je to v tomto roku a bolo tak aj v rokoch predošlých.

Na druhej strane naše skúsenosti ukazujú, že kapacita našich stavebných podnikov, tak Pozemných stavieb, ako aj OSP, dosiahla optimálnu veľkosť, jej ďalšie zväčšovanie vytvára stav,

keď vedúci štáb týchto podnikov len s veľkými ťažkosťami zabezpečuje plnenie plánu. V dôsledku toho podniky nemajú dostatočný záujem na zvyšovaní kapacít stavebnej výroby. Bude preto potrebné, aby oprávnenosť tohto názoru kvalifikovane posúdili súdruhovia z Povereníctva SNR pre stavebníctvo. My, vychádzajúc z tejto skúsenosti, pripravujeme návrh na vybudovanie ďalšieho podniku Pozemných stavieb v Západoslovenskom kraji. Po jeho spracovaní predložíme príslušný materiál Slovenskej národnej rade, SPK a Ministerstvu stavebníctva. Vieme, že toto nie je jednoduchá záležitosť, avšak v podmienkach uskutočňovania zvýšených úloh, ktoré pre nás vyplynú z plánu do roku 1970, a to z toho, že každoročne budeme musieť zabezpečovať medzikrajový presun stavebnej kapacity, nevidíme iného východiska.

Do roku 1970 stoja pred nami veľké a náročné úlohy. To preto, že náš kraj sa v celom rade rozhodujúcich ukazovateľov zaraďuje na posledné miesta v ČSSR. Uvediem niekoľko údajov:

— V príjmoch na jedného obyvateľa sa Západoslovenský kraj nachádza na predposlednom mieste v ČSSR. Vychádzajúc z toho, v ďalších rokoch bude potrebné popri zvyšovaní intenzity poľnohospodárskej výroby urýchliť tiež proces industrializácie kraja tak, aby boli optimálne využité jeho prírodné i ekonomické podmienky.

— V základných školách sa vyše 26 % žiakov učí na smeny, pričom celoštátny priemer je 14,8 %.

— Na 1000 obyvateľov máme v nemocniciach 6,2 lôžka, kým celoštátny priemer je 7,8 lôžka.

— Situácia v bytoch tiež nie je dobrá a v celom rade miest veľmi kritická. Na 1 obyvateľa pripadá v našom kraji 8,1 m², kým celoštátny priemer je 9,8 m², a to i napriek tomu, že sa v kraji za posledné 4 roky postavilo vyše 51 000 bytov. Vysoká je účasť nášho obyvateľstva na bytovej výstavbe, lebo z celého počtu postavených bytov je vyše 50 % vybudovaných v súkromnej výstavbe. Napriek tomu zostáva nám ešte veľa nevyriešených problémov.

— V oblasti vodného hospodárstva je v Západoslovenskom kraji najhoršia situácia tak na úseku vodovodov, ako i kanalizácie. Percento obyvateľov bývajúcich v obciach s vodovodmi, v pomere k celkovému počtu obyvateľstva, je podľa oficiálnych údajov takýto:

V Západoslovenskom kraji — 32,7, v ČSSR 59,8.

V kanalizácii Západoslovenský kraj — 29,3, ČSSR — 50,5.

Vodovod nemajú také okresné mestá, ako sú Galanta, Senica, Levice a mnohé iné bývalé okresné sídla. Napriek tomu, že problém vody je celoštátnym problémom, veľmi vážnym je v našom kraji vývoj investícií, kde vodné hospodárstvo malo v posledných rokoch klesajúcu tendenciu.

To všetko znamená, že popri výstavbe nových závodov budeme musieť stavať viac škôl, zdravotných zariadení, bytov, zariadení pre rozvoj služieb, riešiť vodohospodárske problémy atď., pričom jedno nemôže ísť na úkor druhého, školy na úkor bytov, nemocníc, alebo naopak.

Tak ako celoštátne, i v našom kraji máme hodne restov v komplexnosti, ktoré, nech už bola príčina ich vzniku akákoľvek, musíme postupne doháňať a vyrovnávať. To všetko si vyžaduje v našom kraji, a zrejme i v ostatných krajoch, riešiť problém kapacity stavebnej výroby.

Treba povedať, že nemôžeme trvale trpieť stav, keď na jednej strane síce každý uznáva naliehavosť riešenia celého radu problémov, ktoré pri rokovaníach nastoľujeme, avšak už niekoľko rokov narážame na to, že stavebná kapacita je limitujúcim faktorom a tým sa celý rad problémov ľahko a jednoducho vybaví — niet kapacitných možností. Stav je však taký, že ak problém kapacity stavebnej výroby v krátkom čase nevyriešime, musíme počítať s tým, že sa nám stále častejšie budú vyskytovať prípady zrútenia škôl, obytných domov a podobne. (Niekoľko takých prípadov v našom kraji máme.) Limitujúcu pozíciu stavebnej kapacity musíme časovo obmedziť, nesmieme jej dať trvalý charakter

V investičnej výstavbe veľmi seriózne pociťujeme vplyv disproporcií v národnom hospodárstve. Nezladenosť plánu medzi jednotlivými odvetviami a úsekmi sa prejavuje v tom, že mnohé podniky a odbory síce plán plnia aj prekračujú, avšak i napriek tomu nie sú zďaleka schopné uspokojiť plánované požiadavky. Tak napríklad národný podnik Kameňolomy a štrkopiesky už v novembri splnil plán, avšak na druhej strane mnohé podniky v našom i Stredoslovenskom kraji sa ponosujú na nedostatok štrku. Zásoby štrku v našom kraji sú veľké, treba len zabezpečiť jeho ťažbu, zvýšiť kapacitu n. p. Kameňolomy a štrkopiesky. Je to ďalej železničná doprava, ktorá tiež plní plán, ale súčasne kapacitne nie je schopná zabezpečiť prepravu štrku pre stavebné organizácie a iných nákladov pre rôzne podniky a závody. Podobne je to i u n. p. Prefa, kde sa plán plní, ale prefabrikátov na plánovanú výstavbu škôl máme nedostatok.

Ukazuje sa teda, že sa musíme oveľa viac a osobitne, veľmi konkrétne zaoberať:

1) Otázkou rozšírenia kapacít stavebno-montážnych organizácií, na čo máme na Slovensku potrebné podmienky v podobe určitých rezerv pracovných síl a v ČSSR v silne rozvinutom strojárstve, ktoré je schopné vyrobiť pre stavby dostatok stavebných strojov a mechanizmov.

2) Viac sa musíme zaoberať vybudovaním optimálnej základne vo výrobe stavebných hmôt a materiálov, na čo máme na Slovensku tiež dobré podmienky. Popri pracovných silách sú to veľké zásoby štrku, kameňa, máme mnoho nevyužitých tehelní a podobne.

3) Intenzívnejšie treba pracovať aj na technickom rozvoji v stavebníctve vôbec. Utvoriť podmienky pre to, aby sme mohli budovať školy, obchodnú sieť, domy služieb a iné zariadenia tak rýchle, ako to už dokážeme vo výstavbe bytov. V našom kraji máme v tomto smere už prvé skúsenosti. Bude treba, aby sme ich spoločne so SNR zhodnotili.

Súdružky a súdruhovia! Z toho, čo som povedal je vidieť, že v kraji máme mnoho vážnych problémov, z čoho vyplýva, že by bolo potrebné nastoľovať viacero požiadaviek pre ich riešenie. Dohodli sme sa však, že ani na zasadnutí vlády, ani na dnešnom rokovaní Slovenskej národnej rady nebudeme prednášať požiadavky, a to preto, že t. č. nemáme podmienky riešiť existujúce problémy v podstatne väčšom rozsahu, než je to dané plánom na rok 1965, i keď niektoré čiastkové problémy, ktoré sú otvorené, budeme v priebehu ďalšieho obdobia znovu posudzovať.

Odporúčam však, aby sme sa na jednom z najbližších zasadnutí SNR osobitne zaoberali otázkou vytvorenia týchto podmienok tak, ako som o tom hovoril. Ak by sa nám podarilo vypracovať správnu koncepciu rozvoja stavebnej výroby v najširšom slova zmysle z hľadiska využitia všetkých možností, ktoré na Slovensku máme, vytvorila by sa tým základňa, ktorá by umožnila aktívnejšie riešiť mnohé celospoločenské problémy, aktívnejšie by sme mohli riešiť naše krajové problémy a mohli by sme takto zvýšiť tiež objem medzikrajovej výpomoci na Ostravsko a podobne.

Súdružky a súdruhovia! Základná požiadavka, ktorú nastolujeme, t. j. rozšírenie stavebnej kapacity, presahuje rámec plánu na r. 1965. Treba sa s ňou však zaoberať na pôde Slovenskej národnej rady už teraz, lebo do jesene budúceho roku, kedy budeme rokovať o pláne na obdobie do r. 1970, by sme mali mať túto otázku vyjasnenú a prepracovanú. Chápem, že to nie je také

jednoduché, ako sa o tom, pravda, hovorí. Som však toho názoru, že riadiac sa metódou hlavného článku, berúc tiež do úvahy dôvody, ktoré som uviedol, treba túto problematiku riešiť a osobitne sa s ňou zaoberať.

Uistujem vás, vážené súdružky a súdruhovia, že orgány v našom kraji plne chápu kľúčový význam tejto otázky a sme pripravení aktívne sa podieľať na jej riešení.

Tolko v rámci diskusného príspevku. V rámci dotazov by som chcel k referátu s. ministra K r a h u l c a asi toto k tej problematike vykurovacieho oleja v Slovnafte. Hovorí sa tu totiž, že niečo dosť spotrebičov na toto palivo, že treba vybudovať a sa súčasne aj budujú rôzne kotolne v republike a na Slovensku. Ja v tejto súvislosti by som mal dotaz v tom zmysle, či bola preskúmaná taká otázka, ako je, nerozvážať namiesto uhlia zase po celej republike tento ťažký olej, ale vybudovať tu v blízkosti nejaké energetické kapacity, kde by sa tento olej dal využiť veľmi efektívne, pretože skúsenosť zo Slovnaftu, kde je asi 50 MW elektrárne, je to v podstate v malom objekte obrovská sila energetická, zatiaľ čo vieme, pravda, že elektrárne, ktoré sú budované na uhlie, ak majú silu 50 MW (tie staršie), predstavujú obrovský komplex objektov, zaberajú veľké množstvo pôdy atď. Čiže dotaz spočíva v tom, či z tohto aspektu bola posudzovaná táto problematika, aký je názor našich kompetentných orgánov.

(Potlesk.)

Podpredseda Križ:

Ďakujem poslancovi Jánovi K o s c e l a n s k é m u za prejav.

Prehovorí povereník SNR pre stavebníctvo Ladislav K o m p i š.

Povereník Kompíš:

Vážená Slovenská národná rada, súdružky a súdruhovia,

priaznivý vývoj v plnení plánu stavebníctva na Slovensku od začiatku roku pokračuje a jeho charakteristickým znakom je rovnomernosť v jednotlivých mesiacoch a štvrtrokoch.

Stavebné organizácie na Slovensku dosiahli za desať mesiacov predstih v objeme výroby okolo 130 mil. Kčs (je to asi 9-dňová produkcia), z čoho pripadá 84 mil. Kčs na prednostne zabezpečované stavby vrátane VSŽ.

V porovnaní s minulými rokmi sa nám lepšie darí aj bytová výstavba. Do konca októbra sme odovzdali takmer tri štvrtiny bytov z celoročnej úlohy (12 302), pričom sme dosiahli väčšiu rovnomernosť a plynulosť. Zlepšila sa i kvalita bytovej výstavby, zaostávame však s jej komplexnosťou. I keď sme v budovaní našich sídlisk značne pokročili a dosahujeme v ich vybavenosti dieľce úspechy, predsa za možnosťami zaostávame.

V školskej výstavbe sme odovzdali od začiatku roku 597 učební — celoročný plán splníme. V zdravotníckej výstavbe sa finančné plnenie o niečo zlepšilo, no zaostávame v odovzdávaní kapacít do prevádzky.

Máme predstih i v produktivite práce a na vlastných nákladoch sme ušetrili vyše 20 mil. Kčs; stav zásob klesol pod stanovený plán o 82 mil. Kčs.

Svoje úlohy plní úspešne tiež priemysel výroby stavebných hmôt v kvantitatívnych, ako aj kvalitatívnych ukazovateľoch vo všetkých odboroch. Navyše plánu sme vyrobili okolo 18 tis. ton cementu, 6 tis. ton vápna, 12 mil. tehl, jednotiek, 3,2 mil. ks drenážnych rúrok a 150 tis. m³ upravených štrkopieskov.

Vážené súdružky a súdruhovia, toľko som chcel povedať k výsledkom tohto roku. Dovoľte mi aby som vás teraz oboznámil s úlohami, ktoré budeme plniť v stavebníctve, ako i s problémami, ktoré musíme riešiť, aby sme dosiahli v budúcom roku čo najlepšie výsledky.

Pri príprave plánu sa ukázalo, že podrobnejšia hlbšia znalosť problematiky Slovenska z úrovne povereníctva umožňuje i väčšiu a kvalitnejšiu prípravu plánu investičnej výstavby, a jednotlivým problémom a ich riešeniu venovať omnoho viac pozornosti.

Charakteristickou črtou plánu stavebníctva na Slovensku v roku 1965 je skutočnosť, že rozsah investičnej výstavby je limitovaný maximálnym vyťažením stavebnej výroby, pričom sa vychádza z priaznivého plnenia úloh tohto roku, čo ešte zvyšuje náročnosť plánu v roku 1965.

Predstih, ktorý dosahujeme v plnení úloh, prakticky znamená jednoročný vzrast v kapacitách stavebnej výroby. Tento stav nám umožňuje zvýšiť objem stavebných prác oproti tohtoročnému plánu asi o 410 mil. Kčs.

Stavebné práce v objeme výroby narastajú o 5 % v porovnaní s očakávanou skutočnosťou a o 9 % v porovnaní s úlohami tohtoročného plánu. Výrobno-hospodárske jednotky naplnili a prekročili smernice vlády asi o 80 mil. Kčs.

Tempo rastu objemu výroby krajsky riadeného stavebníctva

je miernejšie ako v ústredne riadených podnikoch. Celkove sa v krajoch v objeme výroby zvyšujú úlohy o 4 %, z toho v Západoslovenskom a Stredoslovenskom o 3 a vo Východoslovenskom kraji o 6 %. Pritom v štruktúre výrobného programu dochádza k ďalšiemu zvýrazneniu bytovej a občianskej výstavby. V ústredne riadených podnikoch sa plánuje vzrast o 6,5 %, z toho napr. v Chemkostave v Humennom sa počíta so vzrastom o 8,2 %, v Termostave Bratislava 10,7 % a v Priemstave Bratislava o 20,7 %.

Z celkového objemu stavebných prác pripadá na menovite schvaľované stavby viac ako polovica.

Pokiaľ ide o Východoslovenské železiarne, úlohy v stavebných prácach mierne klesajú. I napriek tomu rok 1965 pokladáme za rozhodujúci. Ťažisko bude najmä v náročných dokončovacích prácach. Pôjde o uvedenie vysokej pece, koksovej batérie, teplej valcovne a ďalších dôležitých objektov do prevádzky. Veľké úlohy nás čakajú aj na ostatných prednostne zabezpečovaných stavbách, ako na Elektrárni Vojany, kde sa v budúcom roku majú spustiť do prevádzky prvé 220 MW agregáty, na stavbách pre chémiu, strojárstvo a ďalších.

V rámci medzikrajovej výpomoci urobíme podľa uznesenia vlády v Severomoravskom kraji stavebné práce za 128 mil. Kčs.

Ako uviedol v referáte s. Krahulec, vážne úlohy sú aj na úseku bytovej výstavby. Podniky krajského stavebníctva na Slovensku majú dokončiť v budúcom roku celkove 17 059 bytov, čo je o 1302 viac ako bol plán roku 1964. V bytovej výstavbe pôjde pritom najmä o plnenie úloh v komplexnosti, hlavne o vyriešenie nesúladu medzi dokončovaním vlastných objektov bytovej výstavby s termínmi a realizáciou technickej a občianskej vybavenosti.

V školskej a zdravotníckej výstavbe úlohy tak isto rastú.

Výroba stavebných hmôt má vzrásť v hrubej hodnote oproti očakávanej skutočnosti tohto roku o 6 %.

V porovnaní so smernicami vlády plánujeme vyrobiť viac o 50 mil. tehl. jednotiek, 20 tis. m³ prefabrikátov, 800 tis. m² azbestocementovej krytiny a 10 tis. ton cementu v úhrnnej hodnote 44 mil. Kčs. Požiadavky odberateľov podľa bilancií boli plne pokryté. I napriek tomu máme určité obavy, že i v budúcom roku nebudeme môcť plne uspokojiť individuálne požiadavky cez tržné fondy. Skúsenosti ukazujú, že nároky bývajú obyčajne podhodnotené. Preto treba opätovne preskúmať skutočné potreby, aby sme v roku 1965 vylúčili taký stav, aký bol v treťom a štvrtom kvartáli tohto roku.

Popri rastoch v objeme prác tak v stavebnej výrobe, ako i vo výrobe stavebných hmôt čakajú nás v budúcom roku závažné úlohy v produktivite práce.

V stavebných prácach plánuje sa rast o 4,3 % na očakávanú skutočnosť a o 6,5 % voči plánu tohto roku; vo výrobe stavebných hmôt produktivita má vzrásť o 5,4 %. Pritom vo výrobe stavebných hmôt máme dosiahnuť prírastok úloh z 97 % rastom produktivity a len 3 %-ami zvýšením stavu pracovných síl.

Tieto náročné úlohy v raste produktivity práce v stavebníctve plánujeme v prevažnej miere zabezpečiť ďalším uplatnením technického rozvoja.

V stavebnej výrobe — predovšetkým v rozhodujúcich nadskupinách — plánujeme so zvýšeným podielom montovaných stavieb. V bytovej výstavbe predpokladaných 73 %, ktoré dosiahneme tohto roku v montovaných stavbách, pre budúci rok zvýšime na 77 %.

V širšom meradle uplatníme v bytovej výstavbe nové typy bytov radu T06 a T08 (okol 7000) s pokrokovými prvkami, ako sú zdokonalené bytové jadrá, plášťové podlahoviny z umelých hmôt, obmedzenie tradičných omietok, rozšírenie optimálnej dohotovosti panelov vo výrobniciach. Pre obvodové plášte budeme používať i celostenové panely z pórobetónu.

So zvýšením technickej úrovne výstavby a tým i zvýšením produktivity ráta sa v budúcom roku i v občianskej výstavbe, kde po viacročnom prešľapovaní začína sa uplatňovať technológia montovaného skeletu v kombinácii s obvodovými panelmi. Z príkladov možno uviesť výstavbu ubytovní pre VSŽ, robotnícky hotel Priemstavu v Bratislave a ďalšie.

Podobne ako na časti nových typov bytovej výstavby, aj pri montovaných skeletov občianskej výstavby, priemyslových hál a objektov zariadenia staveniska usilujeme sa z hľadiska roku 1965 o rozšírenie aplikácie veľkorozmerových prvkov z pórobetónu, ktoré vyrábajú ľahké stavebné hmoty. V budúcom roku zvyšujú výrobu týchto dielcov na 60 000 m³.

Aj v ostatných nadskupinách stavieb, ako priemysłovej výstavbe, dopravných stavbách a ďalších, bude vo zvýšenej miere uplatnená progresívna technológia.

Vo výrobe stavebných hmôt úlohy rastu produktivity práce sa sústreďujú do odborov, ktoré plánujú vysoké tempo rastu výroby, a to do prefabrikácie a rezortnej strojárskej výroby.

Plnenie týchto náročných úloh ďalším spriemyslením a sprogresívnym stavebníctvom je v značnej miere závislé od budovania novej materiáľno-výrobnej základne.

V tejto súvislosti najzávažnejšou skutočnosťou z hľadiska plánu budúceho roku je otázka vydelenia prostriedkov na vlastné investície.

Výrobné hospodárske jednotky na Slovensku vo svojom návrhu prekročili stanovené limity na investície už po zrevizovaní podkladov o 128 mil. a v generálnych opravách o 32 mil. Kčs.

Pridelené prostriedky priamo ovplyvňujú proces ďalšieho spriemyselnovania stavebníctva. Určený objem investícií predstavuje len 55 % prostriedkov, ktoré podniky Ministerstva stavebníctva a krajského stavebníctva na Slovensku mali na investície v roku 1961. V Kčs to znamená pokles z 885 mil. Kčs (vrátane generálnych opráv) v roku 1961 na 494 mil. Kčs v roku 1965. To nepostačuje na zabezpečenie cieľov, ktoré predpokladáme v technickom pokroku, aby sme zabezpečili úlohy, ktoré nám uložila naša komunistická strana.

Vo vlastnej investičnej výstavbe dokončíme v budúcom roku niektoré dôležité kapacity priemyslu stavebných hmôt. Sú to najmä rekonštrukcia cementárne v Lietavskej Lúčke, uvedieme do definitívnej prevádzky nové závody na výrobu prefabrikátov v Orlove-Plavči, Vlkanovej, Čabe, strojného závodu v Šarišských Lúkach a ďalších

Pre výstavbu bytov podľa nových typov pripravujeme predstavbu niektorých prieľ a panelární.

V priemysle stavebných hmôt robíme opatrenia na lepšie využitie kapacít závodov, ktoré sme vybudovali v posledných rokoch. Plnšie ich využitie dáva predpoklady na splnenie úloh v priemysle stavebných hmôt tak v produktivite, ako i v ostatných kvalitatívnych ukazovateľoch.

Pre vyjasnenie dlhodobej koncepcie technického rozvoja v stavebníctve konala sa v minulom mesiaci celoštátna konferencia, na ktorej sa prijali opatrenia na urýchlenné uplatnenie nových poznatkov vedy a techniky v stavebníctve.

Opatrenia sú zamerané na:

- komplexné dobudovanie materiáľno-výrobnej základne, najmä pokiaľ ide o jej štruktúru,
- zvýšenie kvality materiáľov i výrobkov a intenzifikáciu výroby stavebných hmôt, vybudovanie spracovateľskej výroby,
- intenzifikáciu staveniskových technologických procesov.

Realizácia tejto koncepcie je sčasti zahrnutá v pláne prípravy novej techniky na rok 1965.

V oblasti kvality stavebných prác zameriame našu pozornosť niekoľkými smermi. Popri dobudovaní ÚTK a podnikových laboratórií vytvárame technické a technologické podmienky pre kvalitné výrobky i konštrukcie a robíme opatrenia pre zvýšenie hmotného interusu na kvalite. V strede pozornosti stavebnej výroby bude naďalej panelová výstavba, kde sme urobili celý rad preventívnych opatrení v projektoch i vo výrobe. Systém predkolaudácií nám pomôže znížiť počet závad.

Vo výrobe stavebných hmôt ideme — v zmysle opatrení našej komisie — po ceste dôslednejšej vstupnej a výstupnej kontroly a rozšírenia úpravníctva surovín. V prefabrikácii budeme znižovať rozmerové tolerancie prvkov ako prepoklad kvalitnej montáže.

Súčasný stav v kvalite, aj keď sa situácia o niečo zlepšila, je neuspokojivý a budeme týmto otázkam venovať aj ďalej sústavnú starostlivosť.

Pre zabezpečenie plnenia v budúcom roku vytvárame už teraz vhodné podmienky. Pripravili sme opatrenia na prevádzku v ZIP-e tak, aby sme mohli aj v tejto časti roka ekonomickejšie pracovať. Opatrenia zabezpečujú postup stavebných prác do 15 °C. V prípade väčšieho poklesu teploty majú VHJ havarijné plány, podľa ktorých budú prácu organizovať.

V I. kvartáli plánujeme prestavať takmer 20 % z ročnej úlohy a odovzdať 3298 bytov, t. j. 19,8 % z ročnej úlohy.

Problém nedostatku pracovných síl je jednou z najťažších úloh, ktoré musíme riešiť. Podľa plánu musíme získať do stavebníctva ďalších 2800 pracovníkov, to sa týka predovšetkým podnikov krajských združení. Nejde pritom len o to, získať tento počet, ale ich aj natrvalo udržať v stavebníctve. To znamená utvoriť pre nich predovšetkým dobrú organizáciu práce čo najpriaznivejšie podmienky vyšších zárobkov v súlade s opatreniami našej strany a vlády na úseku hmotnej zainteresovanosti z minulého roku.

Mimoriadny význam pre stabilizáciu má starostlivosť o človeka. Na tomto úseku sme dosiahli v posledných rokoch zlepšenie. Stavebné organizácie na Slovensku majú v súčasnosti vyše 1330 ubikácií s celkovou kapacitou 42 000 lôžok. Osemnásť stavbárskych domovov hotelového typu, v ktorých býva 5200 stavbárov, vyhovuje vysokým a náročným požiadavkám kultúrnosti bývania. Sú dobre vybavené. Skoro 220 trvalých ubikácií má teplú a studenú vodu a iné sociálne zariadenia, zvyšok sú ubikácie so studenou vodou, dočasné a drevené baraky, ako aj pojazdné maringotky.

Možnosti dobrého ubytovania stavbárov naďalej rozširujeme. Vo výstavbe je 9 ubytovní hotelového typu a 14 trvalých ubikácií s teplou a studenou vodou s kapacitou spolu 7000 postelí. Tieto objekty sú v takom štádiu rozostavanosti, že značná časť z nich bude slúžiť svojmu účelu už v I. štrtroku 1965.

Dôležitou stránkou starostlivosti o pracujúcich je možnosť stravovania čo najbližšie k ubytovni alebo k pracoviskám. V závodných jedálňach sa stravuje zatiaľ viac ako 30 000 stavbárov a ich počet sa bude zvyšovať, lebo vo výstavbe máme ďalších osem závodných jedální.

Na úseku zdravotnej starostlivosti máme vybudovaných a zariadených 44 ambulancií, praktických lekárov a 32 zubných ambulancií. Už iba tri podniky na Slovensku nemajú vlastné ambulancie praktických a zubných lekárov. Hutné stavby v Košiciach a Pozemné stavby v Bratislave majú vlastné polikliniky s lôžkovými časťami.

Aj keď investujeme značné prostriedky v tejto sfére, aj keď sa mnohé boľavé otázky vyriešili, predsa je ešte mnoho čo musíme zlepšovať v kultúre a hygiene bývania, najmä v prevádzkovaní, údržbe, ale aj v ďalšom investovaní, aby sme našim pracovníkom aspoň čiastočne zmiernili odlúčenosť od rodín.

Mimoriadnu pozornosť venujeme i problematike výchovy učňovského dorastu. V stavebných podnikoch sa učí v súčasnosti skoro 10 000 učňov. V budúcom roku nastúpi z nich na stavby okolo 3000 nových odborníkov rôznych profesií, čo predstavuje v ročnej relácii prírastok asi 1200 pracovných síl.

Vo výchove učňov máme však celý rad problémov. Jedným z nich je nedostatok kapacít odborných učilíšť a učňovských stredísk a často aj ich nedostatočné materiálno-technické vybavenie. Z celkového počtu učňov je v odborných učilištiach a učňovských strediskách len 5350, čo znamená, že ešte vyše 40 % je v individuálnom učebnom pomere. Preto vystupuje do popredia potreba urýchlene dobudovať a budovať ďalšie nové učilištia. V súčasnosti stavebné podniky na Slovensku majú rozostavaných sedem odborných učilíšť a schválená je výstavba ďalších štyroch, a to pre Pozemné stavby Košice, Pozemné stavby Prešov, Stavoindustriu, Váhostav, z ktorých je však zaradené v roku 1965 do výstavby len učilište v Košiciach. Do roku 1970 rátame s výstavbou ešte siedmich.

O týchto otázkach hovorím preto, lebo potrebných odborníkov si musíme vychovať, resp. prevychovať, inej možnosti v našich podmienkach niet. A vychovávať, to znamená, aj utvoriť na to podmienky.

Ďalšie opatrenia na zabezpečenie úloh budúceho roku zameriavame na dôsledné znižovanie rozostavanosti, skracovanie termínov, odovzdávanie stavieb a objektov do užívania a plnenie úloh v dokončovaní.

Vážené súdružky a súdruhovia,

s prípravou plánu na budúci rok súvisia ešte niektoré ďalšie otvorené otázky, ako problém nepokrytia prepravy stavebnín, ďalej disproporcie v bilanciách niektorých stavebných materiálov v súvislosti so zabezpečovaním bytovej výstavby podľa nových typov a ďalšie. Robíme opatrenia, aby sme tieto otázky v najbližších dňoch v spolupráci s príslušnými orgánmi doriešili.

Na úseku výrobného programu plánujeme v budúcom roku začať niektoré významné stavby, ako napr. druhú etapu drôtovne v Hlohovci, tretiu etapu Duslo Šaľa, Tatrasvit Spišská Nová Ves, televízne stredisko v Mlynskej Doline a niektoré dôležité sídliská v Leviciach, Nitre, Topoľčanoch, Prievidzi, vo Zvolene a ďalšie.

Na druhej strane plánujeme v budúcom roku uviesť do prevádzky významné kapacity, ktoré z hľadiska dôležitosti pre národné hospodárstvo musíme čo najskôr dokončiť. Je to napr. časť kapacity elektrárne vo Vojanoch, významné kapacity na VSŽ, časť druhej etapy Slovnaftu, BEZ Bratislava I. etapa, sklárske kapacity v Nemšovej, Dúbravke, niektoré stavby pre zavlažovanie, ďalšia etapa Východoslovenskej nížiny a mnohé ďalšie.

Popritom nie je ešte definitívne rozhodnuté, či budú zaradené do výrobného programu niektoré stavby, ktoré my plánujeme začať.

S ohľadom na tieto problémy a úlohy zameriavame i prácu Komisie a Povereníctva SNR pre stavebníctvo, aby sme tak v duchu prijatých opatrení o plnšom uplatnení Slovenskej národnej rady a jej orgánov, čo najväčším podielom prispeli k úspešnému zvládnutiu úloh a k splneniu plánu na úseku stavebníctva.

Vážené súdružky a súdruhovia,

úlohy v stavebníctve v budúcom roku sú zložité a náročné, ale po doriešení otvorených problémov, reálne. Pri ich zabezpečovaní chceme nadväzovať na tohtoročné výsledky. Pomoc očakávame i od socialistického súťaženia, ktoré sa intenzívne rozvíja na našich pracoviskách na počesť 20. výročia oslobodenia našej vlasti

Sovietskou armádou. Dosiaľ sa do súťaže prihlásilo už vyše 300 kolektívov a ich počet stále vzrastá. Sú medzi nimi aj celé podniky, ako Hutné stavby, Pozemné stavby v Poprade, Stavoin-dustria a Doprastav.

Chcel by som ubezpečiť Slovenskú národnú radu, že pracovníci v stavebníctve na Slovensku, Povereníctvo SNR pre stavebníctvo aj Komisia SNR pre stavebníctvo vynaložia maximálne úsilie, aby svoje úlohy v jubilejnom roku 20. výročia oslobodenia našej vlasti splnili čo najlepšie, a tak prispeli k ďalšiemu rozvoju nášho národného hospodárstva i rozkvetu našej socialistickej spoločnosti. (*Potlesk.*)

Podpredseda Kríž:

Ďakujem povereníkovi SNR pre stavebníctvo súdruhovi K o m - p i š o v i.

Ďalej hovorí súdružka P a s t o r k o v á.

Poslankyňa Pastorková:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia!

Keď posudzujeme úlohy plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965, v jubilejnom to roku 20. výročia oslobodenia, iste nám príde na myseľ, čo všetko sa v našej vlasti zmenilo za uplynutých 20 rokov. Netreba myslím zdôrazňovať, že rozvoj, ktorý nastal v posledných rokoch a výsledky, ktoré sme dosiahli, sú pekné a pri súčasnom tempe i pre budúcnosť sľubné.

Náš kysucký ľud, príslovečný svojou pracovitosťou, skromnosťou, poznačený biedou z čias kapitalizmu, vie veľmi kladne ohodnotiť a porovnať vývoj a zmeny, ktoré sme dosiahli v prospech spoločnosti a v prospech človeka. Povaha kysuckého človeka je už taká, že aj v plnení si úloh voči spoločnosti, voči štátu nesmie zaostávať. Naš okres, každoročne zodpovedne splní hlavné hospodárske úlohy, ktoré sú mu určené. Sú to najmä úlohy v poľnohospodárstve, v plnení dodávkových úloh, kde i pri sťažených podmienkach zaraďuje sa náš okres na popredné miesto nielen v kraji, ale i na Slovensku. Ako prví v kraji a tak-tiež na Slovensku splnili sme tohoročné dodávky zemiakov. Na vyše 100 % splnili sme dodávku sena. Každoročne dosahujeme príkladné výsledky v akcii „Z“, v skrášľovaní a zveľaďovaní obcí

a miest, na ktorých úlohách sa zvlášť uplatnila masová iniciatíva našich občanov. Dôsledným plnením organizovaného náboru, najmä pre baníctvo, prispieva náš okres každoročne k plneniu národných úloh, pri rozvoji hospodárstva našej vlasti. Na dobrom plnení takýchto a ďalších úloh v našom okrese, má podstatný podiel široko organizovaná, socialistická súťaž a iniciatíva pracujúcich z príležitosti 20. výročia SNP a teraz i k 20. výročiu oslobodenia. Len príkladom uvediem, že mám vo volebnom obvode 14 obcí, a všetkých 14 obcí sa prihlasuje do socialistickej súťaže o získanie titulu „Obec 20. výročia oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou“. Takto organizovanou iniciatívou a socialistickými záväzkami už teraz vytvárame podmienky na splnenie národných úloh stanovených v pláne rozvoja hospodárstva na rok 1965.

Občania okresu Čadca, vážené súdružky a súdruhovia, popri statočnosti a pracovitosti sú voči nedostatkom značne kritickí. Pozorne si všimajú okolie, prostredie, podmienky a veľmi často argumentačne porovnávajú. Tých 15 tis. obyvateľov pracujúcich z nášho okresu na Ostravsku a ďalších 4—5 tisíc občanov pracujúcich v iných oblastiach a okresoch nadobudlo dostatočný prehľad pre argumentáciu v otázkach rozvoja nášho okresu v porovnaní s inými okresmi, najmä v kraji Severomoravskom, kde pracuje najviac našich občanov, a taktiež s okresmi na Slovensku. Máme tú nevýhodu, že ako zaostály okres susedíme s vyspelými okresmi Severomoravského kraja, pri porovnaní s ktorými naši pracujúci častokrát opodstatnene poukazujú na vážne zaostávanie okresu Čadca, a verte mi, že tieto rozdiely často nadobúdajú charakter nacionálnych otázok. Pri stykoch s našimi pracujúcimi na verejných schôdkach, zasadnutiach nemôžeme veľa ráz ich argumentačné pripomienky zdôvodňovať, alebo im ich dostatočne vysvetliť, lebo sú v niektorých prípadoch pravdivé. Bola som napríklad na poslednom zasadnutí mestského NV v Čadci, kde niektorí poslanci pracujúci na Ostravsku mali kritické pripomienky k rozdielom zásobovania v Čadci a v kraji Severomoravskom. Napríklad poukazovali na nedostatok klincov, dymových rúr a kachiel vôbec, ktoré nedostať v našom okrese a ani v okresnom meste Čadca, no v susedných okresoch Severomoravského kraja si ich môžu kúpiť na hociktovej dedine.

Nechcem sa s nedostatkami okolo zaostávania okresu, týkajúcimi sa hospodárskeho rozvoja, podrobne zaoberať.

Slovenská národná rada o týchto otázkach rokovala v apríli tohto roku a situácia je jej známa. No, keďže som voličom za-

viazaná, dovoľte mi prosím, najmä v súvislosti s prerokúvaním téz o hlavných úlohách plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku v roku 1965 uviesť aspoň niekoľko kritických pripomienok z nášho okresu.

V našom okrese je silná kúpna sila, jedna z najsilnejších na Slovensku. Tých 19 tisíc ľudí zamestnaných mimo okresu, kde dostávajú finančné prostriedky, realizujú ich na 80 % v Čadčianskom okrese, z toho podstatnú časť v okresnom sídle. No služby poskytované v obchode zďaleka nestačia uspokojiť občanov. Predávame v obchodoch, ktoré nám nechali súkromníci z čias kapitalizmu. Za 20 rokov sme v okresnom sídle nepostavili ani jeden nový obchod. Jestvujúca maloobchodná sieť štátneho a družstevného obchodu je ve veľmi zlom stave, hlavne čo sa týka prevádzkovej a skladovacej kapacity. Skladovacia kapacita na jednotlivých predajniach nepostačuje udržiavať tovar od jedného rozvozu po druhý, čím sa narušuje zásobovanie nášho obyvateľstva. V takejto situácii nedá sa dodržiavať bezpečne ani hygiena a nemôže sa zvyšovať ani kultúrnosť predaja. Nie div teda, že v našom okrese sa najmä v posledných rokoch vyskytujú epidémie žltacky, brušného týfu a podobne, čo je iste dobre známe i Povereníctvu SNR pre zdravotníctvo. Všetky snahy zlepšiť služby v obchode i v ostatných službách poskytovaných obyvateľstvu v našom okrese neprinášajú zlepšenie. Úroveň poskytovaných služieb v našom okrese je skutočne na veľmi nízkej úrovni, a preto nedivte sa, súdružky a súdruhovia, že občania s rozhorčením prijali informáciu, že Dom služieb i po niekoľkých rokoch sa zase do plánu na rok 1965 nedostal, hoci nám i Stredoslovenský KNV oznámil, že s jeho výstavbou sa počíta v roku 1965.

Pre lepšie osvetlenie situácie v okrese spomeniem len niektoré údaje, ktoré nám nemôžu byť ľahostajné a sú našimi voľičmi často pripomínané. Napríklad na jedného obvodného lekára v okrese pripadá 27 987 obyvateľov a krajský priemer je 11 130 obyvateľov, sme jediným okresom v kraji bez domova dôchodcov, evidujeme 156 dôchodcov, o ktorých sa nemá kto starať.

V situácii na úseku školstva, i keď nám od roku 1960 pribudlo 232 učební, stále zaznamenávame najvyššie percento smenosti v kraji. V škole v obci Snežnica je taká kritická situácia, že žiaci sedia v lavici po traja, a to jedna učebňa je urobená z kabinetu a druhá v budove u súkromníka, ktorý sa domáha jej navrátenia pre účel obývania. V obci Riečnica, osada Stanova Rieka, nám rodičia odmietajú posielat deti do školy z obavy, že sa škola zrúti.

V súčasnom období dáva návrh na zákaz vyučovania z bezpečnostných dôvodov okresná hygienička. Aj za takéhoto stavu boli tieto dve školy z harmonogramu výstavby pre rok 1965 vyškrtnuté.

V okresnom sídle niet možnosti ubytovania, čo pri rozvoji turistického ruchu je nedobрым zjavom. Tu by som si dovoľila upozorniť súdruhov z ústredných orgánov, ktorí budú v zmysle uznesenia ÚV KSČ častejšie dochádzať i do nášho okresu, že si budú musieť ubytovanie zabezpečiť v susednom okrese. Naša niekoľkoročná snaha o výstavbu hotela v Čadci nenachádza porozumenie a každoročne je hotel z plánu vyškrtnutý.

Vážená Slovenská národná rada, pripomienky, ktoré som tu uviedla, sú len nepatrnou časťou z toho, čo nám voliči na schôdzach stále nastoľujú. Uviedla som ich s vedomím, že nános mnohých desaťročí minulosti sa nedá odstrániť naraz, ani nie za niekoľko rokov. No myslím, že ich treba pripomenúť práve teraz, keď rokujeme o úlohách plánu rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a keď pripravujeme perspektívy plánu do roku 1970, v ktorom sa iste vo zvýšenej miere bude pamätať i na zaostávajúce okresy a oblasti našej vlasti.

Na záver svojho príspevku z podnetu voličov, prosím ešte s. predsedu Slovenskej plánovacej komisie alebo jeho zástupcov o informáciu okolo výstavby vodného diela v obci Raková okres Čadca a o informácie súvisiace s výstavbou závodu na česanú priadzu v okrese Čadca. O pripravovanej výstavbe spomenutého závodu boli občania informovaní v minulosti, či už cestou rozhlasu, tlačou a taktiež krajskými a okresnými činiteľmi.

Súčasne prosím o informáciu s. povereníka zdravotníctva, v akom štádiu sú rokovania okolo prinavrátenia chaty Skalité Serafinov svojmu turistickému účelu, lebo dosiaľ slúži chata zdravotníctvu.

Ďakujem za pozornosť.

(Potlesk.)

Podpredseda Križ:

Ďakujem poslankyni súdružke Pastorkovej.

Teraz rokovanie SNR sa prerušuje na 1 ½ hodiny — do 14.00 hodiny.

(Prestávka.)

(Po prestávke:)

Predseda **Chudík:**

Pokračujeme v diskusii.

Slovo má súdruh **Du p e j.**

Poslanec **Du pe j:**

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia poslanci!

Návrh plánu rozvoja hospodárstva Slovenska na rok 1965, o ktorom dnes rokujeme, ako vyplýva z prednesenej zprávy, zabezpečuje proporcionálny rozvoj všetkých odvetví národného hospodárstva a rozvoj jednotlivých krajov a okresov.

Predložený plán rozvoja hospodárstva Slovenska je v súlade s možnosťami a zdrojmi, ktoré v našom národnom hospodárstve máme. Aj naďalej však kľúčovou úlohou zostáva kvalitatívna stránka výroby, uspokojovanie celospoločenských potrieb a štruktúrálna prestavba našej ekonomiky.

Predložený plán rozvoja sa opiera o doterajšie výsledky v plnení úloh v tomto roku.

My, v Prešovskom okrese, podľa doterajšieho plnenia ročné úlohy plánu za okres včítane ústredne riadeného priemyslu splníme. V hospodárstve okresného národného výboru vyrovnáme sa i s plánom investičnej výstavby.

Získané poznatky ukazujú, že aktívne opatrenia na splnenie ročných úloh prejavili sa ako účinné a pravidelnou kontrolou sa dosiahlo podstatné skvalitnenie plnenia úloh, čím sa utvorila priaznivá základňa pre plnenie úloh v roku 1965.

Na celkovom rozvoji Prešovského okresu sa významne podieľa ústredne riadený priemysel, jednak úspešným splnením tohtoročných úloh a tiež ďalším rozširovaním výrobných prevádzok, ako napríklad v Závode priemyselnej automatizácie Dukla Prešov, v Odevných závodoch kpt. Nálepku, v Strojstave na Šarišských Lúkach a ďalších.

Zo zprávy vyplýva, že plán rozvoja hospodárstva Slovenska zabezpečuje rozvoj Východoslovenského kraja a v rámci tohto i nášho okresu, no aj napriek tomu pokladám za potrebné pripomenúť niektoré závažné problémy Prešovského okresu, ktoré nebudú v roku 1965 plne doriešené.

Intenzívnejšia výstavba škôl v predchádzajúcich rokoch nám síce pomohla čiastočne zlepšiť sieť základných deväťročných škôl, avšak súčasný stav ešte nemôžeme označiť za uspokojivý.

Napríklad: v okrese máme 193 škôl s 1181 triedami. Druhá smenu navštevuje z celkového počtu žiactva 34,5 % žiakov a smennosť v samom Prešove dosahuje 49,3 %, to znamená, že v okrese nám chýba 395 učební. Smennosť v okrese ostáva aj naďalej otvorenou otázkou a bude sa zvyšovať, keď zvažíme, že za posledné tri roky máme ročný prírastok v okrese 670 žiakov a v investičnom pláne na rok 1965 sa uvažuje s výstavbou iba 3 nových škôl. Situácia je o to ťažšia, že na ZDŠ máme v súčasnosti 20 % škôl s nevyhovujúcimi učebňami, poväčšine sú to priestory bývalých kaštieľov.

Tento problém je možné riešiť podľa mňa iba zvýšenou investičnou výstavbou škôl v najbližších rokoch a bolo by správne, aby k tejto otázke zaujala stanovisko i Slovenská plánovacia komisia. Spolu s Poverením SNR pre školstvo a kultúru v okrese máme schválený dokument pre rozvoj školstva, len by bolo treba ho postupne realizovať.

Vo svojom príspevku chcem sa ďalej stručne zmieniť aj o bytovej výstavbe. Päť rokov, pravda, uplynulo odvtedy, čo naša strana prijala uznesenie o doriešení bytového problému do roku 1970. Za toto obdobie sa postavilo na Slovensku a aj v našom okrese oveľa viac bytov ako za predchádzajúce obdobie. Jednako treba konštatovať, že výstavba bytov v našom okrese sa spomalila a zatiaľ nedosahuje takú úroveň, ktorá by zabezpečila realizovanie tohto uznesenia, keď len v samom meste Prešov máme cez 2300 nevybavených žiadostí o byty. Príčin je viac. Jednak sú to problémy stavebnej kapacity. Ďalej sú to inžinierske siete, ktoré treba všade nanovo budovať, či už na nových sídliskách, alebo aj v obciach. Veď zo 187 obcí nášho okresu len Prešov, Sabinov a čiastočne Šarišské Michaľany majú vybudovanú kanalizačnú sieť.

Bytový problém v samom meste Prešove výstavbou bytov v nových sídliskách sa rieši len čiastočne, pričom sa pozabudlo i na realizovanie uznesenia bývalého Sboru povereníkov č. 26 z 25. januára 1960 o riešení prestavby historického jadra v meste. Prevažná väčšina bytov v tejto časti mesta je bez základného vybavenia a nezodpovedá ani hygienickým predpisom.

Domnievam sa, že by bolo správne vytvoriť predpoklady aj na realizovanie tohto uznesenia v najbližšom období.

Ďalšou a závažnou príčinou spomaľovania tempa bytovej vý-

stavby je nedostatočný podiel občanov na stavebných prácach. Mám tu na mysli svojpomocnú družstevnú bytovú výstavbu. Smernice pre tento spôsob riešenia bytového problému nie sú dostatočne rozpracované.

Bolo by žiadúce urýchlene vypracovať prevádzacie smernice pre tento spôsob svojpomocnej bytovej výstavby a oboznámiť s nimi širokú verejnosť i prostredníctvom tlače a rozhlasu.

V uplatňovaní zásad z vládnych uznesení č. 1024 a 1025 z roku 1962 pri individuálnej bytovej výstavbe narážame na veľké ťažkosti. Zo 187 obcí je povolená bytová výstavba v 84 strediskových obciach a poľnohospodárskych sídliskách. Občania nedostatočne doceniajú perspektívny význam týchto uznesení a mnohokrát tieto zásady porušujú svojvoľným počínaním pri výstavbe rodinných domčekov.

Podľa uvedeného bolo by žiadúce zvážiť, ako ďalej postupovať voči porušovateľom, ktorí si svojvoľne počínajú pri individuálnej bytovej výstavbe a zaberaní ornej pôdy, lebo doterajšie opatrenia sú podľa môjho názoru málo účinné. No na druhej strane treba zvážiť, či by nebolo účelné zvýhodniť výstavbu bytov v strediskových obciach štátnou subvenciou, čo by iste celej problematike len pomohlo.

V súvislosti s riešením bytového problému v okrese okrem toho, čo som hovoril, dotknem sa ešte jedného problému.

Zo zprávy, ktorú sme dostali a z úvodného slova podpredsedu SNR, predsedu Slovenskej plánovacej komisie ministra s. Krahulca vyplýva, že v budúcom roku na úseku zdravotníckych služieb bude odovzdaných ďalších 1260 nemocničných postelí, čím sa čiastočne zlepši starostlivosť o zdravie našich pracujúcich. Z uvedenej kapacity v Prešovskom okrese sa odovzdáva v roku 1965 450 postelí, a to dohotovením psychiatrického oddelenia s kapacitou 300 postelí a interného oddelenia s počtom 150 postelí. Rozšírenie zdravotníckeho zariadenia si nutne vyžaduje zvýšiť zdravotnícky personál, s ktorým sa v pláne počíta. No horšia situácia je už s ich ubytovaním. Zatiaľ sa javí situácia tak, že OÚNZ nemá možnosti ubytovať ani jedného novoprijatého pracovníka. A za terajšieho stavu ani MsNV v Prešove nie je v stave realizovať požiadavky OÚNZ na pridelenie bytov pre lekárov a ostatný zdravotnícky personál. Nakoniec pravdepodobne, že tento stav OÚNZ v Prešove dovedie k tomu, že miestnosti, v ktorých by sa mali liečiť naši občania, bude nútený čiastočne použiť na ubytovanie zdravotníckych pracovníkov, čo je nie najlepšie riešenie.

Tento problém nevládzeme v okrese sami vyriešiť, a preto je

žiadúce, aby sa táto otázka stala predmetom rokovania príslušných povereníctiev, s pričinením ktorých by sa usporiadal tento problém.

Podľa môjho názoru by bolo správne v budúcnosti počítať s miestnosťami na ubytovanie zdravotníckeho personálu už pri projektovaní jednotlivých zdravotníckych zariadení.

Súdružky a súdruhovia, pokladám za potrebné nastoliť ešte problém riešenia spoluobčanov cigánskeho pôvodu, ktorý sa týka nielen nášho, ale aj iných okresov.

Pri doterajšom postupe likvidácie osád spoluobčanov cigánskeho pôvodu nie sú výhľady tieto problémy do roku 1980 doriešiť. Na ujasnenie tohto stavu uvediem túto skutočnosť.

Vo Východoslovenskom kraji žije cca 69 000 spoluobčanov cigánskeho pôvodu. Z celkového počtu je len v Prešovskom okrese 6839 občanov, ktorí hývajú v 87 obciach. Z 1000 obytných domov, ako ukázala previerka, je 629 úplne nevyhovujúcich (chatrče), ktoré by bolo potrebné zbúrať. Pravda, za tohto stavu sa to v okrese doriešiť nemôže, pretože nemáme na to finančné ani materiálne podmienky.

Avšak doterajšia pomoc spočívajúca vo vybudovaní nezávadných studní a WC tento problém nerieši, iba stabilizuje existujúci problém bývania spoluobčanov cigánskeho pôvodu. Nezabezpečuje rozmiestenie ich rodín do miest — pracovísk, kde pracujú. Tým sa stáva, že prípadne práceschopní členovia, aj keď sa zapoja do pracovného pomeru v podnikoch a závodoch či už v našom alebo iných krajoch republiky, nesnažia sa natrvalo usadiť v miestach svojich pracovísk. No žiaľ ani podniky a závody, v ktorých pracujú, nevytvárajú vhodné podmienky pre ich trvalé usadenie. Dôsledok takéhoto prístupu je nielen v tom, že sa osady nelikvidujú, ale vytvárajú sa tým podmienky aj na častú fluktuáciu už zapojených občanov do pracovného pomeru.

Vzhľadom na to, že táto otázka je veľmi vážna a jej riešenie nie je v silách okresu a ani kraja, bolo by potrebné, aby sa ňou prípadne zaoberalo aj Predsedníctvo SNR.

Dovoľte mi, aby som sa ešte v krátkosti zmienil o zásobovaní vodou samotného mesta Prešova. Táto otázka je veľmi pálčivou záležitosťou. Perspektívne zamedzuje akýkoľvek ďalší rozvoj. Ako problém okresu to síce nespomínam preto, že prieskumné práce na získanie ďalších zdrojov pitnej vody pre posilnenie skupinového vodovodu Slavkov — Prešov sú už v plnom prúde. Treba však, aby Slovenská komisia pre investičnú výstavbu nám pomohla urýchliť geologický prieskum skúmaných zdrojov, projekčnú prípravu, ako aj samotné začatie stavby.

Záverom treba povedať, že úlohy plánu rozvoja nášho hospodárstva na rok 1965, aj keď sú reálne, ich splnenie vyžaduje poctivú prácu od každého jednotlivca na všetkých výrobných i nevýrobných úsekoch. Musíme ešte viac ako doteraz dbať na racionálne využívanie pôdneho fondu, na hospodárnosť výroby a efektívne využívať všetky zdroje a prostriedky, ktoré pre splnenie úloh plánu máme k dispozícii. V ostávajúcom období tohto roku rozviníme masovo-politickú prácu medzi pracujúcimi závodov a JRD na oboznamovanie pracujúcich s úlohami plánu na rok 1965 a pre aktivizáciu všetkých síl na ich splnenie využijeme obdobie príprav našej republiky na oslavy 20. výročia oslobodenia na získanie záväzkov, a to tak v priemysle, ako aj v poľnohospodárstve na včasné a kvalitné plnenie úloh od začiatku roku. *(Potlesk.)*

Predseda Chudík:

Ďakujem poslancovi *D u p e j o v i*.

Ďalej prehovorí súdruh *T y m e š*, predseda Výboru Národného zhromaždenia pre plán a rozpočet.

Predseda Výboru NZ pre plán a rozpočet Tymeš:

Vážené soudružky a soudruzi!

Dovoľte mi říci na dnešním zasedání Slovenské národní rady, která jedná o pláne a rozpočtu na příští rok, několik slov k vzájemným vztahům mezi Národním shromážděním a SNR zejména z hlediska účasti našich zákonodárných sborů na tvorbě státního plánu a státního rozpočtu. Tato otázka je velmi důležitá vzhledem k dokumentu ÚV KSČ o prohloubení práce mezi NS a SNR.

Předsednictvo NS jednalo na poslední schůzi znovu o těchto vzájemných pracovních vztazích na podkladě rozhovorů předsedy SNR soudruha *C h u d í k a* a předsedy NS soudruha *L a š t o v í č k y*. Tyto závažné otázky mají být projednány na společné schůzi Předsednictva NS a SNR, nechci proto předcházet tomuto jednání, a proto jen stručně seznámím s některými náměty předsednictva, zejména s ohledem na spolupráci výborů NS s komitami SNR.

Předsednictvo NS pochopitelně ve svých úvahách vychází z dokumentu ÚV KSČ o prohloubení práce NS a SNR a z platných zákonů.

Základní úkoly a účinné vazby mezi Národním shromážděním a Slovenskou národní radou jsou stanoveny v zákoně č. 183 ze dne 24. září 1964 o jednacím a pracovním řádu Národního shromáždění a v zákoně SNR č. 124 ze dne 29. červne 1964 o „rokovacom a pracovnom poriadku SNR“. V těchto zákonech je vyjádřena řídící činnost Národního shromáždění a podmínky k prohlubování vzájemných pracovních vztahů se Slovenskou národní radou.

Obsahem pracovních vztahů Národního shromáždění a Slovenské národní rady v nynějším období se musí stát zejména příprava a realizace zásad pro zdokonalování plánování a řízení národního hospodářství, příprava plánu na léta 1966—1970 a realizace plánu roku 1965. To jsou základní úkoly, na nichž je třeba pracovní vztahy Národního shromáždění se Slovenskou národní radou rozvíjet.

Předseda Národního shromáždění s. Lastovička doporučil předsedům výborů NS, aby zejména základní koncepční otázky pětiletého plánu, jimiž chce Národní shromáždění ovlivnit přípravu plánu, byly projednávány za účasti zástupců SNR.

Samozřejmě jsme proti jakékoliv formálnosti, neboť to by nikomu neprospělo. Jde o to, abychom ve správném směru ovlivnili již proporce pětiletého plánu a pomohli při řešení zvláštních problémů Slovenska. Přitom považujem za samozřejmé, že problémy, které budou řešit výbory NS nebo jejich komise na Slovensku, budou vždy za účasti zástupců SNR. Domnívám se, že i schůze, které by se těchto problémů týkaly, měly by se převážně konat na Slovensku. Například na společném zasedání zdravotního výboru a zdravotní komise SNR na Slovensku, která připravila společný elaborát pro Předsednictvo Národního shromáždění, NS jej schválilo a doporučilo vládě, plánovací komisi a ministerstvu zdravotnictví.

Některé výbory již mají dohodu o spolupráci. Například Výbor pro plán a rozpočet má dohodu již od října s finanční komisí SNR a soudruh pověřenec se již zúčastnil tří schůzí Výboru pro plán a rozpočet. Skupina osmi poslanců NS pro plán a rozpočet se zúčastnila projednávání rozpočtu slovenských krajů ve finanční komisi 2. listopadu.

Pro prohloubení spolupráce doporučujeme i vzájemnou konsultaci plánů orgánů SNR a NS. Například v plánu na I. pololetí 1965 navrhujeme, jak jsme o tom hovořili s předsedou finanční komise, aby finanční komise SNR a Výbor pro plán a rozpočet provedly společný průzkum čerpání prostředků na údržbu v hos-

podářství národních výborů. Závěry by se projednaly na společné schůzi finanční komise SNR a Výboru pro plán a rozpočet NS.

Rovněž by bolo správné, aby byl proveden společný průzkum. Hlavně doporučujeme určité konkrétní řešení zejména pokud jde o výstavbu škol. Já sice chci říci, že u nás, v mém volebním obvodu, máme podobnou situaci. Nyní v celém okrese počítáme v pláně na pětiletku se stavbou jenom dvou škol a přitom v několika obcích jsou havarijní školy a v některých městech směnnost na škole vrcholí. Je třeba vidět, že vzhledem k vyšší populaci, a tato situace na Slovensku je mimořádně vážná, bylo by jistě správné, aby se těmito problémy zabývala jak příslušná komise SNR, tak i výbor NS. To uvádím teď jenom jako příklad, domnívám se, že bychom si měli právě tyto věci již v plánech na budoucí léta a zejména na I. pololetí příštího roku vyjasnit.

Doporučovali bychom rovněž do plánu I. pololetí, abychom se Slovenskou plánovací komisí společně projednali výhledovou bilanci pracovních sil do roku 1970 se zvláštním zřetelem na Slovensko. Podle toho, co jsme slyšeli, myslím, že to má svůj význam.

Po schválení dokumentu o národních výborech by bylo nutné, aby předsedové příslušných výborů NS společně se SNR rozpravovali otázky prohloubení jednoty zastupitelských orgánů NS, SNR a národních výborů. Nebudu dnes hovořit o vztazích SNR k plénu NS a jeho Předsednictvu. Tyto otázky budou projednány na společné schůzi SNR a Předsednictva NS.

Chtěl jsem především zdůraznit spolupráci výborů NS a komise SNR, která dle mého soudu má nesporně velký význam.

My jsme plán hodnotili jako dobrý, přesto, že nejsme a nemůžeme s ním být spokojeni. My jsme plán, který jste dnes projednávali, projednávali ve výborech NS ve třech etapách, zítřka je třetí etapa, závěrečná. Na některé problémy, s kterými jsem se seznámil na schůzi finanční komise a o kterých jste mluvili dnes, ještě při závěrečném projednávání plánu a rozpočtu zítra upozorním. Myslím ale, že všichni víme, že již v této etapě není možné provádět změny a že půjde především o to, abychom pro budoucnost hledali rezervy, které ještě v plánu a rozpočtě máme, abychom krátkodobé úkoly, dané státním plánem a rozpočtem, považovali za minimální.

Státní rozpočet je sestaven v kvalitativních ukazatelích na nižší úrovni, než stanovila vláda v směrných úkolech. Ovšem odpovídá současnému stavu a našim možnostem. Naše zákonodárné sbory zvolené v červnu ještě nemohly, tak jak ukládá dokument Ústředního výboru, ovlivnit základní ukazatele plánu na rok

1965. Pochopitelně letos se ještě nemohla při jednání o plánu a rozpočtu ani plně rozvinout spolupráce orgánů SNR, NS a národních výborů. Efekt rozpočtového jednání, pokud jde o přímé ovlivnění plánu a rozpočtu na rok 1965, byl předem omezen tím, že o zásadních otázkách a o proporcích ročního plánu na rok 1965 se prakticky rozhodlo v prvním pololetí 1964. V té době nové Národní shromáždění a Slovenská národní rada nebyly ještě zvoleny. Pro příští léta stanovily proto zásady pro prohloubení práce Národního shromáždění, že plánem se mají výbory NS zabývat zásadně již v době před schválením směrných úkolů ve vládě, kdy jsou ještě zvažována variantní řešení. Táto možnost v letošním roce byla vyloučena. Na druhé straně předstih plánovacích prací, jak o tom hovořil soudruh ministr K r a h u l e c — oproti minulým letům znamená objektivně a celospolečensky značný přínos. Velký slib, který nám vláda dala svým prohlášením, dodržela. Plán byl v tomto směru splněn. Bylo to právě Národní shromáždění, které několik let prosazovalo přesunutí prací na plánu tak, aby plán mohl být schválen před koncem běžného kalendářního roku.

Jako kladné stránky celého jednání je třeba — pokud jde o Národní shromáždění, nemůžem hovořit za Slovenskou národní radu — vyzvednout vysokou aktivitu a odpovědnost, s níž poslanci a výbory přistupovaly k jednání, i když si byli vědomi toho, že základní proporcionální otázky se měnit nedají. Závěry, které byly ve výborech schváleny k zajištění plánu na rok 1965, jsou hodnotné a záměřené na klíčová místa rozvoje národního hospodářství. Budou-li je výbory NS v další činnosti důsledně kontrolovat a prosadí v součinnosti s rezorty jejich realizaci, přispěje Národní shromáždění jako celek k řešení aktuálních a vážných problémů plánu roku 1965.

Dohodl jsem včera s náměstkem předsedy Státní plánovací komise s. D v o ř á k e m, abychom pokud jde o pětiletý plán, prvou informaci o směrných úkolech pětiletého plánu projednali již v první polovině příštího roku. To by mělo za následek, že bychom mohli ovlivňovat i základní proporce plánu. A myslím, že i v tomto by se měla projevit úzká spolupráce SNR a jejích komisí s Předsednictvem NS a výbory. Domníváme se, že pro ovlivnění těchto proporcí nestačí jenom projednání v jednotlivých výborech, nýbrž je třeba vytvořit komisi z lidí znalých věcí, abychom opravdu mohli každou koncepční otázku projednat se vši důkladností a také s návazností na všechny problémy národního hospodářství. Domnívám se, že i na těchto komisích, které nebudou komisemi jednotlivých výborů, ale pro několik

výborů, by se měli zástupci komisí SNR účastnit, když to budete považovat za vhodné. Nám přirozeně jde a musí jít o to, abychom celou svou činností přispěli v duchu dokumentu k dalšímu rozvoji naší vlasti.

Považoval jsem za nutné, když jsem se účastnil vašeho jednání, sdělit vám těchto několik námětů. Domnívám se, že všichni jsme si vědomi toho, že je třeba, aby práce všech zastupitelských orgánů se podstatně zlepšila, tak jako nám to dokument ÚV KSČ ukládá, a že také všichni chceme udělat vše, co je v našich silách, abychom nejen vytvořili dobré podmínky pro pětiletý plán tím, že úspěšně splníme plán na rok 1965, nýbrž také účinně přispějeme k tomu, aby pětiletý plán byl dobrým plánem.

(Potlesk.)

Předseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi **T y m e š o v i** za prejav.

Ďalej bude hovoriť súdruh **H a v e r l í k**, riaditeľ Západoslovenských mliekární.

Rastislav Haverlík, riaditeľ Západoslovenských mliekární:

Vážené predsedníctvo,
vážení súdruhovia poslanci!

Dovoľte mi využiť to, že sa mi dostalo cti byť prítomným na zasadnutí dnešného pléna Slovenskej národnej rady. Chcem povedať niekoľko slov k zpráve súdruha ministra **K r a h u l c a**, a to k hlavným úlohám na rok 1965 na úseku potravinárskeho priemyslu a predovšetkým mliekárskeho odvetvia.

Pri očakávanom miernom prekročení tohoročného plánu v potravinárskom priemysle popri konzervárskom a pečivárskom odvetví vychádza podľa doterajších rozborov a odhadov nesplnenie ročných úloh na Slovensku aj v mliekárskom odvetví. Aj pri prekročení plánu v našom kraji, ktorý predpokladáme splniť asi na 103 %, vychádza za Slovensko schodok ku koncu roku okolo 3 milióny Kčs v hrubej výrobe.

Práve preto, že náš podnik v Západoslovenskom kraji predstavuje približne 2/3 objemu mliekárskej výroby na Slovensku, pracujúci nášho podniku vynakladajú maximálne úsilie, aby aj za Slovensko bol najmä zlepšením plnenia nákupu a lepším sprá-

covaním suroviny tohto roku plán v priemyselnej hrubej výrobe i v odvetví mlieka po viaceroch rokoch neplnenia splnený.

Naše skúsenosti z posledných dvoch rokov, najmä však z tohto roku ukazujú, že aj napriek náročnosti a mobilizačnosti, zvlášť v kvalitatívnych ukazovateľoch, sú vytýčené úlohy na rok 1965 reálne. Chápeme ich tak, že okrem čo najlepšieho uspokojovania (možno jednoznačne povedať, každodenných potrieb) je mimoriadne dôležité zabezpečiť dobré plnenie najmä kvalitatívnych ukazovateľov plánu. V potravinárskom priemysle sú to predovšetkým úlohy dosiahnuť ďalšie a podstatnejšie zlepšenie kvality a u nás v mliekárskej výrobe dosiahnuť úroveň popredných českých podnikov, a pritom nielen plniť, ale aj znižovať výrobné náklady. Cesta k tomu je v intenzifikácii výroby. Pôjde o to, aby sme okrem včasného uvádzania nových kapacít do prevádzky a zabezpečovania investičnej výstavby vôbec ešte lepšie využívali aj keď nie veľké, ale predsa významné možnosti či už v lepšom využívaní suroviny, a pokiaľ ide o výrobné náklady i produktivitu, aj ďalej koncentrovali a špecializovali výrobu. K tomu bude však potrebné, aby sme všade, kde o to pôjde, prekonali aj zotrúvanie a predsudky, žeby sme nemali narušiť organizáciu závodov, ktoré sú veľmi často vytvorené jednostranne podľa administratívno-územnej zásady. Napríklad v našom odvetví je na každom okrese mliekársky závod, hoci viaceré z nich sú nie ani životaschopné. Všetky argumenty a čísla hovoria za to, že i u nás je nevyhnutné neprehliadať výrobo-ekonomické hľadiská. Naopak, kde tak nerobíme, viaže nám to ruky, sťažuje prepotrebnú operatívnu a stojí zbytočné peniaze. Len si napríklad predstavte, vážení súdruhovia, že aj závod, v ktorom pracuje okolo 50—60 ľudí, má svoje riaditeľstvo, hoci len s malým počtom úradníkov.

Bezprostredná závislosť potravinárskeho priemyslu od poľnohospodárskej výroby zvyšuje náročnosť úloh plánu. To sa zvlášť prejavuje v mliekárskom odvetví. Napríklad v našom kraji oproti roku 1959 klesol počet dojníc v roku 1963 o 4 %, a tento vývoj v tomto roku je už kritický, pretože citelne ovplyvňuje nielen produkciu mlieka, ale je vážny aj z hľadiska reprodukcie celkového stavu hovädzieho dobytku.

Výroba mlieka za uvedené obdobie poklesla (okrem roku 1960) o viac ako 14 %, i keď sme pritom nakúpili v roku 1963 o 5 % viac mlieka. To sa dosiahlo znížením vnútrozávodnej spotreby. Plnenie v tomto roku bude síce lepšie. Predpokladáme, že nakúpime o okružle 13 mil. litrov mlieka viac ako vlani. Rozhodujúce pre tento vzostup bolo múdre rozhodnutie o zabezpečení a dodaní

krmív pre hovädzí dobytok a najmä kravy, ako aj prémiové za-
interesovanie prvovýrobcov. Ak sme v minulých rokoch často
zabúdali, ako hovoria naši poľnohospodári, že „krava dojí
pyskom“, tak popri dobrých podmienkach, najmä v druhej po-
lovici minulého roku, sa zásluhou týchto opatrení zlepšila aj
pozornosť a starostlivosť poľnohospodárov a vcelku úžitkovosť
hovädzieho dobytku a, pravda, aj produkcia mlieka. Stanovenú
úlohu, zvýšiť tržnú produkciu i produkciu vôbec, za tento rok sme
už prekročili aj napriek nepriaznivým podmienkam začiatkom
tohoročnej jesene, najmä v októbri.

Musím tiež vyzdvihnúť i s vďakou poukázať na správny, rea-
listický postoj funkcionárov a súdruhov z krajských orgánov
a nie menej zo Slovenskej národnej rady, najmä zo Slovenskej
plánovacej komisie. Reálne úlohy v tomto roku — oproti minulým
— viedli tiež k celému radu aktívnych opatrení, ktoré sa účinne
prejavili, či už v zabezpečovaní krmovínovej základne, alebo
v zlepšovaní kŕmnej techniky, ako aj v lepšom organizovaní ná-
kupu.

Tým, že sme poukazovali na nereálnosť úloh plánu v minulých
rokoch, že sme sa nechceli zmieriť a nemohli súhlasiť s nedo-
myslenými predpokladmi, ku ktorým sa dochádzalo viac-menej
len na základe mechanického uplatňovania indexnej metódy, sme
si často nielen vyslúžili rôzne, aj osobné ťažkosti, ale čo bolo
horšie, ľudia neverili, neboli presvedčení o možnosti plnenia
plánu. V takejto situácii chýbala iniciatíva. Naopak, darilo sa
tým niektorým jednotlivcom, ktorí sa naučili „majstrovsky“
sa vyhovárať a pre ktorých socialistická disciplína i morálka boli
len frázou. Taký jednotlivец neraz dal viac roboty a narobilo
viac starostí odhaliť ho a postaviť tam, kde patrí, ako získať de-
siatky a stovky poctivých ľudí k plneniu i najťažších úloh.

Nemajte mi za zlé, vážení súdruhovia, že vám hovorím toľko
o problémoch mlieka. Okrem nutnosti vyrobiť, spracovať a zá-
sobiť občanov načas mliekom a mliečnymi výrobkami, a samo-
zrejme kvalitnými výrobkami, naše hospodárstvo stojí príliš veľa
uspokojovanie tejto potreby. Novou úpravou ŠVO bola interven-
cia mlieka odbúraná a vyrovnanie išlo na úkor dane z obratu a
nákladov. Okrem toho sa len na premiách za zvýšenie nákupu
mlieka vypláti v našom kraji za rok 1964 viac ako 58 mil. Kčs.

Úprava nákupnej ceny mlieka od 1. I. 1965 bude však asi
znova vyrovnávaná vo forme intervencie a bude len v našom
kraji predstavovať asi 65 mil. Kčs a za Slovensko približne 120
mil. Kčs. Ďalej sa bude v budúcom roku vyplácať prémie Kčs
0,50 — 1,20 Kčs za každý liter mlieka dodaného navyše oproti

priemeru posledných troch rokov. Ťažko je dnes túto sumu odhadnúť, môže však dosiahnuť za Slovensko až 100 mil. Kčs.

K tomu nie je od veci pozrieť sa na problém z druhej strany a uviesť aj takýto príklad:

Priemerná ročná dojivosť v našom kraji — očakávaná v tomto roku — bude 2030 litrov. Náklady na výrobu činia okružle 2,40 korún. Aj keď sa nákupná cena na rok zvýši, i tak ešte v priemere naši poľnohospodári doplácajú na túto výrobu, pritom výrobu pre spoločnosť nevyhnutnú. Doplácajú zvlášť v tých poľnohospodárskych závodoch, kde sú výrobné náklady vyššie. Že je možné tento problém riešiť, dokazujú viaceré príklady. Napríklad v Topoľníkoch pri 70 kravách očakávajú ročnú dojivosť nad 5000 litrov od kravy pri tučnosti mlieka nad 4 %. A od všetkých kráv v priemere dosiahnu ročnú dojivosť 3900 litrov na kravu pri výrobných nákladoch za liter 1,59 Kčs.

Nedávne rozhodnutia ÚV KSČ a vlády budú ďalej a ešte viac pôsobiť na riešenie a vyriešenie týchto problémov. My, mliekári, sme ich privítali s veľkým uznaním. Škoda je len, že sa neriešila už aj otázka zainteresovanosti poľnohospodárov na kvalite dodávaného mlieka. Naším poľnohospodárom sa nevypláca robiť takú samozrejmu a nevyhnutnú prácu, akou je základné ošetrovanie mlieka, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je chladenie. Vždy to robili aj naše staré matere a prestalo sa to robiť vtedy, keď sme predchádzali na vyššiu úroveň výroby — na úroveň socialistickej veľkovýroby. Z neošetreného mlieka nie je možné urobiť ani dobrý tvaroh, tým menej hodnotné syry. Ba aj konzumné mlieko, ktoré dnes už dodávame aj na dediny, teda roľníkom, nemôže byť z nekvalitnej suroviny, všetko také, ako by malo byť. V našom kraji iba niečo nad 20 % mlieka získavame v I. akostnej triede. Dopláca na to spoločnosť, ale aj prvovýrobcovia, lebo za nekvalitné mlieko, i keď nie v plnej miere, sme povinní a robíme im zrážky.

Oprávnené mnohí predsedovia a funkcionári JRD žiadajú výkonné a s dostatočnou kapacitou chladiace zariadenia. Zvlášť na južnom Slovensku je už dosť poľnohospodárskych závodov, ktoré majú dennú výrobu vyššiu ako 2000 litrov. Nemáme u nás však ani dosť chladiacich zariadení o kapacite 500 a 1000 litrov.

Možno by sa ma mohol niekto opýtať: „Prečo je to lepšie v českých krajocho?“ Okrem toho, že v Čechách a na Morave má mliekárstvo asi 80 ročnú tradíciu, je (i pri pomerne vysokej dodávke v našom kraji v porovnaní s celoštátnym priemerom — sme na 4. mieste spolu s ďalšími tromi českými krajinami), úroveň výroby mlieka tak čo do produkcie na hektár poľnohospodárskej

pôdy, ako aj čo do kvality a výrobných nákladov u nás nižšia. Ešte vážnejšie zaostáva stredné a východné Slovensko.

Búrlivý rast na Slovensku aj na tomto úseku výroby vyžaduje dôslednosť a komplexnosť riešenia a zabezpečovania úloh. V potravinárskej výrobe, vo výrobe surovín a pri mlieku zvlášť nemožno oddeľovať úlohu zabezpečiť objem — množstvo od úlohy kvality. V našej práci — na mliekárskych závodoch je ešte veľa nedostatkov. I keď dnes sa už nemôže opakovať rok 1961, keď sme pre nedostatok kapacít, ako aj pre zlú kvalitu suroviny (nakúpili sme viac ako 10 miliónov litrov vody) iba za mesiac júl až august vykázali stratu viac ako 3 milióny korún, predsa máme ešte dosť čo zlepšovať aj na úseku technologickej disciplíny, aj na úseku hospodárnosti. S dosiahnutým zlepšením sa neuspokojujeme. Chceme a máme predpoklady vyrovnat sa najlepším podnikom v republike nielen v objeme, hospodárnosti, kde sme dosiahli viac významných úspechov, ale ešte rýchlejšie napredovať aj čo sa týka úrovne kvality našich výrobkov. Komplexnosť riešenia, ktorú som spomenul, v záujme nášho spotrebiteľa vyžaduje však vyriešiť aj problémy zvýšenia úrovne predaja. Naše potravinárske obchody sú napríklad nedostatočne vybavené chladiacimi zariadeniami aj vo veľkých mestách a priemyselných centrách. Nad ránom alebo aj skoro ráno stoja stohy košov s fľaškovým mliekom bez odovzdania, bez prebratia a bez kontroly na chodníkoch pred potravinárskymi obchodmi. Nielenže sa tomu divia cudzinci a naši zahraniční hostia, ktorí k nám prichádzajú, že je to na úkor spotrebiteľa, prosím zvážiť, či aspoň pri novej výstavbe sídlisk by sa nemohlo počítať na toto v novozriadovaných potravinárskych obchodoch.

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci,

sme si vedomí, že aj od nás pracovníkov v mliekárskom odvetví čaká spoločnosť, aby sme pri všetkých ťažkostiach budovania nášho odvetvia — viac-menej nového priemyselného odvetvia („mliekárenské závodíky“ boli znárodnené medzi poslednými) — v plnej miere plnili svoje povinnosti. Nech ide či už o výrobu potrebného množstva kvalitných výrobkov, alebo efektívne spracovanie a kultúrnosť zásobovania. Dobré výsledky vlastnej práce sú a budú o to radostnejšie, že naša práca je zložitejšia — našou úlohou je zabezpečovať nákup, pomáhať i pri výrobe suroviny, spracovať ju a po tretie načas aj zásobiť maloobchod. Je to odvetvie veľmi citlivé nielen vzhľadom na surovinu a výrobok, ale i na organizáciu a dochvilnosť zásobovania.

V plnej miere si uvedomujeme politický dosah prípadných nedostatkov v zásobovaní.

Dovoľte mi, vážení súdruhovia, uistiť vás, že nebudeme ľutovať síl, aby sa naša práca ďalej a ešte viac zlepšila, a poprosiť vás o ďalšiu i väčšiu pozornosť problémom prvovýroby, spracovania i zásobovania mliekom. (*Potlesk.*)

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi **H a v e r l í k o v i**.

O slovo sa prihlásil súdruh **V a s i l K a p i š o v s k ý**.

Poslanec Kapišovský:

Vážené súdružky a súdruhovia!

Súdruh podpredseda SNR a predseda Slovenskej plánovacej komisie minister **K r a h u l e c** vo svojom výklade medzi iným vyhlásil, že v roku 1965, pokiaľ sa týka životnej úrovne, nastane ďalšie zvýšenie, využívam právo poslanca SNR a v súvislosti s tým mám tieto d o t a z y :

1) V minulých rokoch peňažné príjmy na 1 obyvateľa vo Východoslovenskom kraji síce mierne vzrástli, ale rozdiely medzi úrovňou peňažných príjmov na 1 obyvateľa vo Východoslovenskom kraji a peňažnými príjmami na Slovensku a ČSSR v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa prehlbovali, t. j. sa zväčšovali. Bude tomu tak aj v roku 1965?

2) V súčasnosti sa pracuje na perspektíve plánu rozvoja národného hospodárstva do roku 1970. Počíta sa v tomto perspektívnom pláne, aby k takýmto nežiadúcim zjavom už nedochádzalo?

3) Vo Východoslovenskom kraji existuje 12 oblastí, ktoré sa považujú za málo rozvinuté. Týka sa to cca 100 tis. obyvateľov, predovšetkým v okrese Humenné, Bardejov a Prešov. Ako je známe, životná úroveň podľa hlavných ukazovateľov v týchto oblastiach je najnižšia v našej republike. Zamestnanosť v priemysle v týchto oblastiach nedosahuje na 100 obyvateľov ani 2 celé. Bude sa počítať v perspektívnom pláne do roku 1970 aspoň s podstatným ekonomickým vyrovnaním týchto oblastí na úroveň Východoslovenského kraja? Ďakujem.

Predseda Chudík:

Súdružky a súdruhovia,

zoznam prihlásených je vyčerpaný. Hlási sa ešte niekto o slovo?

Keďže sa nikto nehlási, dávam slovo ministrovi súdruhovi Krahulcovi.

Podpredseda Krahulec:

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci!

Chcel by som odpovedať na niektoré dotazy a zaujať stanovisko k niektorým nadhodeným problémom. Preto prosím, aby ste súhlasili, aby som tie otázky, ktoré sú veľmi komplikované, na ktoré nie som schopný odpovedať zodpovedne, aby som tak mohol urobiť na našom normálnom zasadnutí, ako to robievame na našom pléne SNR, keďže na každom zasadnutí zodpovedáme dotazy z predchádzajúceho zasadania.

Chcel by som zaujať stanovisko k tým otázkam, o ktorých som tak podrobne informovaný, že môžem ich urobiť zodpovedne.

K prvej otázke projektových ústavov. Súhlasím s tým, že túto otázku treba riešiť. V priebehu roka musíme urobiť také opatrenia, aby sme preverili rozsah projektovej dokumentácie. Pretože je pravda taká a že pripravujeme veľmi širokú paletu dokumentácie, ktorá je potom nevyužitá. Musíme sa zamerať na to, aby sme pracovali hospodárne s projektovou kapacitou, ktorú máme, aby sme sa súčasne pokúsili o isté medzikrajové vyrovnanie, lebo ako vieme, vo všetkých krajoch nie je situácia rovnaká a v každom prípade potom aby sme zvýšili počty pracovníkov, ktoré do týchto ústavov musíme dať na to, aby sme v budúcnosti pripravovali projektové dokumentácie lepšie. Tieto opatrenia pripravujeme, a myslím, že ich môžeme s úspechom realizovať. Tie, ktoré boli momentálne nadhodené pri prerokúvaní plánu na rok 1965, robia zhruba 150 pracovníkov, to je nie taký vysoký počet, aby sme nemohli o ňom rozhodnúť. Ide samozrejme o to, aby sme aj fyzicky pripravili týchto pracovníkov, aby to boli pracovníci kvalitní, aby sme s projektovou dokumentáciou narábali potom ako s výsledkom práce vysokokvalifikovaných ľudí, s ktorými treba tiež veľmi pozorne hospodáriť.

K pripomienke s. Koscelanského k zvyšovaniu stavebných kapacít. Myslím si, je správne vybraná táto otázka ako

jedna z hlavných našich úloh, ktoré nás do budúca čakajú. Chcel by som sa plne postaviť za túto pripomienku a súhlasím s tým, že táto otázka je jednou zo základní, od vyriešenia ktorej bude závisieť, akým tempom budeme na Slovensku riešiť problémy školstva, zdravotníctva i priemyselnej výstavby. Súdruhovia, ktorí pracovali s plánom na r. 1965, vedia, že sme ho zostavili pri dodržaní zásady maximálneho rozvoja stavebných kapacít. Keby som mal teraz čísla, tak to vypadalo tak, že zatiaľ čo vláda v apríli t. r. sa prvý raz zaoberala úlohami plánu a schválila pre hospodárstvo na Slovensku orientačné čísla, tak do návrhu smerníc plánu, to znamená do júla, na základe tejto zásady plne podporované a odsúhlasené Štátnou plánovacou komisiou a krajskými národnými výbormi a slovenskými orgánmi realizované, sa na Slovensko dostalo v tejto etape o 500 mil. Kčs investícií viac, ako boli smerné čísla z apríla. V tom ďalšom prerokovaní, až do ďalšieho obdobia, do schválenia plánu, na tom poslednom rokovaní predsedov národných výborov to bolo ešte ďalších dodatočne zhruba 100 mil. Kčs. Naplnenie a práca v tomto smere doniesla za posledné obdobie 600 mil. Kčs stavebných kapacít, a tým v podstate aj 600 mil. Kčs investičných prác na Slovensko, a to sú, vďaka tomu môžeme hovoriť, že nejakým koncepcnejším spôsobom pristupujeme k zabezpečeniu tých naliehavých potrieb, ktoré máme v oblasti nevýrobnej sféry, školstva, zdravotníckych zariadení atď.

Myslím si, že preto bude správne, aby sme pripravili v priebehu roka, a že by bolo účelné, keby sa i plenárne zasadnutia SNR zaoberali otázkou stavebníctva na Slovensku vôbec a vytváraním priaznivejších podmienok pre jeho ďalší rast, pretože ani do budúca situácia iná nebude. Musíme samozrejme mať to na mysli, že stavebné kapacity musíme vždy presunovať, resp. budeme musieť s nimi vypomáhať aj v iných krajoch republiky, ako je Ostrava atď., kde sa rozhoduje o palivovej a energetickej základni, na ktorej využívaní sa plne podieľame.

K otázke vykurovacích olejov.

V Bratislave sa v roku 1965 začne rekonštrukcia 2 kotlov o výkone 32 ton pary/hod. v teplárni Bratislava I. v roku 1966 sa započne výstavba spaľovacej turbíny 25 MW na vykurovací olej v teplárni Bratislava I a rozšírenie teplárne Bratislava II o ďalší kotol 50 Gcal. K rekonštrukcii jestvujúcich kotlov na vykurovacie oleje v roku 1966 sa začne výstavba špičkovej výhrevne Bratislava — západ 120 Gcal/hod. na vykurovacie oleje a uva-

žuje sa o výstavbe špičkovej výhrevne Bratislava — juh, Slovnaft, tak aby mohli byť kapacity dvakrát po 50 Gcal/hod. uvedené do prevádzky postupne v r. 1967 a 1968.

Skúma sa možnosť vykurovať tepláreň Bratislava IV. tekutými palivami, ktorá sa má začať budovať v r. 1967. Ďalej sa počíta s rekontštrukciou niektorých cukrovarov na vykurovacie oleje, ako Trnava, s výstavbou nových tepelných zdrojov na vykurovacie oleje v nových cukrovaroch, ako je Dunajská Streda, tepláreň v Trenčíne, sa bude riešiť na tejto palivovej základni. V stálom výbore pri určovaní palivovej základne pri Štátnej plánovacej komisii sa prideliť celý rad ďalších základní na vykurovacie oleje pre spotrebiče na Slovensku. Musíme samozrejme vedieť, že veľká časť vykurovacích olejov ako veľmi výhodné technologické palivo prichádza do úvahy v hutách na ďalšiu olejofikáciu a mazutifikáciu hút.

Západoslovenský kraj má dnes za úlohu zabezpečiť rekonštrukciu výhrevne na ul. Februárového víťazstva na vykurovacie oleje. Je tu ešte celý rad takých zásad princípálnejších návrhov na toto riešenie, a to je otázka tlakovej plynárne a splynovania vykurovacích olejov priamo na mieste výskytu, to znamená v Slovnafte, potom spracovanie ako energetického plynu alebo ako plynu pre ďalšie ekonomické spracovanie. O týchto koncepčných úvahách sa rokuje, i názory odborníkov, s ktorými túto vec veľmi úzko konzultujeme, pretože ide o veľmi vážnu otázku, sú rozdielne.

Jedni hovoria, že je správne takto počítať s tým, že by sa potom uvoľnil zemný plyn, ktorý zase budeme dovážať a ktorý budeme používať ako základ pre chemické spracovanie ako energetický plyn a tento plyn by sa používal ako chemický. To sú otázky pomerne veľmi vážne a okrem toho, čo som tu hovoril, zatiaľ rozhodnuté nič iné nie je.

Chcel by som povedať v súvislosti s touto vecou, že bez používania silných slov, je až trestuhodná pomalosť a liknavosť tejto preorientácie na palivo takého druhu a charakteru, ako sú vykurovacie oleje. Logika by hovorila, že každý kto akýmkoľvek spôsobom sa zúčastňuje na výrobnom procese, by mal všetkými desiatimi siahnúť po tomto palive, ktoré, pravda, sa omnoho elegantnejšie skladuje, manipuluje, je to čistejšia prevádzka, skrátka je to ušľachtilejšie palivo, tak postup rekonštrukcie je taký pomalý, taký liknavý, že to niekedy človeka až zaráža.

A keď necháme stranou všetky ekonomické dôsledky v tom riadení a všetky nástroje ekonomického riadenia, ktoré tu dobre

nepôsobia, tak je prinajmenšom ohromne problematické, čo to je za technický vzťah týchto vedúcich pracovníkov, k takejto možnosti modernizovať svoje fabriky. Žiaden technik, v ktorom je trocha technického citu a vzťahu k technike, nemôže túto vec tak pomaly a líknavo robiť, ako sa to na mnohých miestach u nás robí a zasa nedá sa nič iné robiť, ako siahnuť k takým spôsobom, ako je sústavná kontrola a aby sme sa zbavili v tomto smere tohto problému, ktorý nie je každému pochopiteľný. Pretože stav je taký, že na jednej strane pri krajne nedostatkovej palivovej bilancii máme tu k dispozícii určité slušné množstvá vykurovacích olejov, my ich vyvážame za nie celkom výhodné ceny, tým pomáhame budovať palivovú základňu niekomu inému, pritom prevážame už dnes 12 mil. ton pevného paliva naprieč republikou a okrem toho vzhľadom na neodber týchto vykurovacích olejov obmedzujeme výrobu benzínu a za ten čas, čo sme pred pol alebo $\frac{3}{4}$ rokom mali ohromné problémy s prebytkami benzínu, presviedčali sme súdruhov Stupavskej cementárne, aby rýchlo rekonštruovali výrobu cementu na spaľovanie benzínu, prišli mesiace v lete po znížení cien benzínu, kedy sme mali nedostatok benzínu, pretože sme museli obmedzovať výrobu na základe toho, že nebol odbyt vykurovacích olejov, dokonca sme benzín dovážali.

K otázke prepravy stavebnín.

Pravda je tá, súdružky a súdruhovia, že aj na tomto mieste nemáme čisté svedomie, že o stav, ktorý sme nechali pripustiť, že sa vôbec začína diskutovať o tom, aby sme na Slovensko prepravovali z českých krajov štrky a štrkopiesky, je stav nie celkom normálny, a že musíme ako jednu z otvorených častí plánu, samozrejme nie takých, ktoré budú otvorené po celý rok, ale ktoré sa v najbližších týždňoch zodpovedne vyriešia, vyriešiť aj túto vec a nedovoliť, aby sa na veľké vzdialenosti prepravovali štrky.

Dovoľte predsa ešte niekoľko slov ku školám, ako principiálnej otázke, pretože tu vo viacerých diskusných príspevkoch sa vyskytovali. Tie čísla vyzerajú takto a myslím, že hovoria hodne. V roku 1960 objem investičnej výstavby na úseku škôl bol 660 mil. Kčs, v roku 1961 — 510 mil. Kčs, v roku 1962 — 570 mil. Kčs, v roku 1963 dokonca 480 mil. Kčs, v roku 1964 520 mil. Kčs. Budúci rok bude 647 mil. Kčs.

Došlo tu teda k ohromnému poklesu z investičných súm investovaných do odvetvia škôl a ešte len v roku 1965 sa pokú-

sime tieto objemy trochu zdvihnúť, asi o 24 % Prosil by som, aby sme v tejto etape prác súhlasili s tým, že tento objem, ktorý my tam dávame, je maximálny, pretože viac by sme ťažko pokryli už aj stavebnou kapacitou. Dokonca sme v tejto etape spracovania plánu v posledných týždňoch a mesiacoch museli ísť dolu s objemom školskej investičnej výstavby zhruba asi o 22—23 mil. Kčs oproti smerniciam vlády, že sme neboli v stave spravodlivejšie rozdeliť stavebné kapacity medzi školskú výstavbu a ostatné potreby našich krajov. Vedia o tom veľmi dobre súdruhovia z Východoslovenského kraja, čo im dalo za prácu, že aj pri dobrej vôli a dobrom postoji k týmto veciam, že skutočne ťažko mohli rozdeliť možnosti stavebných prác inak, než ako ich rozdelili.

K určitému zvýšeniu došlo v Stredoslovenskom kraji oproti smerným číslam asi o 3 milióny vari 800 alebo 900 tisíc korún a v Západoslovenskom kraji tiež asi 1 milión Kčs.

Ak by sme vydržali v takomto tempe podľa dokumentu schváleného Predsedníctvom Ústredného výboru našej strany k výstavbe škôl do rokov 1970, by sme sa v podstate mali dostať v roku 1967 zhruba na dvojnásobok investičného objemu z roku 1964, čím by sme vytvorili podmienky pre čiastočné zmiernenie vysokej smennosti, ktorú dnes máme, je to dnešných 26,7 % a by sme mali klesnúť asi na 16 %. Ešte i tak bude vysoká smennosť, asi dvojnásobne vyššia, ako sa dnes dosahuje v českých krajoch, a to je dané vysokými populačnými prírastkami. Ak ste si tam všimli, je to tak, že my budeme mať 79 tis. prírastkov 15-ročnej mládeže, to je ohromne veľa, to je 101 tisíc prírastku pracovných síl; v budúcom roku máme skutočne taký stav, že máme čo robiť, aby sme vytvorili materiállovú základňu pre rozvoj školstva. Nechcem žiadnym spôsobom, bolo by to aj nesprávne, aby riešenie tejto otázky obchádzali krajské a okresné národné výbory, ale hlavne krajské národné výbory.

Prosil by som preto, aby aspoň tie prípady, ktoré sa tu kritizovali, ešte v tretej fáze hormonogramu, pokiaľ sú naliehavé, na úrovni krajov skúsili riešiť tak, aby sme sa zhruba priblížili k tomu objemu, ktorý sme pôvodne plánovali.

Aj Slovenská plánovacia komisia sa ešte zúčastní na tomto rokovaní s krajským národným výborom, osobitne v Stredoslovenskom kraji, kde ešte tieto možnosti v okrese Čadca, tak ako tu spomínala s. Pastorková, preveríme. To isté platí o hoteli v Čadci.

Pokiaľ sa týka vodného diela v Rakovej.

V štátnom vodohospodárskom pláne sa uvažovalo na hornom toku Kysuce o vodohospodárskej nádrži Raková v objeme 57 mil. m³, ktorou sa mali zlepšiť prietoky Kysuce o 3,5 s/m (sekundové metre). Vzhľadom na to, že prírodné podmienky, najmä morfológické, sú pre budovanie priehrad v tejto oblasti nepriaznivé a na druhej strane táto oblasť poskytuje možnosti pre rozvoj priemyslu, upúšťame v tejto dobe od výstavby tejto priehrady a podávame návrh na vypustenie vodohospodárskej nádrže zo Štátneho vodohospodárskeho plánu s tým, že potrebné zlepšenie prietokov bude zabezpečené v rámci výstavby ostatných nádrží.

Chcel by som povedať k tejto problematike tiež to, že tento spomínaný štátny plán je síce dielo významné, ale predsa už len zastarané a že sa musíme vrátiť všeobecne k jeho istej revízii, pretože sa nám objavuje veľmi mnoho takých prípadov, že sme na základe tohto plánu vyhlásili stavebné uzávery do oblasti, ktoré dnes naliehavo potrebujeme rozvíjať, alebo vybavovať aspoň tou najnutnejšou občianskou vybavenosťou. Preto hodláme v najbližšom čase, už máme rozpracované tie otázky, rokovalo o nich Predsedníctvo SNR, sa v prácach na tejto revízii zúčastniť.

K závodu na česané syntetické priadze v Čadci. To má byť závod s kapacitou asi 4500 ton na počet pracovníkov asi 2100 o celkových rozpočtových nákladoch 349 mil. Kčs. Zatiaľ i spolu s Ministerstvom spotrebného priemyslu, tak ako sme prerokovali otázku rozvoja spotrebného priemyslu u predsedu SNR súdruha Chudíka s ministerkou súdružkou Macháčovou do roku 1970 počítame s touto stavbou. Pravda, nemožno tieto naše úvahy brať ako konečné a nemožno ich vydávať, alebo predpokladať o nich, že sú už plánom. Musíme sa vrátiť k tej otázke, v súvislosti s definitívnym vypracovaním plánu, pretože zatiaľ sú proti nám i oponenti, ktorí tvrdia, že by táto stavba nemala byť zaradená do plánu, nie v súvislosti s tým, že by na tomto mieste nebola správna, alebo že by tejto kapacity nebolo treba, ale v súvislosti s celkovým objemom prostriedkov, ktoré do rozvoja spotrebného priemyslu by sa mali dať. Treba vidieť, že je to problematika nie jednoduchá a že skutočne znamená, aby sme v našej republike zvážili trochu koncepcnejšie rozvoj nášho národného hospodárstva a eventuálne prerozdelili doteraz plánované investičné prostriedky v prospech spracovateľských odvetví, v tom aj v spotrebnom priemysle. Ako sa tieto úvahy skončia, pravda, nemožno momentálne predpovedať. Tak

istô sa tu hovorilo podrobnejšie a nadhadzovali sa otázky riešenia investícií do vody, kanalizácií atď.

V pláne ako o menovité stavby pre budúci rok uvažujeme, ide o vodovody, kanalizácie a čistiace stanice Sereď, Komárno, Senica, Pezinok, Trnava, Trenčín, Štúrovo, Zvolen, Banská Bystrica, Ružomberok. Pravda je tá, že všetko nemôžeme v roku 1965 urobiť a okrem toho ešte 389 mil. Kčs dávame na menšie akcie.

I tu by to malo znamenať v budúcom roku trocha pokrok oproti predchádzajúcim obdobiam a tým by sme sa mali dostať do realizovania tej koncepcie, ktorú schválilo v tomto smere i Predsedníctvo SNR.

Chcel by som sa plne prihlásiť k takej forme rokovania o pláne na rok 1965, i o pláne vôbec, keď nie všetci budeme chváliť, aké je to ohromné a dobré, čo v pláne navrhujeme a riešime.

Všetci vieme, že potreba vo svojich volebných obvodoch a v jednotlivých častiach, či už ide o priemysel alebo občiansku vybavenosť, máme mnoho, je ich celý rad. Preto si myslím, že aj keď to nie vždy nám plánovačom, alebo iným zodpovedným pracovníkom je príjemné, keď sa tieto potreby takto zdôrazňujú, že je predsa len správne, aby sme mali na veci reálny a kritický pohľad, aby sme vždy videli nielen veľké úspechy, ktoré dosahujeme v riešení týchto otázok a v rozvoji hospodárstva, nielen veľký relatívny pokrok v %, a to ohromné tempo, aké sa tu dosahuje. Na to stačí, keď vystupuje jeden a ukazuje na to. Všetci ostatní by sme sa mali pričiniť o to, aby sme zdroje a výsledky práce ďalej zmnožovali tak, aby sme čo najviac týchto problémov riešili, pretože i keď na jednej strane hovoríme o tom, že dávame do plánu 4 veľké nemocnice v budúcom roku, že je to dosť v porovnaní s uplynutými rokmi. Musíme vidieť ten stav, ktorý tu na úseku zdravotníctva máme a že i keď dvojnásobne zvýšime tempo, predsa len v tom roku 1970 zďaleka nevyriešime všetky svoje potreby a zďaleka ani nesplníme všetky úlohy v tom smere vzájomného vyrovnávania Slovenska s českými krajinami, ktorý smer je nie, povedal by som, iba našim výmyslom a úlohou, ktorú sme si dali ako slovenské orgány sami, ktorý je plne v súlade s generálnou líniou politiky našej strany, s uzneseniami XII. sjazdu ÚV KSČ, že tu teda všetci máme povinnosť pracovať a pracujeme na realizovaní celoštátnych úloh, na realizovaní koncepcie, za ktorou stojí naša strana.

Chcel by som podporiť tiež také hlasy, ktoré volajú po určitej reálnosti v hodnotení situácie, ktoré volajú po reálnosti v ukladaní úloh plánu. Je to akosi nezvyklé od ľudí, ktorí sa zúčastňujú na tvorbe plánu. Myslím si však, že niet inej cesty

a že je falošný taký postoj, pri ktorom tí, ktorí ukladajú úlohy plánu, alebo ktorí ich tvoria, v žiadnom prípade nepozerajú na realnosť týchto úloh, riadiac sa heslom, že to nie je ich povinnosťou a že teda pre spoločnosť urobia viacej užitku vtedy, ak budú presadzovať najvyššie úlohy. To je len polovica pravdy. Druhá polovica pravdy je tá, že nič nepomôžu sebavyššie úlohy stanovené a napísané na papieri, odhlasované, zdôvodnené potrebami národného hospodárstva, pokiaľ súčasne tiež v období zostavovania plánu každý z nás sa nezúčastní zodpovedania tej otázky, ako ich splniť, ako vytvoriť pre to reálne podmienky.

Tá agitácia, ktorú tu viem, má predovšetkým ten účel, aby sme vtedy, keď tvoríme plán, súčasne sa aj pýtali, aké podmienky sú pre jeho realizáciu utvorené, aby sme preverovali, či sú dostatočné, alebo čo ešte urobiť, aby sme dlhé obdobie, ktoré máme k dispozícii, využívali na vytváranie takých podmienok, aby sme potom si vzájomne nemuseli zdôvodňovať a vymýšľať skutočné i neskutočné ťažkosti, ktoré sa nám postavili do cesty.

Kvalifikovaní a skúsení hospodárski pracovníci sú v tomto smere veľmi obozretní, nie preto, že by prijímali malé úlohy, že sa riadia podľa hesla „sľubuj len to, čo môžeš splniť a pritom sľubuj veľa“. To je správne heslo, a nie také, keď preto, aby sme sa zbavili svojej povinnosti, každý sľubujeme a podpíšeme všetko a pritom sa k realizácii už nehlásime.

K pripomienkam s. K a p i š o v s k é h o, prosil by som, aby som ich mohol presne zodpovedať pred budúcim zasadaním Slovenskej národnej rady, pretože sú také, že vyžadujú preveriť si ich a vidieť zvlášť analýzy. Také podklady, ako je to vo Východoslovenskom kraji, samozrejme máme a som presvedčený, že tempo, ktoré tam dnes je v oblasti investičnej činnosti, je také vysoké, že by sme ťažko mohli ho podstatne zvýšiť, pretože vo Východoslovenskom kraji je opravdu jedna z najvyšších koncentrácií stavebných investícií, a teda v tom stavieb, aké vôbec máme. Ja už som to hovoril, že tam dnes dokonca presunieme pracovníkov z ostatných závodov Západoslovenského a Stredoslovenského kraja, hlavne odborných pracovníkov.

To, vážená Slovenská národná rada, súdružky a súdruhovia, sú niektoré poznámky, ktoré som chcel na záver diskusie predniesť.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi K r a h u l c o v i za zodpovedané pripomienky.

Rozpravu k 2. bodu programu týmto vyhlasujem za skončenú.

Prosím členov Slovenskej plánovacej komisie, aby sa počas prestávky zišli v zasadacej miestnosti č. 118 na I poschodí, aby upravili konečné znenie návrhu uznesenia s prihliadnutím na odozvané pripomienky a priebeh rozpravy.

Nasleduje 20 minútová prestávka.

(Prestávka.)

(Po prestávke:)

Predseda **Chudík**:

Súdružky, súdruhovia,

pokračujeme v rokovaní.

Dávam slovo zpravodajcovi Slovenskej plánovacej komisie, povereníkovi SNR pre stavebníctvo súdruhovi **Kompišovi**.

Zpravodajca **Kompiš**:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky poslankyne, súdruhovia poslanci!

Z poverenia Slovenskej plánovacej komisie predkladám pripomienky k návrhu uznesenia o hlavných úlohách pri zabezpečovaní štátneho plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965, v rámci štátneho plánu schváleného vládou.

Návrh uznesenia bol predložený v priebehu rokovania všetkým poslancom Slovenskej národnej rady. Odporúčam, aby sa nečítal. Uvediem len úpravy, ktoré predložili jednotliví poslanci. Navrhujem urobiť tieto úpravy:

Na str. 1 odsek 1, ktorý sa začína slovami „Slovenská národná rada na svojom...“ ukončiť druhú vetu slovami „...zámerov plánu na rok 1965.“ Ostatný text tohto odseku navrhujem prečiarknuť.

V odseku 2 na tejto strane v prvej vete vypustiť slová „...na rok 1965...“, takže odsek začína: „Plán sa opiera...“. Poslednú vetu tohto odseku „Zlepšila sa aj situácia v doprave.“ nahradiť vetou: „Isté zlepšenie nastalo aj v doprave.“

Na str. 2 v odseku 1 v prvej vete vynechať slová „...pre hovädzí dobytok...“, takže druhá polovica vety znie: „...su-

chom, ktoré pôsobilo, že úroda v hlavných plodinách a tým aj krmovinové zdroje nedosiahnu ani úroveň roku 1963.“

Na str. 4 v odseku 2 poslednú vetu. začínajúcu slovami „V priebehu celého roka...“ dať ako samostatný odsek medzi odsek 3 začínajúci slovami „V popredí pozornosti...“ a odsek 4 začínajúci slovami „Ďalším úsekom...“.

Na str. 6 v odseku 1 v prvom riadku za slovami „...ich projektovej prípravy“ veta pokračuje slovami „...v dohode s ústrednými investormi.“

Na str.7 za bod 5. začínajúci slovami „V oblasti zásobovania...“ vsunúť nový odsek tohto znenia: „Slovenskej plánovacej komisii v spolupráci so Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu a Povereníctvom SNR pre stavebníctvo rozpracovať a na rokovanie Predsedníctva SNR predložiť návrh opatrení na ďalší rozvoj stavebnej výroby do roku 1970. Termín do 30. júna 1965.“

Na str. 10 v časti „V poľnohospodárstve“ body 1., 2. a 3. nahradiť týmito novými bodmi:

„Povereníctvu SNR pre pôdohospodárstvo

1. Zabezpečovať prostredníctvom výrobných poľnohospodárskych správ úspešne prezimovanie hospodárskych zvierat, predovšetkým uplatňovaním čo najhospodárnejšieho využívania disponibilných krmív. Súčasne vytvárať predpoklady pre podstatné zvýšenie výroby krmív v roku 1965, najmä viacročných a trávnych porastov.

2. V záujme pozdvihnutia úrovne a rozvoja chovu hovädzieho dobytku — najmä kráv sledovať a zabezpečovať opatrenia na zvýšenie a skvalitnenie chovu. Pritom využiť skúsenosti popredných družstiev okresu Dunajská Streda. V priebehu roku 1965 štvrtročne hodnotiť účinnosť vykonávaných opatrení.

3. Sústavnú pozornosť venovať riešeniu vlahových pomerov, najmä v oblastiach s nízkou intenzitou zrážok vo vegetačnom období a za tým účelom rozvinúť už v roku 1965 výstavbu malých vodných nádrží a využitie všetkých doteraz vybudovaných vodných zdrojov pre závlahy.

4. V spolupráci s Povereníctvom SNR pre potravinársky priemysel preveriť zabezpečenosť výstavby sušiarenských kapacít v roku 1965 a v ďalších rokoch v návaznosti na súčasný a výhľadový stav osevných plôch tabaku.“

Na str. 13 v poslednom odseku začínajúcom slovami „všetkým komisiám SNR...“ text ukončiť slovami „...na I. polrok 1965.“ Ostatné slová vypustiť.

Okrem týchto vecných úprav poslanci Slovenskej národnej

rady predložili komisii ešte niektoré úpravy štylistického charakteru. Komisia ich rešpektovala a zapracovala do návrhu uznesenia. Keďže ide o drobné úpravy, nebudem ich uvádzať.

Navrhujem Slovenskej národnej rade takto upravené znenie uznesenia schváliť.

Predseda Chudík:

Ďakujem zpravodajcovi za prednesenú zprávu.

Má, súdružky a súdruhovia poslanci, ešte niekto doplnky alebo ďalšie pripomienky?

Povereník prof. dr. Colotka:

Ja by som odporúčal rovnako jednu štylistickú úpravu. Všimol som si to až teraz, a to: aby na úlohy adresované poverenictvam boli ako adresáti určení naši povereníci alebo komisie.

Predseda Chudík:

Ďakujem. Sú ďalšie pripomienky?

Poslanec Hollý:

Bolo by žiadúce, aby úlohy ukladané v oblasti priemyslovej výroby (body 1—5) boli termínované.

Predseda Chudík:

Ďakujem. Prosím súdruhovia, má ešte niekto ďalšie poznámky alebo doplnky?

(Neboli.)

Nemá nikto. Prosím súdruha zpravodajcu, aby zaujal stanovisko k pripomienkam.

Zpravodajca Kompiš:

Pripomienku súdruha Colotku môžeme akceptovať.

K pripomienke súdruha Hollého odporúčam, aby to bolo v priebehu roku 1965, do konca roku 1965.

Podpredseda Krahulec:

Aby sa súdruh K o m p i š nemusel namáhať. To je taký problém komplikovaný. Rokovaniami to takto robíme trvale, nie že by sa veci nehýbali z miesta. Hýbu sa, ale nie tak, ako by sme potrebovali. Ide o to, do konca ktorého roku? Tohto roku? To je vylúčená vec. Tam nedocielime žiadneho pokroku, pokiaľ by sme vôbec nejako solídnejšie s touto vecou mohli poohnúť, tak v súvislosti s prípravou plánu do roku 1970. Máme, pre informáciu, keď už pritom sme, dohodnutý takýto postup. Rokovania sa robili na zabezpečovanie vl. uznesenia 104 u s. predsedu Ch u d í k a s ministrami, potom u mňa, potom sme rokovali so s. Č e r n í k o m, naposledy bolo rokovanie u s. K o l d r a. Dohoda bola taká, že sa v najbližšej dobe prerokujú s ministrami všeobecného a ťažkého strojárstva i s príslušnými inými funkcionármi u s. podpredsedu vlády P i l l e r a a predložia sa predsedníctvu ÚV KSČ tie najvážnejšie problémy. Ako vidíš, je to rozbehnuté na širokom fronte a je ťažko dnes nám nejako vzhľadom na problematiku a okruh orgánov, ktoré sú do tohto zainteresované, zodpovedne sľubovať nejaký iný termín, ako je termín v súvislosti s plánom roku 1970.

Predseda Chudík:

Okrem toho keď dovolíte, ja by som to doplnil.

Pri poslednej návšteve s. K o l d e r a a s. Č e r n í k a, to bolo minulý týždeň, sme sa dohodli, že v januári u s. D u b č e k a prerokujeme za účasti týchto a ďalších súdruhov vôbec problémy rozvoja hospodárstva Slovenska do roku 1970 a niektoré pálčivé otázky. Využitie kapacít v Dubnici, Martine a inde radíme medzi prvoradé tieto pálčivé otázky a na tomto rokovaní ich znovu nastolíme. Súdruhovia ich dobre poznajú a budeme o nich znovu rokovať. Myslím si, že ešte veľa sa vyrieši i v súvislosti s novou organizáciou riadenia. Dubnica, ako je známe, bude samostatné odborové riaditeľstvo a budeme mať možnosť všetky tie nedorobky, pokiaľ ide o využívanie jej kapacít, definitívne usporiadať.

Súdruh H o l l ý dobre pozná, tak ako my, aká je to komplikovaná záležitosť; pri administratívnom riadení našej ekonomiky. Pokiaľ by to uspokojilo s. poslanca H o l l é h o, mohli by sme potom pokročiť ďalej.

Prosím súdružky a súdruhovia, ešte sú nejaké pripomienky?

(Neboli.)

Nie sú žiadne.

Dávam preto hlasovať

o návrhu uznesenia Slovenskej národnej rady k zpráve predsedu Slovenskej plánovacej komisie o úlohách štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku v roku 1965 a o opatreniach na jeho zabezpečenie, a to s podanými doplnkami tak, ako ich dopručil zpravodajca komisie a niektorí súdruhovia poslanci.

Kto súhlasí s návrhom uznesenia, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Ďakujem.

Je niekto proti?

(Nikto.)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(Nikto.)

Zisťujem, že Slovenská národná rada navrhnuté uznesenie jednomyselne schválila.

Prikročíme k tretiemu bodu nášho programu, ktorým je

návrhu rozpočtu Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií a inštitúcií na Slovensku na rok 1965.

Zpravodajcom je poverenik SNR pre financie súdruh František H a g a r a.

Dávam mu slovo.

Povereník Hagara:

Návrh rozpočtu Slovenskej národnej rady na rok 1965 vychádza z úloh Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií; zohľadňuje úsporné opatrenia podľa príslušných uznesení vlády a Predsedníctva Slovenskej národnej rady, zamerané predovšetkým na hospodárne, účelové a efektívne vynakladanie finančných a materiálových prostriedkov.

V návrhu rozpočtu predstavujú:

príjmy	26 430 tis. Kčs a
výdavky	337 414 tis. Kčs.

V príjmovej časti prevažujú príjmy rozpočtových organizácií, ktoré plynú hlavne z edičnej činnosti a z poskytovaných kultúrnych a zdravotníckych služieb.

Z navrhovaných výdavkov Slovenskej národnej rady na rok 1965 sa z hľadiska účelového použitia prostriedkov určuje na

hospodárstvo	29 302 tis. Kčs,
kultúrne a sociálne opatrenia	239 213 tis. Kčs,
správu	68 899 tis. Kčs.

Z celkových výdavkov sa použije na

investičnú výstavbu	48 852 tis. Kčs
prevádzkové potreby	293 562 tis. Kčs.

Plán stavebných prác v objeme 20 900 tis. Kčs počíta najmä s dokončením rozostavaných akcií v hodnote 7 863 tis. Kčs.

V roku 1965 sa počíta najmä s dokončením rekonštrukcie Výskumného ústavu pre fyziatriu, balneológiu a klimatológiu, areálu budovy Univerzitnej knižnice a komplexu prevádzkových budov Ústredia umeleckých remesiel. Ďalej sa bude pokračovať vo výstavbe Národnej knižnice Matice slovenskej a ústavov pre doškolovanie lekárov a stredných zdravotníckych pracovníkov. Spoločenská užitočnosť týchto objektov je zdôvodnená funkčným zameraním a poslaním príslušných organizácií.

Dobudovaním siete lesných ciest v oblasti Tatranského národného parku sa umožní nielen únosná ťažba dreva v menej prístupných miestach, ale sa ďalej sprístupnia odľahlejšie časti pre návštevníkov Vysokých Tatier, čo bude mať priaznivý vplyv na

zvýšenie turistického ruchu. Zriadením Tatranského ústavu sa vytvoria podmienky pre sústredenie všetkých doteraz získaných historických a výskumných dokumentov, národopisných zbierok a iných exponátov od najstraších dôb v podtatranskej oblasti.

V roku 1965 sa začne s výstavbou Pamätníka Slovenského národného povstania, ktorého základný kameň sa položil pri oslavách 20. výročia Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Na nákup strojových investícií a zariadenia sa zabezpečujú prostriedky v sume 11 700 tis. Kčs, ktoré sa použijú najmä na žiadúce vybavenie výskumných ústavov zdravotníckych, obstarávanie mechanizačných prostriedkov na spracovanie, zbližovanie, nakladanie a odvoz dreva pre Správu Tatranského národného parku, ako aj na nutné doplnenie autoparku.

Na generálne opravy sa počíta so sumou 6 108 tis. Kčs. Z týchto prostriedkov sa použije 4 561 tis. Kčs na rekonštrukciu ústredného kúrenia a opravy budov v správe Slovenskej národnej rady a organizácií ňou riadených; zvyšok pripadá na opravy strojov a zariadení.

Projektová a rozpočtová dokumentácia, na ktorú sa vynaloží 2 776 tis. Kčs, sa pripraví pre novostavbu výskumných ústavov hygienických a Slovenskej národnej galérie, ďalej na II. etapu výstavby Pamätníka Slovenského národného povstania a na rekonštrukciu budovy opery Slovenského národného divadla.

Z prostriedkov určených na iné investície vo výške 2 636 tis. Kčs sa zakúpia výtvarné a umelecké diela pre výstavy a hodnotenie súčasného umenia, muzeálne zbierky a literárne pozostalosti po slovenských dejateľoch.

Účelné a efektívne využitie prostriedkov určených na investície bude predovšetkým vyžadovať, aby príslušné poverenictva Slovenskej národnej rady a im podriadené organizácie sprísnilí kontrolu v investičnej činnosti a venovali v úzkej spolupráci s dodávateľskými stavebnými organizáciami osobitnú pozornosť včasnému uskutočňovaniu stavebných akcií a znižovaniu ich rozostavanosti.

V prevádzkových výdavkoch sa podľa účelového zoskupenia zabezpečujú prostriedky na

mzdový fond	106 676 tis. Kčs
osobné výdavky mimo mzdového fondu	18 108 tis. Kčs
vecné výdavky	105 507 tis. Kčs
finančné náklady	51 100 tis. Kčs
ostatné výdavky	12 171 tis. Kčs

V plánovanom mzdovom fonde sú zabezpečené prostriedky na mzdy a platy pre 8460 pracovníkov. V rámci plánu práce pripadá na vlastný aparát Slovenskej národnej rady v priemere 1420 a na podriadené organizácie 7040 pracovníkov.

Na osobné výdavky mimo mzdového fondu sa plánuje celkove 26 700 tis. Kčs, z čoho pre hospodárske organizácie 3 660 tis. Kčs, rozpočtové 18 108 tis. Kčs, osobitné rozpočtové 1 970 tis. Kčs a ostatné organizácie 2 962 tis. Kčs.

Pri cestovných výdavkoch, ktoré sa rozpočtujú vo výške 14 100 tis. Kčs, sa dôsledne premietli opatrenia vyplývajúce z uznesenia vlády č. 300 z tohto roku o úprave náhrad cestovných, stahovacích a iných výdavkov. To vyžaduje prísnu hospodárnosť, prípravu a koordináciu služobných ciest.

Z navrhovaných vecných výdavkov v rozpočtových organizáciách vo výške 105 507 tis. Kčs pripadá na materiálové potreby 95 099 tis. Kčs a na práce a služby 10 408 tis. Kčs. V týchto výdavkoch sú už vyjadrené úsporné opatrenia v oblasti materiálo-technického zásobovania, ktorého vývoj je usmernený spresnenými spotrebnými normami a hodnotovými ukazovateľmi v optimálnom objeme vybraných druhov materiálových zásob, ako aj finančným tlakom na postupnú likvidáciu ich nadmerných stavov.

Ďalšie zhospodárňovanie rozpočtových výdavkov za práce a služby sa očakáva pri naplňovaní tematického plánu edičnej, výstavnej a vedecko-propagačnej činnosti.

Na plánovanú výstavnú činnosť sa rozpočtuje 4 300 tis. Kčs, a to v súlade s uznesením vlády č. 820/1961. Výstavná činnosť je tematicky zameraná predovšetkým na oslavy 20. výročia oslobodenia Československa, aktuálne problémy politicko-propagačné, zahraničné otázky a poľnohospodársku výrobu.

Výdavky na propagáciu zostávajú na úrovni roku 1964, a to vo výške 2,300 tis. Kčs, z čoho sa zabezpečujú hlavne filmy, plagáty, vystúpenia súborov z príležitosti osláv 20. výročia oslobodenia Československej socialistickej republiky a materiály k oslavám 500. výročia založenia Académie Istropolitany.

Pre múzeá a Slovenskú národnú galériu sa rozpočtujú vecné výdavky vo výške 2 719 tis. Kčs najmä na riešenie úloh prírodovedeckých, historického a národopisného odboru a na publikačnú a vedecko-osvetovú činnosť.

Rozpočtové finančné náklady v sume 51 100 tis. Kčs sú v súlade s plánovaným mzdovým fondom, s výškou stanovených zamestnávateľských príspevkov a s preverenými potrebami na úhradu schodkov umeleckým súborom, Slovenskému národnému

divadlu, Ústrediu ľudovej umeleckej výroby a cirkevným spoločnostiam. Zabezpečujú sa tiež prostriedky pre poľnohospodárske závody v oblasti Vysokých Tatier na rekultiváciu a zúrodnenie ich pôdneho fondu vo výške 3 mil. Kčs, čo vyplýva zo zákona Slovenskej národnej rady o ochrane rezervácií v obvode Tatranského národného parku.

Príspevky umeleckým súborom sa navrhujú vo výške 6 651 tis. Kčs, ktoré sa použijú na zabezpečenie ich prevádzky. Slovenský ľudový umelecký kolektív, Lúčnica a Maďarský umelecký súbor plánujú uskutočniť 330 verejných vystúpení. Okrem toho sa ráta aj so zájazdami do zahraničia v rámci kultúrnych dohôd.

Pre Slovenské národné divadlo sa zabezpečuje príspevok na plánovanú stratu vo výške 16 610 tis. Kčs, čo je v porovnaní s rokom 1964 viac o 484 tis. Kčs. Zvýšenie súvisí najmä s pripravovanou prestavbou robotníckych miezd v divadelných dielnach. V návrhu sa počíta s počtom návštevníkov 420 000, čo je na úrovni očakávaného plnenia roku 1964.

Slovenská národná rada sa tiež podieľa na financovaní vedecko-výskumnej základne sumou 34 104 tis. Kčs. Tieto prostriedky sú predovšetkým určené pre výskumné ústavy zdravotníckej, ktorých činnosť sa sústreďuje na preventívne opatrenia pri ochrane a upevňovaní zdravia pracujúcich najmä v priemyselných oblastiach a vidieckeho obyvateľstva. V rámci vedecko-výskumnej činnosti sa budú riešiť problémy v 49 štátnych, 69 rezortných a v 34 ústavných výskumných úlohách, a to v úzkej koordinácii s celoštátnymi výskumnými orgánmi.

Na doškoloňovanie zdravotníckych pracovníkov sa zabezpečujú rozpočtové prostriedky vo výške 7 629 tis. Kčs. Doškoloňovacie ústavy uskutočnia 52 058 školiacich dní, čo je oproti plánu roku 1964 viac o 873 dní. Súvisí to s nutnosťou ďalšieho skvalitnenia doškoloňovania smerom na jeho úzku špecializáciu.

V liečebniach tuberkulózy vo Vysokých Tatrách sa zabezpečujú finančne prostriedky na prevádzku vo výške 64 482 tis. Kčs na 2679 postelí a 892 107 ošetrovacích dní.

V prideloch sa plánuje pre Správu Tatranského národného parku 17 913 tis. Kčs a hospodárskym organizáciám 6 200 tis. Kčs.

Finančný plán Správy Tatranského národného parku vychádza jednak zo zásad koncepcie ochrany prírody a tvorby prírodného prostredia v oblasti Vysokých Tatier a jednak z plánu zalesňovania, pestebnej činnosti a ťažby dreva. Uskutočnením týchto plánovaných výkonov, ako aj údržbou ciest, turistických chod-

níkov, plies a horských potokov sa zvýši rekreačná hodnota horských oblastí.

Správa Tatranského národného parku plánuje uskutočniť v roku 1965 dodávky úžitkového dreva pre verejný sektor v objeme 28 750 plm, čo je oproti smerným úlohám viac o 2750 plm.

V návrhu rozpočtu Slovenskej národnej rady sa zabezpečujú tiež rozpočtové prostriedky pre novozriadený Výskumný ústav oblastného plánovania, ktorý ako spoločná výskumná inštitúcia Slovenskej plánovacej komisie a Vysokej školy ekonomickej s celoštátnou pôsobnosťou dopĺňa sieť ekonomického výskumu o úsek zameraný na riešenie problémov rozvoja národného hospodárstva.

Z navrhovaného objemu výdavkov rozpočtu Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií na rok 1965 pripadá na

Komisiu SNR pre zdravotníctvo	34,9 %
Komisiu SNR pre školstvo a kultúru	34,2 %
Komisiu SNR pre pôdohospodárstvo	13,0 %
Finančnú a rozpočtovú komisiu SNR	6,8 %
Slovenskú plánovaciu komisiu	4,1 %
Kanceláriu Slovenskej národnej rady	2,8 %
ostatné podkapitoly	4,2 %.

Súdružky a súdruhovia poslanci!

Návrh rozpočtu Slovenskej národnej rady na rok 1965 finančne zabezpečuje činnosť a úlohy Slovenskej národnej rady vyplývajúce z jej plnšieho uplatnenia pri zabezpečovaní štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku. Vyjadruje potreby a úlohy organizácií priamo riadených Slovenskou národnou radou a vytvára podmienky pre poskytovanie a ďalšie rozvíjanie pomoci všetkým úsekom nášho hospodárstva.

Z poverenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady navrhujem, aby Slovenská národná rada schválila návrh rozpočtu Slovenskej národnej rady na rok 1965 v predloženom znení.

Predseda Chudík:

Ďakujem súdruhovi povereníkovi H a g a r o v i za podanú zprávu.

Hlási sa niekto, súdružky a súdruhovia poslanci, o slovo k prednesenej zpráve, alebo sú pripomienky, prípadne dotazy?

(Nikto.)

O slovo sa nikto nehlási.

Súdružky a súdruhovia poslanci,

dostali ste návrh uznesenia Slovenskej národnej rady k rozpočtu Slovenskej národnej rady na rok 1965 ako tlač číslo 8.

Máte k tomu návrhu uznesenia pripomienky alebo doplnky?

(Neboli.)

Pretože pripomienok niet, dávam hlasovať

o návrhu uznesenia k rozpočtu Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií a inštitúcií na rok 1965, ako ho predložilo Predsedníctvo SNR.

Kto súhlasí s návrhom uznesenia, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Je niekto proti?

(Nikto.)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(Nikto.)

Zisťujem, že Slovenská národná rada navrhnuté uznesenie jednomyseľne schválila.

Súdružky a súdruhovia poslanci!

Dňa 10. decembra tohto roku dožíva sa prezident ČSSR súdruh Antonín Novotný významného životného jubilea — šesťdesiatych narodenín. Pri tejto príležitosti posielame súdruhovi Novotnému pozdravný list, ktorý členovia Predsedníctva SNR už podpísali.

Prosím, súdružky a súdruhovi poslancov, ktorí si želajú pripojiť tiež svoje podpisy na pozdravný list, aby tu zostali a pozdravný list podpísali.

Súдруžky poslankyne, súdruhovia poslanci,

prerušujem rokovanie tretej schôdzky Slovenskej národnej rady. Ďakujem všetkým prítomným hosťom za účasť na dnešnej schôdzke.

V rokovaní pokračujeme zajtra, 1. decembra 1964 o 8,00 hodine.

Pokračovanie 3. schôdzky Slovenskej národnej rady 1. decembra 1964 o 8,00 hodine.

Podpredseda Krahulec:

Vážená Slovenská národná rada,
súдруžky a súdruhovia!

Pokračujeme v rokovaní 3. schôdzky Slovenskej národnej rady.

Dovoľte, aby som na dnešnom našom zasadnutí privítal predsedu Československej akadémie vied súdruha akademika Františka Šormu (*potlesk*), prvého námestníka predsedu Štátnej komisie pre koordináciu a rozvoj vedy a techniky súdruha inž. Jána Neumana (*potlesk*) a predsedu Slovenskej akadémie vied súdruha akademika Dionýza Blaškoviča (*potlesk*).

Vítam súčasne všetkých prizvaných hostí.

Prikróčíme k štvrtému bodu nášho rokovania, ktorým je

zpráva o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov Slovenskej národnej rady.

Zpráva bola rozdaná súdruhom poslancom, a preto odporúčam, aby nebola prednesená.

Máte, súдруžky a súdruhovia poslanci, pripomienky, dotazy, alebo hlási sa niekto o slovo k predloženej zpráve?

(*Neboli.*)

Pripomienok niet.

Piatym bodom programu je

zpráva predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970.

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady navrhuje, aby súčasne s touto správou bola prerokovaná aj

zpráva predsedu Slovenskej akadémie vied akademika Dionýza Blaškoviča o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy.

Kto súhlasí s návrhom, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Je niekto proti, alebo sa zdržal hlasovania?

(Nikto.)

Obe zprávy súdruhom poslancom, ako aj pozvaným hosťom boli poslané, preto podľa rozhodnutia Predsedníctva Slovenskej národnej rady sa nebudú na dnešnej schôdzke prednášať.

Súdruh predseda Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslav Hruškovič a predseda Slovenskej akadémie vied akademik Dionýz Blaškovič sa však prihlásili o úvodné slovo do rozpravy.

Prosím súdruha inž. Hruškoviča, aby sa ujal slova.

Predseda Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Hruškovič:

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci,
vážení hostia!

V posledných rokoch stále sústavnejšie a v naliehavejších formách sú nastroľované otázky rozvoja vedy a techniky, a to

zvlášť v súvislosti s budovaním materiálnej základne našej spoločnosti. Je to úkaz celkom prirodzený, majúci svoje opodstatnenie v kvalitatívnych premenách v oblasti materiálnej výroby, v stále vyššom stupni spoločenského života a zabezpečovania jeho potrieb.

Predložená správa o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970 na rokovaní SNR má podčiarknuť význam tejto oblasti pre ďalší rozvoj výrobných síl na Slovensku, no súčasne si nekladie za cieľ vyčerpať celú problematiku, ktorá sa prejavuje v oblasti vedy a techniky. Je to dané značnou rozsiahlosťou problémov, do ktorých veda a technika zasahuje, a tiež preto, že tieto úlohy neboli doteraz súborne sledované za Slovensko. Z týchto dôvodov by bolo značne obťažné robiť podrobnejšiu analýzu hlavne technických útvarov na podnikoch v súvislosti s ich výrobou. Rovnako v správe nie je hlbšie rozobraná vedecko-výskumná základňa zdravotníctva, školstva a spoločenských vied, ku ktorým otázkam, predpokladám vystúpia súdruhovia v diskusii.

Sme toho názoru, že jedným z predpokladov zefektívnenia práce vedecko-výskumných pracovísk a zavádzania ich výsledkov do praxe je koordinovaný postup pracovníkov akadémie vied, vysokých škôl a ostatných výskumných a vývojových pracovísk. V tomto smere sa usiluje Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky dosiahnuť zladený postup so Slovenskou akadémiou vied a Slovenským výborom pre vysoké školy.

Ukazuje sa, že bude zvlášť potrebné rozobrať rozvoj vedecko-výskumnej a vývojovej základne na vysokých školách v zmysle záverov, ktoré prijal Ústredný výbor Komunistickej strany Československa na nedávnom zasadnutí k otázkam školstva. V predloženom návrhu uznesenia pléna Slovenskej národnej rady je na riešenie tejto problematiky pamätané.

Vážené súdružky a súdruhovia!

Vývoj hospodárstva jednotlivých krajín vo svete, a to zvlášť priemyselných, ukazuje, že rast priemyselnej výroby je sprevádzaný zvlášť stúpaním podielu strojárstva. Je to dané jeho povahou, lebo vyzbrojuje technikou ostatné odvetvia. Medzi takéto krajiny sa radí aj naša republika, keď vyspelá základňa strojárstva je aj ďalej posilňovaná. Týmto vývojovým tendenciám zodpovedá aj rozvoj priemyslu na Slovensku. Ten hlavne za obdobie posledných 15 rokov zaznamenal nebývalé tempo. Rozsiahla investičná výstavba, ktorá bola orientovaná hlavne do

priemyslu, priniesla významné štrukturálne zmeny, spočívajúce vo zvýšení váhy priemyselnej výroby na celkovej ekonomike Slovenska. Tak napríklad v roku 1948 bol pomer medzi priemyselnou výrobou a poľnohospodárskou 41 : 59 v prospech poľnohospodárskej výroby, ale v roku 1963 sa tento pomer zmenil na 74 : 26 v prospech priemyslu. Pritom nejde len o jednoduchý, kvantitatívny rast výroby, ale súčasne o zložité kvalitatívne premeny, ktoré výrazne ovplyvňujú štruktúru celého československého priemyslu i jednotlivých odvetví na Slovensku, a prejavuje sa prednostným rastom výroby progresívnych odvetví. Svedčí o tom podiel strojárstva na celkovej výrobe Slovenska, ktorý sa zvýšil z 15,2 % v roku 1948 na 25,2 % v roku 1963. Takto strojársky priemysel na Slovensku sa za dobu 15 rokov stal v objeme výroby, ako aj v počte zamestnancov najsilnejším odvetvím priemyslu. Tento stav sme dosiahli vďaka cieľavedomej investičnej výstavbe, ako aj presunom technicky náročných programov z českých závodov a pracovísk a konečne budovaním vedecko-výskumnej základne na Slovensku.

Ďalším významným odvetvím je chemický priemysel, ktorý v posledných rokoch má zvlášť stúpajúcu tendenciu. V roku 1960 sa tento podieľal na celoštátnom objeme výroby v chemickom priemysle 22,9 %, v roku 1964 už 29 %, v roku 1965 to bude 30 % a v roku 1970 má znamenať 37 %.

Chemický priemysel sa má v roku 1965 takmer 14 % podieľať na celkovej výrobe Slovenska pri 8,5 % podiele hutného priemyslu a 5,24 % palív a energetiky.

Uvedené tendencie rozvoja priemyselných odvetví na Slovensku vychádzajú z účelného využívania prírodných zdrojov surovín, ako aj pracovných síl v súlade s potrebami celoštátnej ekonomiky. S touto orientáciou rozvoja výrobných síl musí kráčať aj budovanie vedecko-výskumnej a vývojovej základne a podľa možností v dostatočnom predstihu, aby kladne a účinne mohla ovplyvňovať stupeň pokrokovosti výroby.

Z týchto dôvodov je zpráva zameraná viac-menej na stav a potreby vedecko-výskumnej a vývojovej základne, ako hlavného článku v súčasnom období, keď v širokých súvislostiach hovoríme o pláne na rok 1965 a výhladoch do roku 1970. Toto je zvlášť dôležité pre Slovensko, keď súčasný stav vedecko-výskumnej a vývojovej základne nezodpovedá rozvoju výroby v jednotlivých odvetviach.

Spomínaný rast strojárstva na Slovensku, ako aj tendencie zvyšovania podielu tohto odvetvia nie sú jediným zdôvodňujúcim faktorom pre úmerné budovanie výskumných a vývojových pra-

covisk tohto zamerania. Dôležitá je skutočnosť, ale aj želateľný predpoklad, aby strojárstvo vyrábalo technicky dokonalejšie zariadenia a výrobky pri stále vyššom zhodnocovaní živej práce a surovín.

Napríklad pred 20 rokmi bolo možné vystačiť so 400 typorozmerní obrábacích strojov v strojárskej výrobe, ale dnes sa už javí potreba asi 900 typorozmerov, okrem veľkého počtu špeciálnych stavebnicových strojov a automatických liniek. Stroje vyrábané v ČSSR pred 10—20 rokmi mali priemernú zložitosť asi 700 vyrábaných súčiastok, no pri dnešných strojoch je táto zložitosť vyjadrená už asi 1500 súčiastkami. Predtým vyrábané stroje boli dodávané bez ohľadu na ich použitie a neboli dopĺňované pomôckami špecializujúce operácie. Z týchto dôvodov stále rastie podiel konštrukčnej práce z celkovej praconosti strojov. Rozbor ukazuje, že teraz na zvládnutie úloh treba asi osemkrát väčšej kapacity vo vývoji. Dnešný stav konštruktérov v odbore obrábacích strojov v ČSSR je nízky. Pri úvahách o zaistení sortimentu strojov sa odporúčalo členským krajinám Rady vzájomnej hospodárskej pomoci, aby sa stav konštruktérov zvýšil na 10 % celkového počtu zamestnancov v tomto odbore. Pre nás by to znamenalo podstatne zvýšiť počet konštruktérov oproti terajšiemu stavu. K podobným záverom možno dôjsť napríklad posúdením tohoročnej parížskej výstavy obrábacích strojov. Iba stroje vystavované na tejto výstave predstavujú prácu asi 20 000 konštruktérov. Aj keby tieto stroje neboli vyvíjané paralelne, bolo by treba minimálne 10 000 konštruktérov. Ak v ČSSR sa má zaistovať aspoň $\frac{1}{4}$ nutného sortimentu, potrebujeme pre túto úlohu asi 2500 konštruktérov. Teda pre získanie potrebného stupňa svetovej úrovne našich výrobkov v strojárskych odboroch je nevyhnutné zvýšenie počtu konštruktérov, technologov a výskumných a vývojových pracovníkov.

Táto úloha by nebola riešiteľná bez špecializácie a zníženia sortimentu strojárskej výroby. Tieto opatrenia musíme zakalkulovať do úvah o ďalšom rozvoji vedecko-výskumnej a vývojovej základne v strojárstve.

Tendencia urýchľovať rozvoj techniky dovozom je zjavná z obchodnej bilancie takmer všetkých priemyselných štátov a je priamym dôsledkom stále sa zvyšujúcej špecializácie ich výrobných programov. Pre posúdenie tejto tendencie je možné použiť napríklad ukazovatele miery krytia celkovej spotreby strojárskych výrobkov dovozom. Toto percento krytia sa u všetkých priemyselných štátov trvale zvyšuje. Tak napríklad Belgicko krylo v roku 1955 dovozom 47,5 % svojej potreby strojov a v ro-

ku 1957 už 49,5 %. Nemecká spolková republika v rovnakých rokoch 5,75 % a ďalej už 8,25 %, podobne i ostatné kapitalistické štáty. U nás sa podiel dovozu na celkovej potrebe strojov vyvíjal relatívne priaznivo. Relatívne preto, že základ dovozu bol veľmi nízky. Tak napríklad v roku 1955 to bolo 6,5 %, v roku 1957 11 % a v roku 1960 už 14 %. Pre budúcnosť je potrebné predpokladať, že podiel dovozu strojov na krytie našich potrieb sa bude zvyšovať.

Cestu z tejto situácie nemôžeme, pochopiteľne, vidieť v jednostrannom zvyšovaní dovozu, ale takým všestranným rozvojom štruktúry a objemu strojárскеj výroby, ktorý umožní zvyšovať dovoz na základe zvýšeného vývozu. Úspech vývozu je však v plnej miere závislý od technickej dokonalosti, kvality vyvážaných výrobkov a v cenovej prístupnosti. Zabezpečenie takýchto predností pre naše výrobky je podmienené vysokou úrovňou vedecko-výskumnej a vývojovej základne.

Z obdobných pozícií by bolo možné zdôvodňovať potrebu budovania vedecko-výskumnej a vývojovej základne aj v ostatných odvetviach a odboroch, a to vyslovene v tých, ktoré z hľadiska zdrojov surovín, energií a ich terajšej úrovne je žiadúce rozvíjať.

Vysoký podiel odvetvia chémie na Slovensku, a to hlavne jej časti opierajúcej sa o zdroj sovietskej ropy, si nevyhnutne vyžaduje zodpovedajúcu bázu výskumu, aby bolo možné komplexné využívanie tejto suroviny. Napriek relatívne dobre vybudovanej tejto základni na Slovensku je potrebné realizovať ďalšiu výstavbu, tak ako uvádza zpráva.

Rovnako špecifické podmienky poľnohospodárskej výroby, či už v podhorských oblastiach, alebo na veľkých zavlažovaných plochách si vynucujú v predstihu riešiť mnohé otázky optimálnych podmienok na ich plné využitie.

Bohatosť lesov na Slovensku a zodpovedajúce spracovateľské kapacity drevárskeho priemyslu, ako aj papieru a celulózy treba pokladať v našich podmienkach za odvetvie kryté vlastnou surovinovou základňou. Dnešná úroveň zhodnocovania dreva u nás vo svetle svetového vývoja zaostáva a pripravuje nás o značné hodnoty doma i v zahraničí. Musíme nastúpiť čím skôr cestu komplexného spracovania drevnej suroviny a túto úlohu riešiť koordinovaným postupom výskumných a vývojových pracovísk. Pre úspešné napredovanie tiež treba dobudovať existujúce pracoviská výskumu, a to podľa hľadísk komplexnosti. Len za týchto predpokladov možno úspešne prevádzať nutnú modernizáciu drevospracujúceho priemyslu. V tejto súvislosti sa žiada

vysloviť želanie, aby v záujme plnšieho využívania drevnej suroviny bola účelnejšie usporiadaná aj organizácia výrobnotechnickej základne tohto odvetvia, ktorého osou by mala byť vertikála technológií pre komplexné spracovanie.

Zvýšenie účinnosti vedy a techniky na všetky oblasti našej činnosti si nemožno predstaviť bez potrebnej koncentrácie samej vedecko-výskumnej činnosti na riešenie najdôležitejších problémov. Nemáme tým na mysli iba obmedzenie veľkého počtu doteraz riešených úloh na rôznych pracoviskách, ktoré spôsobujú značné rozptyľovanie výskumnej kapacity, predlžovanie a často aj nekvalitné riešenie úloh. Máme predovšetkým na zreteli prax, aby na urýchléné riešenie obťažných úloh zasahujúcich do viacerých oblastí vedy i hospodárskej činnosti boli vytvárané komplexné kolektívy výskumných pracovníkov, bez ohľadu na rezortnú príslušnosť. Tento štýl práce nie je doteraz u nás zvykom a spolupráca výskumných pracovísk sa obmedzuje viacmenej na čiastkové otázky.

Práve socialistický štát dáva plné možnosti riadenému a koncentrovanému spôsobu práce. Príkladom v tomto smere nám môže byť Sovietsky sväz, kde mobilizáciou všetkých prostriedkov vedy, ako aj skúseností vo výrobe a ich orientáciou na hlavné úlohy sa dosiahli skvelé výsledky napríklad v ovládnutí vesmíru.

To vyžaduje úzku spoluprácu a vzájomnú informovanosť ekonómov, konštruktérov, technológov a priamych organizátorov výroby spolu s pracovníkmi výskumu. Naša spoločnosť pre takúto spoluprácu vytvorila priaznivé podmienky likvidáciou kapitalistických výrobných vzťahov, odstránením kapitálovej konkurencie a nastolením súdružskej spolupráce jednotlivcami a pracovnými kolektívami. Je potrebné, aby sme vedeli tieto i ďalšie okolnosti využiť v prospech nášho hospodárstva.

V predloženej zpráve je sústredená pozornosť na rozličné disproporcie s tým zámerom, aby sme súčasne videli východisko pre ich odstraňovanie v záujme národného hospodárstva. Treba povedať, že podobne ako iné úseky, aj veda a technika je poznamenaná do určitej miery extenzívnym rozvojom. Prejavujú sa nedostatky v organizácii, riadení, plánovaní, v odmeňovaní a v nedostatočnom využívaní prostriedkov. Všetky tieto okolnosti sú do značnej miery príčinou nášho zaostávania v niektorých odboroch v porovnaní so svetovou úrovňou. Sústredeným úsilím na odstránenie týchto nedostatkov sme v stave dosiahnuť a aj predbehnúť úroveň najvyspelejších priemyselných štátov v rozličných odboroch výroby. K tomuto smerujú aj opatrenia v ob-

lasti riadenia a organizácie vedecko-výskumnej a vývojovej základne, ktorých príprava vrcholí v tomto období.

Mnohé naše výrobky už dnes predstavujú svetovú úroveň. Výrobky Presnej mechaniky Stará Turá, ako je bronchoskopická súprava, defibrilátor, zvärací lis VUS-1000 Výskumného ústavu zväračského v Bratislave, elektroerozívne stroje z Výskumného ústavu mechanizácie a automatizácie v Novom Meste nad Váhom, elektroakustické štúdio Tesly Bratislava a ďalšie, získali veľkú cenu na svetovej výstave v Bruseli. Prispeli tak svojím skromným dielom k absolútnemu víťazstvu československého pavilónu na tejto výstave. V tom čase o Československu a československom pavilóne bolo uverejnených viac ako 1500 zpráav a článkov v prevažnej väčšine kladných, i keď v niektorých prípadoch šlo o reakčné časopisy. Aj tie boli nútené písať o Československu pravdu, o práci a umení jeho ľudu. Napríklad parížsky týždenník *Missi* napísal pod titulom „Najväčší víťazi“ okrem iného toto: „Jedného krásneho dňa vyšla pravda najavo a v plnej miere sa potvrdil úspech Československa. V československom pavilóne sa odohráva úplný koncert, zameraný na dva tóny. Tón socialistickej výchovy, hospodárskeho rozvoja, kultúry za posledných 10 rokov a tón krásy tejto krajiny, kde pracovitý ľud žije na pôde naplnenej históriou.“ Tento týždenník ďalej napísal: „Socialistické heslá mali dať pavilónu materialistický ráz a sú neutralizované oslňujúcou krásou, ktorá tu oslávila neporovnateľný triumf. A tak sa človeku natíska otázka, ako je možné, že títo ľudia sú komunisti.“ Naša odpoveď bola, myslím, jednoduchá: „Práve, že sme komunisti, mohli sme vytvoriť takéto dielo.“

Na tohoročnom brnenskom veľtrhu bolo udelených celkom 30 medailí vystavovaným exponátom a československým výrobcom bolo udelených 16. Rovnako môžeme predpokladať, že i na ďalších výstavách budú naše výrobky stáť vysoko. Nám však nejde o čiastkové úspechy, ale o výborné výsledky v energetike, v chémii, v hutníctve, strojárstve a v ostatných odvetviach v plnej šírke. Len takto vytvoríme podmienky pre splnenie tých najodvážnejších cieľov našej spoločnosti. Tvorivé schopnosti robotníkov, vedcov a technikov nám dávajú istotu, že v tomto snažení čestne obstojíme.

Uistujem Slovenskú národnú radu, že naša komisia v týchto súvislostiach vidí svoju každodennú prácu. Zanietenie širokého aktívu pracovníkov vedy a techniky na Slovensku pre splnenie týchto úloh je dobrým znamením úspešného napredovania. (*Potlesk.*)

Podpredseda **Krahulec:**

Ďakujem súdruhovi inž. H r u š k o v i č o v i za úvodné slovo.

Prosím teraz predsedu Slovenskej akadémie vied súdruha akademika Dionýza B l a š k o v i č a, aby sa ujal slova.

Predseda SAV **akademik Blaškovič:**

Vážená Slovenská národná rada,
súdržky a súdruhovia poslanci!

Slovenská akadémia vied je podľa § 3 ods 1 zákona Slovenskej národnej rady z 23. septembra 1963 č. 74 Zb. v zásadných vedeckých otázkach hospodárskeho a kultúrneho rozvoja Slovenska hlavným poradcom Slovenskej národnej rady a jej orgánov a o svojej činnosti podáva Predsedníctvu Slovenskej národnej rady zprávu. Ak sa takáto zpráva predkladá aj plénu Slovenskej národnej rady, svedčí to o význame, aký prikladá Komunistická strana Československa a Predsedníctvo Slovenskej národnej rady vedeckej činnosti, a to v celom jej rozsahu, bez ohľadu na akom mieste a v ktorej organizačnej forme sa ona na území Slovenska realizuje.

Pri spracúvaní materiálu o činnosti Slovenskej akadémie vied sme si boli vedomí toho, že je vskutku veľmi ťažké podať všetko objasňujúci pohľad na život akadémie, pretože je tento mnohovýtvárny, rozvíjajúci sa — teda nie štabilizovaný —, ba možno povedať, že v otázke riadenia vedeckej činnosti a realizácie zákonných ustanovení len postupne zaujíma jej zodpovedajúce postavenie. Preto nasledovné poznámky dopĺňujú a vysvetľujú predkladanú zprávu. Chcú poukázať aj na okolnosti, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú prácu v akadémii, takže sme nie vždy spokojní s dosahovaným stavom.

Žiada sa však hneď na začiatku aspoň heslovite vymedziť základné pojmy a formulácie, ktoré obyčajne unikajú pozornosti, a preto sa stávajú zdrojom nepochopenia, či už sa nimi vyzdvihujú kladné alebo záporné stránky v činnosti akadémie.

Slovenská akadémia vied ako organická súčasť Československej akadémie vied je najvyššou národnou a regionálnou vedeckou ustanovizňou na Slovensku, má v rámci celkovej koncepcie československej vedy organizovať a zabezpečovať tvorivú účasť slovenskej vedy v rozvoji teoretického bádania a vedeckej tvorby v Československej socialistickej republike.

Týmito formuláciami obsiahnutými v §§ 1 a 2 citovaného zákona Slovenskej národnej rady sa vyjadrila myšlienka jednotnosti a nadväznosti vedeckých pracovísk Československej akadémie vied a Slovenskej akadémie vied na jednej strane a povinnosť oboch organizácií včleniť sa do systému spolupráce s vysokými školami a rezortnými výskumnými pracoviskami na strane druhej. Tým sa zabezpečuje rozvoj vedy po všetkých stránkach: teoretickej — základnej, aplikovanej (najčastejšie rezortnej) a vývojovej či konštrukčnej. Akadémie sú svojimi pracoviskami súčasťou jednotnej siete výskumných pracovísk a spolu tvoria vedeckovýskumnú a vývojovú základňu Československej socialistickej republiky.

Aj keď sa už mnoho písalo a vysvetľovalo, aké sú charakteristiky základného a aplikovaného výskumu, vývoja a konštrukcie, často sa vraciame k tejto otázke znova, aby sme nielen charakterizovali isté formy výskumu, ale najmä, aby sme vyzdvihovali spojitosť medzi nimi a uzavreli, že len súčinnosť a prelínanie medzi nimi zabezpečí dobrú proporcionalitu a zdravý vývoj nášho hospodárskeho a kultúrneho života.

Dovoľte mi podeliť sa s niektorými názormi, ktoré mám na mysli, keď uvažujem o týchto otázkach. Nenárokuje si na tomto stupni rozmyšľania ešte na ich úplnosť ani exaktnosť, možno ich ponímať ako námet k diskusii.

Vyjdime z potrieb nášho národného hospodárstva a berme do úvahy obe zložky, ktoré jeho dobrý chod zabezpečujú: ľudskú a materiálnu.

Som presvedčený, že základné intelektuálne kvality nášho občana sú pripravené pochopiť a realizovať aj veľmi zložité a náročné požiadavky kultúrneho, technického a spoločenského života, ak sa mu dostane primeraná výchova a vzdelanie. Kvalitatívne rozdiely v stupňoch, aké je jedinec schopný zvládnuť a obsiahnuť, sú dané individuálnymi schopnosťami, do rozhodujúcej miery určenými dedične a platia rovnako pre celú ľudskú spoločnosť.

Ktoré vlastnosti, schopnosti a aké povolanie budeme odporúčať našim občanom, do ktorého výrobného procesu ich začleníme, bude záležať na uváženej predstave, v akých hlavných smeroch chceme budovať náš spoločenský život a od rozvíjania ktorých odvetví národného hospodárstva si sľubujeme zabezpečenie stúpajúceho trendu životnej úrovne. Nedomnievam sa, že my v Československej socialistickej republike a tobôž na Slovensku budeme môcť rozvíjať každý druh spoločenskej výroby a práve tak som presvedčený, že budeme musieť v socialisticom táboře

veľmi zavčas nájsť optimálnu cestu pre deľbu práce v každej oblasti spoločenského života vo výrobe i vo výskume, inak nemôžeme očakávať primeraný a ekonomike socialistickej epochy hodný rast životnej úrovne našich aj iných spriatelенých krajín.

V týchto úvahách je obsiahnuté vo veľmi stručnej miere to, čo sa formuluje v detailných štúdiách a k čomu prispievajú mnohé dokumenty strany a vlády a k čomu prihliada aj nová úprava riadenia nášho hospodárskeho života.

Ako pomôže systém vedeckej práce rozvíjaný v našom štáte realizovať dobré podmienky nášho hospodárskeho a spoločenského života?

Nebudem tu pripomínať zástoj vedy v tomto procese; chcem iba ukázať, ako má vedecká práca súvisieť s rozvojom národného hospodárstva a ako má dávať preň včasné perspektívy tým, že rieši v dlhom predstihu základné, teoretické výskumné otázky, alebo v kratšom predstihu bude riešiť smery budúcej výroby, či má pre súčasné potreby zlepšovať, skvalitňovať a robiť úspornejšou samotnú výrobu. Ruka v ruke s riešením problémov týkajúcich sa výroby či už priemyselnej alebo poľnohospodárskej, je v obdobných rovinách, teda ďaleko perspektívnych i súčasných, potrebné študovať aj otázky spoločenského a politického života, vzťahov medzi ľuďmi v meniacej sa spoločnosti, otázky kultúrnej potreby a umeleckej tvorby.

Na dokreslenie by som rád uviedol súvislosť jednotlivých rovín výskumu na praktickom príklade.

Hutníctvo je základom strojárskej výroby a oboje sa pokladá pre našu republiku za veľmi charakteristickú zložku vedeckého i hospodárskeho života. V modernom pojatí však rozvoj ani jedného ani druhého sa nezaobíde bez hladkých teoretických fyzikálnych, chemických štúdií o procesoch zabezpečujúcich získanie kovov žiadaných vlastností, pričom je poznanie ultrajemnej štruktúry kovových hmôt a zákonitostí, akými ony vznikajú, akými sa prvky spájajú dávajúc určité zlúčeniny, nevyhnutne potrebné. Avšak práve tak je potrebné z takýchto materiálov konštruovať stroje a prístroje s najvhodnejšími parametrami výkonnosti, ekonomickosti, váhy a veľkosti, trvanlivosti a pod. Teda pre riešenie takýchto úloh je práve tak potrebné pracovisko fyziky kovov, chemické pracovisko, pracovisko zvárania kovov, konštrukčné a vývojové pracovisko. Všetky však musia byť vzájomne informované nielen o výsledkoch už hotovej práce, ale o základných procesoch a myšlienkach, ktoré podnecujú výskumnú činnosť na ktoromkoľvek z týchto pracovísk. Tu nezáleží na organizačnom začlenení príslušného pracoviska, či je ono v aka-

démii, či na vysokej škole alebo v rezorte priemyslu. Každé pracovisko tu má svoj osobitný, špecifický a všeobecne jednotiaci podiel.

Alebo rozoberme iný príklad.

Štáby vedcov biológov, lekárov, chemikov, fyzikov sa zúčastňujú na výskume rakoviny, hľadajúc jej príčinu, možnosti úspešnej liečby i bezpečne pracujúcej prevencie. Výskum pokračuje v hľadaní citlivých diagnostických metód, ktorými sa choroba včas — ešte v zárodku — dokáže. Zlepšujú sa však aj chirurgické zákroky, liečba žiarením a zavádzajú sa nové látky brániace rast nádorovej bunky. Nakoniec sieť pracovísk sleduje bunku zdravú a nádorovú, fyzikálno-chemické deje v nej, skladbu jej génov zabezpečujúcich dedičnosť jej vlastností, to všetko pomocou jedinečných prístrojov a veľmi jemnej techniky, dovoľujúcej nazrieť do tajomstiev základov pohybu živej hmoty. Aj v tomto prípade sa na výskume všeobecne ľudstvu prospešnomúčastnia pracoviská rôznych organizačných systémov, mimorezortných i rezortných, v našej republike pracoviská akadémie, rezortu školstva i zdravotníctva.

Azda sa mi podarilo na týchto dvoch príkladoch ukázať, že dnes sa vyžaduje od vedeckej práce členitosť, ale aj vzájomná nadväznosť spolupracujúcich zložiek, delba práce; v podstate oboje — teória i prax.

Keď si predstavíme, aké rozsiahle a rôznorodé sú už dnes odbory vedeckej činnosti, uznáme, že všetky rozvíjať, čo i len v jedinej rovine, nie to v rovinách troch, nebude možné ani v rámci republiky, teda ani nie v akadémiách.

Slovenskej akadémii vied pripadá v oblasti teoretického výskumu len istý — a nepovažujem to za prejav skromnosti, ale skôr reálnosti — nie príliš veľký diel.

Zo 46 pracovísk Slovenskej akadémie vied 14 patrí do oblasti prírodných a technických vied, 14 do oblasti chemických a biologických vied a 18 do oblasti spoločenských vied. Tieto pracoviská nie sú rovnako veľké, svojím pracovným zameraním dopĺňujú ústavy Československej akadémie vied, sústreďujú sa na riešenie niekoľkých výberových výskumných problémov. História vzniku týchto pracovísk nie je dlhá — najviac 11-ročná — a krátkosť histórie, nepriaznivé podmienky pre rozvoj vedy v minulosti, nedostatok skúsených vedeckých pracovníkov s dlhou odbornou praxou i zahraničnou skúsenosťou sa v minulosti viac ako dnes odzrkadľovali v neujasnenosti pracovného zamerania, nízkej efektívnosti práce, v riešení mnohých, zväčša drobných úloh, v nedostatku spolupráce s vysokými školami i rezortnými

ústavmi. Nadto priestorové podmienky a vybavenie väčšiny ústavov akadémie sú zlé, provizórne, vyžadujúce postupnú plánovanú výstavbu.

Proces ujasňovania si poslania pracovísk akadémie, podrobovaných odborným previerkam, kontrolám činnosti, kritikám odbornej tlače už hodne postúpil. Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied si uvedomuje najmä tú zásadnú povinnosť, ktorá zabezpečí budovanie pracovísk s vyhraneným pracovným profilom, takých, ktoré sa sľubne rozvíjajú a majú možnosť komplexne riešiť problémy.

Prvoradou úlohou Slovenskej akadémie vied však okrem samého výskumu je výchova vysokokvalitných vedeckých pracovníkov, schopných úspešne riešiť výskumné úlohy, a to bez ohľadu na to, kde je príslušné pracovisko organizačne začlenené. Požiadavka kvality ľudí na rozhodujúcich miestach platí v plnej miere a v prvom rade práve pre akadémie. Nedodržanie tejto požiadavky sa pocíti nielen v práci akadémie, ale i v celom našom živote.

Aj keď dnes už máme prehľad o vedeckovýskumnej základni na Slovensku, ktorý spracoval kabinet pre plánovanie vedy Slovenskej akadémie vied, nemôžeme tvrdiť, že by sme boli posúdili kvalitu pracovísk tejto základne a boli urobili návrhy na plné ich využitie, kvalitatívne zlepšenie, zlúčenie, či vypustenie zo systému vedeckých pracovísk. Doteraz sa veľmi málo posudzovali tieto otázky v orgánoch akadémií, ktoré sa nazývajú vedecké kolégiá a ktorých členmi sú v prvom rade profesori vysokých škôl, pracovníci akadémie a rezortných ústavov. Uvedomujeme si to a vynasnažíme sa i v tomto úseku plniť zákon Slovenskej národnej rady o Slovenskej akadémii vied a príslušné stanovy.

K predkladanej zpráve o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy prišlo osem pripomienok od členov Predsedníctva Slovenskej národnej rady. Snažili sme sa ich do posledného znenia tejto zprávy aj včleniť, k niektorým z nich som zaujal stanovisko v tomto úvodnom slove. Rád zodpoviem, vážení súdruhovia a súdružky poslankyne, vaše ďalšie dotazy a pripomienky. Na každý rastúci organizmus — a Slovenská akadémia vied je vskutku v štádiu rastu, dozrievania — máme rad požiadaviek a pripomienok, ktoré sú o to cennejšie, čím skorej a viac pomáhajú v tomto procese zrenia.

Nakoniec by som vás chcel ubezpečiť, vážení poslanci Slovenskej národnej rady, že si pracovníci Slovenskej akadémie vied vážia starostlivosť, akej sa im dostáva od komunistickej strany i štátnej správy. Väčšinu spomínaných nedostatkov v práci si

musia pracovníci akadémie a ich orgány riešiť sami. Mnohé ťažkosti však sa dajú odstrániť až pomocou našich ústredných politických orgánov, Slovenskej národnej rady a jej komisií, najmä Komisie pre rozvoj vedy a techniky, Slovenskej plánovacej komisie a Slovenskej komisie pre investičnú výstavbu. Pracovníci vedy chcú dobrými výsledkami práce, umožňujúcimi pokrok našej spoločnosti, rast produktivity práce a rast životnej úrovne, dokumentovať, že to, čo sa od vedy očakáva, sa aj naozaj bude uskutočňovať a my všetci chceme byť svedkami tohto procesu. *(Potlesk.)*

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhuvi akademikovi Blaškovičovi za úvodné slovo.

Súdružky a súdruhovia poslanci,

dostali ste návrh uznesenia k zpráve súdruha inž. Hruškoviča a súdruha akademika Baškoviča, ktorý pripravila Komisia Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky.

Prosím, aby ste svoje pripomienky, prípadne námety k návrhu uznesenia odovzdali súdruhuvi inž. Hruškovičovi, alebo predniesli na dnešnej schôdzke.

Prikročíme

k rozprave k obom správam.

Vzhľadom na závažnosť otázok, o ktorých dnes rokujeme, Predsedníctvo Slovenskej národnej rady sa uznieslo, aby na dnešnom rokovaní bolo udelené slovo aj prítomným vedeckým a hospodárskym pracovníkom, ktorí nie sú poslancami Slovenskej národnej rady.

Do rozpravy sa zatiaľ prihlásili títo súdruhovia:

poslanec inž. Emil Píš
povereník SNR pre spravodlivosť prof. dr. Peter Colotka
predseda SNR minister Michal Chudík
prof. dr. inž. Jozef Trokan, rektor Slovenskej vysokej školy
technickej
povereník SNR pre zdravotníctvo MUDr. Vladimír Zvara

poslanec Ján Minárik
poslanec akademik prof. inž. Ján Gonda
poslanec Tibor Demmer
povereník SNR pre pôdohospodárstvo prof. MVDr. Koloman
Boďa
prorektor Univerzity Komenského doc. Jaroslav Majer a
povereník SNR pre školstvo a kultúru dr. Matej Lúčan.

Udeľujem slovo poslancovi inž. Emilovi Pišovi.

Poslanec inž. Piš:

Vážená Slovenská národná rada,
vážené súdružky a súdruhovia poslanci!

Nová sústava plánovitého riadenia národného hospodárstva dostáva už pevnejšie a konkrétnejšie črty vo všetkých oblastiach. Niet pochyb o tom, že treba ešte veľa vykonať, aby sa zásady premenili na sústavu praktických a do všetkých podrobností premyslených opatrení, nie však v byrokratickom zmysle, dnes už cieľavedome kritizovanom. A je to práve konkretizácia zásad novej sústavy, kde sa objavujú rozdielne názory na spôsoby a cesty, ako najlepšie realizovať vytýčené zásady. Preto sa počíta v budúcom roku so sériou experimentov, zhodnotených bez predsudkov a schém, ktoré v mysliach zainteresovaných počas minulých rokov vytvorila prax a ideológia doterajšej sústavy. Do tohto celku vytýčených zásad primárne zapadajú návrhy, ako urýchliť vedecký a technický pokrok s presadením dôležitosti zefektívnenia práce vo vedecko-výskumnej a vývojovej oblasti, dnes bez diskusie uznávanou najlepšie uloženou investičnou položkou. Ide predovšetkým o voľbu vedeckovýskumných programov, ich organizovanie a riadenie, realizáciu v praxi a hodnotenie výsledkov v aplikovanom výskume a vývoji, ako najdôležitejších momentov, rozhodujúcich o celku, ktorý, ako ukazujú mnohé príklady z doterajšej praxe, nevyčerpá optimálnosť možností. Ak porovnáme naše spôsoby s niektorým zahraničným, konštatujeme, že sa v zahraničí zavádzajú výsledky do praxe rýchlejšie a s väčším efektom.

Ako príčinu môžeme s pravdepodobnosťou označiť, že rozdiel spočíva v tom, ako sa organizuje a riadi rozvoj vedy a techniky a aké stimuly sa používajú. Táto príčina nápadne vyniká tam, kde v tejto oblasti dochádza k medzirezortnej spolupráci a k mnohonásobnej nadväznosti. Príval hlásení, plánov, schôdzí

a pod. prichádza z jednej i druhej strany, nie práve ako najvhodnejšie pole na vyčerpávanie energie a schopností kolektívov i talentovaných pracovníkov. Takáto situácia si nutne žiada, aby existoval orgán, ktorý by bol kompetentným s prehľadom rásne zasiahnuť, aby sa celá problematika dostala vpred a na správnu koľaj i čo do časovej postupnosti, lebo nemáme málo nadaných a talentovaných pracovníkov, kolektívov, ústavov, ale máme neefektívne spôsoby v tejto oblasti vo všeobecnosti, i pokiaľ sa týka potravinárskeho priemyslu, na margo ktorého chcem uviesť niekoľko charakteristík stavu a vzťahov.

Nové smery rozvoja čakajú aj potravinársky priemysel, ktorý v čase preferencií stál stranou, hoci bol producentom každodenne potrebných výrobkov. Rozvojové zásady sú pripravené a vypracovali sa dlhodobé koncepcie jednotlivých odborov a technického rozvoja. I tu je veda a technika nositeľom rozvojových tendencií s nárokom na vlastný zvýšený efekt, hlavne na poli realizácií, teda v styku s praxou. Podiel technického rozvoja na vykrytí rastu výroby má tu činiť minimálne 70 %.

Tento predpoklad sa však zatiaľ neplní, hoci na úseku vývoja nových zariadení sa dosiahli niektoré dobré výsledky, ako napríklad sa dokončil prototyp koncentračnej stanice so zachytávaním aromatických látok, odskúšava sa poloprevádzkový kontinuálny difúzer, odskúšava sa použitie dietylésteru kyseliny pyrouhličitej pre sterilizáciu nealkoholických nápojov, s úspechom sa odskúšal prvý člen stanice na kontinuálnu výrobu ovocných vín, odskúšali sa prototypy odstropkovačiek jahôd, lúpačky hrušiek a pod., všetko rozvojove na úrovni, nie však v procese realizácie a začlenenia do technologickej praxe. A to je stratou ekonómie pre celú oblasť, najmä v súčasnosti, keď zavedením nových veľkoobchodných cien od 1. apríla 1964 dostala sa celá oblasť, podliehajúca Združeniu liehovarov a konzervární, z rentability - 11,9 % do straty -1 %.

Na tomto pozadí celkovej situácie vedy a techniky v potravinárskom priemysle treba bližšie poznať súčasný stav vedeckovo-výskumnej a vývojovej základne s celou problematikou.

Združenie liehovarov a konzervární ako výrobná hospodárska jednotka so sídlom v Bratislave má celoštátnu pôsobnosť a zahŕňa odbor konzervárenský, liehovarsko-droždiarenský a škrobárenský. Vedeckovýskumnú základňu tvorí 262 pracovníkov, zabezpečovaných plánom fondu vedy a techniky, z toho vo Výskumnom ústave liehovarského a konzervárenského priemyslu v Bratislave 76, vo vývojovom pracovisku pri Západoslóvenských konzervárňach a liehovaroch v Trenčíne 22, pri Stredoslóven-

ských konzervárňach a liehovaroch v Mikuláši 9 a v Slovenských škrobárňach v Trnave 5, celkove 112 pracovníkov. Zvyšok — 150 pracovníkov je na pracoviskách českých ústavov a podnikov. Z celkového počtu 112 pracovníkov Výskumného ústavu liehovarov a konzervární na Slovensku je 35 vysokoškolákov, 32 stredoškolákov, 19 ostatných a 26 pracovníkov kategórie R. Celá základňa tohto odvetvia na Slovensku je rozptýlená na 12 pracoviskách, z toho sú 4 v Bratislave. Preto je snaha vybudovať výskumný ústav v sídle Združenia liehovarov a konzervární v Bratislave, situovaného v ťažisku hlavnej surovinovej základne konzervárenského priemyslu, a to s investičným nákladom 7 mil. Kčs v rokoch 1967—1969 a so zvýšením počtu pracovníkov na 292 v roku 1970. Terajší Výskumný ústav liehovarského a konzervárenského priemyslu v Bratislave, organizovaný ku koncu roku 1963 a riadiaci i ústav v Prahe a pracoviská v Brániku, Mařaticiach a v Nových Zámkoch, prežíva obdobie preorientovania sa časti pracovníkov a výhľadove stojí pred vybudovaním vlastnej základne s rozšíreným horizontom. Je teda v situácii, ktorá zatiaľ nezaručuje plynulosť a najvyššiu efektívnosť výskumnej práce pre nedostatočnosť materiálovej základne, hoci jej základnou problematikou ostáva optimálne využívanie domácich surovinových zdrojov.

Okrem tohto ústavu oblasť konzervársko-liehovarníckeho priemyslu je pokrytá v rámci Západoslovenských konzervární a liehovarov v Trenčíne tromi technologickými vývojovými pracoviskami a jednou mechanizačnou dielňou. V Trenčíne je vývojové droždiarenské pracovisko s funkciou overovania výsledkov výskumu a riešenia menších prác, predovšetkým v droždiarenstve.

S tým súvisí aj jeho perspektíva: orientácia na droždiarenskú fermentáciu so snahou o kontinuizáciu procesov, výrobu biochemických preparátov na báze droždia využitie genetiky droždiarenských kultúr. Pritom treba spomenúť, že výroba biochemických preparátov, ktorá má vo svete dobrý kurz a široký sortiment, sa stretá s mnohými ťažkosťami, podloženými ekonomikou v predpoklade, že efekt výroby bude ihneď čo najvyšší i pri veľmi úzkom sortimente. Preto aspoň pokusná výroba sa zatiaľ nerealizovala, až na laboratórnu prípravu RNK a zymozánu. V Novom Meste nad Váhom je vývojová skupina pracujúca na vývoji technológie a výrobkov konzervárenského priemyslu. Prvoradou pracovnou problematikou je vývoj nových výrobkov z hľadiska potrieb národného podniku. Úloha vývoja nových výrobkov, včítane ich zavedenia do výroby a zlepšenia kvality, je nanajvýš aktuálna, ak chce konzervárenský priemysel dodržať

krok s celosvetovým vývojom. Je tu namieste požiadavka po prehĺbení činnosti tohto pracoviska. Okrem toho je v Novom Meste nad Váhom i mechanizačná dielňa, ktorá zabezpečuje vývoj a výrobu prototypov, strojov a strojových zariadení pre konzervárenský priemysel spolu s výrobou menších sérií pre potreby podnikov v rámci sektoru. Vedľa toho pracovisko zabezpečuje technické a dokumentačné spracovanie a realizáciu zlepšovacích návrhov a vynálezov. Pravda, pre realizáciu náročnejších úloh nie sú na pracovisku najvýhodnejšie možnosti, lebo dielňa nie je dostatočne vybavená strojovým zariadením v nevyhovujúcich pracovných priestoroch.

V Nových Zámkoch, v centre paprikárskeho kraja, je pokusné pracovisko koreninovej papriky, ktoré sa zaoberá semenárskou a šľachtiteľskou činnosťou s koreninovou paprikou, výskumom, vývojom a zavádzaním nových poznatkov do pestovania a spracovania koreninovej papriky. Zvlášť dôležitá je úloha vypracovať novú technológiu spracovania koreninovej papriky, pretože terajšia úroveň je minimálna a nemá predpoklady plánovaného rastu produktivity práce, lebo pri priemernej úrode dochádza k stratám vo výkupnej špičke a ku koncu sezóny. V Leopoldove zaniklo pokusné pracovisko kyseliny citrónovej v dôsledku novej prevádzky kyseliny citrónovej a organizačne bude pričlenené Výskumnému ústavu liehovarského a konzervárenského priemyslu v Bratislave, ktorý vykoná aj personálne obsadenie nového pracoviska. Sumárne možno uviesť k pracoviskám pri Západoslovenských konzervárňach a liehovaroch v Trenčíne, že dôležitosť úlohy si vyžaduje ďalšie rozšírenie ich kapacity s primeraným materiálnym a personálnym vybavením.

Problematikou konzervácie potravín, hlavne mraziarenským spôsobom sa zaoberá Výskumný ústav pre konzerváciu potravín v Bratislave. Ústav sa člení na výskumné skupiny a technicko-ekonomickú skupinu, včítane štúdiového útvaru. Z celkového počtu 62 pracovníkov je z odborných pracovníkov 5 s vedeckou hodnosťou, 24 vysokoškolákov, 20 stredoškolákov a 2 s nižšou školou. Ústav pracuje na dvoch komplexných úlohách: výskum nových spôsobov konzervácie potravín a výskum hotových jedál a polotovarov, a to v koordinácii so Štátnou komisiou pre koordináciu vedy a techniky. Spolupracuje s Československou akadémiou vied na výskume mikrobiológie mrazených potravín a s RVHP na stanovení optimálnych podmienok pre manipuláciu s materiálom a pre vnútrozávodnú dopravu. Ústav vyriešil viaceré problematiky v laboratórnom, prípadne švrťprevádzkovom meradle. Nemá však poloprevádzkové a prevádzkové možnosti

vyskúšania výsledkov, hoci susedí so závodom Mraziarne. Preto by bolo účelné pre budúcnosť pričleniť tento závod k ústavu, aby sa zabezpečili možnosti prevádzkového odskúšania. Výskum spojený priamo s výrobou pri dobrom vybavení strojárskych dielni je toho podmienkou.

Tak je to napríklad v novej ekonomickej sústave Nemeckej demokratickej republiky, kde jednotlivé ústavy sú do určitej miery chozrasčotnými organizáciami, čo núti vedcov a technikov riešiť problémy, ktoré pomáhajú priemyslu. Podobnou je i organizácia „Výskumného ústavu mäsového“ v Sovietskom sväze a „Výskumného ústavu konzervárenského“ v Budapešti. Na základe doterajších výsledkov a skúseností ústav vypracoval organizačný návrh, pretože mu terajší stav neumožňuje plné rozvinutie síl a realizáciu výskumu v priemysle. Nemá k tomu možnosť overiť výsledky v prevádzke (napríklad automatická linka na výrobu hrášku a špenátu mohla byť realizovaná iba po zásahu stránickej organizácie u riaditeľa Mraziarní), nemá k dispozícii prototypové dielne a nemá možnosť obstarat' si pre výskum dostatok vhodnej suroviny. Reorganizačný návrh žiada organizačné ponechanie ústavu pod riadením Ministerstva potravinárskeho priemyslu, zvýšenie výskumných pracovníkov do roku 1970 zo 62 na 150 až 200, včlenenie mraziarenského závodu do ústavu, rozšírenie terajšej mraziarenskej údržbárskej dielne a po roku 1966 včlenenie poľnohospodárskej ekonómie primeraného rozsahu do ústavu.

Cukrovarnícky priemysel je na Slovensku reprezentovaný Spojenými cukrovarmi v Trnave. Tento národný podnik nemá výskumný ústav. Príslušný ústav v Bratislave je len strediskom Združenia cukrovarov v Prahe. Stredisko pracovne i náplňou podlieha Výskumnému ústavu cukrovarníckemu v Prahe-Modřanoch. Realizáciu pre pracovisko robia Vývojové dielne v Bratislave, ktoré však organizačne podliehajú národnému podniku. Výskumné stredisko má 9 pracovníkov, z toho 6 vysokoškolákov a 1 priemyslováka. Tento stav pre náplň nie je vyhovujúci. Žiadal by sa minimálny stav 15—20 pracovníkov. Pracovisko rieši výskumné úlohy, ktoré sa dotýkajú hlavne zlepšenia kvality finálneho produktu vzhľadom na zhoršenú technologickú kvalitu repy.

Výdatne pomáha i chemický ústav Slovenskej akadémie vied, kde sa úspešne vyriešilo praktické využitie technologických úprav pri výrobe cukru, a to predovšetkým protiprúdnu prečerpávacou kolónou, ktorá sa zatiaľ využíva v našich troch cukrovaroch a v jednom zahraničnom cukrovare. Podobne i prípravok

V-K krieda, prostriedok pre konzervárne repy, sa s úspechom vyrába v cukrovare v Seredi.

Škrobárenský priemysel, zastúpený Slovenskými škrobárňami v Trnave, má vedeckovýskumnú základňu v Bolerázi s funkciou riešiť aplikovaný výskum. Obsadená je piatimi pracovníkmi. V budúcom reorganizačnom zásahu má základňa zaniknúť, hoci slovenská oblasť, spracúvajúca obilný škrob, hlavne kukuričný, je podstatne odlišná od zemiakárskej oblasti českých škrobární. Základňa pracuje na vývoji výroby dialdehydu škrobu, teda na úlohe, ktorá má širší než celoštátny význam, zvlášť v oblasti regenerácie kyseliny jodistej. Úspešne sa vyriešil biologickým ústavom Slovenskej akadémie vied problém biosyntézy bielkovín na báze škrobových odpadov. Získané výsledky sa overili vo výrobe a vyskúšal sa nový preparát fibulín, ako bielkovinný koncentrát, vo výžive hospodárskych zvierat. Bolo by účelné, keby Ministerstvo potravinárskeho priemyslu urýchlene zaistilo výstavbu výroby v Bolerázi.

V pivovarníckom priemysle nie je vytvorené výskumné alebo vývojové pracovisko. Iba Západoslovenské pivovary v Bratislave sa venujú uplatňovaniu vyriešených výskumných úloh, ako je napríklad používanie chmeľového extraktu pri výrobe piva.

Podobne ako pivovarnícky, nemá ani tukový priemysel vytvorenú vedeckovýskumnú základňu. Tá je v Ústí nad Labem a u saponátovej výroby v Rakovníku.

Vinárstvo, zastúpené Vinárskymi závodmi v Bratislave, má výskumné a vývojové pracovisko v Bratislave-Rači a v Modre s priradenou vývojovou dielňou. Pracovisko má 36 pracovníkov, z toho 8 vysokoškolákov a 8 priemyslovákov. Rieši technologické problémy výroby vína, spracovanie odpadov a vývoj strojov a zariadení. Pracoviská s úspechom riešia spracovanie modrého hrozna teplom, kontinuálne čerenie a stabilizáciu ionexami, poloautomatickú záklopkovačku tlakovým vzduchom, automatické umývanie škopkov atď. Pracoviská úzko spolupracujú s Výskumným ústavom pre vinohradníctvo a vinárstvo a so Slovenskou vysokou školou technickou, chemickou fakultou. Obe pracoviská majú možnosť rozšírenia terajšej základne.

Pekárenská a cukrárenská výroba nemá výskumnú a vývojovú základňu a všetku ich problematiku spracúva Výskumný ústav mlynsko-pekárenský v Prahe.

V podobnej situácii je aj mäsový a mliekárenský priemysel. Problematika sa rieši celoštátne vo Výskumnom ústave pre mäso v Brne a vo Výskumnom ústave mliekárenskom v Prahe.

Zabezpečenie rozvoja hydinárskeho priemyslu je zverené

Výskumnému ústavu hydínárskeho priemyslu v Bratislave, zriadenému v roku 1960. 59 pracovníkov tohto ústavu sa tiesni v Bratislave v priestoroch bývalej pekárne, v obchodnej miestnosti bývalej mliekárne a v drevenom baraku v Ivánke pri Dunaji. Z 59 pracovníkov ústavu sú 4 vedeckí pracovníci, 27 vysokoškolákov a 10 priemyslovákov. Treba vyzdvihnúť prudký vzrast výskumných pracovníkov v tomto odbore: v roku 1959 boli traja, v roku 1960 pätnásť, v roku 1961 sedemnásiť, v roku 1962 dvadsiati, v roku 1963 štyridsiatisiedmi a v roku 1964 päťdesiatdeviati. Je to spôsobené tým, že vedecko-výskumná základňa sa začala zaoberať priemyselnou problematikou len rokom 1963. Dovtedy išlo viac-menej o zavádzanie vyriešených úloh kŕmnej techniky v zahraničí, hlavne problémy veľkochovu a rýchlovýkrmu. Stiesnenosť terajšej situácie rieši rozhodnutie Ministerstva potravinárskeho priemyslu, vybudovať v Ivánke pri Dunaji samostatný ústav pre hydínársky priemysel s celoštátnou pôsobnosťou, ktorý by sústreďoval niektoré dislokované zložky technického rozvoja s odborovou projekciou a strojovovývojovými dielňami vedľa overovacej prevádzky. Stavba tohto ústavu sa už tohto roku začala. Výstavba a rozvoj základne podmieňuje programový vzrast spotreby produktov hydínárskeho priemyslu na základe sproduktívnej výroby, čo je možné splniť len po doriešení celého radu problémov technológie, komplexnej mechanizácie a automatizácie výrobného procesu, organizácie práce, koncentrácie atď. To všetko tvorí pracovnú náplň programovanej rozšírenej vedecko-výskumnej základne.

Kozmetika má vytvorené vývojové pracovisko s troma pracovníkmi, z toho jeden vysokoškolák. Pracovisko sa zaoberá vývojom nových výrobkov, obalmi a grafickou úpravou. Vlastnú technologickú a vývojovú problematiku spracúva Výskumný ústav Združenia tukového priemyslu v Prahe, podliehajúci Združeniu tukového priemyslu v Prahe.

Vážené súdružky a súdruhovia!

Pri zosumarizovaní tohto prehľadu vedecko-výskumnej základne potravinárskeho priemyslu na Slovensku, najmä v Západoslovenskom kraji, nemožno jej uprieť rozvojový charakter so stúpajúcou krivkou rozsahu činnosti a spätného odrazu tejto činnosti v prehĺbení pracovných výsledkov samotného priemyslu. Pritom spolupráca jednotlivých ústavov navzájom, so sesterskými zahraničnými ústavmi a hlavne s vysokými školami je čoraz hlbšia, sledujúca tú skutočnosť, že koordinácia jednotlivostí je

nanajvýš prospešná a praktická. Docieluje sa tak nadväznosť na prácu Štátnej komisie pre koordináciu vedy a techniky, aby sa tak dosiahla z hľadiska metodického i praktického objektívnejšia základňa, ktorá môže rozhodujúcim spôsobom ovplyvniť hlavné zameranie vedy a techniky v perspektívnom pohľade.

S týmto sľubným charakterom rozvoja a vzájomnej spolupráce sa viažu i tienisté stránky tejto oblasti, pocitovanej u každého ústavu, pracoviska pre nedostatok vhodného miesta, vybavenosti zariadením, nedostatok pracovníkov v počte i kvalifikácii, nedostatočný fond na študijné a pracovné cesty, hlavne do zahraničia. Teda materiálne a finančné prostriedky, doteraz priamo prideľované. Je tu namieste uplatňovanie navrhovanej zásady — vo väčšej miere využívať tovarovopeňažné vzťahy a priame zainteresovanie ústavov a pracovísk na riešení úloh dodávateľským spôsobom, na základe dohody. V tejto oblasti preto možno očakávať vhodné návrhy a materiálno-finančné zabezpečenie, ktoré by túto tienistú súčasnú situáciu vhodne riešilo.

K uvedenej dobrej spolupráci ústavov, pracovísk navzájom, sa viaže rovnako dobrá spolupráca so Slovenskou vysokou školou technickou, chemickou fakultou — napríklad s katedrami mikrobiológie, biochémie a biotechnológie a s jednotlivými závodmi, ako napríklad so Západoslovenskými konzervárňami a liehovarňami, závozom v Trenčíne. Výmena impulzov, výsledkov a skúseností prináša zvýšenú činnosť, aj jej zhodnotenie. Ako ukazuje situácia, i tu na školách by bolo možné splnením podmienok celú spoluprácu prehĺbiť s docielením preukaznejších výsledkov. Vychádzajúc z tejto zásady, možno tu doplniť situáciu Slovenskej vysokej školy technickej, chemickej fakulty, na citovaných katedrách mikrobiológie, biochémie a biotechnológie, aby vyniklo porovnanie s prehľadom ústavov a pracovísk. Z celkového počtu 21 pracovníkov je 1 profesor, 6 docentov, 6 odborných asistentov a 1 asistent vysokoškolák. Celý kolektív okrem pedagogickej praxe pracuje na výskumnej problematike, ktorej riešenie súvisí priamo s praxou, vedľa teoretickej problematiky.

Vedľa nových syntetických a antibiotických liečiv a základného výskumu bunky venujú sa technológii nových kŕmnych preparátov a doplnkov a kvasnej a mliekárenskej technológii. V kvasnej špecializácii dodnes vyriešili: submerzné octové kvasenie, výroby dihydroxyacetónu, kontinuálnu výrobu ovocných vín, spracovanie odpadu po výrobe kyseliny mliečnej, antiseptikum pri výrobe kyseliny citrónovej, nový keasing pre cigaretový tabak.

V špecializácii mlieko a tuky sa úspešne vyriešili alebo sa riešia: urýchlenie zrenia syra, čím sa doba skladovania zníži o 1/3, rieši

sa konzervácia mlieka a mliečnych produktov lyofilizáciou, pričom sa sledujú aj základné zmeny v mlieku a jeho zložkách, úspešne sa rieši použitie antibiotika nízínu pri topení syrov, ako aj zmeny mastných kyselín pri hydrogenizácii tukov z hľadiska výživy.

Je to séria vynikajúcich úspechov. Ale i tu sa prejavili nedostatky v priestoroch, vybavení zariadením, v počte kvalifikovaných pracovníkov. Tak ako v chemickom priemysle chýbajú kádre s chemicko-inžinierskym zameraním, aj v potravinárskom priemysle je nedostatok pracovníkov, ovládajúcich bioinžinierstvo. Zapojenie výskumu v tejto špecializácii na štátny výskum by malo predpokladať lepších finančných dotácií vo vzťahu k vybaveniu pracovníkmi i zariadením. I tu sú teda nevyužitú možnosti, vypuklejšie vynikajúce v porovnaní s podmienkami v zahraničí.

Vážené súdružky a súdruhovia poslanci!

Rozvoj vedy a techniky na Slovensku, z tých niekoľkých príkladov, si vytvoril svoju materiálnu základňu s perspektívou rozširovania a prehĺbovania po reorganizačných zásahoch a podľa pripravovanej novej sústavy plánovitého riadenia národného hospodárstva. Celá základňa je potom v rozvojovom štádiu s očakávaním účinnej pomoci v zefektívnení doterajšej práce. Nasvedčujú tomu nevyužitú možnosti v organizačnom zapojení, v koordinácii námetovej stránky, v riadení práce a predovšetkým v realizácii a využívaní hmotných podnetov u zúčastnených pracovníkov. Tieto možnosti sú pred nami a čakajú na využitie, spolu so sústredením sa na vybrané perspektívne úseky, v ktorých máme najpriaznivejšie predpoklady dosiahnuť svetovú technickú úroveň, ako je to obsiahnuté v návrhu zásad zdokonaľovania plánovitého riadenia národného hospodárstva o úlohách vedy a techniky. Návrhy, často veľmi opodstatnené a vhodné, sú v nemalej miere obsiahnuté v terajšej, objektívne zhodnotenej situácii v porovnaní s niektorým úspešným zahraničným systémom, napríklad sovietskym, a vo všetkých tých pripomienkach, ktoré k tematike odzneli v nádeji na uplatnenie. Výber a realizačné spôsoby v krátkom čase môžu byť podnetom ďalšieho rozvoja vedy na Slovensku, v takom rozsahu, ako si to žiada celosvetový štandard aj pre naše podmienky.

Je to potom jedna z úloh nás poslancov, hlavne poslancov a členov Komisie Slovenskej národnej rady pre potravinársky priemysel, ktorú si musíme osvojiť a svojimi silami napomáhať

uskutočniť, aby i táto oblasť s našou vzájomnou spoluprácou dosiahla vrcholné výkony, čestný to znak vyspelej socialistickej spoločnosti. (Potlesk.)

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem poslancovi inž. Emilovi Píšovi.

Slovo má ďalej povereník SNR pre spravodlivosť dr. Peter Colotka.

Povereník prof. dr. Colotka:

Súdružky poslankyne, súdruhovia poslanci,
vážení hostia!

Využívam príležitosť, keď sa na pléne Slovenskej národnej rady zaoberáme celým komplexom otázok činnosti Slovenskej akadémie vied a rozvoja vedy a techniky na Slovensku, na to, aby som poukázal na niektoré otázky a problémy vedy o štáte a práve v spojitosti s aktuálnymi úlohami spoločenských vied vôbec.

V celej oblasti spoločenských vied bolo to už nie raz zdôraznené, je hlavnou úlohou štúdií a teoretické zovšeobecňovanie otázok praxe socialistickej výstavby, hlavných zákonitostí rozvoja socializmu a jeho prerastania v komunizmus. Takto ponímané zameranie vedecko-výskumnej činnosti v oblasti spoločenských vied vytvára spoľahlivý základ pre vedecké riadenie spoločnosti. Dôsledné uplatňovanie týchto požiadaviek platí v plnom rozsahu aj vo vede o štáte a práve.

Otázky vedeckého riadenia spoločnosti s plnou naliehavosťou vytýčil XII. sjazd Komunistickej strany Československa. V zmysle záverov sjazdu kladú sa v podstatne väčšej miere nároky na aktívne uplatnenie vedy a techniky vo všetkých oblastiach života spoločnosti a štátu a dochádza tiež k vypracovaniu novej sústavy plánovitého riadenia národného hospodárstva.

Pri hodnotení súčasného stavu a pri vytyčovaní hlavných smerov rozvoja vedy o štáte a práve vychádzame z toho, že socialistický štát a právo musia zohrávať aktívnu úlohu pri vytváraní materiálno-technickej základne socialistickej spoločnosti vo všetkých jej vývojových fázach, pri formovaní progresívnych spoločenských vzťahov a pri výchove nového človeka. Čím lepšie je domyslená štruktúra orgánov štátnej moci a správy a organizácia štátneho aparátu, čím dokonalejšia je sústava práva a právny poriadok lepšie vyjadruje objektívne zákonitosti a po-

treby spoločenského rozvoja, tým rozhodujúcejší a účinnejší je ich vplyv na celkový priebeh socialistickej výstavby.

Sústavnou a intenzívnou starostlivosťou strany a štátnych orgánov o tvorivé uplatnenie a rozvíjanie vedy o štáte a práve sú dnes vytvárané základné predpoklady na to, aby sa definitívne skoncovalo s pozostatkami strnulých, dogmatických, subjektivistických predstáv o význame a úlohe štátu a práva a aby sa aj samotná veda oprostila od tých nedostatkov, ktorými bola poznačená v podmienkach kultu osobnosti.

Pre správne využitie týchto priaznivých podmienok je však nevyhnutné vykonať ešte celý rad politicko-organizačných opatrení a vytvárať aj príslušné kadrové predpoklady.

Z tohto hľadiska prvoradý význam má správne určenie základných smerov rozvoja právnej vedy, lebo jej plne pozitívny prínos sa môže dosiahnuť len za podmienky, že sa všetky sily a prostriedky sústredia na hlavné úseky vedecko-výskumnej práce.

Aby sa výskum v oblasti vedy o štáte a práve stal skutočne cieľavedomým, komplexným a zodpovedajúcim potrebám spoločenského rozvoja, vytýčilo Predsedníctvo Ústredného výboru Komunistickej strany Československa pred dvoma rokmi základné smery jeho zamerania, ktoré majú byť osou výskumu všetkých vedeckých pracovísk a jednotlivcov. Medzi kľúčové problémy ideového zamerania výskumu vo vede o štáte a práve patria predovšetkým otázky rozvoja socialistickej demokracie a štátnosti a otázky riadenia národného hospodárstva socialistickým štátom z hľadiska jednoty politického a ekonomického riadenia.

Keď z hľadiska týchto kľúčových úloh posudzujeme vývojové smery a tendencie v oblasti socialistickej štátnosti a demokracie na jednej strane a teoretickovedecký výskum v tejto oblasti na strane druhej, nemožno nevidieť chronické a typické porušovanie základného princípu marxistického ponímania vzťahu teórie a praxe aj v tejto sfére.

Jednota vedy a praxe znamená nevyhnutne vždy takú požiadavku, aby vedecký výskum mal určitý predstih pred bezprostrednými potrebami a problémami praxe, aby veda s týmto predstihom zabezpečovala rozpracovanie otázok v základných smeroch vývoja spoločenskej praxe. Veda o štáte a práve musí preto súčasnú prax nielen študovať a poznať, ale musí tiež kriticky poukazovať na jej nedostatky a pomáhať lepšie a účinnejšie prakticky využívať štát a právo pre ciele rozvoja vyspelej socialistickej spoločnosti.

Naproti takto jasne postavenému vzťahu medzi vedou a praxou,

ktorý je všeobecne platný pre všetky úseky, v oblasti štátu a práva dochádzalo v minulosti, a ešte aj dnes dochádza, k jeho porušovaniu. Dokladom toho je, že prevažná väčšina významných právnych dokumentov, ktoré realizovali politiku strany, vznikala, a to častejšie bez predchádzajúceho rozpracovania zásadných teoretických otázok, ktoré by prihliadali na progresívne črty perspektívneho vývoja a boli súčasne založené na hlbokej analýze súčasných problémov v právnej praxi a ukazovali cestu ich správneho riešenia. Tým, že aj pri závažných právnych úpravách nebolo vytvorené takéto vedecko-teoretické zázemie, nové úpravy sa vypracúvali nezriedka pod bezprostredným tlakom konkrétnych problémov a ťažkostí praxe, domýšľanie otázok dlhšieho perspektívneho dosahu sa robilo aj pod vplyvom subjektivistických názorov a požiadaviek, nie vždy so správnou aplikáciou skutočne objektívnych zákonitostí, vedecky zistených tendencií vývoja. Dôsledky toho sa prejavovali a ešte aj dnes prejavujú, najmä v malej stabilite mnohých aj základných právnych predpisov. Ustavičné zmeny zapríčinené nedostatočným domýšľaním základných právnych vzťahov a inštitútov pri tvorbe právneho predpisu vedú k tomu, že právne predpisy nepôsobia ako dostatočne účinný nástroj riadenia a že tiež v žiadúcej miere neovplyvňujú proces rastu socialistického právneho vedomia občanov.

Pravda, nie iba v dôsledku toho, ale aj preto máme dnes ešte do činenia s pomerne značným porušovaním socialistickej zákonnosti, a to tak v konaní občanov, ako i postupe štátnych, spoločenských i hospodárskych orgánov a organizácií.

Dotknem sa, súdružky a súdruhovia, príkladmo iba niektorých naliehavých otázok, pri úspešnom riešení ktorých značne postrádame zásadné teoretické prepracovanie.

V úsilí bojovať proti kriminalite, i keď podnikáme zo strany orgánov činných v trestnom konaní i po línii ďalších orgánov a organizácií celý rad opatrení, chýba nám vedecké rozpracovanie základnej otázky — i keď sa to zdá absurdné na prvý pohľad —, aké sú právne a hlbšie príčiny trestnej činnosti a správny obsah a formy ich preventívneho predchádzania v podmienkach socializmu. Túto otázku — aj keď vieme, že sa na nej začalo pracovať — nemožno však správne riešiť bez súčasného prehľadného metodológie vedeckého výskumu v oblasti práva. Predovšetkým treba nájsť správny prístup k rozvinutiu sociologického prieskumu, a to v úzkom spojení s ďalšími pracoviskami spoločenských vied, najmä s psychológiou, ekonómiou, pedagogikou, určitými disciplínami lekárskeho vied a pod. Doteraz ešte

v právnej vede veľmi slabo využívame spojenie a výsledky práce iných príbuzných vedných disciplín, a to dokonca aj medzi právnymi disciplínami samotnými.

Veľmi závažnou otázkou pri upevňovaní socialistickej zákonitosti je otázka prevencie. V trestnom práve, na občianskoprávnom úseku, v predpisoch upravujúcich otázky rodiny a výchovy detí, pri zabezpečovaní úloh, ktoré pripadajú národným výborom na úseku ochrany verejného poriadku, a pri zabezpečovaní v podstate všetkých úloh v ich správnej činnosti, operuje sa s pojmom prevencie a jej výkonu prikladáme mimoriadny význam.

Otázka obsahu prevencie, najmä však metód jej uskutočňovania v jednote ekonomicko-organizačných a ideovo-výchovných podmienok, je doteraz málo rozpracovaná, a preto napriek tomu, že s uskutočňovaním prevencie viažeme dosiahnutie i zásadných zmien v úrovni spoločenského vedomia, prevenciu v praxi robíme v podstate len osvetárskym spôsobom. Na tento problém narážame nielen pri zabezpečovaní účinnosti trestov, ale aj v mnohých ďalších oblastiach a spoločensky širších súvislostiach (napríklad pri problematike rozvodovosti, boji proti alkoholizmu, za upevnenie pracovnej disciplíny atď.). Markantne sa to ukázalo aj pri prieskume súčasného stavu sociálno-právnej ochrany mládeže, ktorého výsledky majú byť po prerokovaní na spoločnej schôdzke Komisie SNR pre školstvo a kultúru a Právnej komisie SNR predložené s príslušnými závermi Predsedníctvu Slovenskej národnej rady.

V súvislosti s pripravovanou novou sústavou riadenia národného hospodárstva uskutočňuje sa v súčasnom období celý rad ekonomických a politicko-organizačných opatrení, ktoré majú prispieť k podstatnému zefektívneniu nášho národného hospodárstva. S aplikáciou týchto zásad vystupuje do popredia otázka nového právneho vyjadrenia a legislatívnej úpravy celého radu závažných spoločenských vzťahov a javov. Problematika zasahuje aj do základných otázok socialistickeho práva, jeho úloh v novom systéme riadenia, postavenia a funkcií štátnych, hospodárskych a spoločenských orgánov a organizácií z hľadiska ich vzájomných vzťahov a zodpovednosti.

Hoci všetky tieto, i mnohé ďalšie otázky sú vysoko aktuálne a ich doriešenie je otázkou najbližších týždňov, poťažne mesiacov, neboli dosiaľ predmetom hlbšieho a komplexnejšieho teoretického skúmania. Preto sme opätovne v situácii, že k úlohám pristupujeme s novými, celkom otvorenými problémami, a dnes napríklad si len doslova domýšľame ich právny dosah. V tejto spojitosti sa naskytáva aj tak základná otázka, aké dôsledky

bude mať uplatnenie nových foriem a metód riadenia národného hospodárstva pre rozvíjanie socialistickej štátnosti a demokracie, najmä akým spôsobom sa tieto formy a metódy prejavia v oblasti priamej účasti pracujúcich na správe a riadení výrobných hospodárskych jednotiek a podnikov.

Takto by bolo možné, súdružky poslankyne a súdruhovia poslanci, uvádzať celý rad ďalších otázok a problémov, v ktorých prax nemá vybudované teoretické zázemie a kde žiada účinnú pomoc od právnej vedy. Do ich súboru patrí aj postavenie a funkcia Slovenskej národnej rady v systéme ústredných štátnych orgánov a tiež formy a metódy jej činnosti.

Slovenská národná rada v novom ústavnom usporiadaní je štátnym orgánom, ktorý v iných štátoch nemá analógiu. Vyplýva to — ako vieme — z osobitného riešenia národnostnej otázky v súžití našich dvoch rovnoprávných národov v jednotnom socialistickom štáte. Ústava postavenie a pôsobnosť Slovenskej národnej rady vyjadruje iba rámcovo, v predpoklade, že budú primeraným spôsobom konkretizované v súlade s potrebou rozvíjajúcej sa socialistickej výstavby. Naposledy sa tak stalo významným dokumentom Ústredného výboru Komunistickej strany Československa a Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska zo 7. mája tohto roku „Za plnšie uplatnenie Slovenskej národnej rady“, a naň nadväzujúcimi právnymi aktami Národného zhromaždenia, vlády a Slovenskej národnej rady. V zmysle zásad plánovitého riadenia národného hospodárstva bude potrebné ďalej konkretizovať a domyslieť postavenie a pôsobnosť Slovenskej národnej rady a jej orgánov v novom systéme riadenia. Najmä — vychádzajúc zo zásady, že Slovenská národná rada a jej orgány sú nositeľmi plánu — treba právne vymedziť rozsah ich direktívnej právomoci vo vzťahu k výrobným hospodárskym jednotkám a podnikom na Slovensku.

Štátoprávnym otázkam, ktoré sa dotýkajú Slovenskej národnej rady, musia pracoviská právnej vedy na Slovensku venovať podstatne vyššiu pozornosť ako doteraz. Každý významnejší zásah do postavenia a pôsobnosti ústredných štátnych orgánov, národných výborov, riadiacich hospodárskych orgánov totiž nevyhnutne vyvoláva potrebu špecificky upraviť vzťah Slovenskej národnej rady k týmto orgánom v nových podmienkach a, pochyteľne, tiež naopak. Doteraz riešenie tejto úlohy bolo záležitosťou len úzkej skupiny pracovníkov Slovenskej národnej rady a niektorých celoštátnych orgánov, ktorí tieto otázky museli riešiť viacmenej len ad hoc, s pochopiteľným nebezpečenstvom, že niektorý z problémov sa nepodari vyriešiť najsprávnejšie.

Domnievam sa preto, že naše pracoviská z úseku vedy o štáte a práve by sa v súčinnosti s orgánmi praxe mali pousilovať, aby svoj preukázateľný dlh z tejto oblasti voči našej spoločnosti čo najskôr zlikvidovali. Chcem v tejto spojitosti súčasne poznamenať, že táto úloha sa za žiadnych okolností nedá splniť iba historicko-právnymi prácami, ale naopak, že sa žiada rozpracovať predovšetkým otázky živej praxe Slovenskej národnej rady, ktorá sa rozvíja, alebo by sa skôr mala rozvíjať na podklade dokumentu Ústredného výboru Komunistickej strany Československa a Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska z mája tohto roku. V týchto súvislostiach sa zvykne podotknúť, že ide o veci veľmi citlivé, špecifické, vývojové, v pohybe atď., atď. No podľa mňa práve tieto skutočnosti by mali byť podnetom pre zaktivizovanie teoreticko-právneho výskumu v tejto oblasti, pochopiteľne, predovšetkým v inštitúciách, ktoré máme na Slovensku — myslím na Slovenskú akadémiu vied, Ústav štátu a práva SAV a Právnickú fakultu Univerzity Komenského. Právna veda, vychádzajúc aj za skúseností z obdobia nedávnej minulosti, a toto obdobie si naši právni vedci častejšie veľmi jasne rozanalyzovali, by sa mala jednoznačne zbaviť filozofie Ezopovej lišky, ktorá keď hopkala za hroznom a nemohla ho dosiahnuť, povedala „čert s ním, nechcem ho, aj tak je kyslé“, a preto by mala skutočne aspoň v tejto oblasti výraznejšie pomôcť praxi, ktorá dnes každopádne javí o túto pomoc živý záujem.

Na prekonanie tohto stavu odporúčam zamyslieť sa i v rámci navrhovaných uznesení nad otázkou, či by nebolo prospešné vytvoriť, či už pri Predsedníctve Slovenskej národnej rady, alebo pri Právnej komisii SNR, alebo v inej organizačnej podobe študijno-výskumnú skupinu, ktorá by zo zásadných koncepcných hľadísk osvetlila, rozpracovala a rozvíjala problematiku slovenských národných orgánov, s osobitným aspektom na ich miesto a úlohy v systéme štátnych orgánov, a to s prihliadnutím na perspektívny vývoj štátnych orgánov a socialistickej demokracie v našej spoločnosti vôbec.

Túto otázku nadhadzujem tu tiež preto, že v poslednej dobe Právna komisia ÚV KSČ venuje otázkam rezortného výskumu osobitnú pozornosť a najmä na tých úsekoch ho forsíruje, kde akosi doterajšia sieť vedecko-výskumných pracovísk nepokrýva ani v plánovaní kádrovej plnenie týchto úloh. Pochopiteľne, nemyslím tak, že by to mali byť výlučne rezortné ústavy aj z hľadiska kádrovej zostavy pracovníkov; bola by to vhodná forma organizačná, ako je zapojenie pracovníkov i z akadémie,

i z fakulty v spojení s pracovními praxe. Teda nadhadzujem to tu ako námet, ktorý by sa mohol odzrkadliť aj v závere uznesení, i keď nie azda tak, že by sme už tuná vhodnú formu našli, ale ako problém, ktorý skutočne sa bude žiadať aj organizačne vyriešiť.

Snažil som sa, súdružky poslankyne a súdruhovia poslanci, poukázať iba na niektoré problémy, v ktorých sa z hľadiska praxe pociťuje potreba ich predstihového teoretického spracovania. Som si vedomý toho, že Slovenská akadémia vied, Právnická fakulta i ostatné vedecké pracoviská na Slovensku dosiaľ so zreteľom na ich postupnú organizačnú a kádrovú výstavbu nemali všetky predpoklady pre ich účinné riešenie a že ani celkové spoločensko-politické podmienky v nedávnej minulosti neboli dostatočne priaznivé pre ofenzívne nastolovanie a riešenie týchto otázok. Mám tu na mysli i nedostatky na strane praxe, ktorá sa často odťažito stavala k úlohám vedeckých pracovísk i k možnostiam efektívneho spojenia úsilia o spoločné riešenie problémov. No súčasne si plne uvedomujeme, že tento stav nie je možné ďalej ponechávať, že sa musí v krátkom čase rozhodným spôsobom zmeniť. Základným predpokladom na to musí byť serióznejší prístup aj k ďalšej výstavbe vedecko-výskumnej základne, aby bola schopná z organizačnej stránky i z hľadiska vybavenosti kvalifikovanými pracovníkmi obsiahnuť riešenie nových, naliehavo vystupujúcich a náročných úloh.

Možno preto len privítať, že zpráva predsedu Slovenskej akadémie vied súdruha akademika Blaškoviča venuje otázkam ďalšieho rozvoja vedecko-výskumnej základne zvýšenú pozornosť a že tieto otázky sú v súčasnom období na úseku štátu a práva predmetom starostlivého celoštátneho skúmania a riešenia. S prihliadnutím na túto pozitívnu tendenciu nedáva však zameranie vedecko-výskumných úloh Slovenskej akadémie vied i Právnickej fakulty Univerzity Komenského, a obdobne to platí tiež o Československej akadémii vied a Právnickej fakulte Karlovej univerzity, na úseku štátu a práva do roku 1970 dostatočnú istotu, že pri svojom širokom a všeobecnom vymedzení neostanú viaceré dôležité otázky opomenuté alebo či nebudú riešené opäť len okrajovo. Možno tento problém bude mať inú podobu, keď sa dorieši sieť rezortného výskumu, o ktorom som spomínal, no nesporne v spojitosti aj s touto sieťou bude potrebné znovu premyslieť i výstavbu organizačnú; i úlohy, ktoré si tieto pracoviská pred seba dávajú.

Z Právnej komisie a Povereníctva SNR pre spravodlivosť vzišlo

v nedávnom období už viac podnetov na prehĺbenie spojenia právnej vedy a praxe a uplatnením niektorých z nich, i keď sa nestalo ešte systematickým, dosiahli sa už niektoré pozitívne výsledky. Usilujeme sa napríklad zapojiť pracovníkov právnej vedy do úloh v legislatívnom poradnom sbore i do riešenia niektorých ďalších závažných otázok, ktoré sú predmetom rokovania Právnej komisie Slovenskej národnej rady a cez Právnu komisiu SNR, pochopiteľne, tiež našich najvyšších legislatívnych celoštátnych orgánov. Podobne je to aj pri posudzovaní tematických plánov odborných právnických časopisov, ktorých vydavateľom je Slovenská akadémia vied, a kde nám ide predovšetkým o dosiahnutie správnej orientácie publikačnej tvorby, najmä na tie problémy, ktoré vyžadujú bližšie teoretické spracovanie a osvetlenie. Z hľadiska úloh pri upevňovaní socialistického právneho vedomia rozvíjame v poslednom čase právnú propagandu rôznymi prostriedkami masového pôsobenia a aj tu postupujeme v úzkej spolupráci s pracovníkmi Slovenskej akadémie vied, Právnickej fakulty Univerzity Komenského i ďalších pracovísk.

V našom úsilí o upevnenie spojenia vedeckých pracovísk s praxou nevidíme iba úzke prakticistické požiadavky na teoretických pracovníkov, ktorými by mali byť odvádzaní od vlastných vedecko-výskumných úloh, alebo ktoré by mali obmedzovať ich tvorivú vedeckú prácu. Sme však toho názoru, že zapájaním vedeckých pracovníkov do týchto úloh sa prehľbujú podmienky, aby mohli ešte lepšie poznať problematiku našej praxe, a tak z tohto poznania získavať podnety i podklady pre svoju vedeckú činnosť, čo konečne súdruhovia týchto inštitúcií aj takto pozitívne sami hodnotia.

Súdružky poslankyne, súdruhovia poslanci,
vážení hostia!

Dovoľte mi vyjadriť záverom príspevku, ktorý si nekladie nárok na vyčerpávajúce uvedenie problémov a úloh rozvoja vedy o štáte a práve, presvedčenie, že Slovenská akadémia vied a Právnická fakulta Univerzity Komenského v organickom svojom začlenení do celoštátnej výskumnej siete vedy o štáte a práve, prehĺbením svojich vedecko-výskumných úloh, pri úzkej spätosti s potrebami našej socialistickej praxe prispievajú svojím podielom k úspešnému riešeniu náročných úloh, ako vyplývajú z ďalšieho rozvoja našej socialistickej spoločnosti. *(Potlesk.)*

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi prof. dr. Colotkovi.

Slovo má ďalej predseda Slovenskej národnej rady, minister Michal Chudík.

Predseda Chudík:

Vážená Slovenská národná rada,
súdržky a súdruhovia poslanci,
vážení hostia!

Naše plénum Slovenskej národnej rady prerokúva zprávu predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky „o rozvoji vedy a techniky na Slovensku“ a v tej súvislosti i po prvý raz zprávu predsedu Slovenskej akadémie vied o jej doterajšom budovaní a činnosti.

O rozvoji vedeckovýskumnej a vývojovej základne na Slovensku a o práci Slovenskej akadémie vied rokujeme zároveň so schvaľovaním úloh štátneho plánu rozvoja hospodárstva na rok 1965. Zdôrazňujeme tým objektívnu potrebu ďalšieho rozvoja našej ekonomiky i našej spoločnosti, totiž potrebu aktívnej účasti vedy v našom napredovaní. Chceme podčiarknuť, že veda a jej rozvoj je nedeliteľnou súčasťou socialistickej výstavby a stáva sa čoraz viac reálnou výrobnou silou, urýchľujúcou naše napredovanie.

XII. sjazd Komunistickej strany Československa orientoval celú našu spoločnosť na rozvoj kvalitatívnych stránok nášho národného hospodárstva, na jeho intenzifikáciu. Pritom si musíme uvedomiť, že ide o intenzifikáciu v špecifických československých podmienkach. Po prvé: vstupujeme ako socialistický štát s vysoko rozvinutými výrobnými silami na cestu ekonomického riadenia národného hospodárstva, na cestu nikde doteraz v socialistickom tábore komplexne nerozpracovanú a nepoužitú. Pa druhé: — a to je tiež naše špecifikum — nastupujeme cestu intenzifikácie, dobre si uvedomujúc, že sme štátom chudobným na základné suroviny. Máme obmedzenú palivovú a energetickú základňu, surovín pre priemysel, najmä železných rúd máme tiež nedostatok, a nie inakšie vyzerajú bilancie surovín pre chemický i textilný priemysel. Preto keď po 20-ročnom usilovnom budovaní našej socialistickej ekonomiky nastupujeme cestu jej kvalitatívneho rozvoja, musíme si so všetkou naliehavosťou uvedomiť,

že hlavným zdrojom tvorby bohatstva našej socialistickej spoločnosti i jednotlivcov je vysoká kultúra práce robotníkov, poľnohospodárov a príslušníkov inteligencie. Uvedenie si tejto skutočnosti nás vedie k poznaniu, že rozvoj vedy a techniky stáva sa rozhodujúcim faktorom realizácie usnesení XII. sjazdu KSČ o intenzívnej ceste ďalšieho rozvoja československého národného hospodárstva. A teraz si nutne každý z nás položí otázku: vynakladáme dosť prostriedkov na rozvoj vedy a výskumu? Porovnajme s inými rozvinutými krajinami: v Sovietskom sväze v roku 1960 vynaložili na rozvoj vedy a výskumu 2,25 % z národného dôchodku, v Spojených štátoch 2,90 %, v Anglicku rovnako ako v Sovietskom sväze a v Československu 2,10 %, ale v roku 1962 už 2,80 % a pravdepodobne tento podiel bude ďalej rásť. Možno teda kladne zodpovedať položenú otázku.

Zdá sa, že tak ako v národnom hospodárstve, aj v našej vedecko-výskumnej vývojovej základni treba prejsť na intenzívne metódy práce. Lebo iba keď aj vo vede a výskume sústredíme najlepších vedeckých pracovníkov i prostriedky na ťažiskové úseky intenzifikácie národného hospodárstva, keď intenzifikačným zámerom v ekonomike bude včas kliesniť cestu veda a výskum svojimi poznatkami a riešeniami, môže splniť svoje vysoké priekopnícke poslanie. Nad touto oprávnenou požiadavkou sa musia usilovne zamýšľať aj za vedu a výskum zodpovedné orgány a urýchlene a iniciatívne obmedzovať dnešnú rozptýlenosť vedecko-výskumnej práce.

Nezriedka v našich výskumných ústavoch a vývojových pracoviskách roky namáhavo, často na nízkej vedeckej a odbornej úrovni riešime otázky vo svete už vyriešené. Nákup zahraničnej licencie, ako ukazujú naše skúsenosti z posledného roka a skúsenosti iných socialistických krajín, nás často stojí mnohonásobne menej a ušporené kapacity vedy či výskumu môžeme okamžite presúvať na úlohy, ktoré musíme sami riešiť.

V štátnom pláne rozvoja vedy a techniky na rok 1965 a výhlade na rok 1966 a ďalšie roky sú výskumné úlohy plánované v priemere 6—7 rokov, čo je veľmi dlhá doba. Na vyriešenie niektorých v pláne uvedených úloh začalo sa pracovať už v roku 1958 a ich ukončenie a odovzdanie praxi sa predpokladá až v roku 1970 alebo ešte neskoršie. Ako príklad možno uviesť komplexnú úlohu: polypropylén a jeho spracovanie (číslo komplexnej úlohy D-5-7), ktorá sa už rieši od roku 1958; koordinátnym pracoviskom je Výskumný ústav makromolekulárnej chémie v Brne. No ani po 7 rokoch výskumu sa ani pokusne polypropylén vhodný na výrobu polypropylénových vlákien kom-

plexne nevyriešil. Pritom kúpou zahraničnej licencie by sa urýchlilo začatie výroby polypropylénových vlákien v Československu a podľa predbežných výpočtov by to prinieslo ročnú úsporu viac ako 60 miliónov Kčs v obchodnej parite.

Alebo druhý príklad: sústredením väčšej časti kapacity na výskum výroby PVC by sa podstatne skrátil čas na vyriešenie komplexnej úlohy: polyvinylchlorid a jeho spracovanie (nebudem uvádzať číslo); koordinačným pracoviskom je národný podnik Chemické závody W. Piecka — Nováky a spoluriešiteľmi Výskumný ústav gumárenskej a plastikárskej technológie Gottwaldov a Královopolské strojárne Brno. Po vyriešení tejto úlohy sa docieli náhrada za používané legované materiály, čím vznikne u spotrebiteľov ročná úspora cca 270 miliónov Kčs.

Sústredením síl na kľúčové otázky vo vývoji môžeme a musíme urýchliť progresívny rozvoj dôležitých odvetví národného hospodárstva. Sú to napríklad veľmi dôležité problémy komplexného zužitkovania dreva, efektívne využitie nerudných surovín, na ktoré je Slovensko bohaté, niektoré problémy v poľnohospodárstve atď.

Myslím, súdružky a súdruhovia, že aj v inom smere často hazardujeme so silami, energiou a pracovnou kapacitou našich vedecko-výskumných pracovníkov, že nepovažujeme čas vedca za národné bohatstvo a nezachádzame s ním hospodárne. Všetkých vedeckých pracovníkov musíme oslobodiť od neproduktívnej práce. Nie je predsa únosné, ak popredný vedecký pracovník musí do úmoru riešiť problémy materiálno-technického zásobovania svojho ústavu, dohadovať sa s dodávateľmi a subdodávateľmi zariadení a podobne. Veľmi často a zbytočne zaberajú mnohým vynikajúcim vedcom hodiny a dokonca i celé dni druhoradé porady a zasadania najrôznejšieho druhu. Niekedy bývajú vedeckí pracovníci pozývaní na poradu len preto, aby jej dodali lesku svojimi titulmi a vedeckými hodnotami. Iste so mnou súhlasíte, že je to márnوترatnosť, ktorá priamo ochudobňuje našu spoločnosť.

Sú i ďalšie rezervy v zefektívnení vedecko-výskumnej činnosti, ako napríklad, aby na miestach, systemizovaných pre vedeckých pracovníkov, doslova nevysedávali ľudia, ktorí vedcami nie sú a prípadne sa ani o to nesnažia, aby sme ukvapene nepenzionovali starších skúsených odborníkov len preto, že sa na ich miesta nedočkavo tlačia mladí, a opačne, aby už pre vek či nemoc nevykonní vedeckí pracovníci nebránili príchodu mladých, plných energie a elánu.

Nedozerný spoločenský význam vedy nám káže, aby sme so

všetkými prostriedkami jej rozvoja zachádzali doslova ako s najcennejším národným majetkom.

Dovoľte, súdružky a súdruhovia poslanci, niekoľkými poznámkami vrátiť sa ešte v súvislosti s predmetom nášho dnešného rokovania k návrhu zásad zdokonalenia plánovitého riadenia národného hospodárstva.

Naším cieľom je vybudovať moderné socialistické hospodárstvo, v ktorého štruktúre bude vysoký podiel takých odvetví, v ktorých je spoločenská práca vynakladaná s najväčším efektom, alebo odvetví, ktorých výrobky umožňujú dosiahnuť vysoký efekt v nadväzujúcich odboroch.

Keďže, ako som v úvode spomenul, bohatstvo našej spoločnosti je vytvárané kultúrou práce našich robotníkov, poľnohospodárov a inteligencie, usilujeme sa o objavenie takých nástrojov plánovitého riadenia našej ekonomiky, ktoré by doslova hnali jej rozvoj po najprogresívnejších cestách technického rozvoja, s cieľom vyrábať výrobky schopné konkurencie na všetkých svetových trhoch.

Naše úsilie sledujú s obrovským záujmom všetky socialistické štáty, ale ani politické a hospodárske kruhy kapitalistických krajín nezabúdajú zaznamenávať všetko, čo k nim preniká z našej diskusie o nových zásadách plánovitého riadenia národného hospodárstva.

To je pre nás popri vnútornom význame nového systému veľmi zaväzujúce. Nemýlia nás úšľabky našich zloprajníkov, ktorí v našom úsilí zvládnuť hodnotové vzťahy v našom národnom hospodárstve by radi videli krach socialistického plánovania, ba až návrat k živelným trhovým, teda kapitalistickým vzťahom. Ale veľký záujem ostatných socialistických krajín i komunistických a robotníckych strán kapitalistických štátov nás nabáda k maximálnej vedeckej serióznosti pri rozvážnom organizovaní a uvádzaní nového systému do života.

Pravda, aj na adresu niektorých našich ľudí treba povedať vážne slovo. Nie je nijakým prínosom pre naše úsilie povrchné rojčenie, lacná propaganda nového systému riadenia národného hospodárstva a zatracovanie všetkých doterajších zásad plánovania a riadenia nášho nie úspešného rozvoja. Miesto povrchného obviňovania kde koho v tomto štáte z bezkonceptnosti a bezperspektívnosti v rozvoji našej ekonomiky, treba nám znova a znova nabádať vedcov i odborníkov všetkých profesií, aby sa každý na svojom úseku usiloval o maximálny prínos v odhaľovaní tých zákonitostí v plánovanom socialistickom hospodárstve, ktoré prispejú k čo najrýchlejšiemu nastúpeniu

novej cesty. Iba úzka spolupráca vedcov a praktikov pod vedením Komunistickej strany Československa nám umožní vybudovať dokonalý nový systém plánovitého riadenia nášho národného hospodárstva, ktorý v tej či onej miere budú môcť použiť i ostatné krajiny svetovej socialistickej sústavy.

Aká je dôležitá úzka spolupráca vedcov a odborníkov rôzneho zamerania, napríklad od polit-ekonomov, cez biológov, chemikov atď. až po technikov všetkého druhu, pri hlbokej analýze našich súčasných problémov a hľadani nových východísk, to možno demonštrovať na probléme najefektívnejšieho zužitkovania dreva. O tomto probléme sa stručne v svojom úvodnom slove zmienil aj súdruh inž. Hruškovič.

Naše lesné bohatstvo a spracovanie jeho hlavného produktu — dreva, je významným úsekom nášho národného hospodárstva. Počtom pracovníkov, objemom hrubej výroby, hodnotou exportu vcelku i do kapitalistických štátov, ho radíme v priemysle na tretie miesto v našom štáte. Lesné hospodárstvo nám dáva ročne 13 miliónov plm dreva, t. j. za uhlím je najväčšou našou surovinovou základňou, k tomu, pri rozumnom hospodárení, nikdy nevyčerpatelnou.

Zdalo by sa, že v štáte chudobnom na suroviny, bude využívanie tejto vzácnnej suroviny — dreva — na najvyššej, ako hovoríme — svetovej úrovni. A predsa to tak nie je.

V rokoch 1945—1960 vyťažilo sa v lesnom hospodárstve o 48 miliónov plm viac než je únosná ťažobná možnosť. Aj po roku 1960 preťažby trvajú vo výške cca 2 milióny plm dreva.

Súčasný stav drevárskeho a celulózo-papierenského priemyslu nezodpovedá našim možnostiam ani potrebám národného hospodárstva. Oba hlavné smery zužitkovania dreva pracujú na zastaranej technickej i technologickej úrovni. Do finálového výrobku prechádza iba 40—50 % vyťaženej drevnej suroviny. Len pri priemyselnom spracovaní napadá takmer dva a pol milióna plm odpadu, z ktorého sa využíva len cca 470 000 plm a skoro dva milióny plm sa spaľuje.

Pri výrobe papiera a celulózy vzniká 48 % odpadu, z ktorého iba časť sa zužitkuje a takmer 62 % znečisťuje vodné toky.

Využitelný odpad v drevospracujúcom a celulózo-papierenskom priemysle spolu s lepším zhodnotením dosiaľ priemyselne nespracúvaným, menej hodnotným drevom z lesa, predstavuje surovinovú rezervu cca 4 milióny plm pre náš priemysel.

Takto by som mohol uvádzať ďalšie a ďalšie, veľmi nepriaznivé poznatky z doterajšieho využívania dreva v našom národnom hospodárstve.

Dnes, pravda, na tejto schôdzke Slovenskej národnej rady neriešime problém dreva. Používam tento príklad iba preto, aby sme si na ňom overili, ako nerešpektovanie všeobecných zákonitostí našej československej socialistickej ekonomiky znemožňuje uplatnenie a využitie výsledkov vedeckého bádania, i keď jeho prínos, ako v tomto prípade, by bol lapidárny.

Veď či nášmu Drevárskemu výskumnému ústavu a Výskumnému ústavu celulózy a papiera v Bratislave, či týmto našim vedeckým pracoviskám nie sú známe spôsoby vysoko efektívneho využitia tých viac ako 4 miliónov plnometrov odpadu a menejcenného dreva? Či náš spracovateľský alebo chemický priemysel by nevedel z exportného reziva a guľatiny a iných sortimentov vyrobiť výrobky z hľadiska devízového záujmu nášho štátu oveľa cennejšie? Ba áno. Všetky cesty vysokoracionálneho zužitkovania dreva sú nielen našim vedeckým pracovníkom, ale aj odborníkom z praxe dobre známe, chceli by ich realizovať, túžia po tom ako odborníci, ale roztrieštenie spracovania dreva do niekoľkých rezortov a povyšovanie akýchsi rezortných záujmov nad záujmy spoločnosti, nad záujmy národného hospodárstva, ako jednotného nedeliteľného celku, bráni, aby boli uplatnené vedecké, politicko-ekonomické, či v širokom slova zmysle technické poznatky.

Myslím, že na tomto príklade sa dajú veľmi dobre konfrontovať neduhy doterajšieho, prevažne administratívneho riadenia národného hospodárstva s kladmi, ktoré môže priniesť, a verne prinesie ekonomické plánovité riadenie. Nadovšetko vyniká široká možnosť uplatnenia vedeckých poznatkov.

Vidieť, súdružky a súdruhovia, že pre našu vedu, a to i pre mladú vedu Slovenska, pod vedením našej strany sa otvárajú nové, naozaj radostné perspektívy. Nové úlohy, ktoré pred nás všetkých tak naliehavo postavil XII. sjazd strany, vyskúšajú i našu vedecko-výskumnú a vývojovú základňu, ako je ona pripravená nielen vedecko-odborne, ale i politicky do nových vážnych zápasov, do riešenia náročných úloh ďalšieho rozvoja našej spoločnosti.

Nemáme príčiny pochybovať o tom, že naši vedecko-výskumní pracovníci dobre zvládnu nastupujúce náročné úlohy. Veď i keď slovenská veda ešte nemá šedivú bradu, predsa už právom sa hrdí významnými výsledkami. Dovoľte uviesť niekoľko príkladov.

V celej republike i vo svete sa veľmi kladne hodnotia výsledky v oblasti experimentálnej medicíny, práce Endokrinologického ústavu a Ústavu teórie merania Slovenskej akadémie vied a Virologického ústavu Československej akadémie vied v Bratislave.

Významné úspechy sa dosiahli aj v oblasti priemyselného výskumu, a to najmä vo výskume kábelov a izolantov, zvarovacej technológie, petrochémie, papiera a celulózy, spracovania drevného odpadu.

Vysokú úroveň viacerých vedecko-výskumných prác potvrdzuje celý rad patentov najmä z odboru kábelov a izolantov, drevného odpadu, zvarovacích strojov a podobne.

Bolo by nosením vody do Dunaja vyzdvihovať tu prácu našich popredných vedcov, súdruha akademika Blaškoviča, akademika Šišku, akademika Schwarza, člena-korešpondenta Emila Špaldóna, doktora vied prof. Nederlanda, doktora vied. prof. Mateičku, akademika Szántu, dr. Alexandra Matušku, súdruha Filkorna, akademika Vašátku, prof. Mikuláša Gregora a ďalších. Celá naša verejnosť ich pozná, oceňuje a váži si ich činnosť.

Mohol by som vymenovať celý rad ďalších vynikajúcich vedcov, ktorí sa svojou dlhoročnou prácou zaslúžili o rozvoj prírodných, technických a spoločenských vied na Slovensku i v republike. Dovoľte mi pri tejto príležitosti vyzdvihnúť prácu slovenských archeológov, ktorí okrem iného význačne prispeli k prehĺbeniu poznatkov o prvom spoločnom štáte predkov Čechov a Slovákov, ako to presvedčivo ukázala i skvelá výstava Veľká Morava. V zpráve súdruha akademika Blaškoviča sa právom zdôrazňujú úlohy našich historikov pri spracúvaní a marxistickom prehodnotení našich národných dejín. Správne objasnenie mnohých otázok, ktoré sa z našej histórie v minulých rokoch dost opomínali, má veľký význam pre správnu výchovu nášho ľudu v duchu socialistického vlastenectva a proletárskeho internacionalizmu, v duchu československej štátnosti.

Veľkú zásluhu majú naši poprední vedci na výchove celej ďalšej generácie vedeckých pracovníkov, ktorí si svojou prácou i ako mladí už vydobyli uznanie u nás a mnohí i v zahraničí.

Napríklad z oblasti prírodných a lekárskeho vied by som chcel spomenúť kandidátov vied inž. Františka Benčata, doc. Františka Hanica, doc. Jána Zelinku, dr. Jozefa Zachara, dr. Ivana Rutkaya, dr. inž. Štefana Bauera. V oblasti matematicko-fyzikálnych a technických vied našou povinnosťou je s vďakou spomenúť mená kandidátov vied inž. Milana Vysočanského, doc. Lubomíra Kresáka, inž. Jána Baláža, inž. Petráša, inž. Ivana Hlásnika, inž. Jaroslava Schildera, dr. Františka Králiku, inž. Ivana Plándera. V spoločenských vied člena-korešpondenta Ľudovíta Holotí-

ka, doktora vied Mariana V á r o s s a, doktora vied Jozefa R u -
ž i č k u a iných.

Dovoľte mi, súdružky a súdruhovia, v mene Slovenskej národnej rady tlmočiť predstaviteľom našej vedy hrdosť a vďaka našich pracujúcich nad výsledkami, ktorými mladá slovenská veda prispieva k výstavbe našej socialistickej spoločnosti. Budete iste všetci so mnou súhlasiť, keď na tomto mieste a pri tejto príležitosti zároveň poďakujeme Československej akadémii vied a jej predstaviteľom za sústavnú pomoc, ktorú poskytujú rozvoju všetkých potrebných odborov vedy a výskumu na Slovensku.

Nakoniec dovoľte uistiť predstaviteľov našej vedy, že Slovenská národná rada bude v celej svojej ďalšej činnosti dbať na rozdoch vedy, bude podporovať a do života presadzovať všetko progresívne, čo nám naša veda a výskum na prospech celej spoločnosti prináša.

Na druhej strane Slovenská národná rada je pevne presvedčená, že Slovenská akadémia vied, ako predstaviteľka slovenskej vedy, bude dôsledne plniť svoje vysoké poslanie, poslanie byť verným a vedecko-tvorivým spolubojovníkom nášho pracujúceho ľudu v jeho úsilí o vybudovanie socialistickej spoločnosti. (Potlesk.)

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi Ch u d í k o v i.

Slovo má ďalej prof. dr. inž. Jozef T r o k a n, rektor Slovenskej vysokej školy technickej.

Prof. dr. inž. Jozef Trokan:

Vážená Slovenská národná rada,
vážení přítomní!

Je mi ctou pozdraviť Slovenskú národnú radu v mene osadenstva a študentstva Slovenskej vysokej školy technickej. Je mi to veľkým vyznamenaním preto, že my na našich technikách na Slovensku zvlášť si oceňujeme rast veci vedy a rast veci pokroku. Treba si uvedomiť, že v roku 1938 technické školstvo, ktoré je predpokladom moderného priemyslu a vedy, začínalo

na Slovensku s 56 študentami, a dnes predstavuje 20 000 študentov — možno o nejakú tú stovku viac —, a z toho naša škola predstavuje 13 000 študentov. Teda je to obrovská zmena, je to najlepším vysvedčením toho, že socializmus podporuje vedu, žije s vedou a na vede buduje. A že je to záležitosť veľmi významná, vidieť tiež na tom, keď sme si pred pár dňami pripomínali 25. výročie zavretia českých vysokých škôl, čo bolo najväčším dôkazom, aká vážnosť sa pripisuje aj na strane našich nepriateľov, na strane fašistov vysokým školám vôbec, lebo ak chceli podlomiť silu ľudu, tak zavreli vysoké školy. Teda, že dnes veda takto napreduje u nás, to dáva garanciu, že tiež ekonomické otázky nášho štátu a zvlášť Slovenska budú úspešne zvládnuté a upravené tak, ako si to žiada spokojnosť všetkých občanov, spokojnosť všetkých pracujúcich a že práve inžinieri, realizátori uskutočnia blahobyť a šťastie nášho ľudu, keď si uvedomíme, že ešte dnes 700 000 Slovače žije v Spojených štátoch, kde odišli za prácou len preto, že ju nenašli doma. A v tomto svetle treba vidieť zvlášť technické školstvo, ktoré v posledných pätnástich rokoch enormne narástlo, lebo keď si uvedomíte, že v roku 1948 naša škola mala necelých 2000 študentov a dnes má 13 000, tak na tom je vidieť, že zlatý vek techniky na Slovensku nastal po víťaznom februári.

Pravda, rast bol veľký. Dovoľujem si však pri tejto príležitosti poukázať na to, že nie vo všetkých zložkách úmerne. Veľký bol vo výkonoch, ťažšie to bolo v otázkach priestorov, v otázkach kádrov a následkom toho to, čo by nás najviac zaujímalo, úspešný rast vedeckej práce na vysokých školách v posledných rokoch nešiel tak dopredu, ako by sme si žiadali, pretože ona skôr bola vykonávaná ako vec lásky, ako vec v nadčase, pretože výkony, ktoré vysokoškolskí učitelia museli u nás prekonávať, boli po všetkých stránkach nadmerné, keď si uvedomíme, že v mnohých prípadoch majú výkony podľa pedagogických noriem 150, 170 a niekde 200 percentné. A z tohto zorného uhla treba azda oceniť práve vedeckú prácu vysokoškolských učiteľov technických škôl, ktorí v celom rade prípadov havárií, porúch nášho priemyslu vždy pohotovo a za každých okolností nastupovali a zachraňovali všetko, čo sa zachrániť dalo.

Myslím si teda, že treba bez pretahovania vytvárať primerané pracovné podmienky na využitie vedeckého potenciálu vysokých škôl, bez ktorých nebude toto využitie možné, že vlastné výkony vysokých škôl musia byť dané do proporcií s krytím, ktoré sa im dostáva, že v oblasti vzdelania technických kádrov, ktoré nakoniec sú realizátormi tohto všetkého, čo je okolo nás,

musí sa uplatniť predovšetkým otázka faktoru času a hospodárenia s ním a musíme si uvedomiť, že za každých okolností je nutné zvýšiť efektívnosť výuky po všetkých stránkach, doslova asi tak, že za jednotku času viac vedomostí. Nebude to lacné, bude to stáť peniaze. Avšak je to nutnosť, pretože naši konkurenti sa nezastavia, tí nebudú na nás čakať, a preto je žiadúce za každých okolností zvyšovať experimentálnu vybavenosť vysokých škôl, vytvárať dostatočné predpoklady vstupu všetkými cestami vedomostí na mozgovú kôru študenta a starať sa veľmi cieľavedome o správne proporcie plánovania kádrov. My nemáme dojem, že dnes máme nadbytok technickej inteligencie, ale máme dojem, že metodika plánovania kádrov vzhľadom na obory, vzhľadom na špecializácie nebola taká, ako by bolo žiadúce z polohy vedeckého predvídania, ktoré by malo vidieť na mnoho rokov dopredu, kade sa bude uberať priemysel, akým spôsobom sa bude rozvíjať, čo sa bude žiadať, aké originálne tvorby v oblasti vedy majú byť vytvorené, aby vôbec bolo možné za každých okolností do dôsledkov uplatniť socialistickú ekonomiku. Totiž nie je dobre možné postupovať v oblasti výroby a priemyslu kopírovaním z východu alebo zo západu. Artikly, ktoré sú originálne, tie sa predávajú. Avšak pre tieto artikly treba mať primeranú invenciu, primeranú informovanosť, ba dokonca primeranú fantáziu. Je nevyhnutné predvídať už u tých najmenších a myslieť na to, že oni budú za 10, za 20, za 30 rokov realizátormi nových myšlienok, a tak ako dnes, keby prišiel medzi nás Jules Verne a pozrel sa po svete a videl, ako sú realizované jeho romány, tak takým spôsobom by sme mali pripravovať našich malých, aby už dnes oni vo svojich mozgoch vytvárali obrazy, to, čo má byť objavené, čo má byť dosiahnuté. Adekvátne ciele jedine sú schopné mobilizovať človeka a tieto ciele v oblasti vedy sú mnohokrát v oblasti fantázie.

Ja si myslím, že práve preto je potrebné za každých okolností podporovať vysoké školstvo na všetkých krokoch, na všetkých miestach. Tam každá stena musí bombardovať mozgovú kôru toho jednotlivca, aby bol mobilizovaný k maximálnemu výkonu, aby bol schopný vytvárať nové veci, nové hodnoty, ktoré prospejú celej spoločnosti, ktoré nám dajú nové prostriedky, ktoré nám umožnia zaistenie spokojnosti a zaistenie blahobytu. Samozrejme bez výskumu, bez vedy tieto záležitosti nie sú možné.

Pravda, pri tejto príležitosti by som tiež chcel povedať o jednej ďalšej povinnosti vysokých škôl. Vysoké školy nemajú len povinnosť vychovávať inžinierov alebo vysokoškolsky vzdelaných odborníkov, ale musia predovšetkým byť arbitrami, garantami

kvality, aby bolo žiadúce, aby celá-sústava odborných pracovníkov, žijúcich v našom spoločenskom živote, bola vyviazaná na vysoké školy v takej relácii, že tieto garantujú sukcesívne ich kvalitu ako kvalifikačné filtre, schopné spoločnosti zaistiť kádre primerané k rozvoju hospodárstva a rozvoju celého spoločenského života. Samozrejme, takýto systém kvalifikačných filtrov treba vyviazať na katalóg práce, pretože koniec-koncov, ak hovoríme o materiálnej zainteresovanosti, nie je dobre možné, aby sa niekto usiloval o nové osobné kvality, ak nemá primerané materiálne ciele, ktoré mu spoločnosť za jeho prácu dáva. V tomto pojatí všetko treba vidieť vo funkcii času. Nikto z nás sa nestal tým, čím je, vládnuou vyhláškou, ani nejakou deklaráciou. Všetko to trvá čas. My sme určitý čas stratili. Ten už ani Predsedníctvo vlády na svojom zasadnutí naspäť nedostane, ani nezachráni. Je preto treba si uvedomiť, čo treba náležite využívať. Za každých okolností treba si uvedomiť, že každá zbytočná akcia je prekážkou účelnosti a úspechu. Treba si uvedomiť, aby každý, kto zvolá akékoľvek rokovanie, súčasne vyčíslil, čo to stojí, koľko to znamená v strate na čase jednotlivých pracovníkov. Je nevyhnutné uvedomiť si, že práve v čase tí ostatní nás pobíjajú. A ak nebudeme primeraným spôsobom čas využívať, tak nedosiahneme tie ciele, o ktoré nám ide. My technici sme ľudia veľmi reálni a konkrétni. My radi vidíme, že práca sa koná, že sa dá merať, že sa dá vážiť, že sa dá nejakým fyzikálnym spôsobom ohodnotiť. A myslíme si, že by malo byť zásadou, aby v budúcnosti podľa možnosti sme šli tou cestou, aby sme vždy konali také práce, ktoré sú merateľné.

Prepáčte mi, že týmto spôsobom pristupujem k niektorým svojim poznámkam. Avšak myslím, že aj pre budúcnosť bude platiť, že treba využiť každý jeden prostriedok k napredovaniu, ktorý sa dá.

Asi pred rokom bol u nás na našej vysokej škole námestník francúzskeho ministra školstva a zaujímal sa o celý rad otázok výchovy u nás. Pritom spomenul, že majú veľké ťažkosti s Američanmi v tom, že im americké agencie preťahujú nadaných študentov do Spojených štátov. Myslím, že keď sa to vyplatí Američanom, že sa to vyplatí aj nám v Československu a že je potrebné skutočne všetko urobiť na to, aby sme nadaných ľudí v plnej šírke využívali. My na vysokých školách to budeme môcť len vtedy urobiť, keď budeme mať adekvátne vybavenie. Nechceme to zadarmo. My chceme skutočne poctivo robiť. Chceme priniesť nové hodnoty. Pravda, dosť dobre by to nešlo, ak by sme nedostali pomocnú ruku, i keď je potrebné konštatovať, že

najmä v posledných rokoch sa nám dostáva takých podmienok, aké sme nikdy predtým nemali, pretože len výstavba vysokých škôl v Bratislave v budúcich šiestich rokoch včítane internátov bude predstavovať viac ako 700 mil. Kčs, ak sa uskutočnia všetky plány, ktoré predvídame. My sme za toto vďační a uistujeme Slovenskú národnú radu, že urobíme všetko v oblasti vedy a výchovy kádrov, ktoré sú koniec-koncov garanciou toho, že vedecký život bude napredovať, aby všetky ciele a ideály, ktoré náš pracujúci ľud pre nás postavil, sa zadarne a úspešne uskutočnili. Česť práci! (*Potlesk.*)

Podpredseda **Krahulec**:

Ďakujem súdruhovi **Trokanovi**.

Vyhlasujem teraz 30-minútovú prestávku.

(*Prestávka.*)

(*Po prestávke:*)

Podpredseda **Krahulec**:

Vážené súdružky a súdruhovia,
pokračujeme v rokovaní.

Do rozpravy sa prihlásil predseda Československej akadémie vied súdruh akademik František **Šorm**.

Dávam mu slovo.

Akademik František **Šorm**, predseda ČSAV:

Vážené soudružky a soudruzí,

s velkým zájmem jsem se seznámil s obšírnými zprávami soudruha inž. **Hruškoviče** a akademika **Blaškoviče**. Je z nich patrný obrovský rozvoj vědy a techniky na Slovensku, a to zejména v posledních letech, je z nich patrné i to, že v rámci naší republiky nabývá slovenská ekonomie specifického charakteru v souladu se specifickými surovinovými zdroji i jinými předpoklady. Přitom jsou ve vaší zemi budovány moderní závody, vybavené současnou technikou, což zajišťuje vysokou

efektivnost a rentabilitu výroby. Zvlášt potěšitelný je rozvoj chemického průmyslu na Slovensku, což v určité míře na některých důležitých úsecích, např. ve výrobě umělých hmot a vláken, sčasti odstraňuje naše dosavadní zaostávání v této důležité výrobní oblasti.

Toto je však úsek, který zde zastupuje soudruh náměstek inž. Neuman a on také jistě ve svém diskusním příspěvku k němu bude hovořit.

Ja sám bych rád několika slovy doplnil zprávu předsedy Slovenské akademie věd soudruha akademika Blaškoviče. Dovolu mi především, abych vás ujistil, že Prezídium Československé akademie věd, jehož členy jsou i 4 čelní funkcionáři Slovenské akademie věd, vždy věnovalo a věnuje zvláštní péči rozvoji vědy na Slovensku a Slovenské akademii věd. Jak jste se dozvěděli ze zpráv akademika Blaškoviče i soudruha inž. Hruškoviče, podíl slovenské vědy v oblasti základního výzkumu, badatelského výzkumu, je oproti aplikovanému výzkumu velmi příznivý a v příštích letech vzhledem k předpokládanému rychlejšímu růstu pracovišť Slovenské akademie věd se ještě zvýší a přiblíží se poměrnému zastoupení obyvatelstva v naší zemi. Tato skutečnost sama svědčí nejen o kvantitativní, ale i obrovském kvalitativním růstu vědecké práce na Slovensku. V některých vědních odborech má dnes slovenská věda v rámci naší republiky nesporně vedoucí postavení. Slyšeli jste o některých těchto oborech ze zprávy vašeho předsedy soudruha ministra Chudíka. Já znova bych chtěl zdůraznit, že je to na úseku virologie, v některých oblastech lékařských věd, dále na některých úsecích technických, společenských i zemědělských věd. Také úroveň slovenské matematiky i chemie je dnes velmi dobrá, proti českým zemím však dosud silně zaostává celá velmi důležitá oblast fyzikálních věd a jejich rozvoji bude nutno jak ze strany vaší akademie, vašich orgánů, tak ze strany Československé akademie věd věnovat mimořádnou pozornost.

Velikých úspěchů, jak jste také slyšeli, jak bylo zdůrazněno, jste dosáhli při výchově vědeckého dorostu. Váš mladý vědecký dorost, s nímž jsme se měli možnost mnohokrát seznámit na pracovištích v českých zemích, může být skutečně vaší chloubou a vaší velikou nadějí.

Jak o tom hovořil soudruh akademik Blaškovič, tvoří dnes slovenská i česká vědecká pracoviště v oblasti vědeckého základního výzkumu jednotnou síť s jediným vědecko-výzkumným plánem, v níž každé pracoviště má své specifické úkoly i své specifické funkce. Při sestavování plánu se snažíme od-

stranit jakékoliv duplicity i regionální tendence, které jsou vždy podbarveny osobními zájmy. Tyto tendence jsou nepochybně správné — myslím tendence vytvořit jednotný plán, jednotnou síť vědecko-výzkumné práce —, odpovídají internacionálnímu charakteru vědy, odpovídají tomu, že vědecké poznatky jsou získávány vědci celého světa a v naprosté většině případů jsou výsledky vědecké činnosti nezištně sdělovány široké vědecké veřejnosti a stávají se majetkem celého lidstva. Chci tím říci a znovu zdůraznit, že jakékoliv snahy budovat v naší socialistické vlasti jakékoliv paralelní vědecké instituce jsou naprosto nesprávné a nutně by snižovaly efektivnost vědecké práce ke škodě nás všech.

Soudružky a soudruzi, nebudu dále hovořit k těmto problémům, s nimiž jsme se měli možnost seznámit, já myslím, že bude pro vás zajímavé i pro srovnání seznámit se s některými výsledky naší návštěvy, návštěvy, kterou uskutečnilo presidium Československé akademie věd v Sovětském svazu v říjnu t. r. a které se také zúčastnili i dva přední funkcionáři vaší vědy, soudruh akademik Š i š k a a soudruh akademik S c h w a r c z.

V Sovětském svazu jsme studovali zkušenosti z řídicí a organizačnické práce Akademie věd Sovětského svazu, která uskutečnila, jak snad někteří z vás víte, reorganizaci v r. 1963, reorganizaci, která v mnohém vycházela ze schodných principů, jako má nová organizace Československé akademie věd i Slovenské akademie věd, které byly uskutečněny v r. 1961. Je to totiž opuštění té klasické struktury členění na ty mnohotematické třídy, jako bylo dříve, a vytvoření vědeckých kolégií, což je, dá se říci, v celé organizaci vědeckých institucí věc naprosto nová.

První zkušenosti sovětských soudruhů shodně s našimi s touto novou organizací ukazují, že nová organizace se osvědčuje a přináší již dnes značné pozitivní výsledky, i když, protože je to organizace naprosto nová, má jako u nás i své potíže a své nejasnosti. Jako nejcennější se hodnotí zvýšení vlivu ústředních orgánů na práci akademií svazových republik, zdokonalení přehledu o jejich činnosti a prohloubení plánovitosti jejich práce a zejména spolupráce mezi Akademií věd Sovětského svazu a svazovými republikami. Ve větší míře jsou některá vynikající pracoviště akademií svazových republik budována jako vědecká střediska celosvazového charakteru, jsou právě odstraňovány veškeré ty regionální místní tendence, ty paralelizmy, které se tam v mnoha případech vyskytovaly — obdobně jako vlastně my už dnes jsme uskutečnili ve spolupráci Československé akademie

věd a Slovenské akademie věd. Zdůraznil bych, že právě současná tendence po nové organizaci sovětské akademie směřuje vlastně k tomu, co my jsme uskutečnili v r. 1960. Dochází také k účinnější pomoci Akademie věd Sovětského svazu republikovým akademii a k lepší koordinaci jejich rozvoje a zaměření jejich práce.

Pokud jde o vztah Akademie věd Sovětského svazu k vysokým školám, vůči nimž je vybavena — a rád bych to zdůraznil, poněvadž někde tato skutečnost není známa — obdobnými právy usměrňování a ovlivňování vědecké práce jako u nás, lze říci, že i zde vytváření úzkých vzájemných vztahů a spolupráce je teprve v počátcích. Dobré kontakty se, podobně jako u nás, rozvíjejí na menších vysokých školách mimo hlavní centra, kdežto na velkých, tradičních vysokých školách se jejich rozvoji staví do cesty mnoho překážek, bohužel stejně jako je tomu u nás.

Vztahy mezi Akademií věd Sovětského svazu a Státním výborem pro koordinaci vědeckovýzkumných prací — který odpovídá naší instituci — se příznivě utvářejí zejména od vymezení jejich vzájemné kompetence v r. 1963. Státní výbor pro koordinaci vědeckovýzkumných prací nikterak nezasahuje do řízení vlastního badatelského výzkumu, jež přísluší výhradně Akademii a soustřeďuje se na zabezpečování realizace rozhodujících výsledků v praxi. Státní výbor poskytuje všemožnou podporu k zajišťování hmotných potřeb Akademie; Akademie pomáhá prostřednictvím početného aktivu svých odborníků řešení vědeckých problémů práce Státního výboru.

Ve vnitřní řídicí činnosti Akademie je nejtypičtějším rysem úsilí o zvyšování efektivnosti vědecké práce — jako to zde již řekl soudruh ministr Chudík —, jež je v podmínkách Sovětského svazu rozhodující pro další posilování posic sovětské vědy ve světovém měřítku. Snaha o správný výběr problematiky a maximální koncentraci výzkumného úsilí se zvláště jasně zračí v koncepci nově budovaných ústavů — např. v tom známém vědeckém středisku v Novosibirsku, kde Sovětský svaz skutečně vybudoval velkorysou vědeckovýzkumnou základnu, kde se zejména rozvíjejí vysoce specializovaná pracoviště, soustřeďující velké síly a pro naše představy naprosto nepředstavitelné síly a prostředky na řešení poměrně úzké, avšak moderní, aktuální problematiky.

Velkou pozornost věnují sovětští soudruzi zkvalitňování a omlazování kádrů vědeckých pracovníků, což je v Sovětském svazu poměrně značným problémem, ale nejen v Sovětském svazu, i u nás. V uplynulém roce bylo 7 % všech vědeckých pracovníků

Akademie jednorázovým opatřením přerazeno na jiná pracoviště a místo nich byli podle potřeby získáni pracovníci noví. Dále se hledají cesty k organisování stálé, cílevědomé obměny vědeckých pracovníků mezi Akademii, vysokými školami a praxí, tak, aby v ústavech Akademie nastálo zůstávalo jen poměrne úzké jádro vybraných vědců.

Pokud jde o materiální zabezpečení činnosti Akademie a vůbec základního výzkumu, projevuje se velkorysé pochopení Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu a vlády Sovětského svazu pro význam a potřeby badatelského výzkumu v tom, že pracovní síly a prostředky, vynakládané na jeho rozvoj, dosahují plných 18 % sumy vynakládané na výzkum a vývoj vcelku (oproti necelých 10 % v ČSSR), jak nám sdělil soudruh Rudněv, předseda Státní komise pro koordinaci vědeckovýzkumných prací, a dále soustavně vzrůstají bez ohledu na některé obtíže, jimž, jak víte, Sovětský svaz musel a musí i v současnosti čelit. Za poslední léta byla dokončena výstavba řady nových ústavů, a to je zejména naprosto základní rozdíl, že skutečně Sovětský svaz investuje do budov a zařízení základního výzkumu, na rozdíl, bohužel, od nás, kde právě investiční výstavba, zejména akademie, zůstává velmi zanedbána a kde např. Československé akademii věd dnes chybí asi 40 000 m plochy, aby byla vůbec zajištěna normální práce. Zejména nově vybudované sibiřské ústavy jsou přístroji — a samozřejmě nemluvím o budovách, které jsou překrásné — vybaveny jak co do množství, tak i co do kvality na vynikající úrovni. Přitom se počítá s dalším rychlým růstem přístrojového vybavení tak, aby do roku 1970 se dosáhlo v přepočtu na jednoho vědeckého pracovníka 200—300 % dnešního stavu. To jsou fantastické růsty technické vybavenosti sovětských vědeckých pracovišť. Všechny přírodovědné a technické ústavy i jejich jednotlivá oddělení disponují rozsáhlými, dobře vybavenými dílnami, které pružně uspokojují jejich potřeby a požadavky. Navíc novosibiřské výzkumné středisko, které má asi 14 000 pracovníků ve vědecko-výzkumných ústavech, disponuje vlastním účelovým závodem pro výrobu výzkumných přístrojů, kde je 2500 zaměstnanců.

Dalším předmětem jednání naší delegace v Sovětském svazu byly hlavní směry dalšího rozvoje vědy v příštím období. Vzájemná výměna informací k této otázce potvrdila plnou shodu názorů obou akademií na zaměření dalšího rozvoje vědy i na nejvýznamnější a nejperspektivnější směry, na něž bude třeba se orientovat, z čehož samozřejmě jsme měli velikou radost,

poněvadž, pochopitelně, to znamená, že jsme uvažovali správně, ale i sovětští soudruzi oceňovali tuto skutečnost. Lze dokonce říci, jak sami sovětští soudruzi nám prohlásili, že naše úvaha o koncepci rozvoje československého badatelského výzkumu do r. 1970 je zatím hlouběji a precizněji rozpracována, než odpovídající materiál sovětský. To je prohlášení představitelů Presidia sovětské akademie věd.

Podstatný rozdíl je ovšem v tom, že Akademie věd Sovětského svazu počítá s prací na mnohem širší frontě vědecké problematiky a že studium nových, aktuálních směrů a problému se vzhledem k jejím mnohem lepším podmínkám a nesrovnatelně širším možnostem namnoze zabezpečuje nikoliv změnou pracovní náplně stávajících pracovišť — jak uvažujeme my —, ale zřízením a vybudováním pracovišť nových.

Dovolte mi, soudružky a soudruzi, abych na závěr vyslovil některé závěry, které vyplývají pro naši vědu z návštěvy delegace Presidia Akademie věd v Sovětském svazu.

Nejdůležitějším závěrem je konstatování prohlubujících se rozporů mezi trendem materiálního zajištění, a zejména investiční výstavby, rozvoje badatelského výzkumu u nás a v Sovětském svazu. Oproti stále dynamičtějšimu růstu vynakládaných sil a prostředků na badatelský výzkum v Sovětském svazu dochází u nás již po řadu posledních let a také v předpokládaném plánu do roku 1970 k snižování tempa rozvoje, takže v současné době již vážně zaostáváme v těchto tempech rozvoje za Sovětským svazem, ale i za jinými zeměmi, například za Spojenými státy, jak v relativním objemu badatelského výzkumu, tak i v tempu jeho dalšího rozvoje a hmotného i personálního vybavování. Pokračování tohoto vývoje, podle našeho názoru, by nezbytně vedlo ke zpomalování a zaostávání celkového vědeckotechnického rozvoje v naší zemi a ke ztrátě priority i v těch oborech, ve kterých československá věda v minulých letech zaujala nebo dosud zaujímá jedno z předních míst ve světě.

Dalším základním závěrem, který se týká především naší vlastní řídicí a plánovací činnosti, je kategorický požadavek výběru výzkumné problematiky a soustředění podstatně větších sil i prostředků na rychlé a účinné vyřešení vybraných nejdůležitějších problémů. Roztříštěnost našeho badatelského úsilí, na kterou poukazovali sovětští soudruzi — myslím tím delegaci Presidia Akademie věd Sovětského svazu — již při své loňské návštěvě, vystupuje do popředí zvláště drasticky při srovnání s prací početných a výrobně vybavených teamů, které jsou v ústavech Akademie věd Sovětského svazu nasazovány na řešení

poměrně úzkých problémů. I zde by nedostatečná rozhodnosť a dôslednosť pri riešení dosavadného stavu ohrožovala úroveň nášho výskumu a nutne by spôsobila ďalšie zaostávanie.

Tretím záverom z návštevy je plné potvrdenie rozhodujúceho významu výpočetní techniky pro ďalší pokrok poznání, pro ďalší pokrok rozvoje vedy a techniky, v naproste väčšine súdobých viednych odborů. Budeme proto nadále vynakládať všemožné úsilie jak pro vybavenie pracovísk Československej akadémie vied a Slovenskej akadémie vied väčším počtom samočinných počítačov, tak i pro jejich maximálne efektívne využitie pro potreby výskumu a techniky.

Návšteva ďalej potvrdila a zdôraznila nutnosť zabývať sa nadále v dosavadných intenciách otázkami výchovy vedeckých pracovníkov, ktorá i u nás se stáva aktuálnym problémom.

Pokud jde posléze o organizační otázky akadémie, potvrzují sovětské zkušenosti — i přes rozdíly, vyplývající z různých objektivních podmínek — jak správnost podstaty a zaměření dosud uskutečněných opatření, tak i dalších uvažovaných námětů, například k otázce nestálého členství pokud se týká členů-korespondentů v naší akademii.

Dovoľte mi, soudružky a soudruzí, abych tím skončil svůj referát a abych vás znovu ujistil, že Presidium Československej akadémie vied venuje i nadále největší pozornost a péči rozvoji vedy na Slovensku. Děkuji. (*Potlesk.*)

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi akademikovi Š o r m o v i.

Slovo má ďalej povereník SNR pre zdravotníctvo MUDr. Vladimír Z v a r a.

Povereník MUDr. Zvara:

Vážení súdruhovia poslanci a poslankyne,
vážení hostia!

Úvodom môjho vystúpenia zodpoviem najprv na dva dotazy, ktoré včera postavila v diskusii súdružka poslankyňa P a s t o r - k c v á.

V prvom dotaze šlo o rozsiahlu epidémiu, ktorá sa vyskytla v apríli a v máji tohto roku v Kysuckom Novom Meste v oblasti Radola a ešte v ďalších okolitých obciach, z ktorých obyvatelia

dochádzali do zamestnania. K prenosu tejto nákazy a k vzniku takejto veľkej epidémie infekčnej hepatitídy došlo kontaminovanou vodou. Bezprostrednou príčinou kontaminácie vody boli neodborné zásahy na systéme, umožňujúce prenikanie splaškov do vodovodnej siete, pričom chlorátory neboli v prevádzke. Účinným a rýchlym zásahom protiepidemickým došlo k ohraničeniu epidémie a zabránilo sa ďalšiemu šíreniu epidémie z kontaktu. Hlavné nedostatky vo vodovodnom zdroji boli tiež odstránené. Na adresu tohto závažného a veľmi nebezpečného ochorenia iba toľko, že kým na Slovensku nebude vybudovaná v dostatočnom rozsahu sieť vodovodov, nebezpečie epidémií neustále bude hroziť, a preto do toho času kým bude možné zabezpečiť naše obyvateľstvo zdravotne nezávadnou pitnou vodou, stojí tu veľmi v popredí požiadavka brániť sa akýmkoľvek neodborným zásahom na existujúcich vodovodných zdrojoch na jednej strane a na druhej strane intenzívna výchova obyvateľstva, a to detí i dospelých, k dodržiavaniu zásad osobnej hygieny, pretože jedine týmito dvoma opatreniami môžeme výskyt epidémií zabrániť.

Druhá otázka bola, kedy zdravotnícky rezort bude súhlasiť s odovzdaním detskej ozdravovne v Serafinove pre turistický ruch a zruší tým toto zariadenie ako detské ozdravenské zariadenie. Tu treba povedať toľko, že na Slovensku máme dnes 537 miest v detských ozdravovniach, čo je enormný nedostatok. Táto otázka bola predmetom diskusie spoločného zasadnutia Zdravotného výboru Národného zhromaždenia a Komisie SNR pre zdravotníctvo, kde sa konštatoval enormný nedostatok. V českých krajoch napríklad je 3131 miest, kým my máme 537 miest, pritom pomer detí v českých zemiach a na Slovensku je 1:2. Čiže v dohľadnom čase nemožno rušiť tieto zariadenia a až po plánovanej výstavbe detských zariadení v Stredoslovenskom kraji, ktoré majú mať 600 príležitostí, bude možné toto zariadenie zmeniť v účele. Do toho času, pravda po odstránení niektorých závad, ktoré tam sú (je potrebná oprava tohto zariadenia), musí slúžiť prechodne ešte na tento svoj cieľ.

Teraz dovoľte k prerokúvanej problematike, ktorá je zaradená na dnešné rokovanie pléna Slovenskej národnej rady. Obidve predložené zprávy zasluhujúce stoja dnes v popredí našej pozornosti. Vyplýva to z funkcie vedy v období budovania vyspelej socialistickej spoločnosti a vytvárania predpokladov pre postupný prechod ku komunizmu, v ktorom má socialistickej veda prenikať celý spoločenský a hospodársky život, stať sa priamou výrobnou silou a jednou z hlavných tvorivých zložiek ďalšieho vývinu našej spoločnosti. Primerane tomu musí sústreďovať

svoje sily na hlavné úlohy, ktoré vyvierajú z potreby nášho hospodárskeho a kultúrneho rozvoja, musí sa usilovať o dosiahnutie najvyššej teoretickej i metodologickej úrovne, komplexnosti a maximálnej efektívnosti.

Poukážem najprv na niektoré najdôležitejšie časti a konštatovania zprávy súdruha inž. Hruškoviča. Zpráva poskytuje, hlavne v prvej časti, naozaj cenné informácie a údaje o významnom postavení vedecko-výskumnej a vývojovej základne na Slovensku, o jej doterajšom rozvoji, pri vhodnom porovnaní najvýznamnejších ukazovateľov základne s ukazovateľmi, ktoré charakterizujú stav vedecko-výskumnej a vývojovej základne v Československu, ako aj s porovnaním súčasného stavu vo svete. Máme možnosť presvedčiť sa, čo všetko sme už dokázali — a nebolo toho málo — ale súčasne čo všetko nám ešte prichodí v krátkej budúcnosti, ale aj v perspektíve vykonať.

Svoje miesto pri ďalšom rozvoji vedy a výskumu má nepochybne aj vedecko-výskumná a vývojová základňa zdravotníctva na Slovensku, ktorá v sebe zahrňuje náročnú a stále viacej aktuálnu problematiku lekárskeho výskumu a starostlivosti o zdravie. Okrem toho vystupuje do popredia záujmu našej spoločnosti ako celku problematika pracovného a životného prostredia našej populácie, kde vedecko-výskumná a vývojová základňa zdravotníctva musí v úzkej súčinnosti s ostatnými činiteľmi zohrávať stále významnejšiu úlohu, ako to vyplýva z uznesení XII. sjazdu našej strany a ako to konkrétne vymedzuje uznesenie ÚV KSČ a vlády ČSSR z marca a apríla tohto roku o rozvoji starostlivosti o zdravie v socialistickej spoločnosti.

Rovnaký význam majú lekárske vedy a zdravotníctvo v tej časti, kde aktívne pôsobia ako činitel reprodukcie pracovnej sily. Tu sa dostáva tak vedecký výskum, ako aj zdravotnícka prax do bezprostrednej sféry aktívneho ovplyvňovania dôležitých zložiek výrobných síl našej socialistickej spoločnosti. Mám tu na mysli predovšetkým veľmi široké spektrum problematiky hygieny, hygieny práce, diferencovanie výživy, populácie, ale aj celý rad problémov a aspektov úloh klinického výskumu.

Predložená zpráva kriticky hodnotí i napriek niektorým pozitívnym výsledkom najmä v posledných rokoch stále ešte existujúcu roztrieštenosť vedeckého výskumu determinovanú značným množstvom úloh, ako aj dĺžku času, potrebnú na splnenie úloh výskumu a na tempo odovzdania výsledkov pre potreby praxe. Ide o veľmi dôležité konštatovania zásadného významu a som toho názoru, že cesty na prekonanie týchto nedostatkov, naznačené v predloženej zpráve, sú výstižné. Veľa úloh nás očá-

káva aj na zabezpečenie komplexnosti výskumu medzirezortného charakteru. V tomto smere neexistuje ešte dostatočná koordinácia, napriek všetkým snahám Štátnej komisie pre koordináciu vedy a techniky. Myslím si, že do značnej miery, i keď samozrejme nie výlučne, je táto skutočnosť zapríčinená systémom plánovania vedecko-výskumnej činnosti, ktorá stále ešte je poznamenaná rezortizmom, hoci existuje celý rad dôvodov pre spoločné riešenie spoločensky významných problémov v úzkej súčinnosti a nadväznosti všetkých zainteresovaných činiteľov. I na úseku zdravotníckeho výskumu, i na úseku výskumu, ktorý je súčasťou plánu Ministerstva zdravotníctva a Ministerstva školstva, ktoré riešia spoločne zdravotnícke zariadenia i lekárske fakulty, je iste treba mnoho v tomto smere zlepšiť.

Veľmi významné miesto je v zpráve venované problematike výchovy vedeckých pracovníkov. Aj v tomto smere sa urobilo veľa, ale stále ešte zaostávame za svetovým priemerom. Má to celý rad príčin, medzi ktorými nemalú úlohu zohráva stále väčšia a väčšia špecializácia jednotlivých vedných odborov a disciplín. S touto skutočnosťou potom úzko súvisí nedostatok školiacich pracovísk a samozrejme i nedostatok školiteľov. Ukazuje sa, že tento nedostatok nie je absolútny, aspoň nie vo všetkých vedných odboroch a že treba smelšie hľadať školiace miesta a smelšie poverovať schopných ľudí funkciou školiteľov.

V súvislosti s investičnou výstavbou na Slovensku prihovám sa pri tejto príležitosti za to, aby medzi zariadenia, o ktorých by sa malo ešte rokovať čo do ich zaradenia do plánu výstavby, bola pojatá aj Poverením SNR pre zdravotníctvo navrhovaná výstavba výskumných ústavov liečebno-preventívneho zamerania. Všeobecne je známe, ako málo sa na tomto úseku doteraz vykonalo. Investičné prostriedky štátnej zdravotnej správy museli byť doteraz venované predovšetkým na zabezpečenie základnej zdravotníckej starostlivosti a bolo preto potrebné budovať hlavne nemocnice a iné zdravotnícke zariadenia liečebno-preventívnej starostlivosti. V súčasnosti je však potrebné umožniť aj výstavbu výskumných ústavov a podobných inštitúcií, ktoré pracujú t. č. vo väčšine v naprosto nevyhovujúcich podmienkach, pričom ďalšie odsúvanie riešenia týchto problémov by nám mohlo ďalej prehĺbiť existujúce disproporcie v niektorých úsekoch zdravotníctva, najmä získanie potrebného predstihu vedy pre potrebu zdravotníckej praxe.

Otázku, ktorú pri dnešnej príležitosti mne nemožno obísť, predstavujú najvyššie zdravotnícke zariadenia — fakultné nemocnice, ktoré súčasne, vzhľadom na svojich pracovníkov, sú

súčasťou lekárskejších fakúlt — ktoré koncentrujú niekoľko sto vedeckých pracovníkov rôznych stupňov od doktorov vied cez profesorov, docentov, až po kandidátov vied a práve končiacich aspirantov. Vedeckí pracovníci, ktorí pracujú vo fakultných nemocniciach v Bratislave a v Košiciach, patria lekárskejšým fakultám, teda vysokým školám. Svoje povinnosti — odborné, pedagogické a vedecké — všetky vysoko náročné, vykonávajú však vo fakultných nemocniciach, teda v podmienkach materiálne-technického a kádrového vybavenia, zabezpečeného zatiaľ rozpočtom Východoslovenského a Západoslovenského krajského národného výboru. Je potrebné povedať otvorene, že pre vedeckú prácu sú tu vytvorené zlé podmienky. Krajské národné výbory majú záujem len na odbornej, preventívno-liečebnej činnosti týchto zariadení. Pritom práve tieto zariadenia sú krásnym príkladom toho, ako jedna investícia súčasne vytvorí podmienky pre zlepšenie odbornej práce pre našich pacientov, pre skvalitnenie výuky poslucháčov lekárskejších fakúlt i pre úspešnú vedeckú prácu. Považujem za potrebné i dnes postaviť požiadavku, aby sa v rozpočte Krajského národného výboru Západoslovenského a Východoslovenského kraja pamätalo primerane na rozvoj prístrojového zariadenia jednotlivých kliník a na kádrové vybavenie hlavne technickými pracovníkmi, ktoré umožní súčasné skvalitnenie odbornej i vedeckej práce. Veď vo fakultných nemocniciach máme zariadenia, ktoré voľbu výskumných úloh uskutočňujú na základe požiadaviek z praxe a dosiahnuté výsledky vedeckej práce môžu ihneď uplatniť v praxi, pretože tí, ktorí výskum uskutočňujú, sú súčasne vysoko kvalifikovaní odborní pracovníci — lekári. Súčasný neutešený stav je výsledok nedôslednosti plánovania a riadenia vedecko-výskumnej práce a jej zabezpečenia. Tak sa stalo, že zariadenia, ktoré sú ľahňou vedecko-pedagogicko-odborných pracovníkov, ostávajú bokom a ich vedecký potenciál sa nevyužíva dostatočne.

Naša najvyššia vedecká ustanovizeň na Slovensku — Slovenská akadémia vied — v rámci celkovej koncepcie československej vedy organizuje a zabezpečuje tvorivú účasť slovenskej vedy na rozvoji teoretického bádania a vedeckej tvorby v Československu tým, že plní hospodársky i spoločensky dôležité úlohy základného výskumu v prírodných, technických a spoločenských vedách.

Zpráva, predložená súdruhom akademikom Blaškovičom, nás prehľadne informuje o stupni vedeckého rozvoja, ktorý dosiahla Slovenská akadémia vied, úmerne podmienkam, vyplývajúcim z počtu, vybavenosti a rozvoja jej vedecko-výskumných

pracovnísk. Sú to najmä úseky technických vied, najužšie späté s rozvojom výrobných síl našej spoločnosti, na ktorých Slovenská akadémia vied zaznamenáva najprudší rozvoj. Inak však zpráva ilustruje náležite činnosť jednotlivých vedeckých kolégií a ich pracovnísk, ktorá si zasluhuje kladné hodnotenie a za ktorú prináleží vysloviť uznanie všetkým pracovníkom Slovenskej akadémie vied, ktorí sa o dosiahnutie referovaných výsledkov zaslúžili.

Z hľadiska užších záujmov zdravotníckeho rezortu je potrebné poukázať na viacero závažných problémov, ktoré boli a sú v Slovenskej akadémii vied úspešne riešené. Týka sa to odborov patofyziológie, cytológie, endokrinológie, experimentálnej chirurgie, metodiky mimotelového obehu krvi, napokon niektorých otázok, súvisiacich s problematikou životného a pracovného prostredia. S úspechom práce odborov lekárskeho vied a starostlivosti o zdravie úzko súvisia aj niektoré úspechy na úseku biologických vied, ďalej v odbore psychológie atď. Treba spomenúť aj celý rad prístrojov, vyvinutých pre lekárske vedné odbory a samotnú medicínsku prax, ďalej vydavateľskú činnosť, týkajúcu sa medicínskych a zdravotníckych publikácií rôzneho druhu, knižných i časopiseckých, bohatú činnosť v usporiadaní významných lekárskeho konferencií, sjazdov a sympózií a napokon výchovu vedeckých pracovníkov, ktorú Slovenská akadémia vied uskutočňuje nielen pre vlastné potreby, ale aj pre mimoskademické inštitúcie.

Pokiaľ však ide o spoluprácu Slovenskej akadémie vied s inými vedeckými inštitúciami, vyznieva predložená zpráva kladne iba v relácii k vysokým školám a vedeckým inštitúciami v zahraničí. Naproti tomu v pomere k rezortným výskumným ústavom nie je spolupráca Slovenskej akadémie vied podľa zpravodajcu „zatiaľ dostatočne vyvinutá a bude si vyžadovať zlepšenie“. Tieto kritické slová, ktoré sa, pravda, čiastočne týkajú predsa len aj spolupráce s vysokými školami, si zasluhujú osobitnú pozornosť, najmä so zreteľom na výskumné ústavy zdravotníckeho rezortu. Ide o tri výskumné ústavy hygienicko-protiepidemického smeru a o tri, resp. o štyri výskumné ústavy liečebno-preventívneho smeru, ktoré okrem aplikačnej funkcie, zameranej na uplatnenie získaných poznatkov v spoločenskej praxi, plnia aj funkciu vyplývajúcu zo základného, lepšie povedané bádateľského výskumu. Ak majú vedecké kolégiá akadémie podľa príslušných zákonných ustanovení za úlohu koordinovať a metodicky riadiť rozvoj príslušných vedných odborov, ukazuje sa nevyhnutné, aby vedecké kolégiá, v našom prípade vedecké

kolégium fyziológie a lekárskeých vied, čiastočne aj všeobecnej a špeciálnej biológie, vytvorili čo najskôr predpoklady avizovanej spolupráce so zdravotníckymi rezortnými výskumnými ústavmi a s ostatnými zdravotníckymi zariadeniami, ktoré tvoria súčasť vedecko-výskumnej a vývojovej základne, ako sú klinické pracoviská fakultnej nemocnice. Pri reorganizácii Vedeckého poradného sboru na Vedeckú radu Povereníctva SNR pre zdravotníctvo počítame s vytvorením personalnych podmienok pre úzku spoluprácu so Slovenskou akadémiou vied, v rámci ktorej iste bude možné na úseku lekárskeých vied zabezpečiť niektoré otázky riadenia výskumu na Slovensku na vyššej úrovni ako doteraz.

Oprávnenosť tejto požiadavky sa stane výrazne vypuklou v relácii všetkých vedeckých kolégií Slovenskej akadémie vied, keď uvážime, že podiel Slovenskej akadémie vied na celkovom počte pracovníkov celej vedecko-výskumnej základne na Slovensku obnáša iba okolo 12 % (cit. na 53. strane zprávy). To znamená, že 88 % pracovníkov vedecko-výskumnej základne na Slovensku pracuje na mimoakademických pracoviskách. Je to bezpochyby pozoruhodná relácia, ktorá si vyžaduje pri riadení vedecko-výskumnej práce na Slovensku povšimnutia.

Pre spoluprácu Slovenskej akadémie vied so zdravotníckymi rezortnými výskumnými ústavmi je otvorené pole predovšetkým na úseku koordinácie štátneho plánu výskumu, v ktorej činnosti u nás má sa primeraným spôsobom zaangažovať Slovenská akadémia vied. Bude účelné vytvoriť konkrétnu vzájomnú dohodu, keďže spolupráca je t. č. iba sporadická, bez podrobnejšieho a sústavnejšieho pracovného zamerania. Plánovaná spolupráca by s výhodou umožnila nadväznosť výskumnej činnosti oboch činiteľov, t. j. bádateľského výskumu — s prevažnou doménou na pracoviskách Slovenskej akadémie vied a tzv. aplikovaného výskumu, vykonávaného prevažne na rezortných výskumných pracoviskách a na klinických pracoviskách. Vo všetkých dôsledkoch znamenalo by to pri súčasnom využívaní kádrových a materiálových zdrojov oboch partnerov bezpochyby účinnejšie a rýchlejšie uplatňovanie výsledkov výskumu v zdravotníckej praxi, o čo nám v podstate musí ísť.

Takýto postoj k uvažovanej spolupráci mohol by napokon prijsť aj k účelnej, premyslenej delbe práce v takých oblastiach vedy, v ktorých Slovenská akadémia vied nemá ešte vybudované osobitné pracoviská. Sú to naozaj radostné výhľady, ktoré sa môžu realizovať bez osobitných kádrových a materiálových požiadaviek.

Určitým predpokladom budúcej spolupráce je aj plánovaná

výstavba niektorých ústavov Slovenskej akadémie vied a rezortných ústavov Povereníctva SNR pre zdravotníctvo v spoločnom areáli.

Záverom si dovoľím konštatovať, vážené súdružky a súdruhovia, že Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky vykonala za krátky čas svojho trvania hodne užitočnej práce. Slovenská akadémia vied za roky svojho trvania vydobyla si dôstojné postavenie výsledkami vedeckej práce, známymi doma i za hranicami. Myslím si však, že mnoho úloh čaká našu komisiu i Slovenskú akadémiu vied pri koordinácii a riadení vedecko-výskumnej práce a pri zabezpečovaní ďalšieho rozvoja vedecko-výskumnej a vývojovej základne na Slovensku. Tu si myslím, že súčasťou riadenia a koordinovania vedecko-výskumnej práce na Slovensku je aj analýza podmienok a v prípade potreby pomoc pri vytváraní vhodných podmienok pre vedeckú prácu v tých častiach vedecko-výskumnej a vývojovej základne, kde sú podmienky nedostatočné. Myslím na zdravotnícke ústavy a zariadenia, ako aj na vysoké školy.

Nakoniec mi dovoľte, súdružky a súdruhovia, vysloviť ubezpečenie, že vedecko-výskumná a vývojová základňa zdravotníctva, ktorú predstavujú rezortné výskumné ústavy a lekárske fakulty, splní svoje povinnosti pri zabezpečovaní predstihu vedy v lekárskej a zdravotníckej praxi a príspeje účinne i v ďalšom období k neustálemu zlepšovaniu životného a pracovného prostredia, ako aj k zlepšovaniu zdravotného stavu všetkého nášho obyvateľstva. *(Potlesk.)*

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi dr. Z v a r o v i.

Slovo má ďalej poslanec Ján Minárik.

Poslanec Minárik:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky, súdruhovia,
vážení hostia!

Keďže v zpráve predloženej predsedom Slovenskej akadémie vied súdruhom akademikom B l a š k o v i č o m a predsedom Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky súdruhom inžinierom H r u š k o v i č o m nebolo možné sa zmie-

niť o súčasných našich výskumných a vývojových ústavoch, o ich práci a zameraní, pokladám za potrebné vo svojom diskusnom príspevku aspoň čiastočne oboznámiť Slovenskú národnú radu o práci a zameraní Výskumného ústavu mechanizácie a automatizácie v Novom Meste nad Váhom.

Náš ústav sa zamerá okrem zavádzania nových technologických metód, ako sú elektroerozívne obrábanie a uplatnenie ultrazvuku v priemysle, na riešenie otázok mechanizácie a automatizácie montážnych prác v strojárstve.

Na základe vykonaných rozborov poskytujú práve montážne práce v strojárskych závodoch veľké rezervy pre zvyšovanie produktivity práce; z hľadiska vybavenia prostriedkami sú tieto práce jedny z najzaostalejších. Tento nedostatok vyplýva nielen z toho, že nahradenie pracovníka v montáži z hľadiska kinematiky príslušných montážnych úkonov je pomerne zložité, ale predovšetkým preto, že týmto otázkam sa doteraz venovalo veľmi málo pozornosti. Veľké ťažkosti tu spôsobuje predovšetkým málo skúseností, pretože metodicky sa otázkami montáží v celosvetovom meradle začínajú príslušné útvary technického rozvoja zaoberať len v posledných rokoch.

Ďalšiu ťažkosť spôsobuje tá skutočnosť, že v montáži, ako i v dohotovujúcej fáze výrobného procesu sa začínajú prejavovať všetky nedostatky z prvovýroby dielcov, predovšetkým dodržanie tolerancie výrobnej technológie, technologickosť výrobku z hľadiska automatizácie a podobne, ktoré sa pri ručnej montáži neprejavovali natoľko. Jedným z dôležitých úloh ústavu okrem vývoja príslušných mechanizačných a automatizačných prostriedkov je riešiť i tieto problémy a tak vytvárať podmienky pre širšie možnosti uplatnenia automatizácie. No i napriek týmto ťažkostiam podarilo sa ústavu vyriešiť niekoľko významných úloh z oblasti mechanizácie a automatizácie, ktoré z hľadiska zvýšenia produktivity práce a ekonomických výsledkov znamenajú veľký prínos.

Z nich možno spomenúť:

1. základacia linka pre montáž súčiastok do plošných spojov i s príslušnými baliacimi automatmi na súčiastky pre Tesla-Orava,
2. linka na montáž skrutiek do bloku a valca a poloautomat na montáž vahadla ventilu pre Automobilové závody, národný podnik Mladá Boleslav,
3. mechanizovaná linka na výrobu svitkových kondenzátorov pre Tesla-Jihlava,

4. niekoľko baliacich automatov pre balenie súčiastok do kartonových skladačiek, napríklad pre Kozmetiku Bratislava, Slovakoфарма Hlohovec, Galena Komárov, Léčivá Praha a podobne.

Prínosom pre zlepšenie práce ústavu na tomto poli bolo zriadené oddelenie výskumu mechanizácie a automatizácie montážnych prác v roku 1959. Zameralo sa predovšetkým na zvýšenie efektivity konštrukčnej práce pri návrhu montážnych automatov, ako i na zvýšenie ich ekonomického prínosu. Jednou z možných ciest bolo stavebnicové riešenie montážnych strojov a liniek. Bol vyriešený univerzálny a dokončovací systém s kruhovým medzioperačným pohybom — UDMS a stavebnicový montážny systém s priamočiarym medzioperačným pohybom SMS. O správnosti tejto cesty svedčí tá skutočnosť, že sa už realizuje alebo sa bude realizovať rad aplikácií týchto systémov, napríklad pre montáž bicyklových servovložiek s dobou úhrady 2,2 roka a ročnými úsporami 160 000.— Kčs. Montáž bicyklových šlapadiel s dobou úhrady 1,5 roka a ročnými úsporami 600 000.— Kčs, na montáž porcelánových svorkovnic, na dokončovacie operácie pre prúdové svorky elektromerov a podobne.

Dôležitou úlohou v tomto úseku bude výskum a vývoj montážnych operačných jednotiek pre ďalšie montážne operácie a tým vytvorenie podmienok pre širšie zavádzanie týchto systémov do praxe. Uvedené systémy majú veľmi dobrú úroveň s porovnaním výsledkov dosiahnutých u zahraničných firiem, ktoré riešia montážne linky.

Jednou z ďalších ciest zvyšovania produktivity práce v montážach, na ktorú sme sa vo výskume zamerali, je výskum rotorových strojov a liniek, pri ktorých základ pre využitie v strojárstve položil profesor Koškin v SSSR. Na tomto úseku vyriešili sme linku na montáž mazacích hlavíc s výkonom až 40 000 kusov zmontovaných za smenu, s dobou úhrady 1,2 roka s ročnými úsporami 700 000.— Kčs za rok. Linku je možné výmenou pracovných blokov prestavať pomerne jednoducho na montáž niekoľkých typov mazníčiek. Ďalším vyriešeným strojom tohto typu je napríklad rotorový tabletovací lis s hodinovým výkonom vyšším než 100 000 kusov, ktorý nájde široké uplatnenie v strojárstve, v chemickom priemysle, vo farmácii a v potravinárskom priemysle. Rieši sa typizovaný rad lisovacích rotorov pre montážne operácie, robí sa výskum využitia ultrazvuku na zníženie potrebnej lisovacej sily u rotorov. Hlavnými úlohami pre najbližšie obdobie na tomto úseku bude predovšetkým riešenie otázok typizácie a unifikácie vybraných uzlov rotorových stro-

jov, ako i celých rotorových jednotiek, riešenie tabletovacích rotorov na vyššie lisovacie sily, riešenie aplikácie rotorových strojov na navijanie a podobne.

Jednou z významných prác výskumu VUMA tvorí výskum vybraných mechanizmov, montážnych strojov. Účelom tejto úlohy je teoreticky a technologicky riešiť vybrané najčastejšie sa vyskytujúce mechanizmy na montážnych strojoch, a tým zvýšiť efektívnosť ich konštrukčného návrhu. Z vyriešených úloh možno spomenúť krokované otočné stoly s mechanickým a pneumatickým pohonom, typizovaný rad remeňových variátorov, vyriešenie metodiky a mechanizmov orientácie rotačných súčiastok a podobne. Prvé výsledky prác na tomto úseku zavádzané na zefektívnenie konštrukčnej práce vo VUMA však nájdu široké uplatnenie i v konštrukčných skupinách riešiacich montážne a iné stroje v závodoch, o čom svedčí veľký počet požiadaviek na dodanie týchto prvkov alebo ich dokumentácie. Najbližšou úlohou v tejto oblasti bude riešenie otázok orientácie hranatých a kombinovaných súčiastok, návrhu vhodných pneumatických posuvových, programových a ovládacích jednotiek a ďalších tuhých mechanizmov. Veľký význam pre zvyšovanie technickej úrovne a spoľahlivosti montážnych zdrojov majú tiež prvky pre riadenie, ovládanie a kontrolu. Na tomto úseku bol vyriešený rad bezkontaktných snímačov, ktoré už boli zavedené do sériovej výroby, vyriešená funkčná vzorka fotoelektrického meracieho zariadenia s číslovým výstupom, ultrazvukový snímač polohy, kontrolné zariadenia s frekvenčným výstupom, tranzistorové riadenie polohy a rýchlosti elektrických servomechanizmov a podobne, fotoelektrické snímacie zariadenie na snímanie výkresov a pod. Významnými úlohami na tomto úseku v najbližšom období bude riešenie programovej a riadiacej časti montážnych jednotiek s možnosťou vykonávania väčšieho počtu operácií v jednej polohe podľa zvoleného programu, riešenie typizovaného radu malých ovládacích elektromotorov, jednotky pre prenos informácií no montážnych linkách a podobne.

Ako vidieť z uvedeného prehľadu, všetky doteraz riešené úlohy boli zamerané na problematiku vhodného riešenia montážnych automatov a liniek, resp. ich prvkov a mechanizmov. Jedným z vážnych problémov, na ktoré sa musí výskum v najbližšom čase zamerať, je otázka vytvárania predpokladov pre zavádzanie automatizácie v terajších výrobných. Ide tu predovšetkým o zvýšenie technicko-organizačnej úrovne, vybavenie pracovísk mechanizačnými prostriedkami, zavádzanie nových montážnych technológií, ako i vytvorenie podmienok na automatické prevá-

dzanie existujúcich montážnych operácií. V rámci tejto problematiky hodláme v najbližšom období riešiť:

1. vypracovanie vzorového racionalizačného projektu montážneho celku s uplatnením pokrokových foriem organizácie a štandardizácie technológie,
2. vypracovanie radov mechanizačných prostriedkov pre vybavenie montážnych pracovísk, ako sú napr. skrutkováky a nitovacie nástroje s automatickým podávaním skrutiek a nitov, prípravkov pre upínanie a polohovanie v montáži, prípravkov pre zalievanie súčiastok do plastických hmôt, prípravkov pre tvarovanie, strihanie, odizolovanie slaboprúdových vodičov a pod.,
3. vyriešenie nových montážnych technológií, ako spojovanie súčiastok s podchladením, vibračným lisovaním, zváraním tlakom, lepenie a pod.

Očakávame, že úspešným vyriešením naznačených úloh prispieje ústav k zníženiu rozdielu úrovne medzi prvovýrobou a montážou, čo do technologickej úrovne a vybavenia pracovnými prostriedkami, ako i čo do produktivity práce.

Ďakujem za pozornosť. (*Potlesk.*)

Podpredseda **Krahulec**:

Ďakujem poslancovi súdruhovi Minárikovi.

Slovo má ďalej prvý námestník ministra-predseda Štátnej komisie pre koordináciu vedy a techniky súdruh inž. Ján Neuman.

Inž. Ján Neuman:

Soudružky poslankyně,
soudruzí poslanci,
vážení hosté!

V únoru tomu budou tři roky, co vznikla Státní komise pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky a chtěl bych vás seznámit stručně s výsledky její práce a hlavně s našimi plány do budoucnosti.

Rozsah naší práce je dán usnesením strany a vlády o úloze vědy a techniky v rozvoji výrobních sil v Československu. Známé usnesení 147 z roku 1962. Tímto usnesením nám bylo

uloženo sestavovat perspektivní a roční plány rozvoje vědy a techniky v souladě s dlouhodobými plány rozvoje našeho národního hospodářství, zabezpečovat koordinaci, zejména mezi rezorty, a zabezpečovat centrálně prostředky nutné k realizaci těchto plánů, od prostředků na základní výzkum, až po realizaci prototypů, až po dovedení výzkumů vědy a techniky do praxe. Začli jsme s ročními plány a dnes jsme sestavili třetí roční plán vědy a techniky. Současně jsme však zjistili, že roční plán nám sloužil v určité etapě jako pomůcka umožňující shrnout bilanci naší vědecko-technické základny, shrnout všechny řešené úkoly, hledat cesty k jejich koncentraci. Zároveň však zjišťujeme, že roční plán zdaleka nemůže být výrazem nějakého zásadního zaměření vědecko-výzkumné základny, že v podstatě s budoucnou roční plán může být jenom výsekem dlouhodobého plánu, o který se musí vědecký a technický rozvoj opírat. A proto těžiště našich prací jsme věnovali a věnujeme i nadále perspektivnímu plánování.

Sestavovali jsme po dva roky tzv. technicko-ekonomické koncepce rozvoje jednotlivých oborů, i meziorborového charakteru, které jsme začátkem letošního roku shrnuli a vyhodnotili. Byl to souhrn obrovské práce velkých kolektivů naší vědy a výzkumu z našich rezortů. Hlavním efektem v naší práci však bylo ekonomické vyhodnocení jednotlivých směrů, jejich sestavení do pořadí a vytýčení hlavních problémů vědecko-technického rozvoje do roku 1970, které by měly řešit hlavní problémy i naší ekonomiky. Především tedy zajistit obnovení proporcí našeho národního hospodářství a hledání nové struktury vedoucí k možnostem intenzivnějšího hospodaření se zdroji, které máme. V podstatě tedy hledat cestu, jak naplnit konkrétně direktivu XII. sjezdu Komunistické strany Československa.

Ze všech souhrnných prací vyplývá, že musíme soustředit naši pozornost především do oblasti zemědělství, a to ne jenom na vlastní problematiku zemědělského výzkumu a rozvoje zemědělské výroby, ale na všechny souvisící oblasti, které především se promítají do otázek chemizace a mechanizace. Současně pak i do oblasti vodního hospodářství. Jenom takýmto komplexním pohledem na problematiku našeho zemědělství, můžeme řešit jednu ze základních disproporcí našeho národního hospodářství, které váže zejména náš zahraniční obchod a tím váže i do značné míry rozvoj vědy a techniky, který zatím nemůžeme v dostatečné míře opírat o dovoz techniky.

Další základní směr, který byl vyhodnocen v rámci technicko-ekonomických koncepcí, je nutnost urychleného rozvoje chemic-

kého průmyslu v Československu a tedy i chemizace našeho národního hospodářství. Kromě chemizace v zemědělství, o které jsem již hovořil, jde především o nutný rozvoj chemických vláken jako důležitého nástroje k změně struktury textilního průmyslu i k změně zahraničního obchodu a dále pak o rozvoj výroby plastických hmot, jejichž zaměření je neefektivnější zejména ve stavebnictví, vedle toho samozřejmě ve strojírenství, v elektrotechnice a v spotřebním průmyslu.

Konečně pak další rozhodující úsilí ve vědě a technice je nutno věnovat otázkám úspor živé a zvěcnělé práce v celém našem národním hospodářství. Jde tedy především o zvyšování produktivity práce cestou komplexní modernizace, cestou zavádění moderních metod v manipulaci s materiálem a postupným přechodem k automatizaci.

To je hlavní nástroj k zvyšování produktivity živé práce, úspory pracovních sil, bez nichž, a to je třeba podtrhnout, nejsme s to řešit další rozvojové úkoly našeho národního hospodářství. A proto jsme toho názoru, že akce komplexní modernizace a manipulace s materiálem musí být na stejné úrovni jako akce nových rozvojových investic. A naopak, musí tyto rozvojové investice předbíhat, abychom vůbec vyřešili problém pracovních sil pro novou investiční výstavbu.

Další oblastí, je oblast šetření zvěcnělou prací, především otázka hospodaření s energiemi. Ukazuje se, že patříme dnes mezi první státy na světě ve spotřebě měrného paliva na obyvatele za rok. Přitom zdaleka nevyrábíme tolik náročných energetických výrobků jako třeba západní Německo nebo jiné hospodářsky nejvyspělejší kapitalistické státy. Přitom právě například západní Německo má o 30 % nižší spotřebu primární energie na obyvatele než Československo. Je tedy nesporné, že energií značně plýtváme, a že tedy musíme hledat především zdroje v úsporách energie, i když — o čemž chci hovořit závěrem — problematika rozvoje primárních zdrojů je nesmírně závažná.

Obdobně, soudružky a soudruzi, plýtváme i kovy a jak zde hovořil soudruh předseda Chudík, plýtváme i dřevní hmotou, prostě nehospodaříme s materiálem tak, jak by bylo třeba a jak je specificky třeba v československých podmínkách, v zemi, která je chudá na surovinové bohatství. Proto i těmto oblastem ve svých koncepcích věnujeme základní pozornost.

Všechny tyto problémy nyní promítáme do připravovaného plánu na léta 1966—1970 v úzké součinnosti se Státní plánovací komisí i se Státní komisí pro investiční výstavbu, neboť sám

rozvoj vědy a techniky, bez koncevky, bez realizace, cestou výstavby, cestou zaplánování výroby, by byl izolován a neřešil by situaci. Rozhodujícím problémem plánu rozvoje vědy a techniky na léta 1966—1970 je otázka koncentrace sil v naší vědecko-výzkumné základně. Zatím zhruba máme ve vědě a výzkumu kolem 120 tisíc pracovníků, ale kolem 20 tisíc úkolů. To je naprosto nemožný stav, který nás vede — o čemž zde bylo diskutováno — k velmi pomalému frontálnímu postupu kupředu. Takto dál nelze pokračovat. A je třeba koncentrovat síly naší vědecko-výzkumné základny především na rozhodující úkoly, tzv. komplexní úkoly, které ve státním plánu vytyčujeme, které mají být též nosné výrobní programy, odpovídající specifickým podmínkám československého národního hospodářství i nutnosti udržet se na konkurenčním stavu, zejména pokud jde o úroveň našich výrobků v strojírenství na světových trzích. Všechny ostatní oblasti musíme pak zabezpečovat rozumnou licenční politikou i podstatně zlepšenou vědecko-technickou spoluprací se zeměmi socialistického tábora.

Nejzávažnější oblastí, kde koncentrace zatím probíhá nejpomaleji, je oblast podnikových plánů. To je oblast, kterou z centra nelze postihnout, a proto klademe takový důraz na nové metody plánování a řízení, které by měly především vést naše podniky k tomu, aby soustředily pozornost na vybrané úkoly, řešily jeden za druhým, v krátké době, rychle je obracely ve skutečnost, místo, aby se rozptylovaly na řešení úkolů na široké frontě při dlouhé době řešení.

Faktor času, o kterém zde řada soudruhů hovořila, je nesporně jeden z nejzávažnějších problémů řízení naší techniky. Chtěl bych podtrhnout, že do roku 1970 plánujeme i rozsáhlou výstavbu vědecko-výzkumné základny v Československu. Tato výstavba vědecko-výzkumné základny spočívá jednak v plánech investičních, jednak v rozšíření fondu pracovníků, teda přílivem nových technických kádrů do naší vědecko-výzkumné základny.

Chtěl bych podtrhnout ovšem jednu základní otázku. Soudruh předseda Chudík zde řekl, že věnujeme skutečně dostatek prostředků na rozvoj vědy a techniky, ale struktura, rozložení těchto prostředků není v pořádku. Věnujeme značné prostředky na tzv. provozní náklady našeho výzkumu, ale neúměrně nízké prostředky věnujeme na vybavení vědecko-výzkumné základny. A proto často v naší vědecko-výzkumné základně, jak se říká „pracujeme na koleně“. Musíme tedy především hledat strukturální změnu vědecko-výzkumné základny v tom, že růst investic

musí podstatně předstihovat růst prostředků i růst pracovníků vědecko-výzkumní základny.

Zatímco státy, o kterých zde bylo hovořeno, Spojené státy americké, Anglie nebo Sovětský svaz věnují na investice 15—20 proc. z celkových prostředků věnovaných na vědu a techniku, u nás je to zhruba kolem 10 %.

Další samozřejmě závažná otázka je vytypování nosných programů v našem strojírenství, na které musíme soustředit především pozornost ve vědě a technice. Bylo zde rovněž hovořeno o nutnosti specializace dělby práce mezi socialistickými státy. Podíváme-li se ovšem realisticky na situaci do roku 1970, je třeba vidět, že v celé šíři tyto principy pro nás vysoce aktuální, nejsou ještě plně aktuální pro některé jiné socialistické země a že tedy tuto myšlenku budeme v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci ještě opět prosazovat, i když musíme za ní bezpodmínečně bojovat.

Jak tedy postupovat u nás? I když budeme muset vyrábět zatím širší sortiment, než by to odpovídalo možnostem našeho technického rozvoje v našem strojírenství, musíme alespoň v oblasti vědy a techniky vytýčit nosné programy, které, jak jsem podtrhl, mají buď specifický charakter pro Československo anebo specifický charakter pro uplatnění Československa na světových trzích. Na tyto nosné programy soustředit síly i za cenu, že některé i dosud nutné výrobní programy buď budeme udržovat na té úrovni, kterou jsme dosáhli; nebo budeme muset technický pokrok řešit nákupem licencí anebo jinými cestami. Není, soudružky a soudruzi, jiné cesty. I při zúžení našeho výrobního programu o 20 % v našem strojírenství, musíme zvýšit vědecko-výzkumnou základnu v roce 1970 nejméně na dvojnásobek ve strojírenství, abychom zabezpečili rozvoj nosných programů na takové úrovni, v které můžeme existovat ve světové konkurenci.

Pokud jde o rozvoj vědecko-výzkumné materiální základny na Slovensku, je nesporné, a v materiále naprosto správně uvažováno, že tyto zásady, které jsme vytyčili, platí i pro slovenský rozvoj. Při tom předpokládáme, že tempo růstu vědecko-výzkumné základny na Slovensku bude vyšší než v českých zemích a než teda celostátně, abychom vyrovnali historickou disparitaci, která v této oblasti existuje, přes ten prudký růst, o kterém tu soudruzi právem s hrdostí hovořili. Přitom i zde musíme řešit především nejslabší místa, a správně je v materiálu uvedeno, že nejslabší místo na Slovensku je v strojírenství, a že tedy otázka vývojových, výzkumných pracovišť ve strojírenství — ale podtrhuji — že sem patří také prototypové dílny a zkušebny,

jimiž jsou naše strojírenské závody zatím velmi uboze vybaveny a bohužel i naše nejprogresivnější nově postavené strojírenské závody nejsou vybaveny zkušebními a prototypovými dílnami. Pak máme za následek to, že některá zařízení, třeba pokroková, se poprvé otáčejí až při dodání na investiční statek na elektrárny, v chemickém závodě a každá porucha samozřejmě znamená výpad potom v rozsáhlé výrobě.

Tedy není možné pěstovat technický rozvoj a dodávat prototypy tam, kde již mají spolehlivě pracovat. Prototypy musíme ověřovat na zkušebně. To jsou všechno problémy, které musíme současně s rozvojem vědecko-výzkumné základny řešit. Neznamená to tedy jenom budovat instituty, výzkumné ústavy, co je také nutné, ale paralelně s tím musíme vyzbrojovat naše strojírenství i náš průmysl a ostatní, aby mohl skutečně výsledky vědy a techniky pak rychle obracet do skutečnosti.

Myslím, že vytvoření Komise Slovenské národní rady pro rozvoj vědy a techniky bude účinnou pomocí našim snahám.

My už přistupujeme nyní i k přípravám dlouhodobého plánu do let 1980—85 a chceme si samozřejmě především v tomto období vytvořit prostor pro zásadní opatření, která by mohla vyřešit strukturu našeho národního hospodářství tak, jak to odpovídá našim specifickým podmínkám i postavení Československa v socialistickém táboře.

Chtěl bych přitom podtrhnout, že nejvážnějším problémem z hlediska dlouhodobého, ale i problém celého socialistického tábora, zejména západní části, zůstává energetická bilance. Již v roce 1970 máme značný deficit, který se do roku 1980 prohlubuje a po roce 1980 je neřešitelný bez nových zdrojů primární energie. Naše zdroje uhlí v roce 1980 budou na takovém stupni dobývání, že nemůžeme dál pokračovat ve zvyšování těžeb, a naopak, kolem roku 1990 bude docházet k poklesu těžeb. Proto musíme, soudruzi, věnovat mimořádnou pozornost problematice energetické bilance společně i s našimi sousedy a věnovat potřebnou péči rozvoji jaderné energetiky, která je dnes jediným známým zdrojem primární energie. Bez energie nelze řešit žádný perspektivní plán. Proto vytyčuji tento závažný úkol, abychom včas dovedli řešit to, co před námi stojí a na co jsme dosud pohlíželi mnohdy jen jako na fantazii, nebo na módu a na to, co je dnes nejaktuálnějším problémem, t. j. výstavba naší jaderné energetiky, která spočívá na Slovensku i perspektivně bude spočívat na Slovensku a které musíme věnovat patřičnou pozornost.

Soudružky a soudruzi, jsem přesvědčen, že takováto zasedání, kdy váš nejvyšší orgán se zabývá problémem technického roz-

voje a volá k zodpovednosti všetkých činiteľov, ktorí odpovedajú za tento úsek a majú k nemu čo povedať, že takováto metóda je naprosto správna a mala by sa stať systémom našej práce, pretože skutočne nemožno už len vytyčovať zásady o úlohe technického rozvoja v našom národnom hospodárstve, je potreba sa nimi konkrétne zaoberať a je konkrétne prosazovať. Preto myslím, že dnešný náš zasadák je signálom k úspešnej práci v tejto oblasti. *(Potlesk.)*

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi námestníkovi Neumannovi, slovo udeľujem ďalej poslancovi, akademikovi prof. inž. Jánovi Gondovi.

Poslanec akademik Gonda:

Vážená Slovenská národná rada,
vážení hostia,

dovoľte mi, aby som ako podpredseda Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky pripojil k oboť referátom odovzdaným všetkým poslancom niekoľko doplnujúcich poznámok. Keď dnes diskutujeme o rozvoji vedy, napomáhajúcej technike dostať sa na vyššiu úroveň, treba si uvedomiť, ako sa táto veda v rámci ČSSR u nás na Slovensku pestuje. Pozrime sa celkovým pohľadom na to, v akom vzájomnom číselnom a kvalitatívnom pomere sú kádre akademického, vysokoškolského a rezortného výskumu u nás.

Kabinet pre plánovanie vedy Slovenskej akadémie vied vypracoval prehľadné tabuľky o vedecko-výskumnej a vývojovej základni na Slovensku a moje poznámky budú sa opierať o tento elaborát. Jednotlivé čísla sa líšia od tabuliek plánovacej komisie, pretože sú v nich uvedené aj vysoké školy, zdravotníctvo i spoločenské vedy, tým sú však zaujímavejšie.

Ku dňu 31. decembra 1963 podľa zistenia Kabinetu plánovania Slovenskej akadémie vied vo vedecko-výskumnej a vývojovej základni na Slovensku bolo zapojených celkom 35 324 osôb. V tom 62 doktorov vied, 1205 kandidátov vied a celkom 12 287 vysokoškolákov. Veľmi zaujímavé a poučné je percentuálne rozdelenie pracovníkov na Slovenskej akadémii vied, vysoké školy, rezortné výskumné ústavy pri združeniach a VHJ (v ďalšom rezortné výskumné ústavy), výskumné a vývojové pracoviská pri závodoch (v ďalšom závodné pracoviská), spoločensko-vedné pracoviská, projekčné ústavy a ostatné. Najväčšia zložka

vedecko—výskumnej a vývojovej činnosti podľa počtu všetkých pracovníkov sú rezortné výskumné ústavy (26 %) a najmenšie spoločensko—vedné pracoviská (2,2 %) a SAV (6,7 %). Zdá sa preto, že Slovenská akadémia vied nijako nie je veľká, skôr je poddimenzovaná, najviac však chýba pracovníkov vedecko—výskumnej a vývojovej základni, na pracoviskách závodov tam je 22,2 %, ktoré sú menšie čo do osôb, než sú rezortné výskumné ústavy. Ešte zaujímavejšie je rozvrstvenie vedeckých pracovníkov, a to kandidátov vied. Týchto je na vysokých školách 46 %, v SAV asi 31 %, v rezortných výskumných ústavoch 21 %, v projekčných ústavoch 12 % a nakoniec katastrofálne málo na pracoviskách závodov 0,8 %. Podľa tohto výkazu vedeckých pracovníkov závody nemajú.

Rozvrstvenie doktorov vied ešte markantnejšie sa presúva na vysoké školy (74 %) a akadémiu (16 %), resp. rezortné výskumné ústavy (10 %). V projekcii, vývoji ani v závodoch niet ani jedného doktora vied. Ešte zaujímavejší je podiel vysokoškolákov z celkového počtu zamestnancov v jednotlivých skupinách vedecko—výskumnej a vývojovej základne. Zo všetkých zamestnancov vysokých škôl je 64 % vysokoškolákov, zatiaľ čo v Slovenskej akadémii vied je ich len 45 %. Z toho vyplýva menej pomocných zamestnancov na jedného vysokoškoláka na vysokých školách než napríklad na Slovenskej akadémii vied, rezortných výskumných ústavoch (25 %) alebo na závodoch (24 %). Na každý pád vysoké školy znamenajú na Slovensku najväčšie stredisko vedeckých pracovníkov, a to 74 % doktorov, 46 % kandidátov vied a 41 % vysokoškolákov celej vedecko—výskumnej a vývojovej základne na Slovensku. Aj aspirantov majú vysoké školy 61 % zo všetkých aspirantov vedecko—výskumnej a vývojovej základne.

Mali by sa preto vysoké školy nepomerne viac prejavíť v plánovaní a vykonávaní výskumu. Vysoké školy však v prvom rade vychovávajú, a preto učitelia vysokých škôl len natoľko sa venujú vede, nakoľko im to dovoľujú ich školské povinnosti.

Podľa jestvujúcich predpisov totižto každý vedecký pracovník, resp. lepšie povedané, každý učiteľ mal by vedeckej a výskumnej práci venovať plnú tretinu svojho pracovného zataženia. Keď počítame (okrem 2 mesiacov prázdnin) na každého učiteľa mesačne 200 hod., to je do roka 2000 hod., z toho by mal každý venovať tretinu, t. j. zhruba asi 700 hod. vedecko—výskumnej práci. I keď pokladáme napísanie skrípt a učebníc tiež za súčasť vedeckej práce, netvorí spolu s plánovanými výskumnými prácami

celkový čas na vedu a výskum ani polovičku tohto času. To znamená, že 15 % každého učiteľa je ešte nevyčerpanou kapacitou, ktorú treba využiť. To predpokladá znížiť čo najviac zaťaženie učiteľov vysokých škôl na inom poli. Toto však samo osebe nestačí. Treba utvoriť pre túto tretinovú kapacitu každého učiteľa schopného vedecky pracovať aj materiálové podmienky tvorivej práce. Treba vybaviť príslušné katedry zariadením, priestormi, pomocnými pracovníkmi a nesmie sa zabudnúť ani na hmotnú zainteresovanosť pracovníkov. Je nádej, že toto všetko umožní pripravená prestavba vysokých škôl.

Efektívne zapojenie veľkej kapacity vysokých škôl do vedecko-výskumnej práce vo vedecko-výskumnej a vývojovej základni na Slovensku javí sa teda samozrejmom a veľmi potrebnou, ba povedal by som, nevyhnutnou podmienkou zvýšenia úrovne našej vedy a techniky.

Vysoké školy už aj teraz ukázali, že ich pracovníci sú na úrovni a že sa už doteraz vyriešilo na pôde vysokých škôl veľa problémov, ktoré svojou náplňou úzko súvisia s výrobnými problémami závodov, alebo aspoň dávajú predpoklady pre efektívnejší vývoj techniky. No, aby mohli lepšie slúžiť zvyšovaniu úrovne výroby a národného hospodárstva, musia pri novej koncepcii riadenia zmeniť a zdokonaľiť aj metódy organizácie vlastného výskumu a vedeckej činnosti. Lepšou spoluprácou s akadémiou zefektívniť výskum a lepšou spoluprácou s rezortmi a závodmi viac slúžiť potrebám našej výroby. Vysoké školy sú odkázané na spoluprácu so Slovenskou akadémiou vied a Slovenská akadémia vied je odkázaná na spoluprácu s vysokými školami. To sa nám ozrejmi z rozličnej metódy práce oboch našich vrcholných inštitúcií.

Rozoberme si preto rozdielny spôsob vedecko-výskumnej práce na Slovenskej akadémii vied a na vysokých školách. Objasnia sa nám potom mnohé prekážky, ktoré bránia mnoho ráz prehĺbeniu spolupráce oboch inštitúcií.

Pracovníci akadémie majú poslanie vedecky a výskumne pracovať a až potom individuálne, teda nie masovo, vychovávať veľmi úzko zameraných špecialistov — teoretikov. Naproti tomu učitelia vysokých škôl majú v prvom rade vychovávať a potom len v. tretine svojich úväzkov vedecky a výskumne pracovať. Pracovníci akadémie riešia vo väčších kolektívoch menej úloh skôr do hĺbky, než do šírky, viac než z polovice zamerané na dôležité problémy štátneho plánu. Naproti tomu vysoké školy aj napriek snaženiu príslušných prodekanov pre výskum, nemôžu získať pre riešenie štátnych úloh také veľké kolektívy. To sa dá

vysvetliť tým, že pre vysokoškolské štúdium treba najrozmanitejších odborníkov profesorov a docentov, ktorí sa len výnimočne môžu stretnúť na tej istej platforme výskumnej práce, teda pre kolektívne riešenie komplexne chápanej výskumnej úlohy nemajú potrebné predpoklady. Z toho potom vyplýva veľké množstvo fakultných a rezortných úloh, roztrieštenosť výskumu a malá komplexnosť výskumu ako prirodzený následok širokej palety pracovníkov.

Celkove povedané: akademické pracoviská majú naplánované menej úloh lepšie personálne zabezpečených a vysoké školy zas viac úloh a menej ľudí na úlohu. Z toho však plyní to, že vysoké školy nemôžu pracovať na úlohách komplexnejšie chápaných.

A v skutočnosti, pracovníci vysokých škôl zapojení do riešenia štátnych úloh dobre zapadajú do medziústavných kolektívov, ktorých koordinátorom je hlavné pracovisko štátnej úlohy. Tu sa teda netreba obávať roztrieštenosti.

Roztrieštenosť je však zrejmá z plánu rezortných a najmä tzv. fakultných úloh. Tu je závadou to, že pri získavaní hodností často sa pracovníci venujú tematikám podľa osobných záľub, nemajúcich vzťah k potrebám praxe ani k závažným medzerám bádateľského výskumu. Skúma sa teda to, o čo nemá nikto záujem. Strojnícka fakulta pokúsila sa pred niekoľkými rokmi odstrániť tento nedostatok. Rozoslala obežník na všetky strojárské výrobné na Slovensku s dotazom, o riešenie akých problémov ten-ktorý závod má záujem. Došlo asi 150 úloh, z ktorých len veľmi málo mohli si pracovníci vybrať ako vhodné na riešenie. Väčšina úloh bola totiž takého rázu, že podnik mal si ich riešiť vývojove alebo konštrukčne sám a neznamenal nič, len rutinnú prácu známych riešení. Podnik nemal zväčša vlastné kvalifikované kádre bežných konštruktérov alebo technologov, a preto žiadal o pomoc vysokú školu.

Takúto servisnú pomoc bežnej inžinierskej práce však vysoké školy nemôžu závozom poskytnúť, pretože by zanedbali tým vlastné poslanie: vychovávať inžinierov a pestovať tvorivú im prislúchajúcu vedecko-výskumnú prácu. Tu neostáva závozom nič iné, iba vytvoriť si podmienky vývoja na vlastnej pôde. To je to, na čo podľa mojej mienky bude naša výroba na Slovensku najviac potrebovať pomoci našej Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky.

Záverom dovoľm si konštatovať toto:

z rozdielneho štýlu vedecko-výskumnej práce SAV a vysokých škôl vyplýva pre prospech oboch nutnosť spolupráce. Obe zložky reprezentované na jednej strane Slovenskou akadémiou vied a

na druhej najmä najväčšími vysokými školami, a to technikou a univerzitou v Bratislave, uzavreli niekoľko dohôd o spolupráci, ktorá sa sľubne rozvíja.

Keď sa ďalej rozvinie spolupráca Slovenskej akadémie vied aj vysokých škôl s rezortmi a podnikmi, môžeme sa pozerat' s nádejou do budúcnosti na poli zvyšovania úrovne vedy a techniky na Slovensku. (*Potlesk.*)

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi prof. inž. G o n d o v i.

Dávam slovo poslancovi Tiborovi D e m m e r o v i.

Poslanec Demmer:

Vážená Slovenská národná rada,
vážené súdružky a súdruhovia poslanci,
vážení hostia!

V súvislosti s predloženou správou súdruha inž. H r u š k o - v i č a chcem hovoriť o niektorých otázkach rozvoja vedy a techniky v stavebníctve. Na celoštátnej konferencii o technickom rozvoji v stavebníctve v Gottwaldove bola začiatkom októbra prerokovaná a schválená za účasti všetkých podnikov a organizácií odvetvia dlhodobá koncepcia technického rozvoja. Hovorilo sa o rozvoji pozemných stavieb (bytových, občianskych i priemyselných), inžinierskych stavieb, výroby stavebných hmôt, spracovateľského priemyslu i strojárskej výroby v stavebníctve. Rokovanie sa teda dotýkalo všetkých odborov v stavebníctve. Diskusia oficiálna za pracovnými stolmi i neoficiálna v kuloároch bola živá, niekedy polemická, ale zdravá. Nazdávam sa, že konferencia dala solídny základ pre ďalší rozvoj celého odvetvia.

Všetci sme v stavebníctve za jedno v tom, že trvalým predpokladom pre rozvoj výrobných síl je priemyslenie stavebnej výroby. Rozumieme tým prevedenie čo najväčšieho množstva prác do stálych výrobní spracovateľského priemyslu — nezáleží momentálne na tom, či v rámci rezortu Ministerstva stavebníctva alebo mimo neho. Doteraz sme previedli zo stavby do spracovateľského priemyslu iba 7 % výroby a možné maximum je cca 50 % všetkých prác vykonávaných predtým na stavbnisku. Máme teda za sebou zhruba prvú sedminu možného priemyslenia, samozrejme počítané v priemere. V bytovej výstavbe je

tento podiel najväčší, pri inžinierskych stavbách a v rekonštrukciách najmenší. Je preto nevyhnutné zvýšiť podiel montáže hrubej stavby — teda i výrobu prefabrikátov — na ostatných stavbách a okrem toho rozmnožiť montáž v dokončovacom cykle všetkých pozemných stavieb. To je podmienkou ďalšieho spriemyslenia a táto podmienka vyžaduje vytvorenie ľahkého spracovateľského priemyslu pre dokončovací cyklus stavebných prác. Jestvujúci ťažký spracovateľský priemysel vyrába ťažké prefabrikáty, zväčša zo železobetónu alebo tzv. ľahkých betónov. Nový ľahký spracovateľský priemysel bude sa rozvíjať na báze kovov a chemických hmôt a bude vyrábať hlavne prefabrikáty sanitnej inštalácie, elektroinštalácie, rôznych ďalších výrobkov pozemnej stavebnej výroby, ďalej ľahkých obvodových stien, priečok, ako náhradu za doterajšie ťažké a mnohé iné prvky podľa potreby rozvinutia novej výrobnéj základne.

Veľká časť spracovateľského priemyslu — zvlášť výroby chemické, hutné a drevárske — budú pre stavebníctvo zabezpečované v príslušných odvetviach. Znamená teda spriemyslenie stavebníctva novú spoločenskú deľbu práce medzi stavebníctvom a ostatnými výrobnými rezortami národného hospodárstva. Konečným efektom tu musí byť zníženie celkovej pracovnosti a skrátenie doby výstavby.

Takto chápeme a takto sme sa zhodli na ďalšej koncepcii spriemysľovania stavebníctva. Hovorím spriemysľovania, pretože — ako som už uviedol — sme stále na začiatku tohto procesu, ktorý má dlhodobejší charakter. Rátame s tým, že spracovateľský priemysel pre potreby stavebníctva bude plne rozvinutý v etape po roku 1970. V rokoch 1966 až 1970 pôjde o vybudovanie prvých kapacít pre priemyselnú hromadnú výrobu dokončovacích dielcov — prefabrikátov. Základom je tu napríklad aj výroba kompletizovaných bytových jadier v podniku Kovona Karviná. Táto výroba sa ide kapacitne i čo do sortimentu rozširovať. Predpokladáme, že jeden závod tohto druhu výroby bude vybudovaný aj na Slovensku.

V rámci doterajšieho tzv. ťažkého spracovateľského priemyslu musíme naďalej rozvíjať prefabrikáciu hrubej stavby. Rozvinutie tejto prefabrikácie je u nás na vysokom stupni i v celosvetovom meradle. Ako jeden z hlavných smerov technického rozvoja stavebníctva — priniesla najmä v bytovej výstavbe kladné výsledky pri znižovaní pracovnosti a v skracovaní doby výstavby. V širokom rozsahu ju uplatňujeme pri priemyselných halách a razí si cestu v občianskej výstavbe aj pri mostoch.

V tejto ťažkej prefabrikácii nebude azda už potrebné hľadiet

na prílišný rast množstva. Avšak v akosti a kompletnosti prefabrikátov môžeme, resp. musíme urobiť ešte veľa. Verte mi — ako jednému z tých, ktorí sú pri tom — že sa veľmi ťažko a zdĺhavo montuje z prefabrikátov, ktoré nemajú predpísané rozmery i tvar. Často sa stáva, že tieto nedokonalosti sú príčinou menších i väčších porušení konštrukcie a odstraňovanie závad stojí podnik vždy citeľné náklady. Povrch prefabrikátov, jeho prevedenie a úprava sú často súčasťou prostredia budúcich užívateľov. Po tejto stránke zanedbávame mnoho. Kvalita povrchov je pod úrovňou dnešných nárokov, veľmi často pod úrovňou toho, čo vieme urobiť. Som presvedčený o tom, že žiadny robotník, betonár, murár a montážnik neodchádza duševne spokojný od vykonanej práce, o ktorej vie, že je pod jeho schopnosťou a pod našu spoločenskú úroveň. Vo väčšine prípadov je tu reťaz ne-kvalitných prác, počínajúcich napr. v základnej surovine A v určitej fáze sa dá potom už ťažko kvalitu napravlvať. Zaiste by šlo aj o to: montážnik vráti celú dodávku prefabrikátov, občan ne-preberie družstevný byt a pod. Myslím však, že hlavné slovo po-pri výchove tu musí povedať dobre volená hmotná zainteresova-nosť na hotovom, užívateľnom a vzhľadnom výrobku.

Na príklade chemizácie v stavebníctve chcem ukázať, ako sme závislí aj od rýchleho rozvoja nových hmôt v iných rezortoch. V krajinách, kde výroba plastických hmôt je už rozvinutá, je stavebníctvo jedným z veľkých konzumentov. Pre názornosť uvediem postavenie ČSSR vo výrobe plastických hmôt v porovnaní s niektorými priemyselnými európskymi štátmi. Výroba na 1 obyvateľa v kg je napr.:

v NSR	22,7 kg
v Anglicku	12,5 kg
vo Francúzsku	9,6 kg
v ČSSR	7,2 kg

Z toho, čo sa u nás dnes vyrába, stavebníctvo s výhodou uplatňuje hlavne na úseku dokončovacieho cyklu (práce pridruženej stavebnej výroby). Sú to napr. podlahoviny, sanitná inštalácia, elektroinštalácia, bytové jadrá, izolácie všetkého druhu a iné.

Nové typy bytovej výstavby počítajú takmer v celom rozsahu s použitím pláštových podlahovín z PVC. Ich nedostatok nám robí zbytočné problémy.

Niekoľko poznámok k prúdovej výstavbe. Ostáva naďalej me-tódou, ktorú chceme v stavebníctve rozvinúť do šírky. Jej širšie uplatňovanie viazne — i keď v stavebných podnikoch sme

schopní takéto stavby technicky pripraviť a výrobné zabezpečiť a prevádzkať. Bývalé Povereníctvo stavebníctva malo špeciálnu školu pre prúdové stavanie, vyškolili desiatky technikov a majstrov. Chýba nám však základný predpoklad: možnosť plynulej výstavby na základe jasného, zavčasu odsúhlaseného plánu, podloženého bezchybnou projektovou prípravou. Tieto podmienky sme bohužiaľ doteraz nevytvárali. Menovitý a pevný zoznam stavieb na rok 1965 nemáme ešte všade jasný a projektová dokumentácia dobieha mnohokrát neskoro alebo tesne na termín, ale „zadychčaná“, a preto s mnohými chybami a nedostatkami. Na takéto plánovacie a projektové prípravy nadväzujú ťažkosti s termínmi dodávok materiálov i zariadení. Aj v takejto situácii možno organizovať prúdy, ale tie sú iba čiastkové, formálne a majú iba minimálny vplyv na celkové skrátenie rozsiahlej výstavby.

Zaiste mi dáte za pravdu, že v tomto prípade dobré perspektívne plánovanie a stále, nekampaňovité plánovanie krátkodobé, ktoré fixuje náplň na dobu dlhšiu než 1 rok, vytvorí základné podmienky pre plynulosť výstavby.

Dôležitým článkom v novej koncepcii technického rozvoja stavebníctva je budovanie špecializovaných činností spoločných pre stavebné podniky, či správy, pôsobiace v určitom území.

Ide o účelné organizačné usporiadanie vedľajších činností, ako napr. výroba betonárskej výstuže, betónovej zmesi, malty, oprava stavebných mechanizmov a iné, ktoré zaberajú cca 30 % pracovníkov stavebnej výroby. Koncentrácia dáva možnosť intenzívnejšieho využitia kapacity. Toto organizačné usporiadanie vytvorí súčasne podmienky pre jednotné budovanie výrobnotechnickej základne stavebných podnikov a účelnú koncentráciu investičných prostriedkov.

V dôsledku toho, že veľkosť našich stavebných podnikov presahuje značnou mierou únosnú veľkosť podnikov a že nie je účelné ich ďalej zväčšovať, treba nastúpiť vývoj postupného oddelenia ostatnej činnosti vytváraním tzv. spoločných servisov, ktoré sa môžu podľa konkrétnych podmienok príslušnej oblasti týkať týchto činností:

- oblasťná výroba betónovej zmesi, event. malty,
- oblasťná výroba betonárskej výstuže,
- zásobovacia sieť cementární,
- zásobovacia sieť štrkopieskov,
- zásobovanie, skladovanie a kompletizácia výrobkami pri-druženej stavebnej výroby,
- opravárenská činnosť,

- servis špeciálnej mechanizácie,
- oblastné ubytovne, spoločné pre viac organizácií,
- učňovské zariadenia, spoločné pre viac organizácií,
- dopravný servis,
- podnikový servis pre prenosné a demontovateľné objekty zariadenia stavebníctva.

Pre zriadenie servisu v ktorejkoľvek z uvedených činností musia byť samozrejme vytvorené podmienky organizačné i ekonomické. Niekedy bude hádam vhodné vyčkať na dozretie podmienok a zlom v myslení ľudí. Na využívaní týchto servisov by sa mali neskoršie podieľať všetky organizácie príslušnej oblasti, pokiaľ to potrebujú.

Príklad: Servisné siete výrobní betónu budú rozmiestňované podľa hustoty spotreby betónu. V miestach permanentne vysokej spotreby budú vybudované stále, plne automatizované a nadpodnikovo obhospodarované betonárky s plným charakterom priemyselnej výroby. Takáto servisná organizácia bude samostatná, s vlastným plánovacím, finančným a evidenčným okruhom a bude postavená na komerčných princípoch. Vybudovaním oblastných závodov sa dosiahne ekonomický prínos hlavne pre stredné a malé stavby, ktoré spracúvajú prevažnú časť celkovej spotreby monolitického betónu.

Ďalší príklad: Betonárska výstuž tvorí najväčší váhový podiel v stavebníctve spracúvaných hutných výrobkov a predstavovala v roku 1962 zhruba 400 000 ton ocele a v roku 1963 480 000 ton. Z hľadiska technického rozvoja stavebníctva je dôležitá zvariteľnosť betonárskej ocele. Jedinou oceľou so zaručenou zvariteľnosťou, ktorá je t. č. u nás k dispozícii, je oceľ 10 400, ktorej však hromadná výroba zatiaľ nie je zavedená. Po vyriešení tohto problému zaručenej zvariteľnosti, bude táto výrobná činnosť organizovaná v oblastných armovniach. Tieto jednotky budú zriaďované s nadpodnikovým charakterom a budú uspokojovať potreby stavebných podnikov v betonárskej oceli pre monolitické železobetóny aj pre podnikové ambulantné výrobné prefabrikáty. Táto servisná jednotka bude v plnej miere zabezpečovať strihanie, ohyb a zvarovanie a postupne bude vybavená i montážnymi častami pre uloženie armatúry. Bude plniť v oceli i funkciu skladového hospodára, pričom však na veľkých stavbách ostáva priamo dodávka ocele na stavbu. Výrobne budú vybavené odbornými kádrmi, vrátane statika pre využitie možnosti zameniteľnosti profilu ocele.

Uviedol som niektoré zo základných smerov novej koncepcie technického rozvoja v stavebníctve. Nám v stavebníctve je jasné,

že postupné uvádzanie tejto novej — treba povedať náročnej — koncepcie do života je úzko spojené s prácou vedecko-výskumnej a vývojovej základne, a to nielen v stavebníctve, ale i v ostatných odvetviach, ako to ukazujú nadvaznosti, ktoré som tu spomenul. Riadiace orgány v našom stavebníctve — zdá sa aj podľa čísiel v predloženej zpráve súdruha inž. Hruškoviča — pamätali na dôležitosť výskumu a vývoja. Odvetvie stavebníctva má t. č. k dispozícii výskumnú ústavu zaoberajúcu sa problematikou pozemných stavieb, inžinierskych stavieb, stavebných hmôt, mechanizácie, ekonomiky a organizácie. Z týchto ústavov je v Bratislave umiestený Výskumný ústav pre inžinierske stavby a Ústav ekonomiky a organizácie stavebníctva, oba s celoštátnou pôsobnosťou. Vzhľadom na skutočnosť, že podstatná časť výskumu a vývoja sa sústreďuje okolo potreby pozemných stavieb a ich výrobných základne, ktorá je veľmi často oblastného charakteru, bolo by účelné, aby na Slovensku bola zriadená pobočka Výskumného ústavu pozemných stavieb.

Záverom odporúčam schváliť predloženú zprávu súdruha inž. Hruškoviča, pretože vystihuje súčasný stav i budúce potreby výrobných odvetví národného hospodárstva a prijať navrhované opatrenia. (*Potlesk.*)

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem poslancovi Demmerovi.

Vážené súdružky a súdruhovia, teraz prerušujem rokovanie Slovenskej národnej rady na 1 a 1/2 hodiny. Pokračujeme v rokovaní o 14,15 hodine.

(*Prestávka.*)

(*Po prestávke:*)

Podpredseda Krahulec:

Pokračujeme v rozprave.

Slovo má povereník SNR pre pôdohospodárstvo prof. MVDr. Koloman Boďa.

Povereník MVDr. Boďa:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia!

Iste všetci súhlasíme s tým, že prerokúvanie otázok rozvoja vedy a techniky má veľký význam a že jeho správne zameranie a využitie získaných poznatkov musí pozitívne ovplyvniť rozvoj celého nášho národného hospodárstva, pravda, vtedy, keď vedecko-výskumnú základňu budeme vedieť budovať a využívať tak, aby jej výsledky zásadnejšie ovplyvňovali rozhodujúce úseky nášho života.

Chcem uviesť len niekoľko poznámok a námetov k práci a potrebám poľnohospodárskeho výskumu na Slovensku.

Vo vedecko-výskumnej základni poľnohospodárskeho rezortu pracuje v ČSSR 8135 pracovníkov, z toho na Slovensku 2204, t. j. 27 %. Z celokvého počtu pracovníkov vedecko-výskumnej základne pracuje vo výskume 4833 pracovníkov, z toho na Slovensku 1134, t. j. 23 %.

Tieto čísla uvádzam iba pre určitú kvantitatívnu ilustráciu, lemo si uvedomujem, že nemôžu objektívne odrážať potreby poľnohospodárskej výroby vo výskume a ani nedávajú obraz o kvalite a potencionálnych možnostiach existujúcej základne. Preto bez ohľadu na tento pomer chcem ukázať na stav a objektívnu nutnosť ďalšieho rozvoja základne poľnohospodárskeho výskumu a zlepšenia jeho kvality.

Možno povedať, že stav a rozmiestenie výskumných pracovísk poľnohospodárskych zhruba zodpovedá dnešným potrebám, no zďaleka nevyjadruje potreby zajtrajška a nemôže teda ani dostatočne ziskávať predstih v mnohých odvetviach poľnohospodárskej výroby.

Dnes máme vytvorený solídny základ pre získavanie nových poznatkov v oblasti živočíšnej výroby, pestovanie krmovín na ornej pôde i lúkach, kukurice, v poľnohospodárskej ekonomike, vo výstavbe, účinku a využití závlah v rôznych oblastiach Slovenska. Tejto problematike zhruba zodpovedá i sieť teoretických pracovísk v Slovenskej akadémii vied. Je zaistený v oblasti fyziológie rastlín na biologickom ústave SAV v Bratislave, fyziológie zvierat v Košiciach, výskum v oblasti fytopatológie v Ivánke, veľký význam pre rozvoj živočíšnej výroby má helmintologický ústav v Košiciach a virologické oddelenie na Virologickom ústave v Bratislave. Celý rad vedných disciplín sa rozvíja na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre a na jej košických fakultách, resp. pobočkách.

Vynára sa otázka, či takáto sieť pracovísk dostatočne zohľadňuje a zabezpečuje rýchly rozvoj poľnohospodárskej výroby v podmienkach Slovenska.

Keď zoberieme do úvahy, že hlavným problémom je maximálne

využitie pôdneho fondu a zaistenie stáleho rastu výroby vo všetkých mimoriadne rozmanitých podmienkach Slovoenska, stojíme pred veľkým otáznikom poznania kvality nášho pôdneho fondu, jeho zúrodnenia a zaistenia optimálnej výživy rastlín v daných oblastiach. Z tohto faktu teda vyplýva požiadavka vybudovať ústav pôdoznalectva a výživy rastlín, ako v zpráve uvádza súdruh Hruškovič. Vychádzame z toho, že v ČSSR máme dve od seba značne odlišné prírodné oblasti (Karpatský a Český masív). Prírodnými podmienkami daná osobitosť Karpát a prilahlých nížin vyžaduje osobitný prístup k výskumným problémom a súčasne vytvára optimálne predpoklady pre riešenie celého komplexu otázok v oblasti bohatej na pôdne a klimaticky rozdielne geografické celky. I pokiaľ ide o štádium teoretických otázok pôdoznalectva, sú podmienky v oblasti Karpát veľmi výhodné, pretože na malých vzdialenostiach nachádzame striedanie pôdy, ktoré v iných štátoch sa striedajú na veľkých vzdialenostiach. Z hľadiska praktického sa v Karpatskej oblasti sústreďuje taktiež najväčšie množstvo problémov. Napríklad otázky zúrodnenia pieskov, ťažkých pôd na východnom Slovensku, špecifické problémy využitia pôd Podunajskej nížiny, vplyv podzemných vôd a závlah na pôdu, problémy ochrany pôdy pred eróziou a pod. Doterajší pôdoznalecký prieskum bol málo zameraný na Slovensko a významnejšie poznatky pôdoznalecké máme hlavne z oblasti Moravy a Čiech. Je objektívne nevyhnutné terajšie laboratórium pôdoznalectva rozšíriť a vytvoriť ústav, ktorý by celú problematiku pedológie, komplexne v oblasti agrochémie, výživy rastlín i pôdnej mikrobiológie riešil v odlišných podmienkach Slovenska.

Ešte k ďalším problémom.

Vo všetkých vyspelých štátoch s vysokou intenzitou poľnohospodárskej výroby jedno z najvýznamnejších miest zaujíma výskum v ochrane rastlín, ktorá oblasť predstavuje jednu z hlavných pák znižovania strát v poľnohospodárskej výrobe. Aní u nás si už prácu bez týchto prostriedkov v poľnohospodárstve neviem predstaviť. V tomto ohľade Slovensko tiež predstavuje určitú zvláštnosť a potrebuje i z hľadiska perspektívy osobitné riešenie. Veľký výskyt škodcov rôzneho štádia — od vírusov, cez baktérie, plesne, škodlivé rastliny — buriny až po živočíšnu ríšu predstavovanú hmyzom, hrabošami i niektorými vtákmi stále viac nepriaznivo zasahuje do normálnej vegetácie našich kultúrnych rastlín. Táto situácia vyžaduje dobre v predstihu sa pripraviť na zvládnutie škodcov takej širokej škály, ktorí spôsobujú obrovské straty. Nemám k dispozícii straty spôsobené

chorobami rastlín, vplyvu buriny i živočíšnych škodcov u nás. Uvediem niektoré údaje z iných štátov.

Podľa ministerstva pôdohospodárstva USA dosahujú ročné škody spôsobené hmyzom $\frac{3}{4}$ miliardy dolárov. Spolu s chorobami rastlín dosahujú škody 3 miliardy dolárov ročne, čo predstavuje 20 % celkovej ročnej poľnohospodárskej produkcie. Škody spôsobené burinami sú v USA odhadnuté ročne na 4—5 miliárd dolárov. Tieto straty mária výsledky práce viac ako 1 milióna pracovných síl v poľnohospodárstve. Takých príkladov by sa dalo uviesť viac.

Výskum i vývoj ďalších a stále nových prípravkov je veľmi naliehavý, nevyhnutný a musí byť postavený na pevných základoch. Ide totiž o to, že dnešné prípravky už nemusia v krátkej budúcnosti účinne pôsobiť. Mnohé organizmy, na ktoré pôsobíme, môžu získať po istej dobe rezistenciu a aplikácia prostriedkov sa stáva neúčinná a hľadajú sa nové. To všetko však vyvoláva celý rad ďalších problémov nám zatiaľ neznámych, no možných a pravdepodobných. Vzniká otázka, ako sa táto masa chemických prostriedkov ukladá v tele rastlinných živočíšnych organizmov i hlavného ich konzumenta — človeka. Použitie týchto látok je predsa len určitý zásah do prírody a neviem, čo tu spôsobí. Treba teda spolu s vývojom chemických prípravkov sledovať ich účinky a následky. Pracovisko, ktoré by tieto problémy riešilo komplexne, je viac ako potrebné a malo by byť vytvorené na Slovensku. Pre umiestenie uvedeného ústavu konkrétne v Bratislave svedčí mnoho dôvodov. V Ivanke pri Dunaji máme už dnes vybudovaný ústav fytopatológie rastlín, ktorý patrí Slovenskej akadémii vied.

V Bratislave je vybudovaný jeden z najväčších chemických kombinátov v ČSSR, ktorý pre poľnohospodárstvo vyrába minerálne hnojivá a chemické látky proti škodcom a chorobám. Už dnes vyrába 34 druhov chemických látok pre potreby poľnohospodárstva. Z celkového objemu chemických látok pre poľnohospodárstvo v ČSSR vyrábajú tieto chemické závody 65—70 %.

V Bratislave je založený Výskumný ústav agrochemickej technológie, ktorý je rezortným ústavom Ministerstva chemického priemyslu. Prevažná väčšina náplne tohto ústavu je zameraná na riešenie chemických látok v boji proti škodcom a chorobám. Už dnes tento ústav zamestnáva 208 pracovníkov, z toho 9 vedeckých a 127 inžiniersko-technických.

Popri výskumných ústavoch a výrobnom závode zaoberajú sa touto problematikou na Vysokej škole technickej — chemickej fakulte a na Biologickom ústave Slovenskej akadémie vied.

Navrhuje sa tiež spojiť Melioračný ústav v Prahe s Ústavom pre závlahy v Bratislave v jedno komplexné pracovisko hydro-melioračné.

Ukazuje sa tiež potreba vybudovať niektoré veterinárne pracoviská na Slovensku.

Toľko, súdružky a súdruhovia, ku kvantitatívnej stránke výskumnej základne poľnohospodárskej, ako si to vyžaduje rásť poľnohospodárskej výroby.

Myslím si však, že dôležitejšia je kvalitatívna stránka výskumu a úroveň už existujúcich pracovísk. I keď nemôžem nepriznať veľké zásluhy našich vedeckých ústavov, existujú tu nadozrené rezervy, ktoré možno mobilizovať v existujúcej sieti. Ja ich vidím predovšetkým v dvoch oblastiach:

1. v správnej nadväznosti a vytvorení jednoty medzi pracoviskami akadémie, rezortnými ústavmi a vysokými školami,

2. v problémoch vnútri poľnohospodárskej vedy, predovšetkým v úrovni kádrov, metodologickej úrovni bádania, v styku so zahraničnými pracoviskami, v organizovaní získavania vedeckých informácií a pod.

K prvému problému. Je isté, že by len pridalo k efektívnosti vedeckej práce, keby tieto organizácie tvorili i administratívne jednotku. Vývoj však išiel iným smerom a treba vychádzať z danej situácie. Tu neostáva nič iné ako cez najlepších vedeckých pracovníkov postupne spájať pracoviská akadémie, vysokých škôl poľnohospodárskych a rezortných ústavov. Prakticky si to predstavujeme tak, že profesor vysokej školy by mal byť zároveň aj riaditeľom ústavu a opačne. Také príklady v oblasti poľnohospodárstva máme a myslím, že sa vo väčšine osvedčili. Takýto spôsob vedie ku koncentrácii síl, k cieľavedomejšiemu a účelnejšiemu využitiu celej kapacity tak rozumovej, ako aj materiálnej, vytvára lepšie možnosti pre výber talentovaných kádrov z poslucháčov vysokých škôl pre vedeckú prácu a konečne nemalou mierou prispieva aj k zvyšovaniu úrovne odbornej výchovy na vysokých školách.

Ďalším spôsobom je úzka nadväznosť medzi rezortnými pracoviskami a príbuznými pracoviskami v oblasti teórie. Medzi nimi by malo byť vytvorené veľmi úzke pracovné partnerstvo, ktoré by veľmi efektívne vplývalo obojstranne. Teoretický pracovník by mal možnosť skoršej praktickej aplikácie svojich poznatkov a pracovníci rezortného výskumu by stavali svoje úlohy na základe širších teoretických poznatkov, čo by niekoľkonásobne skrátilo cestu doterajšieho dosahovania veľa ráz už inde známych záverov. To by konečne viedlo i k nutnému rýchlejšiemu vytvá-

raníu teoretických skupín v rezortnom výskume, čo by zaručilo vyššiu metodickú úroveň riešených problémov i možnosť transformovania mnohých poznatkov na modely kultúrnych rastlín alebo domácich zvierat.

Tým sa už začínam dotýkať súčasne problémov vnútri poľnohospodárskej vedy, kde na prvom mieste stojí práve metodická úroveň — mám na mysli predovšetkým rezortné ústavy. Musí sa stať pravidlom, aby kádre na týchto ústavoch prechádzali dlhodobými stážami v predných ústavoch akadémie vied, čo pomôže k nepomernému zvýšeniu hlavne ich teoretickej úrovne a zároveň pomôže postupne preklenovať priepasť, ktorá tu medzi akadémiou a rezortnými ústavmi zatiaľ existuje.

Vážna je situácia tiež na úseku vedeckých informácií a je veľa ráz zarážajúce, že našim výskumným ústavom sa zadávajú úlohy, ktoré sú v zahraničí už dávno vyriešené a potrebujú len veľmi krátke overenie pred ich zavedením do praxe.

Takto sa zbytočne mrhá prostriedkami, ktoré by mohli byť efektívne využité na získanie nových poznatkov.

Získavanie vedecko-technických informácií predstavuje dnes už prakticky jednu oblasť vedy. Budeme sa ňou musieť zaoberať a vytvoriť na tomto úseku také podmienky, ktoré maximálne vylúčia možnosť rozšírenia neplodných drahých reprodukcií vedeckých poznatkov. Dosiahnutie takéhoto stavu vyžaduje tiež rozšíriť styky s príbuznými zahraničnými pracoviskami, čo okrem výmeny skúseností prispeje aj k zdokonaleniu jazykových znalostí, ktoré sú tiež často brzdou u pracovníkov nášho rezortného výskumu pri zvyšovaní úrovne ich vedeckej práce.

Vyriešenie nadhodeného radu problémov pomôže prispôsobiť našu vedeckú základňu potrebám poľnohospodárskej praxe z kvantitatívneho i kvalitatívneho hľadiska. Tým však veda svoju úlohu ešte úplne neplní. Keď priznávame, že je výrobnou silou, jej účinnosť sa prejaví iba vtedy, keď získané poznatky ovplyvnia výrobný proces. A tu stojíme pred otázkou, ako najrýchlejšie a najefektívnejšie prenášať získané poznatky do praxe.

My na tento cieľ na rozdiel od iných rezortov máme vytvorenú v poľnohospodárstve zvláštnu organizáciu so sieťou pracovísk v celej republike, ktorá na svojich bázach, vybraných JRD alebo ŠM, zavádza vedecké poznatky do praxe. Nechcem sa dotýkať nutnosti existencie tejto organizácie — vedeckej sústavy hospodárenia. Isté však je, že na to iba jej činnosť nestačí. Myslím si, že táto úloha musí presiaknúť celý systém riadenia v poľnohospodárstve — musí sa stať jeho súčasťou.

Po druhej je však potrebné zaistiť živší styk našich vedeckých ústavov s praxou, a to cez určité formy hmotnej zainteresovanosti. Bolo by treba vytvoriť možnosti zadávania objednávok z poľnohospodárskych závodov alebo poľnohospodárskych výrobných správ na vyriešenie niektorých aktuálnych otázok závodu alebo okresu, tak u závodov, ako aj v kapacite výskumných ústavov. Takýto spôsob by zaručoval spracovanie úlohy do konca i s overením v praxi, čo my nakoniec bolo i kritériom pre výšku odmeny.

A konečne po tretie existuje veľká rezerva pri zavádzaní poznatkov do praxe v udržiavaní a zvyšovaní odbornej úrovne našich poľnohospodárskych odborníkov. Treba dobudovať systém postgraduálneho školenia a nazdávam sa, že vytvoriť tiež predpoklady pre sústavné samovzdelávanie a získanie ctižiadosti pre získavanie stále nových poznatkov.

Na to netreba nič iné, iba povoliť, aby si odborníci podľa jednotlivých profesií mohli vytvoriť odborné spoločnosti aj v poľnohospodárstve — agronómi, zootechnici, veterinári, lesníci a pod., kde by sa sústavne starali o svoj rast a o výmenu odborných skúseností. Tu treba využívať skúsenosti Purkyněho spoločnosti lekárov, ktorá v tomto smere zohráva veľkú úlohu a jej zásluhou sa dosahuje stále vysoká odborná úroveň celej masy lekárov i významné organizovanie medzinárodných podujatí.

Nadhodil som len niektoré problémy na úseku vedecko-výskumnej práce v poľnohospodárstve. Budeme sa nimi sústavne zaoberať a riešiť v novovytvorenej vedecko-technickej rade Povereníctva pôdohospodárstva, ktorá združuje pracovníkov rezortného výskumu, akadémiu i vysokých škôl a sme presvedčení, že za spolupráce všetkých vedeckých inšancií dosiahneme úspech na tomto úseku. (*Potlesk.*)

Podpredseda Krahulec: -

Ďakujem povereníkovi súdruhovi B o ď o v i.

Slovo má prorektor Komenského univerzity docent M a j e r.

Doc. Jaroslav Majer:

Vážené súdružky a súdruhovia!

Dovoľte, aby som predovšetkým pozdravil vaše zasadanie

Slovenskej národnej rady a vyslovil veľkú radosť z toho, že práve Slovenská národná rada prerokúva také dôležité problémy rozvoja nášho národného hospodárstva, ako je rozvoj vedeckej práce na Slovensku, prirodzene v rámci rozvoja Československej republiky.

Mám momentálne dosť ťažkú situáciu v mojom vystúpení, pretože niektorí predrečníci mi zobrali „vietor z plachát“ a pokúsim sa hodne skrátiť diskusný príspevok, ktorý som si v základe pripravil, a poukážem na niektoré problémy, ktoré pokladám za dosť dôležité z hľadiska rozvoja vedy v našom štáte. Chcel by som tu na prvom mieste zdôrazniť ekonomický význam vedeckej práce na vysokých školách. Všeobecne svetove je známe, že najlacnejší výskum je na vysokých školách. Toto sa u nás v priebehu posledných 12—14 rokov hodne zanedbalo, ako sa už predtým v diskusných príspevkoch spomínalo. Nám nie je jasné, prečo toto bolo zanedbané, lebo si to nevieme vysvetliť národohospodárskymi požiadavkami, ani politicko-triednymi hľadiskami nášho štátu. Nevíme si toto raz vysvetliť.

Stáročia vysoké školy boli tou základňou pre rozvoj základných vedných disciplín. Vo svetovom rozsahu sa toto nezmenilo. Susedné štáty, Poľsko, Maďarsko a Sovietsky sväz, rozvoju vedeckej práce na vysokých školách dávajú väčší dôraz ako v našom štáte. My si toto nevieme vysvetliť, prečo práve v takom vyspelom štáte, ako je Československo, bola táto línia a tradícia narušená. My na každej porade na vysokých školách, kdekoľvek sa stretneme, stále narážame na tieto základné nedostatky, ktoré sú dané, nevieme kým a nevieme čím, nevieme to ľuďom vysvetliť.

Aký je ekonomický význam vedeckej práce na vysokých školách? Už to bolo tu spomínané, ale zdôrazním, že často výsledky práce sú ekvivalentné ako na iných výskumných a vedeckých ustanovizniach, na druhej strane vôbec systém vedeckej práce uplatní sa vo výchovnej činnosti, čo je prinajmenšom taká hodnota, ako samotné výsledky z národohospodárskeho a spoločenského hľadiska, konkrétne výsledky vedeckej práce, a ďalej by sme mohli ešte hovoriť o ďalších a ďalších momentoch, ktoré veľmi zdôrazňujú význam vedeckej práce na vysokých školách. Musíme tuná konštatovať — ja som prešiel tiež Sovietsky sväz konkrétne, nie ako delegát, ale žil som tam medzi ľuďmi, aj medzi vedeckými pracovníkmi, Maďarsko, Poľsko, západné štáty — že naši profesori alebo iní vedúci vedeckí pracovníci pracujú za ťažších podmienok a menej technicko-mate-

riálne vybavených podmienok ako poslucháči v niektorých štátoch. To je obrovsky spoločensky a národohospodársky zanedbaná vec. Tuná súdruh predseda Slovenskej národnej rady povedal, nechcem zvlášť citovať, že čas vedca je národným bohatstvom a vidíme, že poprední naši pracovníci pracujú za podmienok, ktoré nie sú dosť dôstojné rozvoja vedy v našom štáte. To bolo potlačené v našom štáte a umele potlačené a môžeme si tuná hovoriť čo chceme o krásnej spolupráci, ale túto vec nemáme vyriešenú v štáte. A ako poznám plány SKVŠ, ktoré chce dávať na vysoké školy, táto problematika sa v najbližšej dobe, hlavne vedecká problematika na vysokých školách, ktorú tak zhruba poznám, zúčastňujem sa schôdzy na najvyššej úrovni školstva a informujem sa na Ministerstve školstva, nie je doposiaľ zaistená solídne v celoštátnom meradle. Myslím, že materiálne-finančná základňa pre vedu by sa mala aspoň zdvojnásobiť, ako je v pláne určená.

Aké sú nedostatky? Tak u nás niekedy kandidát vied a vieme ako je to úzky profil — to sme počuli — musí nahrádzať prácu stredných kádrov, musí sám robiť. Ak chce učiteľ na druhej strane na vysokej škole dosiahnuť tie isté výsledky vedy ako v akadémii, tak musí skoro dvojnásobne toľko pracovať. A môžeme povedať, že vynikajúci pracovníci na vysokých školách denne musia pracovať 12 hodín v priemere, keď chcú dosiahnuť kandidatury, keď chcú dosiahnuť nejaký pokrok. A ďalšia vec je na experimentálnych disciplínach, na jedného pracovníka máme 0,5, t. j. už dobrý priemer stredného kádra. Tak, kde je tá pomoc vysokým školám, a aby najvyšším kádom — počuli sme tu rozbor situácie — bolo uľahčené pracovať, aby maximálne svoje duševné vlastnosti dávali národnému hospodárstvu, keď nám robí vysokokvalifikovaný pracovník stredné práce. Tak tu je obrovský rozpor.

Čo sa týka koncentrácie síl v našom štáte vo vedeckej práci, myslím, že plne musíme podporiť hlas súdruha profesora B o - d' u. Ja som si tiež tuná k tomu niečo pripravil a chcem zdôrazniť, že je faktom, že na vysokých školách tá koncentrácia síl nebola možná, pretože ani veda nebola kladená do popredia na vysokých školách a systém vedeckej práce nebol tak podporovaný z národohospodárskeho hľadiska, teda aj riadenie práce na vysokých školách muselo zostúpiť na nižšiu úroveň. To je zákonité. My na vysokých školách teraz riešime problém riadenia vedeckej práce. Plénum Ústredného výboru strany poukázalo na nedostatky vedeckej práce, aj súdruhovia, ktorí sú tuná prítomní, vystúpili s cennými radami, ako riešiť vedeckú

prácu na vysokých školách, ako hľadať talenty. No my z porady alebo rady nevyžijeme, na vysokých školách to treba ekonomicky zaistiť.

Napríklad na univerzite sa teraz snažíme koncentrovať 70 učiteľov chémie z viacerých katedier na závažné problémy chémie. Z toho bude 15 profesorov a docentov, 35 kandidátov vied. Tak vidíme, že je tu obrovská koncentrácia vedúcich vedeckých pracovníkov, ale ak by sme chceli postupovať solídne a zodpovedne ďalej v rozvoji vedy a moderne, podľa pripomienok pléna Ústredného výboru strany, potrebujeme aj pomoc, lebo s tou materiálno-technickou vybavenosťou, ktorú máme, nezvládneme najmodernejšie úlohy, zákonite ich nemôžeme zvládnuť. Môžeme urobiť koncentráciu, ale úroveň práce bude veľmi ťažkopádna.

Ďalšia vec, ktorú by som chcel poznamenať, že sú niekedy pekné slová o pomoci mnohých organizácií vysokým školám, ale darmo, tú sektorovosť sme zďaleka ešte neprekonali. Práve socialistický štát, tu v úvode bolo spomenuté, mal by byť skutočne vzorom, veď nám ide o výsledky predovšetkým národného hospodárstva, a preto sa musíme pozeráť na sektorovosť.

Ďalej sme štátom, kde máme ekonomické problémy, aby sme ich mohli tak roztrieštene uplatňovať aj vo vede. Niekedy nevyužívame ani tie momenty, že by bolo múdrejšie finančne prostriedky využiť na budovanie určitého úseku, povedzme aj na škole, premyslieť si, či by niektorá fakulta alebo vysoká škola nemohla niektorý problém zvládnuť, štátny problém, a to tam dotovať, a videli by sme, že by to bolo podstatne lacnejšie, ako budovať od riaditeľa až po vrátnika celkom novú prevádzku, a takto pristupovať, keď už škola nemôže zaistiť nejaké riešenie problému, alebo v spolupráci s nejakou organizáciou — ako sa už poukázalo — potom pristupovať k výstavbe nejakých nových kapacít alebo k niečomu podobnému.

V Maďarsku som videl, že tieto organizácie podporujú vedu vysokých škôl. Skutočne tam akadémia vied zakúpila niektorým katedrám celé vybavenie, aby nemusela sama od základu niektoré smery pestovať. Takto fakticky sa splní výskumná úloha, a peniaze sa ďalej využijú na modernejšiu výuku poslucháčov, čo myslím je veľmi nutné aj v našom štáte uplatniť, lebo naša výuka nie je najmodernejšia a sťažnosti na výchovu pracovníkov, študentov, tak z priemyslu, ako z výskumných ústavov prichádzajú, a často oprávnené.

Ďalej sú daromné určité problémy, na ktoré treba ešte reagovať. Tu spomínal súdruh predseda Slovenskej akadémie vied

veľmi správne, že každý vedný odbor, ktorý sa u nás pestuje, alebo výskumníctvo, spomínalo sa myslím hutníctvo, sa má opierať o základné prírodovedné disciplíny, matematiku, fyziku, chémiu. Bolo by tu treba troška rozšíriť tento systém a mali by sme sa snažiť nielen tieto disciplíny prehľbovať pre vedeckých pracovníkov, ale význam týchto disciplín zvážiť pre každého občana, ktorý sa uplatňuje vo výrobe alebo inej spoločenskej činnosti, pretože spoločnosť pôjde dopredu a systém myslenia v matematike, fyzike, chémií, na to od každého priemerného pracovníka vo výrobe budú väčšie požiadavky, a práve vo výchove občanov týmto smerom, alebo už budúcich našich výrobcov, v tomto zahrá veľkú úlohu škola. Ale sa pozrime zas na to, že tieto disciplíny nie sú tak podporované, ako by mali byť.

Ďalším problémom je ešte to, že táto koordinácia je niekedy z jedného centra, ale je problematické, či všetky disciplíny možno z tohto centra koordinovať. Napríklad lekárske disciplíny sa pestujú na ČSAV len niektoré smery, gro sa pestuje na lekárske fakultách, a komplexne prírodovedné disciplíny, technické disciplíny tak či tak sa pestovali a sa budú komplexne pestovať na vysokých školách. A toto právo z hľadiska výchovy a z hľadiska vedných disciplín nemôže sa vysokým školám nejako uberať. Či si to želáme, alebo nie, tie sa budú naďalej pestovať. Čiže sú tu určité problémy, ktoré bude treba z hľadiska spolupráce vysokých škôl, akademie a ostatných zložiek, veľmi seriózne riešiť.

Ďalej sa stretávame s určitými nedostatkami v celoštátnych komisiách. Často Slovensko nie je celkom správne zastúpené v týchto celoštátnych komisiách a stáva sa potom, že pracovníci zo Slovenska nie sú dostatočne informovaní o trende, o systéme celoštátneho smeru rozvoja, potom sa zaostáva a nerobí to dobrú krv. Myslím, že by bolo treba na celoštátnych orgánoch stanoviť pomer v týchto otázkach.

Taká dosť výkričná je napr. tá brnenská komisia, ktorá rozdeľuje, určuje prostriedky a zakupuje určité prístroje v Brne na veľtrhu. No v týchto komisiách sme sa stretli s tým, že v 30-člennej komisii bol jeden Slováč, je to málo. Tak súdruhovia z celoštátnych orgánov musia na toto pozerieť, lebo jednak to robí, a to právom, zlú krv, ale na druhej strane je chyba, že nie sú zainteresovaní ľudia a potom nemôžu prenášať skúsenosti z celoštátnych smerov na naše pracoviská, a to je tiež predovšetkým veľmi závažné.

Ďalej treba sa pozerieť aj na študijné cesty, pretože slovenskí vedeckí pracovníci potrebujú veľkú pomoc ostrieľať sa v celo-

štátnom a potom svetovom meradle. Mám prehľady z toho a boli tu určité nedostatky v minulosti — sme tu na pôde, kde otvorene si môžeme o týchto veciach hovoriť —, že ak sa takéto veci vyskytujú, treba ich veľmi potláčať.

Myslím, že pre ďalší rozvoj vedy vôbec z celonárodného hľadiska bude potrebné predovšetkým silne koordinovať prácu a ekonomicky premýšľať, ako najlacnejšie dôjsť k výsledkom. Ja vám ďakujem za pozornosť. *(Potlesk.)*

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhov **M a j e r o v i**.

Slovo ďalej má povereník SNR pre školstvo a kultúru dr. **Matej Lúčan**.

Povereník dr. Lúčan:

Vážené súdružky,
vážení súdruhovia!

Chcem povedať tiež niekoľko slov o vedecko-výskumnej práci na vysokých školách. Z diskusného príspevku súdruha poslancu **G o n d u** presvedčivo vyplynulo, aký význam, aký zástoj má výskumná práca na vysokých školách. Zahrňuje prakticky všetky základné vedné odbory technických, prírodných a spoločenských vied.

Vysoké školy predstavujú na Slovensku koncentráciu najväčšieho počtu vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov najrôznejších odborov, rozsiahlu sieť pracovísk rozloženú po celom území Slovenska a sú tiež najdôležitejšou základňou prípravy vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov a vedeckých pracovníkov. Na 16. vysokých školách na Slovensku bolo v školskom roku 1963/64 35 fakúlt, 450 katedier, 34 samostatných vedeckovýskumných pracovísk, 235 profesorov, 508 docentov, 46 doktorov vied, 550 kandidátov vied a 1307 aspirantov. I keď počet týchto pracovníkov je ešte neuspokojivý, zaostáva za potrebami, predstavuje veľkú silu a z roka na rok vzrastá a bude vzrastať.

Intenzívny rozvoj vedecko-výskumnej práce na vysokých školách má význam nielen pre riešenie základných a konkrétnych vedeckovýskumných úloh v našej spoločnosti, ale i pre

zabezpečenie vysokej vedeckej úrovne pedagogického procesu na vysokých školách. Vysoká vedecká úroveň pedagogických pracovníkov a ich účasť na vedecko-výskumnej práci je jednou zo základných podmienok zvyšovania odbornej prípravy kvalifikovaných odborníkov, ktoré produkujú vysoké školy. Vysoká vedecká úroveň našich učiteľov súčasne vzbudzuje záujem študujúcich o vedu, rozvíja ich nadanie a schopnosti a tým vytvára predpoklady pre prípravu budúcich vedeckých a vedecko-pedagogických pracovníkov. Rozvoj vedecko-výskumnej práce na vysokých školách je tiež jednou z podmienok utvárania a upevňovania vedeckého svetového názoru študentov a učiteľov.

Právom si preto stavíme otázku, ako sa využívajú tieto možnosti na vysokých školách a čo treba robiť, aby sa vedecko-výskumná práca na vysokých školách úspešne rozvíjala a plnila svoje poslanie na prospech celej našej spoločnosti.

Doterajšie výsledky vedecko-výskumnej práce na vysokých školách ukazujú, že v tomto smere za posledné roky sa urobilo nemálo užitočného. Len v školskom roku 1963/64 riešili vysoké školy na Slovensku 236 štátnych a čiastkových štátnych úloh, 541 rezortných a 636 fakultných úloh. Mohli by sme spomenúť celý rad pozitívnych výsledkov, ktoré dosiahli pracovníci vysokých škôl, i konkrétnych pracovníkov vysokých škôl, ktorí si dobre počínajú v oblasti vedeckého výskumu. Niektorí z nich už boli spomínaní. Pritom všetkom, súdružky a súdruhovia, nemôžeme byť spokojní s tým, ako sa rozvíja vedecko-výskumná práca na vysokých školách a ako sa využívajú možnosti, ktoré majú v tejto oblasti vysoké školy. To má, pravda, celý rad príčin, niektoré sú priamo na vysokých školách a v rezorte školstva, no mnohé z nich sú mimo vysokých škôl, pričom intenzívne ovplyvňujú túto oblasť činnosti aj na vysokých školách. Spomeniem aspoň niektoré z nich.

Jednou zo základných príčin, prečo sa vedecko-výskumná práca na vysokých školách v uplynutých rokoch nerozvíjala želaným tempom, spočívala predovšetkým v nedocenení významu a úloh vysokých škôl v oblasti vedy a výskumu. Do začiatku päťdesiatych rokov mali vysoké školy na vedecko-výskumnú prácu prakticky monopolné postavenie. Akadémiá vied a iné vedecko-výskumné ústavy v dnešnej podobe neboli. V roku 1952 sa vytvorila ČSAV a o rok neskôr SAV. V tom čase sa začalo s intenzívnym budovaním siete i rezortných vedecko-výskumných pracovísk.

Akadémiá, ale aj niektoré iné rezortné ústavy čerpali prvé kádre vedcov predovšetkým z vysokých škôl. Súčasne na vyso-

kých školách začali prudko rásť výkony — počty študujúcich, s čím nedržalo krok vytváranie materiálnych a kadrových podmienok pre takýto prudký rast. Súčasne s tým sa začali šíriť nesprávne názory, že úlohou vysokých škôl je viac-menej len vychovávať a pripravovať vysokokvalifikované kádre pre potreby národného hospodárstva a vedecko-výskumná práca sa začala podceňovať. Príčiny je ťažko vysvetliť, zrejme ide o nesprávny subjektívny postoj niektorých pracovníkov. Takéto názory mali praktický odraz aj v tom, že na rozvoj vedecko-výskumnej práce sa dávalo málo finančných materiálnych prostriedkov. Niektorí pracovníci vysokých škôl príčiny tohto javu začali hľadať v tom, žebola zriadená akadémia a že tým trpia vysoké školy. Nemám po ruke presný prehľad, koľko prostriedkov od svojho vzniku dostala akadémia a koľko vysoké školy. Možno a pravdepodobne viac ako vysoké školy. V tom však nie je podstata veci. Podstata podľa môjho názoru spočíva v tom, že sme v uplynutých rokoch venovali málo prostriedkov na vedecký výskum vôbec, vrátane vysokých škôl, a že musíme dávať vcelku viac, ak sme dávali na tento cieľ doteraz. Vychádzam z toho, že rozvoj vedy a techniky a jej zavádzanie do praxe je základnou otázkou pre zabezpečenie rýchleho a intenzívneho rozvoja výrobných síl, vysokej produktivity, ktorá rozhoduje o výsledkoch ekonomického súťaženia medzi socializmom a kapitalizmom.

Súčasne s tým je nevyhnutné lepšie vybavovať vedecko-výskumné pracoviská prístrojmi a zariadeniami, ale súčasne zabezpečiť ich maximálne využitie. Musíme skončiť s praxou každému niečo a nekomplexne. V tomto smere je aj u nás dosť neporiadkov vo vnútri vysokých škôl. Takáto prax potom vedie k vytváraniu takých vedecko-výskumných pracovísk, ktoré nemajú ani len základné podmienky pre vedecký výskum, výsledky nedosahujú, viac-menej obkukávajú, čo sa v tejto veci robí niekde v zahraničí, pravda, a potom sú smutní. Tým nechcem povedať, že netreba rýchlejšie vybavovať vysoké školy zariadeniami a prístrojmi. Rozhodne treba. Na niektorých vysokých školách, na niektorých fakultách je situácia v tomto smere neuspokojivá. Zvlášť neuspokojivá je situácia na Vysokej škole technickej v Košiciach, na Vysokej škole technickej v Bratislave, na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre, hoci tam majú moderné budovy, na lekárskech fakultách a na prírodovedeckých fakultách Univerzity Komenského v Bratislave a P. J. Šafárika v Košiciach. S tým súvisí, ako to aj spomínal súdruh Majer, otázka vybavovania vysokých škôl pomocnými silami.

Tam je taká situácia, že počty pomocných síl najmä laborantov, pomocných robotníkov a remeselníkov sú na vysokých školách nedostatočné. V dôsledku toho plne kvalifikovaní vysokoškolskí učitelia musia často vykonávať pomocné práce laborantov, robiť dokumentáciu, evidenciu a výpočtovú činnosť. To je však veľmi neefektívne využívanie najkvalitnejších kádrov. Keď k tomu pripočítame veľkú zataženosť vysokoškolských učiteľov, profesorov, docentov pedagogickou činnosťou, keď k tomu pridáme rozličné schôdze a účasť vysokoškolských pracovníkov na rozličných komisiách a v poradných orgánoch, tak na vedecký výskum a aplikáciu do praxe zostáva im málo času.

Z toho však vyplýva tiež záver, že pri hodnotení situácie vo vedeckom výskume na jednotlivých vedeckých pracoviskách v prideľovaní vedeckých a vedecko-pedagogických hodností musíme prihliadať na rozličné podmienky a nepostupovať mechanicky, ako sa to občas kde-tu prejavuje. Je predsa rozdiel medzi pracovníkom, ktorý sa zaoberá výhradne len výskumom, a pracovníkom, ktorý musí vyučovať a vychovávať mimo školy, riadiť vysokú školu alebo fakultu, resp. katedru, zúčastňovať sa v politickej práci a súčasne sa zúčastňovať vo vedeckom výskume. Ako sme si mohli všimnúť, tuhá v diskusii pracovníci vysokých škôl pri posudzovaní týchto otázok postupujú dosť kriticky a s určitým prejavom znepokojenia. Myslím si, že je to do určitej miery prejav disproporcií, ktoré sa vytvorili medzi výkonmi a požiadavkami na vysoké školy a podmienkami pre ich prácu v uplynulom období. No myslím si tiež súčasne, že nijaká nervozita nám nepomôže. Dnes vieme aký je stav, a vieme tiež ako problémy riešiť. Máme spoločný záujem. Nik z nás tu nie je na to zbytočný. A pravda je tiež taká, že v posledných rokoch sa nesprávny názor, ktorý podceňoval úlohu vysokých škôl v oblasti vedeckého výskumu, rýchle prekonáva. Vysoké školy dnes pokladáme za nerozlučnú súčasť vedecko-výskumnej bázy republiky. Majú sa upraviť aj predpisy o plánovaní a financovaní vedecko-výskumnej práce. Chceli by sme na vysokých školách rýchlejšie budovať vedecko-výskumné pracoviská, tam kde je to zdôvodnené, a vyčleňovať viac prostriedkov i kádrov pre túto činnosť. Za najsprávnejšiu cestu v tomto smere považujeme združovanie príbuzných vedeckých pracovísk v celky schopné komplexne riešiť závažné, najmä štátne úlohy v danom odbore. Myslím si, že takáto cesta platí pre príslušné fakulty a odbory v rámci vysokých škôl, ale vo vedeckom výskume vôbec. A tu sa dostávame k ďalšiemu problému, ktorý je súčasne jednou z príčin neuspokojivého využívania vysokých škôl pre vedecký

výskum. Mám na mysli už tú spomínanú živelnosť, ktorá v uplynulých rokoch dosť dlho trvala v oblasti vedeckého výskumu v republike a prejavovala sa konkrétne v budovaní vedecko-výskumných pracovísk, v plánovaní a v koordinácii vedecko-výskumných prác. Nie je tajomstvom, že aj v oblasti vedeckého výskumu sa dosť často reorganizovalo. Spomeňme si, koľkými reorganizáciami prešiel len poľnohospodársky výskum, že pre nedostatok koordinácie vedecko-výskumných prác podstatný vplyv mali na riešenie úloh individuálne záujmy, veľmi zriedkavo sa budovali kolektívy vedecko-výskumných pracovníkov na riešenie rozhodujúcich úloh atď. Situácia sa pravda podstatne zlepšila po vydaní nového zákona o akadémii z roku 1963, ktorá prevzala na seba úlohu koordinátora vedecko-výskumnej práce, a po zriadení Štátnej komisie pre rozvoj vedy a techniky. To však neznamená, že už v tomto smere je všetko v poriadku a všetko vyriešené. Som toho názoru, že individualizmu vo vedecko-výskumnej práci je nemálo a dnes veľmi liknavo sa postupuje pri vytváraní vedecko-výskumných kolektívov, koordinácia a usmerňovanie vedecko-výskumnej práce sa často obmedzuje len na štatistickú evidenciu týchto prác. Neuspokojivá je spolupráca medzi jednotlivými vedecko-výskumnými pracoviskami a inštitúciami, pri budovaní vedecko-výskumných pracovísk často prevládajú rezortné záujmy. Nedostatok cieľavedomého a koorodinovaného prístupu v tomto smere vedie k plytvaniu so silami a prostriedkami. A to je v našich podmienkach luxus. Musíme preto lepšie hospodáriť s mozgovou kapacitou našich vedcov i výskumníkov, i s finančnými prostriedkami a oveľa rozhodnejšie prekonávať rezortné záujmy a postaviť do popredia celospoločenské záujmy i na tomto úseku. V podstate sa žiada upevniť spoluprácu medzi vysokými školami a akadémiou, ale aj s rezortnými vedecko-výskumnými ústavmi. To vyžaduje, aby sa tiež skončilo s tzv. žabo-myšou vojnou, ktorá sa ešte doteraz prejavuje medzi pracovníkmi jednotlivých inštitúcií, aby sa vytvoril jednotný front všetkých schopných ľudí, vedcov, výskumníkov za riešenie kľúčových úloh a ich presadenie do praxe. Medzi Slovenskou akadémiou vied a vysokými školami mala by sa rozvíjať prirodzená cirkulácia kádrov, spoločné využívanie zariadení, vzájomná pomoc pri výchove vedeckých pracovníkov. V poslednom období sa tu urobilo veľa užitočného, ale túto prax treba postaviť na solidný základ a neponechávať ju na osobné vzťahy. Preto sme sa rozhodli, že po tomto zasadnutí pléna SNR sa zídeme s predsedníctvom SAV a predsedníctvom Komisie SNR pre rozvoj vedy a

techniky a dohodneme sa veľmi konkrétne, ako ďalej spoluprácu medzi vysokými školami, Slovenskou akadémiou vied a rezortnými výskumnými ústavmi rozvíjať.

Chcem tiež poukázať na niektoré nedostatky vo vedecko-výskumnej práci, ktoré sú priamo na vysokých školách, a na ktorých má podiel aj rezort, t. j. Ministerstvo školstva a kultúry a Povereníctvo školstva a kultúry. Základnou otázkou je, ako vysoké školy, ich vedeckú kapacitu zapojiť predovšetkým na riešenie štátnych úloh a znížiť počet úloh rezortných a fakultných. Doteraz z celkového počtu vedecko-výskumných úloh riešených na vysokých školách len 17 % je štátnych úloh, ostatné sú rezortné a najviac fakultné. Tieto fakultné úlohy sú často orientované na získanie vedecko-pedagogických titulov podľa individuálnych záujmov a málo sa týchto prác publikuje. Oveľa hlbšie sa musíme v rezorte a priamo na každej vysokej škole, fakulte a katedre zamyslieť i nad otázkou diplomových a kandidátskych prác. Aj tu miesto značnej živelnosti mala by nastúpiť cielavedomosť a orientácia týchto prác na spoločenské užitočné problémy. Určitou brzdou rozvoja vedecko-výskumnej práce na vysokých školách bol i doterajší systém plánovania a financovania vysokých škôl vrátane tzv. systému normovania pedagogickej práce vysokoškolských učiteľov. Je preto nenormálne, ak sa v práci vysokoškolských učiteľov pri hodnotení pedagogickej práce neberie zreteľ na počet skúšaných študentov, na počet diplomantov, na počet vychovávaných aspirantov a na činnosť v rámci študentských vedeckých krúžkov. Prostriedky, ktoré boli venované pre rozvoj vedy a výskumu na vysokých školách, sa budú z roka na rok, ako som spomínal, zvyšovať. To je správne a nevyhnutné, ale súčasne ich budeme musieť aj účelnejšie rozdeľovať. Nemôžeme aj tu ísť po línii, každému troška, ale uprednostniť tých pracovníkov, ktorí riešia najzávažnejšie otázky a kde sú aj predpoklady dané úlohy vyriešiť.

Teraz v duchu uznesení Ústredného výboru strany pri ďalšej obsahovej prestavbe vysokých škôl chceme pedagogický proces, jeho obsah, organizáciu i metódy organizovať tak, aby vytvárali lepšie podmienky aj pre rozvoj vedecko-výskumnej práce a pre zlepšenie výchovy vedeckých kádrov. Pre talentovaných študentov sa počíta už v najbližšom čase so zavedením osobitnej výuky podľa špeciálne upraveného študijného plánu, aby popri plnení študijných povinností mohli sa zúčastniť v prácach na plánovaných vedecko-výskumných úlohách. Vychádzame z toho, že talenty sú bohatstvom národa, preto musíme venovať

pozornosť nielen tým, ktorí neprospievajú a zaostávajú na vysokých školách, ale aj tým, ktorí majú talenty a predpoklady, lebo z nich sa budú v budúcnosti grupovať vedeckí a vedecko-výskumní pracovníci. V tomto smere bude potrebné, aby vysoké školy podstatne zlepšili svoju prácu na úseku študentskej vedeckej tvorivosti, ktorá na niektorých fakultách stagnuje, alebo dokonca neexistuje. Pre podstatné zlepšenie výchovy vedeckých pracovníkov v niektorých osobitne dôležitých vedných odboroch zavedieme skupinovú výchovu aspirantov. Cieľom tejto výchovy by malo byť združiť pracovníkov, pripravujúcich sa na získanie vedeckých hodností za účelom získania teoretických znalostí a vedomostí, potrebných na úspešnú vedeckú prácu v plnej šírke príslušného odboru a na vykonanie skúšok. Väčšiu časť látky budú účastníci skupinového štúdia študovať individuálne a pre určité časti budú slúžiť kurzy, špeciálne semináre, cvičenia, prednáškové cykly, vedené najlepšími domácimi a zahraničnými odborníkmi.

Na vysokých školách je aj naďalej aktuálnou úlohou v oblasti vedeckého výskumu upevňovať spojenie so životom a súčasne prepracovať materiálnu zainteresovanosť pracovníkov vysokých škôl na tejto práci. Spojenie so životom, s praxou sa musí predovšetkým zabezpečovať prostredníctvom štátneho plánu vedecko-výskumných prác a cieľavedomou spoluprácou s praxou. Sú odbory, ktorých účasť na rozvoji výrobných síl a dovŕšení kultúrnej revolúcie je zvlášť naliehavá, ktoré však dosiaľ nerozvíjajú vedecko-výskumnú prácu tak, ako to vyžadujú záujmy spoločnosti. Vážnym nedostatkom a prekážkou rozvoja vedecko-výskumnej práce, predovšetkým v technických odboroch, je príliš veľký rozsah prác nevedeckej povahy, najrôznejších expertíz a posudkov, projekčných prác a prác v najrôznejších komisiách. V tomto smere bude potrebné, aby vysoké školy podstatne znížili objem prijímaných prác, ktoré nemajú charakter vedeckej práce, a koncentrovali svoju kapacitu na realizáciu a overenie zásadných vedecko-výskumných problémov. Pre zvýšenie materiálnej zainteresovanosti vysokých škôl na plnení takýchto úloh určite pomôže, ak vysoké školy budú mať právo disponovať s finančnými prostriedkami získanými pri realizácii spojenia škôl s praxou v oblasti vedeckého výskumu.

Októbrové rokovanie Ústredného výboru našej strany o problémoch znovu nástojčivo postavilo do popredia potrebu podstatne zlepšiť prácu vysokých škôl na úseku vedy a výskumu. Preto sme sa na Ministerstve a Povereníctve školstva a kultúry seriózne zaoberali úlohami, ktoré nám je potrebné realizovať

v záujme dôsledného splnenia uznesení prijatých Ústredným výborom. Pokladáme za správne riešiť najmä tieto otázky:

revidovať sústavu pracovísk zaradených do vedecko-výskumnej základne,

dokončiť prehľad katedier a vedecko-výskumných pracovísk vysokých škôl a zhodnotiť ich perspektívne možnosti,

usmerniť tematiku k hlavným úlohám plánu na roky 1966—70,

upraviť spôsob rozdeľovania fondov pre vedeckú prácu podľa spoločenskej perspektívy pracovísk,

navrhnuť vhodné odbory pre budovanie vedúcich vedeckých pracovísk na vysokých školách v koordinácii s výstavou ČSAV, SAV a rezortov,

prerokovať s ČSAV a SAV zásadné stanovisko k zriaďovaniu spoločných pracovísk medzi vysokými školami a SAV, resp. ČSAV.

Nazdávame sa, že realizáciou uvedených opatrení vytvoríme si vhodné podmienky pre podstatné zlepšenie vedecko-výskumnej práce vôbec a na vysokých školách osobitne, čím najlepšie prispějeme k plneniu náročných úloh budovania vyspelej socialistickej spoločnosti. *(Potlesk.)*

Podpredseda Krahulec:

Ďakujem súdruhovi L ú č a n o v i.

Hlási sa, súdružky a súdruhovia, niekto do rozprávy, alebo má dotaz?

(Nikto.)

Nikto sa nehlási,

vyhlasujem rozpravu k 5. a 6. bodu programu Slovenskej národnej rady za skončenú.

Dávam slovo zpravodajcovi Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky poslancovi prof. inž. Jánovi G o n d o v i.

Zpravodajca Gonda:

Vážená Slovenská národná rada,
súdružky a súdruhovia!

Z poverenia Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky predkladám pripomienky k návrhu uznesenia o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970 a o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynulé roky a o jej ďalších úlohách.

Návrh uznesenia bol predložený v priebehu rokovania všetkým poslancom Slovenskej národnej rady. Odporúčam preto, aby sa nečítal. Navrhujem len úpravu, ktorá vyplynula z diskusie.

Keďže všetky uznesenia boli formulované všeobecne, jednotlivé diskusné príspevky súhlasia s jednotlivými bodmi, navrhujeme uznesenie doplniť o bod 7. Doplnok bude znieť takto:

„7. Predsedovi Právnej komisie, povereníkovi SNR pre spravodlivosť súdruhovi Colotkovi, predsedovi SAV, akademikovi s. Blaškovičovi, predsedovi Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky s. inž. Hruškovičovi

predložiť Predsedníctvu SNR návrh na organizačné a kádrové zabezpečenie systematického vedeckého výskumu otázok postavenia, pôsobnosti a činnosti SNR v systéme našich štátnych orgánov s osobitným zreteľom na ideové rozvinutie dokumentov ÚV KSČ a ÚV KSS z mája t. r. i so zreteľom na potreby vyplývajúce zo zásad prehlbenia plánovitého riadenia národného hospodárstva.

Termín splnenia do 31. decembra 1964.“

Navrhujem Slovenskej národnej rade takto upravené uznesenie schváliť.

Podpredseda Krahulec:

Súdružky a súdruhovia, má ešte niekto k navrhovanému uzneseniu pripomienky alebo doplnky?

(Neboli.)

Keďže viac pripomienok niet, dávam hlasovať

o návrhu uznesenia Slovenskej národnej rady k zpráve o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970 a k zpráve o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynulé roky a o jej ďalších úlohách, a to s doplnkom tak, ako ho doporučil zpravodajca komisie.

Kto súhlasí s návrhom uznesenia, nech zdvihne ruku!

(Hlasovanie.)

Je niekto proti?

(Nikto.)

Zdržal sa niekto hlasovania?

(Nikto.)

Zisťujem, že Slovenská národná rada navrhnuté uznesenie jednomyseľne schválila.

Vážená Slovenská národná rada!

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady vyhlasuje podľa článku 75 ústavy a § 13 zákona SNR o rokovanom a pracovnom poriadku zasadanie Slovenskej národnej rady za skončené dňom 2. decembra 1964.

Záverom nášho rokovania ďakujem obzvlášť predsedovi Československej akadémie vied akademikovi Františkovi Š o r m o v i, i prvému námestníkovi ministra-predseda Štátnej komisie pre rozvoj vedy a techniky inž. Jánovi N e u m a n o v i za ich účasť a aktívny podiel na dnešnom našom rokovaní. Ďakujem tiež všetkým prizvaným hosťom.

Prosím ešte o vašu pozornosť. Oznamujem členom Komisie Slovenskej národnej rady pre školstvo a kultúru a Právnej komisie Slovenskej národnej rady, že ich spoločné zasadnutie bude zajtra v tejto budove, v zasadacej sieni na I poschodí o 8. hodine ráno.

Vyhlasujem schôdzku za skončenú.

(Koniec schôdzky o 15,35 hod.)

PRÍLOHY

Tézy referátu

o úlohách plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965
a o opatreniach na jeho zabezpečenie

Slovenská národná rada má dňa . . . novembra 1964 prerokovať úlohy rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965 tak, ako vyplývajú zo štátneho plánu. Súčasne má prijať opatrenia na zabezpečenie týchto úloh jednotlivými orgánmi SNR a národnými výbormi na Slovensku.

V predpokladanom návrhu sú zohľadnené úlohy vyplývajúce z januárového pléna ÚV KSČ a uznesenia vlády č. 370 z 3. júla 1964. Majú sa tak ďalej uplatňovať intenzívne prvky rozvoja dôslednejším využívaním vnútorných zdrojov národného dôchodku a potlačovať extenzívne faktory v ekonomike.

Zabezpečovanie týchto zámerov sa má uskutočňovať týmito cestami:

- sústredením prostriedkov na dokončenie rozhodujúcich kapacít v priemysle a na štrukturálnu prestavbu výrobných základov predovšetkým v chémii a hutníctve, pri súčasnom riešení niektorých úzkych miest v spracovateľskom priemysle, hlavne v textilnom, obuvi a v potravinárskom priemysle;

- plnším využívaním jestvujúcich výrobných zariadení v priemysle, hlavne v strojárstve. V záujme lepšieho využitia základných fondov a zvýšenia efektívnosti vo výrobe počíta sa i s čiastočnou likvidáciou zastaralých a neefektívnych prevádzok;

- riešením naliehavých potrieb rozvoja nevýrobnej sféry, hlavne v školstve, zdravotníctve, obchode a čiastočne tiež v službách platených obyvateľstvom.

Predkladaný návrh sa opiera v prvom rade o doterajšie výsledky v rozvoji národného hospodárstva v tomto roku, vytvára predpoklady pre uskutočnenie zámerov v rokoch 1966—70 a tiež pre postupné prehĺbovanie kvalitatívnych stránok jeho rozvoja už v roku 1965.

I. Výsledky plnenia plánu v roku 1964 na Slovensku

V plnení tohoročného plánu sa vcelku už doteraz dosiahol obrat v kvantitatívnych oblastiach plánu. Naproti tomu sa očakáva nesplnenie úloh v investičnej výstavbe a najmä v poľnohospodárskej výrobe.

V priemysle sa očakáva, že celoročné úlohy sa prekročia o 300—350 mil. Kčs a v porovnaní s rokom 1963 sa zvýši výroba o 6,5—6,8 % (plán o 6,0 %).

V stavebnej výrobe sa počíta s tým, že stavebné podniky vykonajú vlastnými pracovníkmi vyšší rozsah prác o cca 160 mil. Kčs a v prácach podľa dodávateľských zmlúv sa dosiahne zhruba plánovaná úroveň. Značne však zaostáva realizácia plánu u nestavebných organizácií, u ktorých sa ku koncu roka predpokladá schodok zhruba 200—250 mil. Kčs. Zaostávajú tiež dodávky strojov a technologických zariadení pre menovitú výstavbu a počíta sa tu so sklzom ku koncu roka 130 mil. Kčs.

V súhrne sa ukazuje, že na Slovensku sa v tomto roku neinvestuje do 300 mil. Kčs, z toho na stavebných prácach 270 mil. Kčs. Nerovnomerné plnenie úloh na jednotlivých stavbách spôsobuje, že do prevádzky sa uvedie v tomto roku oneskorene 15 stavieb a odsunie sa aj uvedenie viacerých stavieb do prevádzky v roku 1965.

Určitá konsolidácia prejavuje sa v doprave. To prispelo k plynulejšiemu zásobovaniu hospodárstva a k predzásobeniu uhlím a čiastočne stavebninami. Zaostáva však preprava rúd, naftových a niektorých priemyselných výrobkov a obilia. Ďalej sa neplnia úlohy v nakládke.

V poľnohospodárskej výrobe dlhotrvajúce suchá spôsobili, že v produkcii hlavných plodín sa nedosiahne ani úroveň minulého roku, a to (podľa odhadu k 15. 9. 1964) u zrnín o 163 tis. ton, cukrovej repy o 350 tis. ton, kukurice na siláž o 409 tis. ton atď. Na zabezpečenie krmovínovej základne poľnohospodárskych závodov pre hospodársky rok 1964—1965 chýba tak 1 243 tis. ton ovsenných jednotiek a potreba je predbežne krytá len na 74,8 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom je krmná bilancia horšia o 640 tis. ton ovsenných jednotiek.

Nepriaznivý je i vývin stavov kráv, kde sa odhaduje, že ku koncu roku 1964 bude ich počet (568 tis.) nižší o 17,4 tis., ako na začiatku tohto roku. Je to už kritický stav i z hľadiska reprodukcie celkových stavov hovädzieho dobytku, zvlášť v Západoslovenskom kraji. Táto skutočnosť sa už v tomto období nepriaznivo prejavuje v narastaní schodku v nákupe mlieka (ku koncu októbra 6,5 mil. litrov), ktorý sa do konca roka ďalej zvýši. V nákupe ostatných produktov živočišnej výroby je oproti časovému plánu predstih a ku koncu roka sa predpokladá prekročenie nákupu mäsa o 6 tisíc ton a u vajec o 32 mil. kusov.

Celkove sa prekračujú úlohy v produktivite práce v priemysle, ako aj v stavebnej výrobe.

Zásoby v priemysle ďalej vzrástli, hoci plán predpokladal ich zníženie.

V súhrne predpokladané výsledky za rok 1964 vytvárajú priaznivú základňu pre rozvoj hospodárstva v roku 1965.

II. Základné úlohy rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965

1. Zameranie priemyselnej výroby

V roku 1965 sa má dosiahnuť ďalšie urýchlenie rozvoja výroby. Navrhovaný prírastok o 9,3 % je už zhruba na úrovni dosahovanej v rokoch 1960—61.

Najrýchlejšie bude rásť výroba v hutníctve (o 21 %), v energetike (o 20,3 %), v chemickom priemysle (o 11,1 %) a vo všeobecnom strojárstve (o 11,5 %).

Zvyšuje sa váha surovínových odvetví. Tiež podiel energetiky a palív na celkovej výrobe vzrastie. V spracovateľských odvetviach zvyšuje sa váha strojárstva.

K významným zmenám dochádza v skladbe výroby i v jednotlivých odvetviach. V hutníctve rastie podiel čiernej metalurgie a v nej výroba plechov, v chémii je to petrochemická výroba v Slovnafte, ďalej sa rozvíja výroba hnojív, plastických látok a ich spracovanie. V strojárstve sa na celkovej výrobe bude vyšším podielom zúčastňovať výroba lokomotív, nákladných automobilov, vlečných a potahových vozov, elektrických spotrebičov pre domácnosť, rádiatechnických výrobkov a ďalších.

Ťažisko rozvoja výroby v roku 1965 zostáva na nových kapacitách. Na týchto sa má z celkového prírastku výroby dosiahnuť 49 %.

2. Rozvoj výroby v jednotlivých priemyselných odvetviach

V hutníctve sa objem výroby zvyšuje o 21,2 %, čo je doteraz najvyšší vzrast v rozvoji tohto odvetvia na Slovensku. Pritom viac ako 90 % prírastku výroby sa má získať na kapacitách uvádzaných do prevádzky v rokoch 1964—65.

Rozhodujúci podiel na celkovom prírastku výroby odvetvia majú Východoslovenské železiarne (takmer 2/3), keď sa objem výroby zvýši z 289 mil. Kčs v roku 1964 na 700 mil. Kčs v roku 1965.

V Švermových železiarňach sa v roku 1965 počíta s rastom objemu výroby o 3,7 %. Ťažisko úloh bude tu i naďalej vo vytváraní predpokladov pre účelnejšie využívanie kapacity elektrických pecí a v lepšom využití zariadení na kontinuálne odlievanie ocele.

V magnezitovom priemysle (vzrast o 7,3 %) sa lepším využitím kapacít zvyšuje výroba najmä na košickom závode. Prírastok výroby magnezitových tehál sa zabezpečuje na novej kapacite v Lovinobani, kde sa má v roku 1965 vyrobiť 20 tis. ton.

Takmer celý vzrast hutníckej druhovýroby sa zabezpečuje na nových kapacitách Drôtovne Hlohovec (o 98,1 %).

Plánovaný rozvoj **chemického priemyslu** (vzrast o 11,1 %) je založený predovšetkým na produkcii viacerých nových kapacít. Ide hlavne o kapacity na niektoré druhy agrochemikálií a gumárenských chemikálií v Chemických závodoch J. Dimitrova, o čpavok, močovinu a hydroxyd sodný na II. etape Dusla, germániový koncentrát v Chemku, poloprevádzku polypropylénovej striže vo Svite, niektoré petrochemické kapacity v Slovnafte (polyetylén, fenol) a ďalšie.

Návrh počíta tiež s postupným odstránením zábehových a prevádzkových ťažkostí na kapacitách, kde sa zahájila výroba v posledných rokoch, hlavne na I. etape Dusla, vo výrobe suspenzného polyvinylchloridu v Novákoch, v Gumárniach 1. mája, v Chemosvite a pod.

Komplexnejším spracovaním ropy sa celkové straty znížia z 3,2 % v roku 1964 na 2,3 % v roku 1965. Ráta sa tiež so zlepšením kvality viacerých výrobkov.

Ťažiskovou úlohou v tomto odvetví zostáva starostlivosť o plynulú výstavbu základných rozvojových stavieb, predovšetkým tých, ktoré majú začať produkovať v roku 1965. Ďalej pôjde o zvládnutie prepravy tekutých substrátov a získanie výrobných skúseností na všetkých nových prevádzkach.

V **strojárenstve** zvýšenie výroby o 10,2 % (ťažké o 6,7 %, všeobecné o 11,5 %) sa má dosiahnuť pri značných štruktúrálnych zmenách a pokračujúcej koncentrácii a špecializácii výroby. Prírastok výroby sa sústreďuje predovšetkým do výrobných oborov zabezpečujúcich cestnú a železničnú dopravu.

Hlavnou úlohou sa stáva príprava nových výrobkov a tiež predvýrobná príprava najmä v podnikoch, kde značne vzrastá objem výroby a kde sa tak sústreďujú problémy celého strojárstva.

V porovnaní s minulými rokmi je rozsah nových výrobkov stále nedostatočný, keď tieto z celkového objemu výroby pred-

stavujú menej ako 4 %. U mnohých výrobkov sú i naďalej technické parametre nižšie ako sú požiadavky odberateľov (televízory, rádiá a pod.). Napriek tomu návrh v porovnaní s minulosťou lepšie zabezpečuje potreby národného hospodárstva.

Navrhovanou výrobou **stavebných hmôt** (vzrast o 4,9 %) sa plne pokrývajú požiadavky v cemente (vzrast výroby o 4,3 %), stavebných dielcoch (o 12,1 %), i v murovacích materiáloch (o 2,2 %).

V porovnaní s rokom 1964 pomerne lepšie sa zabezpečujú i potreby v krytine, predovšetkým zvýšením výroby azbestocementovej krytiny (o 20 %). Vo výrobe pálených škridiel počíta sa so vzrastom o viac ako 18 %, čo je úloha mimoriadne náročná. Potreby krytiny v hospodárstve na Slovensku sa však touto výrobou plne nepokrývajú a počíta sa s presunom pálených škridiel z českých krajov v rozsahu asi 300 tis. m² (v roku 1964 680 tis. m²).

Nepriaznivá je situácia v zásobovaní štrkopieskami v Stredoslovenskom a Východoslovenskom kraji pre obmedzenie dobývacích priestorov, resp. vyčerpanie suroviny na niektorých kapacitách. Výpadok sa zatiaľ nepodarilo plne nahradiť a rozsah výroby v roku 1965 nedosahuje ani úroveň roku 1964. Bude preto potrebné vykonať opatrenia na zhospodárnenie spotreby týchto materiálov na stavbách, na využívanie otvorených miestnych štrkovísk, ako aj na urýchlenie výstavby nových výrobní. Krytie potrieb Stredoslovenského a Východoslovenského kraja vyžiada si i v roku 1965 presun z ostatných krajov.

V **spotrebnom priemysle** (vzrast o 5,6 %) sa výroba zvyšuje predovšetkým vo výrobe skla (vzrast o 17,4 %), pletárskych výrobkov (o 9,6 %) a nábytku (o 7,1 %).

Problémom pre rok 1965 zostáva pokrytie potrieb trhu hlavne v koženej obuvi, aj keď sa výrobné úlohy zvyšujú. I to však predpokladá, že prestavba exportného skladu pre výrobné účely v Partizánskom sa uskutoční ešte do konca tohto roku. Obdobne bude treba doriešiť otázku objektov aj v Bardejove.

V **potravinárskom priemysle** *objem výroby* (vzrast o 7,1 %) vcelku zabezpečuje požiadavky vnútorného obchodu. Pritom sa predpokladaným znížením nákupu mlieka o 18,5 mil. litrov nevytvárajú priaznivé predpoklady pre bezporuchové zásobovanie mliečnymi výrobkami, hlavne prírodnými syrmí, tvarohom, smotanou a ďalšími. Ťažisko rastu výroby sa presúva do podnikov spracujúcich suroviny rastlinného pôvodu. Takmer 60 % z prírastu výroby sa má dosiahnuť na nových kapacitách.

V **palivách** zostáva i v roku 1965 ťažisko v ťažbe uhlia na

bani Čigel' (vzrast o 41,7 %); celkový vzrast ťažby predstavuje 4,1 %. Stabilizácia kádrov na tejto bani je základným predpokladom pre dosiahnutie zámerov plánu.

V **energetike** vzrastá produkcia o 20,3 %. Vzrast výroby elektriny v elektrárnach Ústrednej správy energetiky je založený predovšetkým na konsolidácii prevádzky oboch blokov v Elektrárni Nováky III, kde sa má v roku 1965 vyrobiť 1,06 mld. kWh. V elektrárni Vojany návrh počíta s výrobou elektriny v možnostiach skúšobnej prevádzky.

3. Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo

Plán rozvoja **poľnohospodárstva** na rok 1965 schválila vláda 3. júla 1964 a uskutočnil sa aj v určenom termíne rozpis plánu. V súčasnej dobe sa dokončuje uzatváranie dvojstranných dohôd o dodávkach poľnohospodárskych výrobkov, poľnohospodárskych potrieb a o službách STS. Priebeh nie je uskopojivý, lebo do pôvodného termínu ukončenia (15. 10. 1964) bolo zakontrahované z plánovaného objemu nákupu iba 91,7 % obilovín, 83,8 % olejnin, 92,2 % cukrovej repy, 88,3 % mäsa, 89,3 % mlieka a 85,5 % vajec. Uzatváranie zmlúv u živočišných výrobkov je ovplyvnené hlavne nedoriešením krytia krmív.

Bilanciú krmív ovplyvnili hlavne nepriaznivé výsledky vo výrobe zrnín, okopanín a objemových krmív. Po zohľadnení splnenia nákupných úloh je krytá krmná bilancia z vlastných zdrojov poľnohospodárskych závodov iba na 74,8 %.

Na pokrytie schodku v krmnej bilancií v roku 1965 je treba z centrálneho fondu zabezpečiť formou mimoriadneho prídelu 300—310 tis. ton krmív.

Prostriedky pre investičnú výstavbu sa sústreďujú na zabezpečenie rastu intenzity poľnohospodárskej výroby. Stavebné investície sa vo väčšom rozsahu orientujú na meliorácie, výsadbu sádov, viníc a chmelníc. Investície na nákup strojov sledujú zlepšenie skladby traktorového parku (zvýšenie ťažnej sily a rýchlosti) a celkové zvýšenie technickej úrovne poľnohospodárskej výroby.

V **lesnom hospodárstve** návrh plánu prekračuje smerné úlohy v ťažbe o 7,9 tis. plm, pričom u ihličnatého dreva sa počíta s ťažbou nižšou o 15,1 tis. plm. Zvyšujú sa tiež dodávky úžitkového dreva a ihličnatého dreva o 106,0 tis. plm a listnatého dreva o 16,5 tis. plm.

Prekročenie ťažby v listnatom dreve je určené na vývoz. V zaľesňovaní (menej o 3,9 tis. ha) je návrh ovplyvnený hlavne niž-

ším prevodom pôdy nehodiacej sa pre poľnohospodársku produkciu.

4. Doprava a spoje

V železničnej doprave sa počíta s celkovým vzrastom objemu výkonov u Východnej dráhy oproti roku 1964 o 4,8 %, t. j. o 3,66 mil. ton. Plán uvažuje s celkovým zvýšením nákladky oproti roku 1964 o 6,2 %.

Z prepravovaných substrátov sa počíta s rastom objemu nákladky vzhľadom na zvýšené úlohy v dovoze hlavne u zrnín a potravín o 530 tis. ton, ďalej u pevných palív o 855 tis. ton. Výkony sa zvyšujú aj v nákladke ropy a ropných výrobkov o 831 tis. ton, t. j. o 17,9 % a u rudy a hutných výrobkov skoro o 600 tis. ton, t. j. o 4,9 %, čím podiel nákladky rudy na celkovom objeme dosiahne 23,7 %.

V investičnej výstavbe železničnej prepravy sa z 12 rozostavaných akcií majú ukončiť v roku 1965 3 akcie, a to elektrifikácia trati Spiš. Nová Ves—Košice a Košice—Čierna nad Tisou a ďalej rekonštrukcia stanice v Trnovci nad Váhom.

V roku 1965 sa započne v menovitej výstavbe s elektrifikáciou a diaľkovou kabelizáciou trate Břeclav—Bratislava, so zvýšením pevných trakčných zariadení na trati Žilna—Sp. N. Ves a s výstavbou letiska Ivánka 2. časť.

Návrh plánu výkonov v nákladnej automobilovej preprave uvažuje s rastom množstva prepraveného tovaru o 4,1 mil. ton a o 34,4 mil. tkm. Podiel ČSAD na celkovom množstve prepraveného tovaru sa zvýši z 37,8 % v roku 1964 na 38,6 % v roku 1965 a na celkovom výkone nákladnej automobilovej dopravy bude sa podieľať v roku 1965 až 57,6 %.

V odtervých spojov sa má v roku 1965 zvýšiť počet účastníckych telefónnych staníc na Slovensku o 29,7 tis. Tým sa zvýši hustota telefónnych staníc na 100 obyvateľov z 6,58 na 7,19.

5. Investičná výstavba a stavebníctvo

V investičnej výstavbe sa majú realizovať investície v objeme 14,5 mld. Kčs.

Výstavba sa sústreďuje naďalej na dokončenie rozostavaných kapacít, no pritom sa podstatne zvyšuje i rozsah novozahajovanej výstavby.

V menovitej výstavbe predpokladá návrh vzrast oproti roku 1964 o 10,2 % (v dodávkach strojov o 7,3 %). Dokončí sa 120

stavieb a zahájí 89 stavieb. Zabezpečuje sa tak celkové zníženie rozostavanosti z 349 stavieb k 1. 1. 1964 na 275 k 1. 1. 1966.

Nová výstavba v priemysle orientuje sa predovšetkým do odvetví, v ktorých je ťažisko pri štrukturálnej prestavbe nášho hospodárstva, na zabezpečenie vyššej ekonomie spotreby palív a na plnšie využívanie surovín.

Zabezpečenie stavieb projektovou prípravou je lepšie ako v minulých rokoch. Z novozahajovaných stavieb nemá zatiaľ schválenú dokumentáciu iba 10, pričom u 4 stavieb povolila vláda osobitný režim a u ostatných sú predpoklady, že sa projekcia včas dokončí.

V rozostavaných stavbách bude ťažisko naďalej v hutníckom a chemickom priemysle a u niektorých stavieb energetiky. Ide najmä o VSŽ (1 237 mil. Kčs), Sloznaft II (395 mil. Kčs), elektrárňu Vojany (373 mil. Kčs), Dusikárňu II. (210 mil. Kčs), trať o širokom rozchode (275 mil. Kčs).

V ostatnej výstavbe počíta návrh so vzrastom o 10,0 %. Prírastok sa orientuje predovšetkým do nevýrobnej oblasti a v menšom rozsahu do priemyselných rezortov. Takéto zameranie vzrastu vyplynulo hlavne z nutnosti intenzívnejšie riešiť rozvoj spoločenskej spotreby a zdravotne technických zariadení v súvislosti s ekonomickým vyrovnávaním.

V priemysle sa zvyšujú investície najmä do stavebníctva, chémie, energetiky a spotrebného priemyslu.

V nevýrobnej oblasti sa počíta s rýchlym vzostupom investícií najmä v hospodárstve riadenom KNV (12 % v celej výstavbe). Pristúpi sa k zásadnejšiemu riešeniu rozvoja zdravotne-technických zariadení, keď sa zahájí v menovitej výstavbe 9 veľkých kanalizácií a vodovodov a ďalších 380 mil. Kčs sa určuje na menšie akcie. Naproti tomu sa nedostatočne rieši problém čistoty tokov, keď priemyslové podniky zabezpečujú len výstavbu zhruba polovice akcií, ktoré sa podľa vládneho uznesenia č. 949/1963 mali v týchto rokoch vybudovať.

Intenzívnejšie sa bude riešiť výstavba ciest, na ktoré sa spolu s generálnymi opravami určuje zhruba 700 mil. Kčs (zvýšenie oproti roku 1964 o 15 %). S výrazným vzostupom sa počíta aj v školskej výstavbe, na ktorú sa určuje zhruba 600 mil. Kčs, čo znamená zvýšenie oproti roku 1964 zhruba o 100 mil. Kčs a v zdravotníctve, kde sa preinvestuje 230 mil. Kčs (včítane ústredne riadených organizácií).

V bytovej výstavbe sa počíta s dokončením 30 174 bytov, z toho 13 tis. rodinných domkov. Zvyšuje sa predovšetkým roz-

sah bytovej výstavby realizovanej v štátnej a družstevnej výstavbe. Vzrastajú investície na technické a občianske vybavenie sídlisk a pristupuje sa k novému spôsobu bytov formou komplexných sídlisk menovite schvaľovaných vládou (v roku 1965 47 sídlisk).

V **stavebnej výrobe** počíta návrh s prácami vykonávanými vlastnými pracovníkmi stavebných podnikov v rozsahu 7 595 mil. Kčs. Ťažisko úloh je v priamo riadených podnikoch Ministerstva stavebníctva. U nestavebných organizácií a v svojpomocnej výstavbe majú sa vykonať práce v rozsahu 3 008 mil. Kčs, čo je zhruba na úrovni plánu na rok 1964.

V porovnaní s rokom 1964 zvyšujú sa stavebné práce pre investičnú výstavbu a generálne opravy na Slovensku o viac ako 1 mld. Kčs. Vo výpomoci stavebných podnikov českým krajom počíta sa s prácami v rozsahu 139 mil. Kčs (uznesenie vlády stanovuje 128 mil. Kčs).

Počet pracovníkov v stavebníctve vzrastie v roku 1965 o 3,6 tis. osôb. Navrhované zvýšenie pracovníkov vyžiada si mimoriadne úsilie príslušných stavebných podnikov i národných výborov.

Pre zabezpečenie rozvoja stavebnej výroby sa počíta s prostriedkami na nákup hlavných stavebných mechanizmov u podnikov Ministerstva stavebníctva a krajských združení v rozsahu zhruba 160 mil. Kčs, čo je takmer o tretinu viac ako v roku 1964.

6. Plán práce a kádrov

Návrh **plánu práce** zabezpečuje vytýčené zámery tak v oblasti kvalitatívnych ukazovateľov plánu, ako aj v celkovom raste zamestnanosti.

Zvýšenie výroby a výkonov sa má zabezpečovať predovšetkým **rastom produktivity práce**, ktorá sa bude podieľať na zvýšení výroby v priemysle z 63,8 % a výkonov v stavebníctve z 59,4 %. Produktivita práce vzrastie v priemysle o 5,8 %, v stavebníctve o 4 %.

Úlohy v raste produktivity práce sú náročné vo všetkých odvetviach hospodárstva, osobitne však v spracovateľských odvetviach priemyslu, kde v roku 1965 dochádza k pomerne značným zmenám v štruktúre výroby v prospech pracnejších výrob.

Rozvoj odvetví materiálovej výroby i odvetví v nevýrobnej sfére je zabezpečovaný zvýšením zamestnanosti o 44,4 tisíc osôb. Súčasne sa počíta s výpomocou pracovnými silami pre kľúčové

odvetvia hospodárstva v českých krajocho v rozsahu 12,7 tis. osôb, v rámci štátneho organizovaného náboru pracovných síl a do-sídlenia pohraničia.

V roku 1966 sa celkove **rozmiestni** 3 024 absolventov vysokých a 11 204 absolventov stredných odborných škôl.

7. Osobná a spoločenská spotreba

Rozvoj materiállovej výroby a zamestnanosti na Slovensku v roku 1965 umožňuje zabezpečiť primeraný rast osobnej i spoločenskej spotreby a tým vytvárať predpoklady pre realizovanie dlhodobých cieľov v tejto oblasti.

V **osobnej tržnej spotrebe** sa počíta v roku 1965 s rastom o 4,6 % a celkový maloobchodný obrat dosiahne výšky 28,1 mld. Kčs. Počíta sa so vzrastom predaja priemyselného tovaru o 4,3 % a potravín o 4,9 %. Na celkovom prírastku obratu sa priemyselný tovar podieľa viac ako 40 %-ami.

Zvýšenie maloobchodného obratu je umožnené rastom peňažných príjmov obyvateľstva o 4,1 %, v ktorých sú zohľadnené opatrenia v oblasti životnej úrovne, realizované už v priebehu roku 1964. Ide najmä o komplex opatrení v oblasti hmotnej zainteresovanosti v poľnohospodárstve, stavebníctve, doprave a v ďalších odvetviach, ďalej v sociálnom zabezpečení (dôchodky). Úroveň kúpneho fondu obyvateľstva ovplyvňujú tiež úpravy v oblasti služieb (nájomné, rôzne poplatky), ako aj novozavedená daň z motorových vozidiel a ďalšie dielčie opatrenia.

Dodávky tovarov v roku 1965 pokryjú a doplnia tiež zásoby. Ich celkové dodávky pre Slovensko sa majú zvýšiť v porovnaní s rokom 1964 o 2,2 mld. Kčs, t. j. o 8,2 %, z čoho pripadá na doplnenie zásob zhruba o 0,7 mld. Kčs.

Počíta sa s rýchlejším rastom spotreby nutrične hodnotnejších potravín, zeleniny a ovocia na úkor napríklad mlynských a pekárenských výrobkov, cukru a pod. Z dôležitých potravín vzrastie predaj výrobkov z mäsa o 8,3 %, u syrov o 9,3 %, masla o 14 %, ovocia o 12 % a piva o 6 %.

Pre posilnenie materiálno-technickej základne **cestovného ruchu** na Slovensku sa počíta v roku 1965 s vynaložením 116 mil. Kčs, z čoho pre rozostavané akcie 62 mil. Kčs. Počet lôžok v zariadeniach cestovného ruchu sa má zvýšiť o 1067.

V pláne na rok 1965 sa počíta s celkovým rastom služieb poskytovaných obyvateľstvu o 46,4 mil. Kčs. Celkový objem týchto služieb dosiahne 1,1 mld. Kčs. Rozvoj vychádza z predpokladaných príjmov obyvateľstva a z kapacitných možností podnikov.

V komunálnych službách sa uvažuje s rovnakým tempom rozvoja služieb obyvateľstvu ako v predchádzajúcich rokoch (prírastok v roku 1965 26 mil. Kčs). Podiel služieb pre obyvateľstvo na celkových výkonoch dosiahne 69,3 %. S rýchlejším rastom sa pritom počíta vo Východoslovenskom kraji v súvislosti s predpokladaným rozvojom priemyslu (prírastok služieb 6,6 mil. Kčs). Rozvoj sa pritom bude zabezpečovať lepším využitím existujúcich kapacít. Obmedzené možnosti v kapacitách sa prejavujú u prácovní, hlavne v Západoslovenskom a Východoslovenskom kraji.

V miestnom priemysle sa ráta s obdobným rozvojom ako v predchádzajúcich rokoch (1965 4,1 %, 1964 3,4 %). Prítom relatívne rýchlejšie sa rozvíjajú práce a služby pre obyvateľstvo (4,3 %), a to najmä opravy a údržba (6,7 %). Dodávky pre tržné fondy vzrastajú o 3 %.

V oblasti opráv a údržby sa vychádza z uznesenia vlády o novej organizácii opráv spotrebičov a rôznych strojných zariadení. Preto v podstate celý prírastok pracovníkov na rok 1965 orientuje sa na úsek kovospracujúci.

V školstve vzrastajú počty študujúcich na vysokých školách o 12,2 % a prijímaných do 1. ročníkov o 12,6 %. U výberových škôl sa počet žiakov zvýši o 8 % a prijímanie do 1. ročníkov o 6,1 %. Štúdium ukončí celkom 6562 vysokoškolákov a 35 200 stredoškôľakov.

V učebnom pomere sa v dôsledku rastu stavov učňov o 7,5 % zvyšujú počty tried o 7,3 %. V učňovských školách sa odovzdá do užívania 90 nových učební.

Zabezpečujú sa služby pre vyšší počet detí v materských školách o 6,3 %, družinách o 13,2 % a v stravovaní o 15%.

V školskej investičnej výstavbe sa má dokončiť zhruba 880 učební a zahájiť výstavbu 900 učební všeobecne vzdelávacích škôl. Ani tento rozsah neumožňuje zásadnejšie riešiť dvoj-
smenné vyučovanie, takže v roku 1965 udrži sa smennosť na terajších 26,6 %.

V zdravotníctve sa zabezpečuje predovšetkým ďalší rozvoj služieb poskytovaných v zariadeniach národných výborov, keď z prírastku 378 lekárskeho miest je určené 356 miest pre krajské zariadenia. Počet postelí v zdravotníckych zariadeniach má prírastkom 1260 postelí dosiahnuť 43 450 postelí.

8. Uplatňovanie intenzifikačných prvkov v hospodárstve v roku 1965

Jednou z hlavných úloh plánu na rok 1965 je postupné prehlbovanie kvalitatívnych stránok rozvoja. I keď ide o dlhodobý

proces, už v návrhu plánu na rok 1965 sa plnšie uplatňujú niektoré intenzifikačné prvky. Je to predovšetkým:

— **v zameraní investičnej výstavby.** V roku 1965 pokračuje intenzívny rozvoj chemického priemyslu. Takmer jedna tretina prostriedkov na novú výstavbu v priemysle sa orientuje na chemické stavby, riešiace intenzifikáciu poľnohospodárstva (dusíkareň východné Slovensko, Duslo II Šaľa, agrochemikálie), lepšie využívanie drevnej hmoty (papiereňský kombinát Štúrovo, prestavba závodu na bukovú celulózu v Žiline) a rozšírenie výroby umelých látok (Kapolaktan Žilina, polypropylénová striž, polyamidové kordové vlákna).

V poľnohospodárstve sa investičné prostriedky majú ďalej sústreďovať na zvýšenie intezity poľnohospodárskej výroby. Ide najmä o zúrodnenie podneho fondu (viac ako 300 mil. Kčs), rozvoj krmovinárskeho priemyslu a skladovacích priestorov (kŕmne bielkoviny Ružomberok, výrobné a nákupné strediská Levice, Prievidza, Lehnice, Okoličné atď.) a o zvýšenie dodávok strojov na komplexnú mechanizáciu a novú technológiu;

— **v návrhu sa prejavuje úsilie o širšie zavádzanie nových výrobných a výrobkov.**

Započne sa so sériovou výrobou transformátorov pre elektrické jednosmerné a dvojprúdové lokomotívy, s overovacou sériou šplhacích žeriavov pre použitie až na 30 podlažné stavby, novým typom hrotových sústruhov, s výrobou 38 druhov sklárskych strojov, 2 typov absorbčných chladničiek, 3 druhov televíznych prijímačov, 4 druhov rádioprijímačov a ďalšími.

V chemickom priemysle sa prikráča ku komplexnému spracovaniu ropy (petrochemická výroba) a vyrobí sa prvý polyetylén, do výroby sa zavedú účinnejšie druhy agrochemikálií a gumárenských chemikálií, zavádza sa výroba polypropylénových vlákien a germániového koncentrátu. O nové druhy sa rozširuje výroba čistých chemikálií;

— **v ekonomii spotreby palív a elektr. energie.** Rozvoj výroby elektriny v nových veľkoelektrárňach a pary v moderných tepelných, ako i obmedzovanie výroby na neekonomických prevádzkach sa prejaví v znížení špecifickej spotreby palív na výrobu elektriny (o 6,6 %) a tepla (o 0,2 %).

Zlepšenie ekonomie spotreby palív v budúcich rokoch sa zabezpečuje cestou modernizácie zastaralých kotolní. V roku 1965 sa ráta s rekonštrukčnými a obnovovacími prácami u 67 akcií v hodnote 96,7 mil. Kčs.

IV. volebné obdobie

7

Návrh

Slovenskej plánovacej komisie:

Uznesenie

Slovenskej národnej rady

z 1964

k zpráve podpredsedu SNR a predsedu Slovenskej plánovacej komisie ministra Vincenta Krahulca o hlavných úlohách štátneho plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965

Slovenská národná rada na svojom zasadnutí dňa 30. novembra 1964 prerokovala hlavné úlohy štátneho plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965. Súčasne zhodnotila predpoklady, ktoré sa realizáciou úloh v tomto roku vytvárajú pre dosiahnutie základných zámerov plánu na rok 1965 a na základe tohoto prijala konkrétne opatrenia na jeho zabezpečenie. Vychádzala pritom i zo záverov a opatrení prijatých na novembrových zasadnutiach ÚV KSC a ÚV KSS, ako aj uznesenia vlády k štátnemu plánu.

Plán na rok 1965 sa opiera v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi o priaznivejšiu základňu. Táto je výsledkom úsilia pracujúcich pri zabezpečovaní direktív januárového pléna ÚV KSC a rozvoja socialistického súťaženia k 20. výročiu Slovenského národného povstania. To sa prejavilo hlavne v obnovení rastu spoločenskej výroby. V priemysle i v stavebnej výrobe sa celoročné úlohy prekročia a tempo rastu bude vyššie ako určoval plán. Zlepšila sa aj situácia v doprave.

V poľnohospodárstve výsledky v rastlinnej výrobe sú nepriaznivo ovplyvnené suchom, ktoré spôsobilo, že úroda v hlavných plodinách a tým aj krmovinové zdroje pre hovädzí dobytok nedosiahnu ani úroveň roku 1963. Neplní sa preto ani nákup mlieka a nepodarilo sa zastaviť pokles stavov kráv.

V investičnej výstavbe sa prekonala stagnácia z minulých rokov a jej rozsah sa zvýši o vyše 15 %. Zaostávajú však nestavebné organizácie a neplnia sa ani dodávky strojných zariadení pre viaceré dôležité stavby. V dôsledku toho oddiali sa dokon-

čenie výstavby radu kapacít a nedosiahne sa predpokladané zníženie rozostavanosti.

Základnou kvalitatívnou črtou plánu na rok 1965 je, že zabezpečuje ďalší progresívny vzostup spoločenskej výroby; vo výstavbe kladie dôraz na odvetvia, ktoré sú nositeľmi budúceho intenzívneho rozvoja ekonomiky a zmien v štruktúre hospodárstva. Súčasne umožňuje podstatnejší rozvoj nevýrobných odvetví, zvlášť školstva a zdravotne-technických zariadení.

Objem priemyselnej výroby na Slovensku v roku 1965 sa zvýši o 9,3 %. Na výstavbu sa vynaloží o 8,2 % viac ako v tomto roku. Dokončí sa 120 veľkých stavieb a započne sa s výstavbou 84 nových stavieb. Viac prostriedkov sa určuje na výstavbu škôl, kanalizácií, vodovodov, ciest a tiež na údržbu bytového fondu. Kapacity stavebnej výroby pre investičnú výstavbu sa zvyšujú o 10,6 %. Osobná spotreba realizovaná cez maloobchodný obrat sa zvyšuje o 4,6 %.

V pláne sa tak vytvárajú podmienky pre zvýšenie účasti Slovenska na rozvoji ekonomiky celej ČSSR. V priemyselnej výrobe sa zvyšuje jeho podiel z 19,9 % v roku 1964 na 20,6 %, na výstavbe je to 33,7 %, na prírastku zamestnanosti na Slovensku 42 %.

Osobitný dôraz sa pritom kladie na vzostup spoločenskej produktivity práce a zvýšenie jej vplyvu na rast priemyselnej i stavebnej výroby, hlavne lepším využívaním výrobných kapacít, prínosom výsledkov technického rozvoja, ako aj vytváraním predpokladov ďalšieho posilnenia účinnosti hmotnej zainteresovanosti.

* * *

Dosiahnutie cieľov stanovených plánom na rok 1965 vyžaduje sústrediť úsilie na plynulé rovnomerné zabezpečovanie všetkých úloh. V strede pozornosti všetkých podnikov a hospodárskych orgánov musia však byť predovšetkým tie otázky, ktoré sú rozhodujúce pre progresívny vzostup spoločenskej produktivity práce a pre uplatnenie kvalitatívnych prvkov v rozvoji národného hospodárstva v rokoch 1966—1970.

Z tohto hľadiska treba za najdôležitejšie považovať zabezpečovanie úloh v dokončovaní rozhodujúcich priemyselných stavieb, v znížení celkovej rozostavanosti, v dodržiavaní plánovaných termínov uvedenia do bezporuchovej prevádzky, ako aj včasného započatia výstavby tých stavieb, ktoré majú účinne prispieť k uskutočňovaniu štrukturálnych zmien v národnom

hospodárstve i k lepšiemu uspokojovaniu potrieb obyvateľstva v budúcich rokoch. Osobitné úsilie si vyžiada i zabezpečovanie stavieb v nevýrobnej oblasti, kde plán je oproti posledným rokom značne náročnejší, s cieľom nepripustiť, aby tu došlo k neplneniu plánovaných investičných zámerov.

Takéto zameranie výstavby kladie vysoké nároky na kvalitu a včasnosť práce dodávateľov strojných zariadení i stavebných organizácií. Tu bude kľúčovou úlohou ďalšie podstatné rozšírenie kapacít stavebnej výroby tak vzostupom produktivity práce, ako aj zvýšením počtu pracovníkov.

V poľnohospodárstve treba za prvoradú úlohu považovať konsolidáciu stavov kráv a zabrániť ich ďalšiemu poklesu. Z hľadiska súčasnej situácie v krmovinách treba usilovať o ich maximálne zužitkovanie a v záujme toho včas dobudovať výrobné priemyselných krmív. Pre zvýšenie rastlinnej výroby má prvoradý význam efektívne využitie prostriedkov určených na zúrodnenie pôdneho fondu a na výstavbu závlahových a odvodňovacích zariadení.

Skutočnosť, že takmer 50 % celkového prírastku výroby v hutníctve a v chémii dokonca až 80 % má sa dosiahnuť na nových kapacitách, bude vyžadovať sústredené úsilie pri zabezpečovaní tejto novej výroby najmä pri dosahovaní plánovaných parametrov u strojných zariadení a kvality vyrábanej produkcie. V priebehu celého roka bude treba dbať o plynulé a pružné zásobovanie obyvateľstva najmä u výrobkov, u ktorých sa jeho potreby nekryjú celkom uspokojivo.

V popredí pozornosti všetkých orgánov musia stáť otázky maximálnej hospodárnosti a efektívnosti nielen vo vynakladaní investičných prostriedkov, ale aj v spotrebe materiálov a surovín, palív a energie a vo vynakladaní práce s cieľom zvýšiť rentabilitu a kvalitu výrobkov i služieb.

Ďalším úsekom, kde treba upriamiť pozornosť, sú otázky správneho rozmiestňovania zdrojov pracovných síl s cieľom zabezpečiť predovšetkým plné pokrytie potrieb stavebníctva, nových výrobných kapacít a zlepšiť tiež kvalifikačnú skladbu pracujúcich vo všetkých odvetviach hospodárstva na Slovensku.

Skoršie dokončenie prác na pláne i jeho hlbšie prepracovanie dáva predpoklady pre to, aby hneď od začiatku roka dosiahlo sa rovnomernejšieho plnenia všetkých častí plánu. To však vyžaduje všetky pracovné kolektívy dôkladne oboznámiť s úlohami budúceho roka a vytvoriť organizačné, prevádzkové a technické predpoklady pre ich zabezpečovanie.

Pre splnenie úloh plánu a direktív stanovených novembrovými zasadnutiami ÚV KSČ, ÚV KSS a vlády

Slovenská národná rada

u k l a d á

v oblasti investičnej výstavby a stavebníctva

Slovenskej komisii pre investičnú výstavbu

1. Osobitne sledovať plnenie plánu na prednostne zabezpečovaných stavbách, najmä dbať na uvádzanie kapacít do prevádzky a odovzdávanie stavieb bytovej a občianskej výstavby do užívania v stanovených termínoch a v potrebnej kvalite. Za tým účelom:

pravidelne hodnotiť na týchto stavbách plnenie plánu a navrhovať porade členov Predsedníctva SNR, porade prvých námestníkov investorských a dodávateľských rezortov príslušné opatrenia a v naliehavých prípadoch riešiť problémy priamym rokovaním s ústrednými orgánmi;

v spolupráci s Povereníctvom SNR pre stavebníctvo účinne vplývať na dodržiavanie technických režimov na prednostne zabezpečovaných stavbách a na ich štvrtročné rozpracovávanie v súlade s plánovaným postupom výstavby.

2. V príprave plánu investičnej výstavby na rok 1966 v spolupráci so Slovenskou plánovacou komisiou a Štátnou komisiou pre investičnú výstavbu dokončiť výber stavieb uvažovaných na zahájenie na Slovensku v roku 1966. Pritom posúdiť najmä hľadisko efektívnosti, progresivitu technicko-ekonomického riešenia a parametrov týchto stavieb, ako aj predpoklady pre včasné zabezpečenie ich projektovej prípravy. Na základe toho usmeriť činnosť projektových ústavov na prednostné vypracovanie projektovej dokumentácie na tieto stavby. Pritom u vybraných stavieb v priebehu spracovania projektovej dokumentácie zúčastniť sa riešenia tak, aby sa dosiahla čo najvyššia kvalita dokumentácie. Preskúmať tiež koncepčné riešenie a technicko-ekonomickú úroveň úvodných projektov sídlisk.

3. U vybraných stavieb, uvedených do prevádzky v roku 1964, vykonať v súčinnosti s ústrednými investormi, dodávateľmi a projektovými ústavmi ich záverečné technicko-ekonomické vyhodnotenie a navrhnúť potrebné opatrenia na dosiahnutie projektových parametrov.

Povereníctvu SNR pre stavebníctvo

1. Zamerať úsilie na ďalšie zvýšenie počtu stavov pracovníkov v stavebníctve a na ich stabilizáciu, hlavne účelným využívaním mzdovo-politických opatrení, prijatých v rokoch 1963 a 1964, a zlepšením starostlivosti o ich sociálne a kultúrne potreby. V tomto smere zvýšenú pozornosť venovať podnikom pre bytovú a občiansku výstavbu, a to najmä pokiaľ ide o zaraďovanie absolventov odborných učilišť a škôl. Sústavne zlepšovať kvalifikačnú skladbu pracovníkov, hlavne technikov.

2. Vykonať previerku dokončovaných stavieb v roku 1965 najmä z hľadiska zabezpečenia dodávok netechnologických strojov a zariadení a iných subdodávok, plnenie úloh v dokončovaní stavieb a objektov trvale sledovať a zabezpečovať hlavne na úseku materiálno-technického zásobovania.

3. V budovaní materiálno-výrobnej základne stavebníctva zabezpečiť, aby sa v plánovaných termínoch uviedli do prevádzky nové závody na výrobu prefabrikátov v Orlov-Plavči, Vlkanovej, Čábe a strojný závod v Šarišských Lúkach.

4. V spolupráci s Ministerstvom stavebníctva vykonať opatrenia na vypracovanie a schválenie úvodných projektov na stavby Lom Malužiná, rekonštrukcia Pórobetónky Bratislava, prestavba Prefy Bratislava, rekonštrukcia tehelne Pezinok a odborné učilište Prešov do 30. mája 1965.

5. V oblasti zásobovania stavebnými hmotami doriešiť situáciu v dodávkach štrkopieskov pre Stredoslovenský a Východoslovenský kraj tak, aby nebola narušovaná plynulá výstavba. Pritom orientovať podniky na náhradu štrkopieskov troskovou penzou a granulovanou drťou, dolomitickými vápencami a na maximálne využívanie miestnych štrkovísk s cieľom obmedziť presun z ostatných krajov na najnutnejšiu mieru.

V priemyselnej výrobe

Slovenskej plánovacej komisii v spolupráci s príslušnými ministerstvami a komisiami SNR

1. Doriešiť využívanie kapacít, výrobnú náplň a stabilizáciu výrobných programov, hlavne v SMZ Dubnica, v Tesle Lipt. Hrádok a v ďalších strojárenských závodoch. Vychádzať pritom z dohôd medzi orgánmi SNR a príslušnými ministrami a na podnikoch a závodoch pomáhať vytvárať včas organizačné, technické a kádrové predpoklady pre zvládnutie novej výroby.

2. Vo zvyšovaní technickej úrovne výroby zamerať sa na riešenie tých úloh, ktoré umožnia sústavne prehĺbovať kvalitatívnu stránku. Pôjde hlavne o cieľavedomé plnenie úloh plánu technického rozvoja, prípravy novej techniky, obmenu starých výrobkov novými s progresívnejšími parametrami a o rozširovanie sortimentu. I naďalej klásť dôraz na dobudovanie konštrukčnej, projekčnej a technologickej prípravy výroby, výrobu náhradných dielcov a na zlepšovanie kvality výrobkov.

3. Orientovať sa na konsolidáciu prevádzky a zvládnutie a osvojenie si technológie výroby na Elektrárni Nováky III, výrobní suspenzného PVC v Novákoch, Dusikárni v Šali a Drôtovni v Hlohovci.

4. Zabezpečiť plánované termíny zahájenia výroby, predovšetkým vo Východoslovenských železniariach, Kovohutách Široká, Elektrárni Vojany, Slovnafte, Chemku Strážske, BEZ Bratislava, Spojených sklárňach v Nemšovej, Potravinárskom kombináte R. Sobota, Pivovare Topoľčany a v ďalších nových kapacitách.

5. Sústavnú starostlivosť venovať zvýšeniu dodávok spotrebného tovaru nielen čo do množstva, ale i v sortimente požadovanom vnútorným obchodom. V tomto smere zvýšené úsilie vyvinúť v podnikoch spotrebného priemyslu, všeobecného strojárstva, chémie, miestneho hospodárstva a vo výrobných družstvách na zabezpečenie niektorých druhov v obovi, rôznych druhov tkanej bielizne, pleteného ošatenia, nábytku, športových potrieb, elektrosпотреbičov, rôzneho drobného kovového tovaru a ďalších.

Povereníctvu SNR pre potravinársky priemysel

1. Vzhľadom na situáciu v krmovinovej bilancii a v stavoch kráv v priebehu I. polroka 1965 pravidelne sledovať priebeh a plynulosť zásobovania obyvateľstva mliekom a mliečnymi výrobkami a v spolupráci s Povereníctvom SNR pre obchod a národnými výbormi operatívne odstraňovať prípadne vzniklé ťažkosti a miestne poruchy.

2. Aktívne ovplyvňovať priebeh koncentrácie výroby v tukovom priemysle a v súvislosti s tým doriešiť druhú etapu presunu kozmetickkej výroby do Palmy Levice tak, aby sa tu k 1. 1. 1966 mohlo započať s výrobou.

3. Vzhľadom na napätú situáciu v obalových materiáloch, najmä zo skla a plechu, preveriť u kampaňových odvetví aspoň 1/4 roka pred začiatkom kampane stav zabezpečenia obalov

v množstve a sortimente a informovať o situácii a opatreniach
Predsedníctvo SNR.

V oblasti zhospodárňovania výroby

Slovenskej plánovacej komisii a komisiám SNR pre stavebníctvo, vedu a techniku a pre potravinársky priemysel

1. Pomáhať podnikom pri vytváraní podmienok pre rast produktivity práce, tak aby sa zámery v úspore živej práce vo všetkých odvetviach nielen dosiahli, ale aj prekročili. Lepšie pritom využívať jestvujúcu technicko-výrobnú základňu i základňu, ktorá v roku 1965 pribudne, ako aj zabezpečovať postupné sústreďovanie výroby do závodov s vysokou technickou úrovňou.

2. Zameriť sa na trvalé dosahovanie úspor surovín, materiálov, palív a energie na podklade využívania poznatkov vedy a techniky. Ísť pritom cestou výberu ekonomiky najefektívnejších surovín, ako i zamedzovaním nehospodárnej spotreby.

Pri dosahovaní úspor palív a energie usilovať najmä o spaľovanie netriedených druhov pevných palív, o obmedzovanie výroby v nehospodárnych teplárňach a elektrárňach, o urýchlenú prípravu spotrebičov, v ktorých sa majú spaľovať vykurovacie oleje, a o dodržiavanie odberových diagramov.

3. Upriamiť pozornosť na odbúranie nadmerných zásob. Dosiahnuť, aby sa v priebehu roka zabezpečila plánovaná výška zásob aspoň u rozhodujúcich materiálov.

V poľnohospodárstve

Povereníctvu SNR pre pôdohospodárstvo

1. V záujme pozdvihnutia úrovne a rozvoja chovu hovädzieho dobytku, najmä kráv, zhodnotiť doterajšie opatrenia na prekonanie stagnácie v chove, rozobrať príčiny ich nedostatočnej účinnosti a z tých hľadísk navrhnúť potrebné opatrenia.

2. V širšom rozsahu už v roku 1965 rozvinúť výstavbu malých vodných nádrží a prispieť tak k riešeniu vlahových pomerov, najmä v oblastiach s nízkou intenzitou zrážok vo vegetačnom období.

3. V spolupráci s Povereníctvom SNR pre potravinársky priemysel preveriť zabezpečenosť výstavby sušiarenských kapacít v roku 1965 a v ďalších rokoch v návaznosti na súčasný a vý-

hľadový stav osevných plôch tabaku a informovať o tom Predsedníctvo SNR do konca februára 1965.

Na úseku vnútorného obchodu a zásobovania obyvateľstva

Povereníctvu SNR pre obchod

1. V súčinnosti s Ministerstvom obchodu a príslušnými priemyselnými ministerstvami robiť opatrenia na včasné zabezpečovanie dodávok z výroby v sortimente a štruktúre maximálne zodpovedajúcej požiadavkám obyvateľstva, úzko tiež spolupracovať s organizáciami miestneho hospodárstva a výrobných družstiev pri zabezpečovaní zvýšenej výroby nedostatkových druhov spotrebného tovaru a obohacovaní trhu novými druhmi výrobkov.

2. V spolupráci s národnými výbormi urýchliť dokončenie obchodnej vybavenosti v nových sídliskách a priemyselných centrách.

3. Na základe zhodnotenia tohoročných skúseností vykonať dôkladné prípravy pre úspešný priebeh letnej turistickej sezóny a zahraničného cestovného ruchu.

4. Venovať sústavnú a zvýšenú pozornosť vybavenosti, vzhľadu a úrovni závodov reštauračného stravovania, najmä z hľadiska hygieny a čistoty, sortimentu a kvality jedál a nápojov, ale i pružnosti a ochoty obsluhujúceho personálu a zvyšovania znalostí cudzích rečí.

V oblasti spoločenskej spotreby a služieb

Povereníctvu SNR pre školstvo a kultúru

1. Zvýšenú starostlivosť venovať výberovému pokračovaniu na vysoké školy. Prihliadať pritom na potrebu kvalifikovaných kádrov pre jednotlivé krajé, najmä pri výberovom pokračovaní na lekárske a poľnohospodárske fakulty, ako aj na fakulty pre prípravu učiteľov.

2. V spolupráci so Slovenskou odborovou radou zabezpečovať účinnejšiu starostlivosť závodov a JRD o výstavbu a vybavenie materských škôl tak, aby sa na zložky ROH — okrem sídlíštnej výstavby — postupne prenášalo ťažisko vo výstavbe týchto zariadení.

Opatrenia prerokovať na spoločných zasadnutiach školských komisií KNV a krajských výborov odborových sväzov do konca mája 1965.

3. So Slovenským výborom spotrebných družstiev zabezpečiť rozšírenie stravovania školskej mládeže na dedinách, kde nie sú školské jedálne tak, aby sa deťom zamestnaných rodičov a cezpoľným žiakom umožnilo stravovanie v zariadeniach Jednoty.

4. V spolupráci s KNV organizovať práce na výstavbe všeobecne-vzdelávacích odborných i učňovských škôl s cieľom nepripustiť schodky na týchto stavbách. Pri rozmiestňovaní novej výstavby osobitne prihliadať na tie prípady, kde sa vyučuje v 3 smenách. V záujme doriešenia tohoto problému v roku 1966 zabezpečiť v dostatočnom predstihu výber i projektovú prípravu týchto stavieb.

V spolupráci so SKIV zabezpečovať tiež projektovú dokumentáciu pre stavbu vysokých škôl, so zahájením ktorých sa uvažuje v rokoch 1966 a 1967.

Povereníctvu SNR pre zdravotníctvo

1. V spolupráci s KNV vykonať včas opatrenia na rozmiestnenie absolventov zdravotníckych škôl a lekárske fakulty v súlade s rozvojom zdravotných služieb, uvádzaním nových kapacít do prevádzky i s potrebou skvalitnenia týchto služieb v doterajších zariadeniach.

2. Venovať osobitnú pozornosť príprave technických režimov výstavby nemocníc v Malackách, Poprade, v Dolnom Kubíne, v Brezne a v Košiciach a ich kapacitnému a materiálnemu zabezpečeniu stavebnými podnikmi tak, aby sa plánovaná doba výstavby týchto zariadení neprekročila.

Komisii SNR pre rozvoj miestneho hospodárstva

1. Preveriť celkovú úroveň správy bytového majetku s osobitným zameraním na starostlivosť bytových organizácií a národných výborov o údržbu bytového fondu. Zhodnotiť pritom uplatňovanie zásad stanovených uznesením vlády číslo 597/63.

2. Preveriť ako sa využívajú možnosti rýchlejšieho rozvoja služieb dané uznesením vlády č. 395/1964 prijímaním pracovníkov z doplnkových zdrojov nad plánované stavy.

3. Poskytovať odbornú pomoc podnikom miestneho hospodárstva vybraným pre skúšobné overovanie nových zásad riadenia a plánovania. Na základe získaných skúseností v spolupráci s KNV pripravovať podmienky pre postupné uplatnenie nových zásad riadenia v celom odvetví.

Slovenská národná rada ďalej

u k l a d á

všetkým komisiám SNR rozpracovať uvedené opatrenia do svojich pracovných plánov, pripravovaných na I. polrok 1965, a predložiť ich Predsedníctvu SNR do decmebra 1964.

V Bratislave 30. novembra 1964.

Vincent K r a h u l e c v. r.,
minister — predseda

Ladislav K o m p i š v. r.,
zpravodajca

Slovenská národná rada 1964

IV. volebné obdobie

8

Návrh
Predsedníctva Slovenskej národnej rady:

U Z N E S E N I E
Slovenskej národnej rady
z 1964

k návrhu rozpočtu Slovenskej národnej rady, jej orgánov a ňou priamo riadených inštitúcií na Slovensku na rok 1965.

Slovenská národná rada po prerokovaní návrhu rozpočtu Slovenskej národnej rady na rok 1965

A) k o n š t a t u j e,

že rozpočet Slovenskej národnej rady vychádza z jej úloh a zabezpečuje činnosť Slovenskej národnej rady, jej orgánov, útvarov a ňou priamo riadených inštitúcií;

B) s c h v a ľ u j e

rozpočet Slovenskej národnej rady na rok 1965	
v príjmoch	26 430 tis. Kčs
vo výdavkoch	337 414 tis. Kčs;

C) u k l a d á

Predsedníctvu Slovenskej národnej rady
zabezpečiť plnenie úloh rozpočtu pri uplatňovaní zásad najvyššej hospodárnosti a účelnosti.

V Bratislave, 28. novembra 1964.

Michal Chudík v. r.,
predseda
Slovenskej národnej rady

František Hagara v. r.,
zpravodajca

Zpráva

o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov Slovenskej národnej rady v II. polroku 1964.

Práca orgánov Slovenskej národnej rady v II. polroku 1964 sa orientovala na tie úseky a problémy rozvoja národného hospodárstva, ktoré v súčasnej situácii sa javia ako ťažiskové z hľadiska úspešného plnenia plánu v tomto roku a zabezpečenia ďalšieho plánovitého rozvoja hospodárstva. Pritom pri rozvíjaní svojej činnosti vychádzali zo súboru opatrení, schválených 7. mája 1964 Ústredným výborom KSČ a Ústredným výborom KSS na plnšie uplatnenie Slovenskej národnej rady, konkretizovaných príslušnými právnymi aktami. Išlo najmä o prehĺbenie účasti orgánov SNR

na príprave a zostavovaní štátneho plánu a rozpočtu,

na realizovaní a kontrole štátneho plánu a rozpočtu,

uplatňovanie úloh Slovenskej národnej rady vo vzťahu k štátnym a hospodárskym územným orgánom na Slovensku,

zdokonaľovanie činnosti komisií SNR, najmä prehĺbenie a zintenzívnenie ich výkonnej funkcie,

rozvíjanie vzájomnej spolupráce medzi povereníkmi a ministrami, aparátom SNR a ministerstvami,

prehĺbenie vzťahov medzi komisiami SNR a výbormi Národného zhromaždenia a

účast orgánov SNR na činnosti celoštátnych ústredných orgánov a účast celoštátnych orgánov na činnosti SNR a jej orgánov.

Predsedníctvo SNR vo svojej riadiacej a koordinačnej práci kládlo dôraz predovšetkým na to, aby v činnosti všetkých orgánov Slovenskej národnej rady otázky dôsledného zabezpečovania plnenia úloh štátneho plánu zaujímali prvoradé miesto.

V plnom rozsahu sa zúčastňovali príslušné orgány SNR na kontrole vecného plnenia štátneho plánu, najmä však investičnej výstavby na prednostne zabezpečovaných a vládou sledovaných stavbách. Na zlepšenie plnenia úloh na uvedených stavbách vykonala Komisia SNR pre stavebníctvo celý rad opatrení. Na vykonávanie pravidelnej mesačnej kontroly na 39-tich prednostne zabezpečovaných a vládou sledovaných stavbách, ako i ďalších 10-tich stavbách sledovaných z rozhodnutia Predsedníctva SNR, zorganizovala ďalej Slovenská komisia pre investičnú výstavbu aktív Slovenskej národnej rady. Výsledky opatrení orgánov SNR a práce aktívu sa pozitívne prejavujú v plnení úloh plánu investičnej výstavby na týchto stavbách a v globále sa úlohy na nich prekračujú o 62,8 mil. Kčs.

K zabezpečovaniu plnenia plánu i na ďalších dôležitých stavbách bol zavedený zvláštny režim ich kontroly pod vedením povereníka-predseda Slovenskej komisie pre investičnú výstavbu. Takýto spôsob kontroly sa uskutočňoval napr. na stavbe vyvolaných investícií VSŽ v Košiciach, ďalej pri riešení problémov súvisiacich s problematikou výstavby chemického priemyslu na Slovensku, na výstavbe elektrárne Vojany a problémov školskej výstavby. I keď v porovnaní s minulým rokom došlo relatívne k lepšiemu plneniu plánovaných objemov, nepodarilo sa zabezpečiť výstavbu niektorých dôležitých kapacít. Tým sa neutvorili predpoklady pre zvládnutie celkových úloh v investičnej výstavbe a nebudú uvedené všetky kapacity do prevádzky v plánovanej lehote.

Osobitná pozornosť sa venovala stavu spracovania projektovej dokumentácie menovite schvaľovaných stavieb, ktoré sa majú zahájiť v roku 1965 prípadne v roku 1966 a ďalších rokoch. Slovenská komisia pre investičnú výstavbu vypracovala stanoviská a expertízy k investičným úlohám a úvodným projektom pre 56 stavieb. Ďalej organizovala komisionálne povoľovacie pokračovanie na zahájenie menovite schvaľovaných stavieb Slovnaft III. etapa, kotolňa Trenčianske Teplice, obilné silo Bardejov, Závody S. M. Kirova Tlmače, Chemko Strážske dusikáreň, Bratislava — východné nádražie a pekáreň Banská Bystrica. Okrem toho vydala súhlas k zahájeniu výstavby ďalších 30 menovite schvaľovaných stavieb.

V tejto súvislosti treba uviesť, že na základe zásadného rozboru príslušných orgánov SNR, predloženého vláde, bolo umožnené vyjasniť i otázky naliehavosti výstavby vodného diela Liptovská Mara. Ďalej boli Predsedníctvom SNR prijaté opatrenia na riešenie problémov vznikajúcich pri presídľovaní obyvateľstva z oblastí budovaných vodných diel pre urýchlenie náhradnej bytovej výstavby, pre zabezpečenie správneho postupu pri výkupe nemovitostí a pre riešenie niektorých existenčných problémov presídľovaných občanov.

Záverom k zabezpečovaniu úloh na úseku investičnej výstavby a stavebníctva treba pozitívne hodnotiť tiež značnú iniciatívu, ktorú vyvinulo Povereníctvo SNR pre stavebníctvo pri zostavovaní návrhu plánu na rok 1965. Preskúmali sa vcelku s dobrým výsledkom najmä možnosti zvýšenia stavebnej kapacity na Slovensku, takže oproti smerniciam budú môcť podniky uskutočňovať ďalšie práce v objeme cca 80 mil. Kčs, čo umožní realizovať ďalšiu investičnú výstavbu na Slovensku a dosiahnuť rýchlejší trend rastu stavebnej výroby ako v českých krajo-

V odvetviach priemyslu sa venovala pozornosť využitiu jestvujúcej kapacity v strojárskych odvetviach, ako aj v spotrebnom priemysle. V tomto smere sa uskutočnili rokovania s príslušnými ministrami. V prijatých opatreniach sa sleduje i odstránenie nedostatkov na doterajšej nekvalitnej technickej príprave nových výrobkov, v úrovni riadenia práce a vo výchove kvalifikovaných pracovníkov. O tom, čo budú orgány SNR robiť pre zabezpečovanie úloh plánu v odvetviach priemyslu v budúcom roku, budeme na dnešnej schôdzke podrobne rokovať.

V poľnohospodárstve Komisia i Povereníctvo SNR pre pôdohospodárstvo sústredili úsilie na úspešné zvládnutie žatevných a jesenných poľnohospodárskych prác a na plnenie úloh v nákupe poľnohospodárskych výrobkov.

Osobitné opatrenia bolo treba vykonať na riešenie výrobných a ekonomických problémov, ktoré vznikli v dôsledku sucha najmä vo Východoslovenskom a Stredoslovenskom kraji. Na základe týchto opatrení boli pre suchom postihnuté oblasti uvoľnené z celoštátnych rezerv umelé hnojivá, osivá pre sejbu miešaniek a jesennú sejbu ozimín. Na riešenie krmovínovej situácie bol organizovaný presun objemných krmív — sena, slamy i cukrovárskych rezkov, kukuričného kôrovia zo Západoslovenského, Juhomoravského a Severomoravského kraja a z českého pohraničia. Zo štátnych fondov bolo uvoľnené pre Východoslovenský kraj 95 tis. ton, pre Stredoslovenský 45 tis. ton a pre Západoslovenský 5 tis. ton krmív. Na lepšie zhodnotenie objemových krmív bolo uvoľnené 4.700 ton melasy a 3.300 ton močoviny.

V súčasnom období Povereníctvo SNR pre pôdohospodárstvo v spolupráci s Ministerstvom poľnohospodárstva pripravili návrh na riešenie otázok finančného usporiadania v postihnutých poľnohospodárskych závodoch, ktorý sa predkladá do vlády.

Nepriaznivý vývoj v základnom odvetví živočíšnej výroby — v chove hovädzieho dobytku — si vyžiadal celkové zhodnotenie plnenia úloh v tomto odvetví a najmä komplexné rozpracovanie opatrení na jeho ďalší rozvoj. Príslušné opatrenia v tomto smere boli prerokované a schválené v Predsedníctve SNR, ktoré sa zaoberalo aj stavom plnenia uznesenia vlády z 15. januára t. r. o zabezpečovaní vybudovania krmovínárskeho priemyslu ako jednej zo základných podmienok pre celkový rozvoj živočíšnej výroby.

Na prácach spojených s vypracovaním stimulov na rozvoj chovu hovädzieho dobytku sa aktívne zúčastnilo aj Povereníctvo SNR pre pôdohospodárstvo, ktoré v súvislosti s tým osobitne

rozpracovalo otázky zabezpečenia poľnohospodárskej výroby u jednotlivu hospodáriacich roľníkov.

Komisia a Povereníctvo SNR pre pôdohospodárstvo riešili niektoré ďalšie naliehavé problémy poľnohospodárstva na Slovensku. Pracovalo sa na návrhu opatrení na riešenie poľnohospodárskej výroby v oblastiach s rozptýleným osídlením, ktoré majú byť prerokované v poľnohospodárskej komisii ÚV KSS a začiatkom budúceho roku v rámci celoštátneho riešenia tohto problému budú predmetom rokovania vlády. Ďalej sa uskutočnila v Lučenci porada so zainteresovanými orgánmi, na ktorej sa vyjasnili a vytýčili úlohy pre komplexné riešenie vodohospodárskych pomerov v povodí Ipľa a v súvislosti s výstavbou nádrže Liptovská Mara bol vypracovaný harmonogram výstavby závlah v povodí Váhu.

Mnohé úlohy zabezpečovali príslušné orgány SNR i na úseku ďalšieho rastu životnej úrovne, či už ide o rozvoj služieb miestneho hospodárstva, obchodu, ďalej o otázky z oblasti školstva a zdravotníctva. Operatívne sa riešili otázky konzervárenskej, cukrovarníckej a tabakovej kampane, ako aj otázky odbytu konzervovanej zeleniny, ovocia a hydiny. Vykonali sa opatrenia na zabezpečenie pripravenosti mäsospracujúcich podnikov na zvládnutie úloh v IV. štvrťroku 1964, na vytvorenie zásob zeleniny, ovocia a zemiakov a na zabezpečenie zásobovania obyvateľstva palivom na zimné obdobie. Kladne možno hodnotiť prínos vykonaných opatrení z hľadiska situácie v zásobovaní obyvateľstva potravinami, zeleninou, palivom a pod.

Tiež kontrolná činnosť Komisie ľudovej kontroly a štatistiky SNR, zameraná na rozhodujúce úlohy na úsekoch ústredne riadeného priemyslu, investičnej výstavby, stavebníctva, poľnohospodárstva a dopravy, prispela k riešeniu mnohých problémov.

Na úseku školstva a kultúry popri materiálnom, kádrovom a organizačnom zabezpečovaní ďalšieho rozvoja škôl a výchovných zariadení bolo zabezpečované plnenie učebných plánov a osnov na školách na Slovensku s osobitným zreteľom na vyhradené predmety na školách s vyučovacím jazykom slovenským, ako aj na školách s vyučovacím jazykom maďarským a ukrajinským. Urobil sa ďalší krok v uskutočňovaní organizačnej a najmä obsahovej prestavby školy.

V oblasti kultúry a umenia Komisia SNR pre školstvo a kultúru venovala pozornosť ideovému a umeleckému zameraniu dramaturgie Slovenského národného divadla a Slovenskej fil-

harmónie, vyhodnotila výsledky koncertného života na Slovensku a riešila otázku ďalšieho rozvoja Matice slovenskej.

Na základe príslušných právnych noriem schválila zriadenie chránenej oblasti Slovenský raj a 26 prírodných rezervácií.

V záujme dosiahnutia jednotného výkonu niektorých ekonomických úloh riadenia vysokých škôl po dohode s ministrom školstva rozšírila sa pôsobnosť povereníka SNR pre školstvo a kultúru o úlohy pri zostavovaní rozpočtu a financovaní vysokých škôl. Povereník SNR pre školstvo a kultúru zostavoval návrh plánu a rozpočtu na rok 1965 už aj za vysoké školy a od 1. januára 1965 bude vykonávať aj úlohy spojené s financovaním vysokých škôl.

V oblasti zdravotníckych služieb sa riešili problémy na mimoriadne významných stavbách, ako sú VSŽ a širokorozhodná trať. V súčasnej dobe prebieha široká previerka zdravotníckej starostlivosti o baníkov v uhoľných a rudných baniach a na ňu nadviaže komplexné hodnotenie starostlivosti o pracujúcich v stavebníctve.

Ďalej sa riešili otázky riadenia kúpeľníctva na Slovensku. Po dohode s ministrom zdravotníctva vytvorí sa pri Povereníctve SNR pre zdravotníctvo Správa kúpeľov a žriediel. Povereníctvo SNR pre zdravotníctvo preberá do riadenia Československé štátne kúpele Piešťany, Trenčianske Teplice, Sliač, Lúčky, Rajecské Teplice, Nový Smokovec, Bardejov a žriedla národný podnik Santov a národný podnik Prešov. Ostatné kúpeľné jednotky sú súčasťou uvedených kúpeľných organizácií.

Ďalšie ťažisko práce orgánov SNR a aparátu bolo vo vypracovaní návrhu plánu a rozpočtu SNR na rok 1965 a na príprave plánu rozvoja hospodárstva a rozpočtu krajov na Slovensku na rok 1965. V súvislosti s prípravou plánu na rok 1965 a perspektívneho plánu na roky 1966—1970 sa na pôde Predsedníctva SNR konali rokovania s ministrami ťažkého a všeobecného strojárstva, hutnickeho priemyslu a rudných baní, chemického, spotrebného a potravinárskeho priemyslu, s ministrom povereným vedením Ústrednej správy energetiky, ministrom vnútorného obchodu a predsedami Ústredného sväzu spotrebných družstiev a Ústredného geologického úradu.

Výsledky týchto rokovaní boli vo väčšine prípadov prerokované i v Predsedníctve vlády. Na ich podklade boli prijaté napríklad uznesenie vlády č. 104 o koncepcii výrobných programov vybraných strojárenských závodov na Slovensku, ktoré rieši koncepciu a rozvoj takých závodov, ako sú napríklad Slovenské lodenice Komárno, Turčianske strojárne Martin, Po-

važské strojárne Považská Bystrica, Strojárske metalurgické závody Dubnica, Tesla Bratislava a Orava a ďalšie. Ďalej bolo prijaté uznesenie vlády č. 407, ktoré sa zaoberá koncepciou rozvoja pekárni na Slovensku do roku 1970, problémami zásobovania chlebom a pečivom, koncepciou rozvoja konzervárenského priemyslu a problémami projektovej prípravy a investičnej výstavby takých akcií, ako je mäsokombinát a mliekareň v Nitre, cukrovar v Michalovciach, potravinársky závod v Košiciach a ďalšie.

V porovnaní s predchádzajúcim obdobím väčšia pozornosť bola venovaná otázkam vedy a techniky. Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky v spolupráci so Slovenskou plánovacou komisiou zhodnotila doterajší rozvoj vedecko-výskumnej a vývojovej základne, jej štruktúru, zameranie, ako aj rozmiestnenie, a rozpracovala opatrenia, aby sa už v pláne na rok 1965 a v návrhu smerníc pre rozvoj vedy a techniky na roky 1966—1970 vytvorili podmienky pre jej výraznejšie posilnenie na Slovensku. Uvedené otázky predkladá komisia tiež na rokovanie 3. schôdzky Slovenskej národnej rady.

Jedným z dôležitých predpokladov realizácie opatrení na plnšie uplatnenie Slovenskej národnej rady je rozvíjanie vzájomnej súčinnosti s príslušnými ústrednými štátnymi orgánmi, ako aj národnými výbormi a spoločenskými organizáciami pri riešení a zabezpečovaní štátnych, národnostných a regionálnych úloh na Slovensku. V tomto smere možno zaznamenať podstatné zlepšenie práce orgánov SNR v porovnaní s minulým obdobím. Komisie SNR nadviazali pracovné vzťahy s príslušnými výbormi Národného zhromaždenia a dohodli konkrétne zásady spolupráce v zmysle Dokumentu ÚV KSČ a ÚV KSS zo 7. mája 1964.

Tak napríklad vo Výbore Národného zhromaždenia pre plán a rozpočet sa rokovalo na podklade materiálov Slovenskej plánovacej komisie o situácii a problémoch využitia pracovných síl na Slovensku do roku 1970, o riešení niektorých problémov zostávajúcich oblastí Slovenska.

Začiatkom novembra bolo spoločné zasadnutie Výboru Národného zhromaždenia pre plán a rozpočet a Finančnej a rozpočtovej komisie SNR, na ktorom sa prerokovali návrhy rozpočtov národných výborov na Slovensku na rok 1965.

O najzávažnejších problémoch zdravotníctva na Slovensku rokovali na spoločnom zasadnutí 9. októbra 1964 Zdravotnícky výbor Národného zhromaždenia a Komisia SNR pre zdravotníctvo. Pred prijatím záverov vykonalí poslanci oboch orgánov

previerku skutočného stavu v zdravotníctve osobne v jednotlivých krajocho a v zdravotníckych zariadeniach na Slovensku.

Zdravotnícky výbor Národného zhromaždenia a Komisia SNR pre zdravotníctvo na základe prieskumu vo svojom uznesení odporúčajú vláde republiky a Štátnej plánovacej komisii prehodnotiť návrh rozdelenia prostriedkov uvažovaných pre rozvoj investičnej výstavby v zdravotníctve v rokoch 1966—1970 tak, aby bolo možné realizovať návrh Povereníctva SNR pre zdravotníctvo.

Tiež vo vzťahu k národným výborom sa zintenzívnila pomoc zo strany orgánov SNR. Zásadne na každom plenárnom zasadnutí KNV sa zúčastňuje člen Predsedníctva SNR a spravidla najmenej raz mesačne podľa prerokováanej problematiky tiež schôdzky rady KNV. V III. štvrtroku boli delegovaní členovia Predsedníctva SNR na plenárne zasadnutia 10-tich ONV a v ďalších 23 okresoch sa zúčastnia do konca roka. Takto sa vytvára systém, že najmenej jedno plenárne zasadnutie ONV v každom okrese raz za pol roka sa bude konať za účasti člena Predsedníctva SNR.

Názory funkcionárov národných výborov sú zhodné v tom, že účasť členov Predsedníctva a vedúcich pracovníkov SNR na plenárnych zasadnutiach KNV a ONV, ako aj účasť na schôdzkach rád KNV je prospešná a preto túto formu priameho styku budeme aj naďalej uplatňovať.

V poslednom období bola národným výborom poskytnutá účinná pomoc tiež zo strany aparátu SNR najmä pri zostavovaní plánu a rozpočtu.

Za účelom hlbšieho poznania problémov a rozšírenia pomoci národným výborom sa Predsedníctvo SNR obrátilo na rady všetkých KNV, ONV a mestských národných výborov v Bratislave, Nitre, Banskej Bystrici, Košiciach, Žilne, Prešove a v Starom Smokovci, aby oznámili Predsedníctvu SNR najzávažnejšie problémy a úlohy, ktoré zamýšľajú v novom funkčnom období riešiť a potrebujú k tomu pomoc orgánov SNR, prípadne ďalších orgánov ústredného riadenia.

Všetky dožiadané národné výbory oznámili problémy a námety, pri riešení ktorých potrebujú pomoc a spoluprácu orgánov SNR.

Problémy nastolené národnými výbormi boli roztriedené a zaoberajú sa nimi komisie a povereníctvo SNR. Za účelom informovania národných výborov o postupe riešenia týchto problémov delegovalo Predsedníctvo SNR na schôdzky rád všetkých národných výborov, ktoré námety predložili, svojich členov a

vedúcich pracovníkov SNR. Schôdzky rád národných výborov sa uskutočnia do 15. decembra 1964.

Námety a problémy oznámené Predsedníctvu SNR tvoria širokú základňu pre ďalšiu spoluprácu a poskytovanie pomoci národným výborom pri riešení problémov ďalšieho rozvoja hospodárstva, kultúry a služieb.

Predsedníctvo SNR venovalo osobitnú pozornosť tiež zabezpečeniu prác na prehĺbení zásad zdokonalenia plánovitého riadenia národného hospodárstva. Pre usmerňovanie a koordináciu týchto prác na povereníctvách a komisiách SNR a spracovanie komplexného návrhu ustanovilo osobitnú pracovnú skupinu. Návrh pracovnej skupiny, vychádzajúci z rokovaní povereníkov s príslušnými ministrami a zo súčasného stavu pri rozpracovaní otázok zdokonalenia plánovitého riadenia národného hospodárstva v celoštátnom meradle, bol v Predsedníctve SNR prerokovaný 2. novembra 1964. Po vykonaní úprav v zmysle záverov rokovania Predsedníctva SNR bol schválený ako základ pre ďalšie rokovania v príslušných pracovných komisiách a celoštátnych orgánoch.

Súdružky a súdruhovia poslanci!

To bol v podstate okruh najzávažnejších otázok a problémov, s ktorými sa Predsedníctvo SNR a ostatné orgány SNR v II. polroku zaoberali a ktoré riešili. V nastávajúcom období bude potrebné v súlade so zásadami dokumentu ÚV KSČ a ÚV KSS zo 7. mája t. r. ďalej rozvíjať činnosť orgánov SNR tak, aby ich podiel na riešení problémov v plnej miere zodpovedal náročnosti úloh, ktoré v súčasnej etape nášho spoločenského vývoja stoja pred nami. Budú to úlohy nemalé, lebo uplatnením novej sústavy plánovitého riadenia, najmä zvýšením váhy ekonomických nástrojov, zmenia sa podmienky, za ktorých orgány zúčastnené na riadení hospodárstva budú vykonávať svoje riadiace funkcie. To bude vyžadovať doriešiť tiež organické začlenenie orgánov Slovenskej národnej rady do celej sústavy riadiacich orgánov tak, aby sa plne uplatnila zásada, že SNR je súčasťou ústredného riadenia, a aby boli vytvorené optimálne predpoklady k úspešnému zabezpečovaniu úloh hospodárskeho a kultúrneho rozvoja Slovenska v rámci rozvoja jednotnej ekonomiky socialistického Československa, ako ich vytýčil XII. sjazd KSČ.

Z p r á v a

o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970

Ú v o d

Nevyhnutným predpokladom ďalšieho rýchleho rozvoja národného hospodárstva je zvyšovanie tempa vedecko-technického pokroku, ako rozhodujúceho faktoru rastu produktivity práce a výrobných síl. Úloha vedy a techniky vystúpi do popredia ešte výraznejšie, keď si uvedomíme, že v našej ekonomike sa majú uskutočňovať dôležité štrukturálne premeny a prechod od extenzívneho na intenzívny rozvoj národného hospodárstva.

Preto v súčasnej vývojovej etape treba považovať vedecko-technický rozvoj v celom národnom hospodárstve za rozhodujúcu politicko-hospodársku činnosť, za prvoradú úlohu, zabezpečujúcu ciele ďalšieho rozvoja spoločnosti.

Tieto snahy netvorí nijakú zvláštnosť pri rozvíjaní iba našej ekonomiky, ale sú objektívnou nutnosťou všetkých priemyselne vyspelých štátov vo svete. Zvlášť posledných 10 rokov pri porovnávaní rôznych krajín v rôznych štádiách vývoja ukazuje, že podiel výdavkov na výskum a vývoj rastie obdobne ako hrubý národný produkt, pripadajúci na 1 obyvateľa.

Zvlášť naliehavé sú otázky rozvoja vedy a techniky na Slovensku, keď úmerne s rozvojom materiálnej výroby nie je budovaná vedecko-výskumná a vývojová základňa ako predpoklad sústavného rastu výrobných síl.

V predkladanej zpráve kladie sa preto dôraz predovšetkým na problémy rozvoja vedecko-výskumnej a vývojovej základne, ktorá má vytvárať podmienky pre úspešný rozvoj vedy a techniky. Závažnosť týchto otázok vyplýva predovšetkým z toho, že podiel Slovenska na celoštátnej vedecko-výskumnej a vývojovej základni neodpovedá plánovanému rozvoju národného hospodárstva na Slovensku.

Ďalší dôraz sa v zpráve kladie na zvýšenie technickej úrovne výroby, najmä na komplexnú modernizáciu ucelených úsekov výroby a manipuláciu s materiálom, ktorá rozhodujúcou mierou ovplyvňuje kvalitu a zhospodárnenie výroby i rast produktivity práce.

Platná metodika zostavovania štátneho plánu neumožňuje dokonalý oblastný pohľad a v pláne rozvoja vedy a techniky vyčleňuje len pracovníkov vedecko-výskumnej a vývojovej zá-

kladne na Slovensku. Tento nedostatok sa odráža aj v niektorých rozboroch v zprave uvádzaných. Až nové zásady plánovitého riadenia predpokladajú, že štatistické údaje budú v zásade sledované podľa odborov a územných priereзов za české kraje a Slovensko.

Bude preto úlohou Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky, aby v ďalšom období urobila komplexnú analýzu rozvoja vedy a techniky v oblastnom priereze za Slovensko.

Zpráva nerozoberá problémy a úlohy SAV, nakoľko plénu SNR je predkladaná osobitná zpráva o činnosti SAV.

I.

Vedecko-výskumná a vývojová základňa v ČSSR a na Slovensku

1. Vývoj vedecko-výskumnej a vývojovej základne a jej organizačná výstavba

Vedecko-výskumnú a vývojovú základňu (ďalej len VVVZ) tvorí súbor pracovísk, ktorých kapacita je sústredená na riešenie úloh rozvoja vedy a techniky; na vypracovanie technických noriem, na spracovanie a rozširovanie vedecko-technických a ekonomických informácií a na zabezpečenie činnosti v oblasti patentov a vynálezov. Do VVVZ podľa zákona č. 55/1963 Zb. patrí ČSAV a SAV so svojimi vedeckými pracoviskami, vysoké školy v rozsahu stanovenom Min. školstva), výskumné a vývojové pracoviská riadené ministerstvami (ústrednými orgánmi), ako i výskumné a vývojové ústavy a organizácie, ktoré sú súčasťou výrobného-hospodárskych jednotiek. Ďalej sem patria overovacie prevádzky, skúšobná a kontrolná ústava, ako aj ústavy a strediská vedecko-technických a ekonomických informácií.

V ČSSR a na Slovensku sa VVVZ začala sústavne rozvíjať až po roku 1945. Pred týmto obdobím sa vedecko-výskumná činnosť uskutočňovala skoro výlučne na vysokých školách, kým priemyselný výskum sa čiastočne zabezpečoval len v niektorých významných podnikoch. Organizované základy pre vznik a vývoj siete vedecko-výskumných pracovísk sa položili v roku 1950, keď došlo k sústredeniu rozptýlených výskumných pracovníkov a začali vznikať jednotlivé výskumné ústavy. Významné boli roky 1952 a 1953, kedy došlo k založeniu ČSAV a SAV, čím sa vytvorili predpoklady pre rozvoj vedy a techniky tak v teoretickej, ako aj v aplikovanej oblasti.

Nové usporiadanie riadiacich orgánov pre vedu a techniku, najmä zriadenie Štátnej komisie pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky v roku 1962, si vyžiadalo katalogizovať a vytvoriť celoštátnu sústavu pracovísk zabezpečujúcu rozvoj vedy a techniky, vedecko-výskumnú a vývojovú základňu. Zákon č. 55/1963 vymedzil rozsah VVVZ a stanovil hlavné zásady pre zriaďovanie ich zložiek. Za proporcionálny rozvoj a celkovú starostlivosť o VVVZ je zodpovedná Štátna komisia pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky. Na Slovensku sa ujíma tejto činnosti Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky.

2. Súčasný stav vedecko-výskumnej a vývojovej základne.

Ak si chceme urobiť obraz o postavení VVVZ ČSSR, treba vidieť, že ona predstavuje zhruba 1 % celosvetového výskumu, zatiaľ čo výroba ČSSR tvorí asi 2,5 % celosvetovej produkcie.

O tom, aký dôraz sa vo svete prikladá postaveniu VVVZ, svedčí niekoľko údajov. Výdaje na výskum a vývoj v USA v roku 1950 predstavovali 1 % hrubého národného produktu, avšak v roku 1960 už 3 %. Vo Veľkej Británii v roku 1950 to bolo 0,8 %, ale v roku 1960 už 2,3 %. Zvlášť výrazné je toto zrovnanie v Japonsku, kde v roku 1950 boli tieto výdaje 0,3 % a v roku 1960 už 1,4 %. Mechanika týchto čísiel je objektívne zdôvodniteľná hlavne v priemyselne vyspelých štátoch, kde zmeny v spôsobe výroby, v spôsobe ľudskej činnosti vo výrobe dovoľujú v stále kratších intervaloch konzervovať zastaralé spôsoby. Vyčerpanosť klasických prírodných zdrojov surovín a energie si vynucuje ich zhodnocovanie stále vo vyššej účinnosti. Ukazuje sa, že investície do VVVZ sa z roka na rok stávajú rentabilnejšie a v budúcnosti pre mnohé krajiny sa môžu stať limitujúcim činiteľom rastu národného hospodárstva.

V ČSSR pracuje v súčasnej dobe vo VVVZ približne 123,5 tis. pracovníkov (plán na rok 1964) na viac ako 1 800 pracoviskách. Na Slovensku pracuje 21 tis. pracovníkov, čo je 17 % z celoštátneho počtu. Z 330 pracovísk 43 patrí k Slovenskej akadémii vied, 34 vedecko-výskumných pracovísk sa zriadilo na vysokých školách, jestvuje 64 výskumných ústavov (vrátane pobočiek v českých krajinách) a približne 170 výskumných a vývojových pracovísk pri výrobných-hospodárskych jednotkách.

Tieto čísla však nezahrňujú celkovú kapacitu VVVZ, pretože mnohé katedry vysokých škôl, aj keď sa pri nich nezriadilo výskumné pracovisko, podieľajú sa na riešení výskumných úloh.

Neuspokojivý je podiel pracovníkov vo VVVZ na Slovensku

z celoštátneho počtu, najmä v priemysle. V Slovenskej akadémii a na vysokých školách činí podiel približne 23 %, v priemyselnom výskume a vývoji len 14 %, z toho v rezorte ťažkého strojárstva 5 %, všeobecného strojárstva a spotrebného priemyslu 14 % a v palivách a energetike približne 4 %. Zvlášť neuspokojivý stav je v strojárstve vzhľadom na predpokladaný rozvoj tohto odvetvia na Slovensku, ako i nároky na zlepšenie úrovne a kvality výrobkov.

Relatívne lepší stav je v chémii, kde z celkového počtu pracovníkov VVVZ je na Slovensku 26,7 %. Vo vyspelých priemyselných štátoch podiel výskumných pracovníkov na počte pracovníkov vo výrobe je 10—15 %, u nás na úseku chémie necelých 6 %. Keď uvažíme predpokladaný rozvoj chemického priemyslu a jeho postavenie v národnom hospodárstve, treba súčasný stav vo VVVZ považovať za neuspokojivý tiež v tejto oblasti.

Podiel pracovníkov v stavebníctve z celkového počtu pracovníkov VVVZ v ČSSR činí 34,7 %, v poľnohospodárstve, lesnom a vodnom hospodárstve 27 % a v doprave a zdravotníctve približne 10 % (zdravotníctvo bez SNR).

Objem investícií do VVVZ dosahuje celoštátne v súčasnej dobe 1,3 % celkového objemu investícií do národného hospodárstva, čo je pomerne nízky podiel oproti priemyselne vyspelým štátom, kde činí zhruba 2—4 %.

V nasledujúcej tabuľke je ukázaný vývoj investícií do VVVZ, a to jednak v ich podiele na investície do národného hospodárstva a ďalej tiež podiel Slovenska na investíciách do VVVZ.

Uvedený vývojový rad svedčí o značných výkyvoch investícií do VVVZ, hlavne na Slovensku. Zatiaľ čo za ČSSR vcelku bola vzostupná tendencia, podiel Slovenska na investíciách do VVVZ je značne nerovnomerný. Za celé obdobie 1950 — 1964 sa do VVVZ na Slovensku investovalo 18,7 % celkovej čiastky.

Veľmi nerovnomerné je územné rozmiestnenie jednotlivých pracovísk VVVZ v ČSSR, ako aj na Slovensku. Tento stav je odrazom historického vývoja, keď vedecko-výskumné pracoviská vznikali v sídlach vysokých škôl a tak sa koncentrovali do Prahy, Brna a Bratislavy, ale aj tým, že sa plne nerešpektovala zásada priblíženia výskumu k výrobnej základni. Zatiaľ čo v Západoslovenskom kraji je 218 pracovísk (z toho v Bratislave 160), v Stredoslovenskom kraji je 65 a vo Východoslovenskom 46 (z toho v Košiciach 19). V ďalších rokoch bude preto potrebné venovať zvýšenú pozornosť budovaniu VVVZ v Stredoslovenskom a Vý-

chodoslovenskomí kraji, v súlade s terajším a plánovaným rozvojom jednotlivých odvetví národného hospodárstva.

Na druhej strane ani koncentráciu VVVZ do veľkých politických a kultúrnych stredísk nemožno jednoznačne považovať iba za škodlivú, keďže ona má aj svoje prednosti.

Rok	Podiel investícií VVVZ na celkových investíciách do národ. hospodárstva		Podiel Slovenska na investíciách do VVVZ %
	ČSSR %	Slovensko %	
1950	0,36	0,59	52
1951	0,56	0,51	29
1952	0,47	0,36	23
1953	0,62	0,46	22
1954	0,72	0,70	29
1955	0,77	0,69	29
1956	1,18	0,61	16
1957	1,00	0,44	13
1958	0,81	0,35	12
1959	0,78	0,33	12
1960	0,86	0,49	17
1961	0,78	0,49	19
1962	0,88	0,61	21
1963	1,2 — 1,3		21
1964			15

Ďalším dôležitým faktorom pre VVVZ je priestorová vybavenosť, ktorá je na Slovensku približne 11 m² na jedného pracovníka. V priestorovej vybavenosti sú značné rozdiely. Zatiaľ, čo niektoré, najmä novovybudované pracoviská, sú budované s perspektívou rastu, je mnoho pracovísk VVVZ, ktoré majú úplne nedostatočné priestorové vybavenie.

Celková vybavenosť pracovísk sa v súčasnej dobe v ČSSR pohybuje okolo 60 tis. Kčs na jedného pracovníka VVVZ, z toho vybavenosť strojmi a prístrojmi čini približne 25 tis. Kčs. Strojné a prístrojové vybavenie pracovísk VVVZ je rozhodujúcim prostriedkom na zvýšenie celkovej úrovne produktivity a efektívnosti výskumnej činnosti. Treba povedať, že tempo vybavovania niektorých výskumných pracovísk novou technikou značne

zaostáva za svetovým priemerom. Najvypuklejšie tento problém vyvstane, ak porovnáme našich ukazovateľov podielu stavebných a strojných investícií so svetovými priermi. V Slovenskej akadémii vied pripadá na jednu korunu stavebných investícií necelá jedna koruna strojných investícií, hoci svetový priemer sa pohybuje asi okolo 1 : 4. Tento stav zapríčiňuje nielen nutnosť používania kvalifikovaných pracovníkov na práce menej náročné, ale často podmieňuje aj úroveň vedecko-výskumnej činnosti. Nedostatočné investície v posledných rokoch do vybavovania pracovísk VVVZ spôsobili, že dnes mnohé zariadenia sú morálne a fyzicky zastaralé a často konzervujú aj zastaralé metódy riešenia.

3. Úloha vysokých škôl vo výskumnej a vývojovej činnosti.

Vysoké školy majú pre rozvoj vedy a techniky zvláštny význam, tak vo svojej pedagogickej, ako aj výskumnej činnosti. Boli bázou, z ktorej sa budovali pracoviská Akadémie vied, ako aj ostatných výskumných ústavov, majú však naďalej pokračovať aj vo výskumnej činnosti a rozvíjať ju.

Ku koncu roku 1963 sme mali na Slovensku 35 fakúlt so 450 katedrami a 34 samostatných vedecko-výskumných pracovísk. V tej dobe tu bolo 4.900 vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov, z nich 46 doktorov a 550 kandidátov vied.

Vysoké školy riešia rad výskumných úloh, vrátane štátnych a ich pozitívny prínos bol zhodnotený ÚV KSČ pri nedávnom prerokovávaní dokumentu o ďalšom rozvoji školstva a výchove mládeže. Vysoké školy však trpia v zrovnaní s ústavmi akadémie a výrobných rezortov nedostatočným vybavením priestorami, prístrojmi i pomocnými pracovníkmi, nehovoriac o podcenení osobnej hmotnej zainteresovanosti na ich výskumnej činnosti. Vážnym nedostatkom, ktorý ovšem nie je len na vysokých školách, je veľký počet riešených úloh (celoštátne pripadá na jednu fakultu okolo 40 úloh) a tým sa triešti ich kapacita, úlohy sa často nedovedú do konca, resp. preťahuje sa neúnosne ich riešenie a často potom strácajú na aktuálnosti. Výskumná kvalita a efektívnosť je daná aj tým, že nižší podiel vysokých škôl na plánovaných úlohách rozvoja vedy a techniky im umožňuje z výskumu robiť prostriedok na získavanie vedeckých hodností jednotlivcov, ktorí si vyhľadávajú úlohy samoučelne, bez ohľadu na vedeckú náročnosť a potreby spoločnosti.

Predpokladom pre plnšie zapojenie vysokých škôl do riešenia úloh vedy a techniky bude nielen hmotná pomoc zo strany štátu,

ale aj prehĺbenie spolupráce medzi vysokými školami a Akadémiou vied. Táto spolupráca by sa mala prejavovať ako účasť pracovníkov akadémie na výchovnej činnosti vysokých škôl, na spoločnom úsilí pri výchove vedeckých pracovníkov pre potreby všetkých pracovísk VVVZ. Koordinujúcim článkom vo vedecko-výskumnej práci by mal byť plán úloh rozvoja vedy a techniky, na riešení ktorého by sa podľa potrieb združovali kolektívy akadémie, vysokých škôl, prípadne iných pracovísk, za súčasného využitia jestvujúcich zariadení týchto organizácií.

Nové zásady plánovitého riadenia predpokladajú, že rozvoj vedeckej práce v plánovaných úlohách na vysokých školách bude fondovaný dotáciami zo štátneho rozpočtu, ako aj úhradami za riešenie úloh na objednávku v rámci štátneho plánu i podnikových plánov rozvoja vedy a techniky. Vysoké školy by mali za pomoci podnikov budovať pracoviská vedecko-výskumnej a vývojovej základne tam, kde výrobné hospodárske jednotky nebudú mať vlastné kvalifikované kádre. V niektorých vedných odboroch bude výhodnejšie koncentrovať bádateľský výskum skôr na vysokých školách než v Akadémii vied (napr. v oblasti spoločenských vied). Pritom sa nevylučuje možnosť zriaďovať pri vysokých školách samostatné výskumné ústavy s postavením, aké im prislúcha.

4. Niektoré kritériá proporcionality, efektívnosti a členenia vedecko-výskumnej práce.

Efektívnosť vedeckej práce okrem iných faktorov závisí v nemalej miere od správnej proporcionality medzi bádateľským výskumom, aplikovaným výskumom a vývojom.

Podiel bádateľského výskumu na celej VVVZ (podľa počtu pracovníkov a vynakladaných prostriedkov) sa pohybuje vo väčšine štátov okolo 10 %. V ČSSR tento podiel činí 9,8 %, na Slovensku približne 12 %. Väčšie percento na Slovensku je dané slabším rozvojom aplikovaného výskumu, najmä vývoja.

Súčasná tendencia vo svete speje ku zvyšovaniu podielu bádateľského výskumu na celkovom podiele VVVZ a počíta sa s jeho vzrastom na 12 %. V samotnej sfére bádateľského výskumu by malo byť u nás rýchlejšie tempo rozvoja najmä prírodovedeckých disciplín, ako matematiky, fyziky, chémie, biológie i kybernetiky. Tieto vedné odbory sú základom pre rozvoj ostatných oblastí bádateľského a aplikovaného výskumu, ako aj technického rozvoja vôbec.

Dalším ukazovateľom správnej proporcionality vo vede je ur-

čenie podielu medzi aplikovaným výskumom a vývojom. Analýzy z iných štátov ukazujú, že podľa vynaložených prostriedkov je tento pomer 1 : 2 až 1 : 3. Dôležitá je proporionalita medzi aplikovaným výskumom a vývojom technológií, ďalej výskumom a vývojom strojov a zariadení. výskumnou a experimentálnou základňou (poloprevádzkou). Napríklad konštrukčná kapacita chemických zariadení je u nás až šesťnásobne nižšia oproti kapacite výskumu chemických technológií.

Pri uvádzaní týchto údajov sa má ukázať, že je potrebné zachovať správne proporcie medzi výskumom a vývojom. Štúdie v tejto oblasti ukazujú, že správna proporcia by mala byť 1 : 2,3 v prospech vývoja. V ČSSR je tento podiel približne 1 : 1,3, na Slovensku dokonca 1,3 : 1. To sa veľmi nepriaznivo odráža v samotnej efektívnosti vedecko-výskumnej činnosti. Mnohé úspešne vyriešené výskumné úlohy nenachádzajú možnosť vývojového osvojenia a realizácie vo výrobe. Tak je tomu napríklad v niektorých odboroch rádiotechniky, prístrojovej techniky a v niektorých chemických technológiách.

Ďalším ukazovateľom, ktorý charakterizuje kvalitu a spoločenskú účinnosť vedecko-výskumnej práce, je proporcia medzi tvorivými a pomocnými pracovníkmi.

Riešenie úloh vedy a techniky vyžaduje úzku súčinnosť medzi pracovníkmi rôznych kategórií. Tvorivá činnosť v riešení vedeckovýskumných úloh pripadá skoro výhradne odborným pracovníkom s vysokoškolským vzdelaním. Riešenie zložitých teoretických problémov si vyžaduje odborníkov s vedeckou kvalifikáciou.

VVVZ sa však neobíde bez kvalifikovaných pomocných pracovníkov (robotníkov, laborantov atď.). V súčasnej dobe vo väčšine štátov je optimálny pomer medzi tvorivými a pomocnými pracovníkmi asi 1 : 2 až 1 : 3. Teda podiel tvorivých pracovníkov v celkovej VVVZ predstavuje asi 25 — 35 %, pritom značne kolíše podľa povahy jednotlivých vedných odborov. V ČSSR činí percentuálny podiel vysokoškolských pracovníkov v celej VVVZ asi 21 — 22 %, na Slovensku 25 %. Z uvedenej relácie sa zdá, že tento podiel je priaznivý pre Slovensko. Je však daný pomerne vysokým počtom vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov SAV, a to najmä v oblasti spoločenských vied.

Nie menej dôležitý je aj podiel počtu vedeckých pracovníkov VVVZ, resp. z celkového počtu pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním. V súčasnej dobe v niektorých krajinách predstavuje podiel kandidátov a doktorov vied celkovej VVVZ od 5 do 20 %. V ČSSR je podiel vedeckých pracovníkov z celkovej VVVZ asi

3,3 %, na Slovensku približne 3,5 %. Podiel vedeckých pracovníkov z celkového počtu pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním je vo VVVZ v ČSSR 17 % a na Slovensku asi 13 % (v uvedených číslach nie sú započítaní vedeckí pracovníci na vysokých školách, ktorí tvoria približne polovicu všetkých vedeckých pracovníkov v ČSSR). Obe čísla svedčia o pomerne nízkom podiele vedeckých pracovníkov vo VVVZ. Taktiež sú značne rozdielne podiely vedeckých pracovníkov v jednotlivých sférach výskumu a oblastiach vied. Napríklad z 8.000 pracovníkov výskumných a vývojových pracovísk pri výrobnó-hospodárskych jednotkách na Slovensku je len 10 kandidátov vied. V súčasnej dobe je na Slovensku najpriaznivejší podiel vedeckých pracovníkov v spoločenských vedách, podstatne nižší je v prírodných a technických vedách. Preto bude treba vo výchove vedeckých pracovníkov zmeniť trend v prospech technických a prírodných vied, a to najmä s prihliadnutím na základné vedné odbory, ako je matematika, fyzika a niektoré nové vedné odbory technických vied.

Ako z predchádzajúceho rozboru vyplýva, Slovensko i na úseku rozvoja vedy dosiahlo za pomerne krátku dobu od roku 1948 výrazný pokrok. Súčasná štruktúra vedecko-výskumných pracovísk na Slovensku tvorí neoddeliteľnú súčasť celej VVVZ v ČSSR. Pri doterajšom budovaní VVVZ sa nazhromaždili pracovné sily, skúsenosti a materiálne prostriedky, ktoré bude treba ďalej plánovite zveľaďovať a preniesť na kvalitatívne vyšší stupeň organizácie a riadenia tým, že rozvoj bude plnšie podriadený potrebám spoločnosti.

Napriek búrlivému rastu VVVZ existujúca štruktúra a rozsah nepostačuje pre ďalší rozvoj výrobných síl na Slovensku. Pracoviská výskumnej a vývojovej základne sa rozvíjali živelné, prevažne podľa okamžitých a lokálnych potrieb jednotlivých odvetví, bez dostatočného cieľavedomého zamerania na rozhodujúce úseky národného hospodárstva, bez rešpektovania proporcionálneho vývoja medzi priemyselnými odvetviami a bez dostatočnej návaznosti medzi výskumom, vývojom a realizáciou vo výrobe. Dochádzalo tak v posledných rokoch obdobne ako v rozvoji národného hospodárstva aj v oblasti vedy a techniky k jej prevažne extenzívnemu rastu, a to predovšetkým v podnikových zložkách. Výrazom toho je nízky podiel kvalifikovaných pracovníkov vo VVVZ priemyselných odvetví.

V ďalšom období bude nutné pristúpiť k plánovitému usporiadaniu VVVZ, a to účelnou koncentráciou pracovísk, ktorá umožní sústrediť kádrové a materiálne prostriedky na riešenie rozhodujúcich úloh rozvoja vedy a techniky.

II.

Príprava plánu rozvoja vedy a techniky na rok 1965

Návrh štátneho plánu prípravy novej techniky na rok 1965 sleduje dosiahnutie koncentrácie síl a prostriedkov na vybrané úlohy výskumu a vývoja. V konkrétnych akciách je zameraný na zvýšenie technickej úrovne výroby, na modernizáciu závodov a výrobkov, ako aj na realizáciu úloh v oblasti manipulácie s materiálom. V pláne fondu vedy a techniky sú na tieto úlohy zabezpečené finančné, hmotné a kádrové prostriedky.

Zostaveniu štátneho plánu rozvoja vedy a techniky bola na podnikoch, výskumných ústavoch a rezortoch venovaná pomerne väčšia pozornosť než v minulých rokoch. Úroveň štátneho plánu sa v tomto smere oproti roku 1964 zvýšila, najmä pokiaľ ide o úlohy prípravy novej techniky. Menšia pozornosť sa venovala zvýšeniu technickej úrovne výroby, najmä pokiaľ ide o zabezpečenie investičnými zdrojmi.

Aj keď zostavovanie štátneho plánu rozvoja vedy a techniky bolo priaznivo ovplyvnené vypracovaním základných úloh vedy a techniky do roku 1970, nepodarilo sa v návrhu plánu na rok 1965 vyriešiť jeho niektoré zásadnejšie problémy. Tak napríklad akcie komplexnej modernizácie ucelených úsekov výroby, ako aj akcie zvýšenia úrovne manipulácie s materiálom, svojím rozsahom podstatne neovplyvnia kvalitu a skladbu výrobných fondov a výroby vôbec. Toto platí v plnej miere pre Slovensko, ktoré sa na týchto akciách podieľa len minimálnou mierou.

Nadalej sa nepodarilo podstatnejšie skrátiť termíny navrhovaných alebo už zaradených dôležitých výskumných úloh a nedosiahla sa koncentrácia na menej zato však významnejších úlohách výskumu a vývoja. Všetky tieto nedostatky bude treba odstraňovať nielen pri zostavovaní plánov na ďalšie obdobia, ale pokiaľ možno už v plnení doterajších úloh, pri ich overovaní v praxi. Zodpovednosť rezortov a výrobných hospodárskych jednotiek tu bude o to väčšia, že podľa nových zásad sa ročný plán vedy a techniky za celú ČSSR nebude vypracovávať, ale má sa zostavovať len na úrovni nižších organizačných celkov.

1. Plán prípravy novej techniky

Na tomto úseku pokračuje riešenie najdôležitejších výskumných a vývojových úloh, prehĺbujúcich kvalitatívne stránky rozvoja národného hospodárstva, vo smere lepšieho využitia palivo-

energetickej základne, efektívneho využitia surovinovej základne, urýchléného rozvoja progresívnych smerov chemizácie, elektrotechniky a výpočtovej techniky, mechaizácie a automatizácie výrobnnej a nevýrobnej oblasti, racionalizácie výroby, zavádzaním progresívnych technológií v spracovateľských odvetviach, v poľnohospodárstve a stavebníctve. V porovnaní s plánom na rok 1964 sa základné zameranie úloh prípravy novej techniky nemení, iba sa v nich premieta posilnenie chemizácie národného hospodárstva, skvalitnenie hutníckych výrobkov a zväčšuje sa vplyv výpočtovej techniky.

Pretože v príprave novej techniky sa doteraz riešil veľký počet úloh a trieštila sa výskumná a vývojová kapacita, bolo úlohou znížiť ich počet, skrátiť dobu riešenia i realizácie a koncentrovať sily na najdôležitejšie rozvojové úlohy. Počet štátnych úloh sa znížil oproti plánu na rok 1964 takmer o polovinu, zatiaľ čo stav v znižovaní počtu rezortných a podnikových úloh je neuspokojivý.

Nepodarilo sa dosiahnuť výraznejšie skrátenie termínov riešenia štátnych úloh prípravy novej techniky. Doba riešenia štátnych komplexných úloh pohybuje sa v rozpätí od 5—10 rokov. Ani u rezortných a podnikových úloh sa nedosiahlo podstatného skrátenia termínov riešenia a realizácie. Ukazuje sa, že vypúšťanie menej dôležitých úloh bude najmä na úrovni výrobných podnikov niekoľkoročným procesom, ktorý bude treba dôsledne sledovať v súvislosti s výhľadovým zameraním výroby v jednotlivých odboroch výroby. Koncentrácia na riešenie najdôležitejších úloh prípravy novej techniky je veľmi závažná z hľadiska ekonomie času a treba ju preto dôsledne uplatňovať v priebehu prípravy plánu rozvoja vedy a techniky do roku 1970.

Ďalej je treba zdôrazniť, že základnou a nepostrádateľnou súčasťou každej úlohy vedy a techniky sú rozboru ekonomickej efektívnosti riešených úloh. Ani v tohoročnom pláne rozvoja vedy a techniky sa nepodarilo podstatnejšie zvýšiť úroveň a presvedčivosť technicko-ekonomických rozborov, ktoré sú podkladom pre zaradenie úloh do plánu.

Rovnako aj vedecko-technická informačná činnosť spracúvajúca poznatky o výsledkoch svetovej vedy a techniky, zostáva dosiaľ na nízkej úrovni. Obmedzuje sa zhromažďovanie a dokumentačné spracúvanie informačných materiálov bez toho, že by sústavne boli vypracúvané súhrnné zrovnávacie prehľady svetovej úrovne, dosiahnutej v jednotlivých otázkach, ktoré sa premietajú v štátnom pláne. V novej sústave plánovitého riadenia vedy a techniky sa predpokladá, že informačné strediská budú

povinné obstarávať v potrebnom časovom predstihu údaje o technicko-ekonomických parametroch a informácie k úlohám zaraďovaným do návrhu plánu rozvoja vedy a techniky tak, aby umožňovali progresívnu realizáciu a nepredstavovali iba reprodukciu v zahraničí dosahovanej úrovne. V súčasnej dobe Úrad pre patenty a vynálezy vracia autorom 60—70 % návrhov len preto, že už boli vo svete vyriešené.

Na Slovensku medzi štátne informačné strediská patrí Slovenská technická knižnica. Kľúčovým článkom informačnej sústavy budú odborové informačné strediská, ktoré musia sledovať tendencie rozvoja svojho odboru a pomáhať základným informačným strediskám v činnosti. Medzi dobre vybudované odborové strediská technicko-ekonomických informácií na Slovensku patria napr. stredisko vo Výskumnom ústave zväračskom, v Štátnom výskumnom ústave drevárskom a niekoľko ďalších. Ich úspešná činnosť je podmienená širokým medzinárodným stykom, ktoré umožňujú pohotové získavanie informácií svojho odboru zo zahraničia.

Aby sa posilnila úroveň všetkých stupňov informačnej sústavy, v novej sústave riadenia sa predpokladá, že informačné strediská budú ako súčasť vedecko-výskumnej a vývojovej základne zabezpečované prostredníctvom fondu vedy a techniky.

Najdôležitejšiu časť plánu prípravy novej techniky tvoria komplexné výskumné úlohy. Z celkového počtu 64 komplexných úloh je 9 zabezpečovaných vedecko-výskumnými pracoviskami na Slovensku a na ďalších 5 úlohách spolupracujú. Ďalšou časťou plánu sú jednotlivé úlohy, z ktorých okolo 5 % sa rieši na Slovensku.

Nízka účasť Slovenska na týchto úlohách je daná stavom VVVZ, ktorý je rozobraný na inom mieste zprávy. Dá sa tiež usudzovať, že rezortné ústavy riešia na Slovensku zväčša úlohy podnikového významu. Tento stav je vyvolaný tým, že v mnohých podnikoch na Slovensku je v nedostatočnej miere vybudovaná vlastná vývojová základňa, ktorá neumožňuje často riešenie ani bežných technických a technologických problémov vo výrobe.

Pritom všetkom výrobné podniky, výskumné a vývojové pracoviská na Slovensku dosiahli rad úspechov aj v medzinárodnom meradle (licencie, svetová výstava, medzinárodné veľtrhy Brno, Lipsko, Poznaň a iné). Ako príklad možno uviesť: Prema Stará Turá v zdravotnej technike, Tesla Bratislava v elektroakustike, Chladnička Zlaté Moravce, Turčianske strojárne Martin, Výskum-

ný ústav zvaračský v odporových zvaracích lisoch, SMZ Dubnica, Výskumný ústav mechanizácie a automatizácie Nové Mesto nad Váhom v rade svojich výrobkov a prototypov atď.

O komplexných úlohách, ktoré sú zaradené do plánu na rok 1965 vedecko-výskumným pracoviskám na Slovensku, možno uviesť tieto údaje:

Výskumný ústav papiera a celulózy v Bratislave je hlavným koordinátorom úlohy komplexného využitia drevnej hmoty v chemickom priemysle s využitím automatizácie kontinuálnych procesov, vrátane čistenia odpadových vôd, výroby papiera a buničiny. Vyriešením úlohy sa zníži drevný odpad v odpadných vodách z dnešných 31,8 %, na 7,1 %. Škody znečisťovaním tokov klesnú v priemere asi o 20—25 %. Ďalej sa zníži spotreba dreva na výrobu celulózy o 33 %, dosiahne sa vzrastu produktivity práce o cca 30 % a úspory na vlastných nákladoch predstavujú asi 560 mil. Kčs.

Komplexná racionalizácia montážnych prác v strojárskych výrobách, kde je koordinátorom Výskumný ústav pre mechanizáciu a automatizáciu v Novom Meste nad Váhom, vytvorí podmienky pre zvýšenie produktivity práce v montážach o 70—90 %, týkajúcich sa zhruba 24 tis. pracovníkov, súčasne sa zlepší využitie montážnych plôch o 50—100 %.

Technológia a zariadenie výroby tenkých konštrukčných dosiek (hlavný koordinátor Štátny drevársky výskumný ústav v Bratislave) ušetrí cca 4 tis. pracovníkov a 175 mil. Kčs na vlastných nákladoch ročne.

Výskumný ústav pre konzervovanie potravín v Bratislave je koordinátorom dvoch komplexných úloh. Nové formy konzervácie potravín majú ušetriť 1 mil. Kčs ročne na vlastných nákladoch a súčasne zlepšiť akosť potravín. Realizáciou výskumnej úlohy vo výrobe polotovarov a hotových jedál sa zlepši výživná hodnota jedál a umožní správne stravovanie obyvateľstva, pri tom na každom kg hotových výrobkov sa ušetrí 1 Kčs.

Výskum zootechnických a technologických podkladov pre intenzívne veľkovýrobné formy chovu dojníc (Výskumný ústav živočíšnej výroby v Nitre) má vytvoriť predpoklady pre zvýšenie ročnej dojivosti na 3 tis. l mlieka.

Hydroprojekt v Bratislave pracuje na výskumných a vývojových podkladoch pre projekt vodných diel na Dunaji, ktorých cieľom je maximálne využitie vodnej energie a skrátenie výstavby.

Výskumný ústav Chemických závodov W. Piecka v Novákoch koordinuje výskum polyvinylchloridu a jeho spracovanie. Hlavný

prínos sa očakáva v náhrade legovaných materiálov. Ročná úspora bude činiť takmer 500 mil. Kčs.

Racionálne spracovanie sírnych parafinických rôp koordinuje Výskumný ústav ropy a uhľovodíkových plynov v Bratislave. Vyriešením úlohy zlepši sa akosť rafinérskych výrobkov a dôjde k plnšiemu využitiu sovietskej ropy.

V štátnom pláne experimentálnych projektov a stavieb z celkového počtu 27 úloh budú riešiť 8 úloh ústavy a organizácie na Slovensku. Medzi tieto patrí napríklad celomontovaný obytný dom z pórobetónu, letmá montáž cestných a železničných mostov, štvorprúdová vozovka Košice — Šaca a ďalšie.

V roku 1965 by sa podľa smerníc malo prejavíť aj širšie zavádzanie nových výrobných a výrobkov. Vo všeobecnom strojárstve na Slovensku však nové výrobky majú predstavovať len necelé 4 % z celkového objemu výroby a v ďalších odvetviach tento podiel nie je vyšší. Medzi dôležité akcie patria: zavedenie sériovej výroby transformátorov pre elektrické lokomotívy, šplhacie žeriavy, hrotové sústruhy, zavedie sa výroba 38 druhov sklárskych strojov, chladničky, televízne a rádiové prijímače a niektoré ďalšie výrobky. V chémii sa prikráča ku komplexnému spracovaniu ropy, k výrobe polyetylénu, nových agrochemikálií, čistých gumárenských chemikálií a germániového koncentrátu.

Celoštátny plán technickej normalizácie obsahuje konkretizáciu riešenia 76 súborných úloh, zasahujúcich najmä do strojárstva, metalurgie, chemického priemyslu, investičnej výstavby a stavebníctva. Ďalej je v ňom 500 jednotlivých úloh v tvorbe štátnych noriem alebo ich revízií. Hlavná pozornosť je zameraná na strojárstve na vytváranie predpokladov pre zvyšovanie sériovosti výroby a jej špecializáciu. V metalurgii ide o zabezpečenie technickej úrovne výrobkov, najmä pomocou vedeckého rozboru vyrábaného sortimentu a jeho optimalizácie z hľadiska výroby i spotreby. V chémii ide o stanovenie optimálnych akostí a účelného sortimentu. Vo výstavbe pôjde o zhospodárnenie prác, kde sa najmä má plne uplatniť teória medzných stavov v navrhovaní a projektovaní stavebných konštrukcií.

Na úseku medzinárodnej normalizácie sleduje plán vytváranie predpokladov pre účelnú špecializáciu a kooperáciu výroby, pre usnadňovanie medzinárodného obchodu a pre účelnú vedecko-technickú spoluprácu.

Štátny plán tematických úloh pre zlepšovateľov a vynálezcov má priamu návaznosť na plán prípravy novej techniky s cieľom orientovať na tieto úlohy širokú technickú verejnosť. Ako príklady možno uviesť komplexné spracovanie luženca z albánskej

rudy pre Niklovú hutu Sered', využitie ligninu zo sulfitových výluhov, likvidácia, resp. využitie kalov z odpadných vôd celulóziak, zvýšenie trvanlivosti piestnych krúžkov v kompresoroch, mechanizácia obkladania nábytkových dielcov, granulácia sušených živných pôd, atď.

2. Plán zvýšenia technickej úrovne výroby

Plán zvýšenia technickej úrovne výroby je významnou súčasťou plánu rozvoja vedy a techniky, pretože rozhodujúcou mierou ovplyvňuje zhospodárnenie výroby a rast produktivity práce.

Tento plán predpokladá predovšetkým komplexnú modernizáciu ucelených úsekov výroby, ktorou sa zároveň má doceliť relatívna úspora pracovných síl, ďalej zahrňuje investície na rekonštrukciu závodov a prevádzok, prípadne výrobných úsekov spolu so zavádzaním pokrokových metód výroby a moderného zariadenia.

Z tohto plánu osobitnú pozornosť si zasluhuje komplexná modernizácia ucelených úsekov výroby v spracovateľskom priemysle. V pláne na rok 1965 je za ČSSR zaradených 84 akcií o rozpočtovej cene 1,2 mld. Kčs. Z toho sa bude v roku 1965 realizovať asi 251 mil. Kčs. Návrhnosť investícií u týchto modernizačných akcií je 2,15 roka.

Slovensko sa bude v roku 1965 podieľať na celoštátnych investíciách na tieto akcie zhruba 13 %, z ktorých najväčšiu časť predstavuje potravinársky priemysel (bez neho je podiel Slovenska iba 11 %). Veľmi neuspokojivý je stav obidvoch rezortov strojárstva, kde sa uvažuje s komplexnou modernizáciou len v Slovenských lodeniach v Komárne čiastkou 0,5 mil. Kčs (rozpočtová cena 2,5 mil. Kčs) a Kovosmalte v Bratislave čiastkou 5 mil. Kčs, teda asi 7 % a v rozpočtových cenách necele 2 %.

O komplexnej modernizácii do roku 1970 sa hovorí v ďalšej časti zprávy.

Zlepšenie technickej úrovne sa docieli tiež radom licencií získaných v zahraničí. Pre odvetvia na Slovensku sa okrem iného ráta s kyslíkovou konvertorovou oceľiarňou z Rakúska pre VSŽ, zariadením pre viskóзовú striž z USA (do CHZJD), zariadením na pyrolýzu benzínu z Anglie pre Slovnaft a s kontinuálnou výrobou furalu pre Bučinu Zvolen.

3. Plán fondu vedy a techniky

V pláne fondu vedy a techniky na rok 1965 sa za ČSSR prejavuje takmer vo všetkých ukazovateľoch rast prostriedkov vynakladaných na vedecko-technický rozvoj. To vytvára predpoklady pre urýchľovanie technického pokroku v našom národnom hospodárstve a budovanie odpovedajúcej technickej základne pre zabezpečenie perspektívnych technicko-ekonomických koncepcií.

Počet pracovníkov VVVZ oproti roku 1964 má celoštátne vzrásť o 5.700, z toho 40 % pre strojárstvo. Posilňuje sa tiež vedecko-výskumná základňa bádateľského výskumu chémie, stavebníctva, spotrebného priemyslu.

Po prvý raz je v pláne fondu vedy a techniky vyčlenený počet pracovníkov na Slovensku celkom a podľa jednotlivých rezortov. Celkove sa zvýši počet pracovníkov VVVZ na Slovensku o 1,270, čo je 6 %, kým celoštátny prírastok pracovníkov predstavuje 4,7 %.

Z celoštátneho objemu investícií do VVVZ v roku 1965 predstavujú menovité stavby 29 %, z nich 1/6 pripadá na Slovensko.

Investície do VVVZ na Slovensku sa sústreďujú v roku 1965 do nasledovných akcií:

Akcie menovitej investičnej výstavby:

a) pokračujúce

II. stavba SAV Bratislava

b) novozahajované

Endokrinologický ústav SAV

poloprevádzka Výskumného ústavu chemických vlákien vo Svite.

Limitovaná výstavba:

Dostavba Výskumného ústavu káblov a izolantov Bratislava

Biologická stanica Výskumného ústavu agrochemickej technológie v Bratislave

Štátny výskumný ústav textilný, automatizačné stredisko Bratislava

Štátny drevársky výskumný ústav (prestavba dielni) Bratislava

Výskumný ústav hydínársky Ivanka

Výskumný ústav inžinierskych stavieb Bratislava

Výskumný ústav zvaračský (rekonštrukcia) Bratislava.

Podiel z celoštátneho objemu (bez strojov nezahrnutých do rozpočtu) predstavuje 11,5 %.

Ako ukazuje prehľad o budovaní VVVZ na Slovensku, ani v roku 1965 nevytvárajú sa potrebné podmienky k tomu, aby došlo k výraznejšiemu posilneniu VVVZ. Kým v počtoch pracovníkov dosiahne sa ďalšieho zlepšenia, úmerne s tým nevytvárajú sa podmienky pre výraznejší rast vedecko-výskumných a vývojových pracovísk.

III

Zameranie rozvoja vedy a techniky na Slovensku do roku 1970

Intenzívny rozvoj národného hospodárstva v ČSSR vyžaduje koncentrovať sily a prostriedky na postupné uskutočňovanie medziodvetvových štrukturálnych zmien, zabezpečovaných cestou výraznej intenzifikácie poľnohospodárskej výroby, rozvojom chemického priemyslu, automatizácie výroby, zvýšením účinnosti získavania a využívania surovín, materiálov a energie, modernizácie spracovateľského priemyslu, zvýšením výkonnosti a efektívnosti dopravy a spojov, spriemyslením stavebníctva a ďalším rozvojom strojárstva, ktoré aj naďalej bude kľúčovým odvetvím národného hospodárstva.

S týmito smermi bude ovplyvnený aj rozvoj ekonomiky Slovenska ako súčasti jednotnej československej ekonomiky. Podstatne má rásť váha základných surovinových odvetví, najmä hutníctva a chémie, a tiež sa zvýši podiel strojárstva.

Rýchly rozvoj chémie značne prispeje k chemizácii poľnohospodárstva, širšiemu použitiu progresívnych materiálov v spracovateľských odvetviach a stavebníctve, ako aj ku skvalitneniu skladby palivovej základne. Podiel Slovenska na chemickej výrobe v ČSSR sa zvýši na 38 %. Na Slovensku sa bude vyrábať asi 37 % umelých hnojív, 65 % plastických látok a 57 % syntetických vlákien.

V strojárstve aj v ďalších odvetviach sa zlepši špecializácia a koncentrácia výroby, zvýši sa sériovosť a hromadnosť výroby napríklad vagónov, kotlov, televíznych a rozhlasových prijímačov, valivých ložísk, naftových motorov a ďalších.

K uplatňovaniu technického pokroku prispeje rad nových výrob, ako napríklad výroba polovodičov, technického skla, sklenených vlákien a ďalšie. V širokej miere sa využije plechov z VSŽ.

Rozvoj vedy a techniky v oblasti **poľnohospodárskej techniky**

sa má zamerať na podstatný vzrast výroby surovín z vlastných zdrojov, max. efektívnosť a vyrovnanie s úrovňou priemyslu, komplexnú mechanizáciu rastlinnej a živočíšnej výroby a na spriemyslenie výroby krmív.

V živočíšnej výrobe sa vedecko-technický rozvoj zamerá na vybudovanie veľkokapacitných maštali progresívnou technológiou chovu. Bude potrebné vypracovať novú krmnú techniku podľa najnovších vedeckých poznatkov, metódy a prostriedky ochrany zdravia hospodárskych zvierat.

V oblasti **chemického priemyslu** bude rozhodujúcim zabezpečenie chemizácie národného hospodárstva cestou rozvoja základnej chémie, podstatným rozšírením výroby petrochemických produktov na báze ropy, rozvojom výroby chemických vlákien, kaučukov, plastických a náterových hmôt. Súčasne s výstavbou chemickej základne sa budú rušiť zastaralé prevádzky a budovať optimálne kapacity kombinátnou formou (komplexné spracovanie suroviny).

V oblasti **automatizácie** a jej zabezpečenia rozvojom automatizačných prostriedkov a elektroniky treba považovať za hlavný cieľ uplatnenie kvalitatívne nových spôsobov automatického riadenia výrobných, organizačných a administratívnych prác, najmä pomocou samočinných počítačov a postupný prechod na automatizáciu riadenia závodov a kombinátov ako celku (integrovane systémy automatického riadenia).

Počíta sa zaviesť v ČSSR min. 40 automatických kontrolných a triediacich liniek na materiál v hutníctve, strojárstve a doprave, inštalovať 95—125 malých a 55—75 stredných samopočítačov pre riešenie hlavných hospodárskych problémov. V doprave bude 11 samočinných staníc. Má sa vybudovať sieť krajských výpočtových stredísk pre potreby celoštátneho riadenia, aj pre závody a organizácie v príslušných oblastiach.

V **lesníctve a spracovaní dreva** bude vedecko-technický rozvoj zameraný predovšetkým na vytvorenie podmienok na zvýšenie produkčnej schopnosti lesov, na komplexné spracovanie dreva a na zvyšovanie technickej úrovne strojného zariadenia závodov. Rozšíri sa výroba tvrdých vláknitých dosák. Pri spracovaní drevného odpadu a výluhov sa vybuduje výroba krmných bielkovín.

Vo výrobe celulózy a papiera sa zvýši podiel bielenej sulfátovej celulózy, lepeniek, a zavedú sa nové papierenské stroje.

V **textilnom priemysle** ide o podstatne vyššiu produktivitu živej práce a zníženie závislosti na dovoze základných surovín (prechod na chem. vlákna).

Kožiarsky priemysel sa zameria na nahradzovanie usní novými chemickými materiálmi a komplexnú mechanizáciu.

V potravinárskom priemysle pôjde o spriemyslenie odborov, kde dosiaľ prevládala malovýroba, a dosiahnutie svetovej úrovne v konzervovaní, balení potravín a zvýšení ich výživnej a hygienickej hodnoty.

V doprave sa zameria rozvoj na zvýšenie výkonnosti a efektívnosti železníc, cestnej, mestskej i závodnej dopravy pri zvýšení jej kvality. V manipulácii s materiálom pôjde o zvýšenie úrovne materiálových tokov pomocou mechanizácie a automatizácie, riešenie medziobjektovej dopravy a obehu materiálov a výrobkov, čo má priniesť do roku 1970 v ČSSR úsporu 70 tis. pracovníkov. V spojoch sa dosiahne automatizácia siete a jej rozšírenie.

V stavebníctve je základným cieľom jeho spriemyslenie, zvýšenie kvality stavieb a zníženie ich hmotnosti pri zaistení ich optimálnej životnosti, zdokonalenie technických postupov na stavenisku, rozvoj výroby dielcov a výrobkov, zvyšovanie stupňa mechanizácie a organizácie práce.

V strojárstve sa bude zabezpečovať vysoká technická úroveň strojov pre vývoz, obnovu a rozšírenie základných fondov jednotlivých odvetví národného hospodárstva, zaistenie vysokej spoločenskej produktivity práce cestou zvýšenia produktivity živej práce a úspor minulej práce, najmä kovov. Pritom strojárstvo má zabezpečiť okrem vlastného rozvoja tak prestavbu národného hospodárstva, ako aj zahraničný obchod a medzinárodnú delbu práce. Preto bude treba koncentrovať sily na zabezpečenie vybraných perspektívnych odborov, znížiť sortiment vyvíjaných skupín strojov a zariadení a u nich dosiahnuť svetovú úroveň.

V rozvoji medzinárodnej spolupráce v oblasti vedy a techniky treba založiť predpoklady pre účinné prehľbovanie delby práce vo vedeckom a technickom výskume socialistických štátov, postupne špecializovať vedecko-výskumnú základňu v rámci tejto komplexnej základne socialistických krajín a sústredením síl a prostriedkov na najdôležitejšie problémy nášho hospodárskeho rozvoja doceliť urýchlenie vlastných vedecko-výskumných prác a tiež preberať výsledky takých prác od iných krajín.

Formami stykov s kapitalistickými krajinami budú nákup a predaj licencií, využívanie členstva v medzinárodných organizáciách vedecko-technického charakteru, štipendií a stáží v zahraničí, študijných zahraničných ciest, uzatvárania dvojstranných dohôd o vedecko-technickej spolupráci, využívanie obchod-

ných rokovaní a stykov, prednášok zahraničných vedcov a technikov v ČSSR a odbornej činnosti našich zastupiteľských úradov.

Cieľom vedecko-technických stykov s kapitalistickými štátmi je nielen získať maximálne množstvo informácií o svetovom stave vedy a techniky pre vlastné potreby, ale tiež získať hotovú techniku formou nákupu komplexných investičných celkov a strojov s vysokou technickou a ekonomickou úrovňou, hotových technológií, pokrokovej konštrukcie strojov a zariadení bez toho, že by sa prevádzal vlastný, často nákladný, a zdĺhavý výskum a vývoj.

1. Komplexná modernizácia.

K urýchleniu zvyšovania technickej, organizačnej a ekonomickej úrovne výroby mali rezorty povinnosť rozpracovať opatrenia na zabezpečenie komplexnej modernizácie ucelených výrobných úsekov a závodov s cieľom spájať moderné prvky progresívnej techniky, technológie a organizácie výroby tak, aby sa dosiahol maximálny ekonomický efekt. Návratnosť vložených investícií v tomto prípade je priemerne necelé dva roky, t. j. 7× vyššia efektívnosť, než pri ostatných investíciách. Ďalej aj priebežná doba realizácie je medzi jedným až 2,5 rokmi, kým celoštátny priemer v investičnej výstavbe je 7,2 rokov.

Závody na Slovensku podľa rozboru z júla t. r. vykazujú zatiaľ pomerne malý podiel na celkovej sume investičných prostriedkov predpokladaných na modernizáciu do roku 1970 (6,5 %). Napriek tomu, že táto situácia je daná do istej miery objektívne (novšia výrobná základňa), treba uvedený podiel pokladať za nedostatočný. V pláne na rok 1965, ako sme ukázali, je stav síce o niečo lepší, ale stále nie uspokojivý. Podiel slovenských krajov treba zvyšovať najmä v súvislosti s prevodom výrobných programov na úseku strojárstva podľa uznesenia vlády č. 104/64, ale aj v ďalších závodoch, hlavne spracovateľského priemyslu. Treba vidieť, že na Slovensku sú aj nové závody, vybavené starým zariadením. Napr. Meopta Bratislava, uvedená do prevádzky v roku 1959, dostala 49 % strojov pre optickú výrobu starých vyše 40 rokov a 21 % strojov vo veku od 15 do 40 rokov. Len jedna tretina celého zariadenia závodu je vo veku do 10 rokov. Podobne je tomu aj v závodoch Tatra Bratislava a Bánovce, Kovosmalt Trnava a ďalších.

Medzi doteraz zaradené akcie komplexnej modernizácie patrí napríklad Slovena Žilina, kde sa vo výrobe kobercov ušetrí relatívne 532 pracovníkov a vo vlastných nákladoch 12,4 mil. Kčs.

Z toho je vidieť, že ide o vysoko efektívnu cestu využitia investičných prostriedkov.

Prehľad o akciách komplexnej modernizácie v roku 1965 a v rokoch 1966—1970 je uvedený v prílohe. Okrem toho v potravinárskom priemysle je pripravovaný program združených akcií v rozsahu asi 4 mld. Kčs, z ktorých časť pripadne na Slovensko (ako napr. mliekárne Krupina a Spišská Nová Ves, Mäsokombinát Humenné, kotolňa v Palme Nové Mesto nad Váhom, teplareň Trenčianska Teplá, lisovňa Pezinok a i.).

Ku komplexnej modernizácii patria aj akcie modernizácie manipulácie s materiálom. V ČSSR sa do roku 1970 môže ich realizáciou podľa koncepcie SKVT ušetriť absolútne 70—80 tisíc pracovných síl a relatívne asi 770 tisíc pracovných síl oproti roku 1964. Relatívne úspory na nákladoch môžu dosiahnuť objem takmer 9 mld. Kčs v roku 1970 oproti roku 1964, nehovoriac o znížení pracovných úrazov a podstatnom zvýšení hygieny práce a kultúry pracovného prostredia. Najúčinnnejším smerom je tu modernizácia medzioperačnej a operačnej manipulácie, ktorá je hlavným zdrojom rezerv. Počet pracovísk s mechanizovanou, event. automatizovanou technologickou manipuláciou dosahuje dnes asi 1 % z celkového počtu. Dôležité sú však aj ďalšie smery modernizácie manipulácie s materiálom vo vonkajšej a medziobjektovej doprave, nakládke a vykládke, skladovom hospodárstve, paletizácii a kontejnerizácii, preprave sypkých materiálov, manipulácii s kovovým odpadom a obalovej technike.

Prehľad akcií modernizácie manipulácie s materiálom, pokiaľ sú uvedené v návrhu SKVT menovite, je uvedený v prílohe.

Treba pripomenúť, že všetky akcie komplexnej modernizácie sú závislé na včasnej a dôsledne zabezpečovanej projektovej príprave a event. i zabezpečení stavebnej kapacity a strojových dodávok.

V tomto smere závody aj nadriadené orgány premeškávajú termíny a ohrozujú tak zaradenie akcií do plánov.

V pláne zvýšenia technickej úrovne výroby sa nachádzajú aj akcie rozsiahlejšieho charakteru investičnej výstavby, ktoré predstavujú podstatný prínos vo zvýšení technickej úrovne výroby. Medzi ne patria:

rekonštrukcia závodu Matador Púchov
výstavba pletárskeho závodu v Spišskej Novej Vsi
výstavba budovy na výrobu obuvi v Partizánskom
sladovnía Hurbanovo
pivovary Hurbanovo a Veľký Šariš
toruláreň Trebišov.

Len týchto 7 akcií predstavuje investičnú čiastku takmer 3/4 mld. Kčs.

2. Rozvoj vedecko-výskumnej a vývojovej základne do roku 1970.

Úvahy o počtoch pracovníkov.

Podľa doterajších úvah sa má počet pracovníkov vo VVVZ do roku 1970 zvýšiť oproti roku 1965 o 42.000, z toho na Slovensku o 15.700, teda 37 % celoštátneho prírastku. Podiel pracovníkov VVVZ na Slovensku na celoštátnom počte v roku 1965 bude 17 %, avšak v roku 1970 už 22 %. Z toho vyplýva, že VVVZ Slovenska v rokoch 1966—1970 bude sa budovať rýchlejším tempom, ako v priemere za ČSSR. Podstatný vzrast by mal zaznamenať rozvoj VVVZ v odvetví priemyslu. Tu bude potrebné prednostne budovať pracoviská v strojárstve, v chémii, v spotrebnom priemysle, v hutníctve. Posilnenie priemyselného výskumu si vyžaduje hlavne náročnosť programov jednotlivých výrobných podnikov, ako aj samotná technická úroveň, aby sa tieto vyrovnali svojimi parametrami najlepším výrobkom na svete. V dôsledku toho sa nebude priemyselný výskum orientovať len na budovanie výskumných rezortných ústavov, ale predovšetkým sa zamerá na budovanie výskumných a vývojových pracovísk pri výrobných podnikoch. Týmto sa čiastočne odbremení rezortné výskumné ústavy, ktoré dnes riešia pomerne veľký počet podnikových úloh krátkodobého charakteru a zároveň sa vytvoria lepšie predpoklady pre realizáciu vyriešených vedecko-výskumných úloh priamo vo výrobe.

Okrem priemyselného výskumu sa do roku 1970 značne posilnia aj ostatné úseky VVVZ. V oblasti bádateľského výskumu by mal vzrásť počet pracovníkov pri 12,5 % podiele z celej VVVZ na Slovensku na 4.760. Na uvedenom počte by sa mala SAV podieľať približne 3 500 pracovníkmi, samostatné vedecko-výskumné pracoviská vysokých škôl 1.000 pracovníkmi a pracoviská ČSAV na Slovensku 250 pracovníkmi. Pracoviská akadémie a vysokých škôl sa budú predovšetkým podieľať na riešení úloh štátneho plánu, avšak budú tiež riešiť niektoré úlohy pre rozvíjajúce sa výrobné odbory na Slovensku.

Veľká pozornosť pri budovaní VVVZ na Slovensku sa musí venovať kvalifikačnému zlepšeniu skladby pracovníkov. Na tomto úseku sú vytvorené dobré predpoklady pre prekročenie celo-

štátneho podielu počtu vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov, z celkového počtu pracovníkov vo VVVZ, ktorý má byť v roku 1970 25 %-ný. Tento podiel sa dosahuje na Slovensku už v súčasnej dobe. Podstatne sa však má zvýšiť podiel vedeckých pracovníkov vo VVVZ z celkového počtu vysokoškolských pracovníkov (z doterajších 13 na 22 %), čo predstavuje približne 2 tis. pracovníkov s vedeckou hodnotou. Keď vychádzame zo súčasného stavu, že vo VVVZ pracuje na Slovensku približne 700 vedeckých pracovníkov, je táto úloha dosť náročná.

Investície do VVVZ:

V predchádzajúcich rokoch podiel investícií do VVVZ z celkových investícií do národného hospodárstva bol značne nízky a pohyboval sa v rozpätí 0,4 až 1,2 %, na Slovensku 0,3 až 0,7 %. V rokoch 1966—1970 má sa síce dosiahnuť približne 1,7 %, avšak i to je nižší podiel ako v priemyselne vyspelých štátoch, kde sa do výskumu investuje 2 až 4 % celkového objemu investícií do národného hospodárstva.

Treba zdôrazniť, že v súčasnej etape niet uceleného prehľadu o limitovaných investíciách (akcie pod 8 mil. Kčs), ktoré však činia 70 % celej čiastky. Bude úlohou Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky spolu so Slovenskou plánovacou komisiou a Slovenskou komisiou pre investičnú výstavbu získať prehľad o tom, ako sa tieto prostriedky využívajú.

V zozname uvedených akcií na roky 1966 až 1970 uvažuje sa na Slovensku s výstavbou týchto vedecko-výskumných pracovísk:

VÚ SAV Bratislava Patrónka III. stavba, rok zahájenia 1968

VÚ hutníckej keramiky Košice, rok zahájenia 1966

VÚ agrochem. technológie Bratislava, rok zahájenia 1966

Poloprevádzka VÚ chem. vlákien Svät, rok zahájenia 1967

VÚ ropy a uhľovod. plynov. Bratislava, rok zahájenia 1969

VÚ mechaniz. a automatiz. N. Mesto n. Váhom, dostavba, rok zahájenia 1970

Dopravostroj Západoslovenský kraj, rok zahájenia 1968

VÚ dopravy Žilina, rok zahájenia 1970

VÚ meliorácií a závl. hosp. Pod. Biskupice, rok zahájenia 1969

VÚ hygienicko-epidemiologický Bratislava, rok zahájenia 1967.

Z navrhovanej investičnej výstavby VVVZ na Slovensku v rokoch 1966 až 1970 najväčší podiel predstavuje **výstavba vedeckých pracovísk SAV**. V uvádzanom období sa uvažuje so započatím tretej stavby SAV v areáli výskumných pracovísk na Pat-

rónke. V rámci tejto tretej stavby budú vybudované: Biologický ústav SAV, Fyzikálny ústav SAV a Virologický ústav ČSAV.

Výstavba pracovísk SAV podľa súčasného návrhu predstavuje asi 32 % menovitej výstavby celej VVVZ na Slovensku. Pritom treba poznamenať, že uvažované zahájenie výstavby vedeckých pracovísk SAV nie je správne rozložené a zväčša sa koncentruje do posledných rokov tohto obdobia. Popri uvedených akciách skúma sa ešte otázka výstavby Ústavu lekárskeho vied, ako aj výskumných ústavov SAV v Košiciach.

Vážny problém už niekoľko rokov trvá s Ústavom fyziky kovov SAV, ktorý od svojho zriadenia (1954) je umiestnený v nevyhovujúcich priestoroch Výskumného ústavu zväčského. Pracovisko v roku 1964 má 31 pracovníkov a do roku 1970 má tento počet vzrásť na 110 pracovníkov, takže potreba výstavby vzhľadom k dôležitosti riešenia úloh, ako aj uvažovanému vzrastu počtu pracovníkov je vysoko aktuálna. Tento ústav nebol dosiaľ zaradený do zoznamu menovitých stavieb, napriek projektovej pripravenosti. Bude preto účelné navrhnuť jeho zaradenie do plánu dodatočne.

Koncepcia rozvoja VVVZ v ČSSR do roku 1970 nedostatočne rieši priemyselný výskum na Slovensku. V pláne pracovníkov uvažuje sa síce s rýchlejšim tempom ako v priemere za ČSSR, avšak v investíciách táto tendencia sa prejavuje neuspokojivo a vyžaduje si zásadné riešenie.

V odvetví palív a energetiky sa v doterajších návrhoch neuvažuje so žiadnou menovitou investičnou výstavbou pracovísk VVVZ, hoci práve tieto odvetvia majú na Slovensku nedostatočne vybudovanú VVVZ. Kým podiel pracovníkov energetiky na Slovensku z celkového počtu pracovníkov rezortu činí 22 %, v počte pracovníkov VVVZ tento podiel predstavuje len 1,3 %. Obdobne je to aj vo vybavenosti základnými prostriedkami, keď napríklad do roku 1962 pracoviská VVVZ tohoto odvetvia na Slovensku obhospodarovali len 0,5 % základných prostriedkov VVVZ energetiky. Obdobný stav bol tiež v investíciách, keď tieto v tom istom roku predstavovali len 1,2 % z celkových investícií rezortu do VVVZ. Medzi najnaliehavejšie akcie odvetvia energetiky na Slovensku patrí predovšetkým vybudovanie výskumného pracoviska pri jadrovej elektrárni v Bohuniciach. Hoci sa v pláne ráta pre výskum a vývoj so 150 pracovníkmi, neuvažuje sa zatiaľ s výstavbou výskumného pracoviska. Nedostatočnú pozornosť rozvoju VVVZ venuje i Ministerstvo hutí a rudných baní. Z dôležitých akcií do úvahy prichádza iba výstavba Výskumného ústavu hutníckej keramiky, ktorý sa má z Bratislavy premiestniť bližšie

k výrobnej základni (Košice). Podľa plánu výstavba tohoto pracoviska sa má zahájiť v roku 1966, avšak tento termín je veľmi vážne ohrozený, pretože ministerstvo doposiaľ neschválilo investičnú úlohu, čo sa veľmi nepriaznivo prejaví v zabezpečení projektovej dokumentácie v požadovaných termínoch. V tomto rezorte bude potrebné uvažovať s budovaním ďalších výskumných a vývojových pracovísk, a to predovšetkým pri dôležitých podnikoch. Pôjde hlavne o vybudovanie výskumných a vývojových pracovísk pri VSŽ v Košiciach, Drôtovni v Hlohovci, Niklovej huti v Seredi a ďalších.

Najväčšie investície pre výstavbu VVVZ na Slovensku v oblasti priemyselného výskumu sa uvažujú v odvetví chemického priemyslu. V období rokov 1966—1970 sa má v rámci rezortu zahájiť výstavba 5 menovitých akcií, z toho na Slovensku sa uvažuje s tromi stavbami, čo je 61 % z priemyselného výskumu a približne 20 % z celej menovitej výstavby VVVZ v chémii. Najväčšiu váhu bude mať výstavba **Výskumného ústavu ropy a uhľovodíkových plynov** v Bratislave. Výstavba ústavu je veľmi naliehavá z hľadiska nutného predstihu výskumu pred výrobou, nakoľko petrochemická výroba v n. p. Slovnaft má sa rozbehnúť už v roku 1965. Napriek tomu SKVT ako aj samotné ministerstvo navrhuje zahájiť túto stavbu až v roku 1969. Do roku 1970 sa posilní vedecko-výskumná základňa i v oblasti výskumu chemických vlákien vo Svite, kde sa v roku 1967 zaháji výstavba modelovej prevádzky. Rovnako sa plánuje posilniť aj oblasť **výskumu agrochemikálií** novou výstavbou ústavu, s ktorou má súčasne prebiehať aj výstavba podnikového výskumu Chemických závodov J. Dimitrova v Bratislave.

Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky navrhuje umiestniť výstavbu **Výskumného ústavu pre automatizáciu chemického priemyslu** v Bratislave namiesto výstavby v Prahe. Pre umiestnenie v Bratislave hovorí súčasná koncentrácia i plánovaný rozvoj chemického priemyslu v oblasti Bratislavy, ako aj blízkosť vedeckých, pedagogických, výskumných a projektových organizácií, situovaných pri SAV a vysokých školách. Pritom výstavbu ústavu v Prahe nedoporučujú tamojšie mestské orgány vzhľadom na doterajšiu veľkú koncentráciu výskumných pracovísk v hlavnom meste (36 % celoštátnej VVVZ).

Výroba plastických látok má sa do roku 1970 zvýšiť oproti súčasnému stavu viac ako štvornásobne, pričom Slovensko bude sa na tejto výrobe podieľať 65 % celoštátneho objemu. Súčasne s budovaním surovínovej základne postavia sa v Nitre, Nová-

koch, Žilina a vo Svite nové spracovateľské kapacity, pričom bude treba pamätať i na pracoviská VVVZ.

Posilnenie VVVZ chemického priemyslu bude sa uberať tiež cestou budovania podnikových výskumných a vývojových pracovísk pri väčších výrobných podnikoch, ako napríklad Chemko Strážske a pod.

Nedostatočne je dosiaľ vyriešená VVVZ strojárskoho priemyslu na Slovensku. Návrh menovitej investičnej výstavby túto otázku nerieši, lebo vychádza zo súčasného stavu rozmiestnenia strojárskych výrobných odborov a neprihliada k ich perspektívnym presunom a k ich ďalšiemu rozvoju. Neprihliada tiež k neúnosnej koncentrácii strojárskych výskumných ústavov, keď z celkového počtu 42 je ich len v samotnej Prahe umiestnených 24 a 6 v Brne. Na Slovensku sú len 3 strojárské výskumné ústavy: Výskumný ústav kábelov a izolantov, Výskumný ústav mechanizácie a automatizácie Nové Mesto nad Váhom a Ústav pre rozvoj strojárskoho spotrebného tovaru v Piešťanoch. Osobitné poslanie plní Konštrukt Trenčín.

Návrh menovitej investičnej výstavby na roky 1966—1970 túto situáciu len zhoršuje, lebo sa navrhuje budovať v Prahe ďalšie dva výskumné ústavy a v Brne dokonca 6. Na Slovensku sa neuvažuje so žiadnou novou akciou, jedine s rozšírením existujúceho **Výskumného ústavu mechanizácie a automatizácie** v Novom Meste nad Váhom až v roku 1970, čo reprezentuje 6,6 %-ný podiel z celkových investičných nákladov do VVVZ v strojárstve.

Vsúčasnej dobe podieľa sa Slovensko na strojárskej výrobe 18 %, avšak na jej VVVZ len 10,5 %-ami. Keďže rozhodujúci podiel na ďalšom rozvoji priemyslu na Slovensku do roku 1970 pripadá práve na strojárstvo (v roku 1970 podiel vzrastie na 22 %), je nevyhnutné, aby sa strojárské závody na Slovensku podieľali oveľa väčšou mierou na výskume a vývoji, ako tomu bolo doteraz. Z toho hľadiska bude potrebné znovu preskúmať umiestnenie a výstavbu týchto výskumných pracovísk, ktoré sú v zozname menovitých stavieb do roku 1970:

Výskumný ústav tvarovacích strojov, výstavba ktorého sa plánuje do Brna, vybudovať pri špecializovanom výrobcovi týchto strojov, Strojárni Piesok.

Výskumný ústav Tesla Rožňov umiestniť do Piešťan, kde sa koncentruje výroba polovodičov v ČSSR.

Okrem toho v budúcnosti bude potrebné venovať sústavnú pozornosť posilňovaniu priemyselného výskumu zriaďovaním a rozširovaním **podnikových výskumných ústavov** a siete experi-

mentálnych pracovísk, laboratórií a skúšobní, ako napríklad pri SMZ Dubnica, TS Martin, VSS Košice a ďalších.

V odvetví spotrebného priemyslu počíta sa v rokoch 1966 až 1970 s vybudovaním automatizačného pracoviska ako **pobočky Štátneho výskumného ústavu textilného**, ako i s rozšírením Štátneho výskumného ústavu drevárskeho v Bratislave. Treba poznamenať, že termíny zahájenia výstavby týchto akcií sú stanovené neuspokojivo. Týka sa to hlavne automatizačného pracoviska textilného, ktoré je plánované v roku 1969.

Naliehavým problémom je výstavba **Štátneho výskumného ústavu automatizácie sklárskej výroby**, ktorý SKVT na návrh rezortu umiestňuje do Prahy. Vzhľadom na staré a nové sklárske výroby na Slovensku a hlavne novovybudovaný špecializovaný závod pre výrobu sklárskych strojov v Petržalke, bolo by účelné vybudovať ústav pri tomto závode. Výroba v Považských strojárňach, n. p. v Petržalke už dnes predstavuje 55 % a v roku 1970 spolu s výrobou SMZ Dubnica nad Váhom bude tvoriť takmer 100 % objemu výroby sklárskych strojov v ČSSR. Exportom týchto výrobkov budú sa plniť záväzky ČSSR voči ostatným štátom RVHP.

V rámci výstavby VVVZ v odvetví stavebníctva na Slovensku uvažuje sa s budovaním **Výskumného ústavu ekonomiky a organizácie stavebníctva** v Bratislave. I v tomto prípade je termín zahájenia výstavby (v roku 1970) veľmi oneskorený tým viac, že v prípade projektovej pripravenosti v tomto roku je výstavba ústavu možná v roku 1966.

Značným posilnením VVVZ v zdravotníctve na Slovensku bude výstavba **Výskumného ústavu hygienicko-epidemiologického v Bratislave** v objeme 36 mil. Kčs. Výstavba výskumných ústavov klinických (SNR) sa do zoznamu menovitých akcií nedostala.

V poľnohospodárstve sa ráta s výstavbou **Výskumného ústavu závlahového hospodárstva** v Bratislave. Naviac sa na základe rozhodnutia poľnohospodárskej komisie ÚV KSČ zo dňa 6. júna 1964 ukazuje potreba prerokovať možnosti umiestnenia nových výskumných ústavov na Slovensku, ako ochrany rastlín, pôdoznameľstva a výživy a zlučív ústav závlah v Bratislave s ústavom meliorácií v Prahe do jedného hydromelioračného ústavu so sídlom v Podunajských Biskupiciach.

Okrem uvedených akcií, ktoré sú v menovitom zozname Štátnej komisie pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky, Komisia SNR navrhuje, aby sa do zoznamu zaradili ďalšie akcie:

Ústav fyziky kovov SAV — podľa zdôvodnenia na strane 236.

Metrologický ústav v Bratislave — základným zdrojom tu mó-

že byť Ústav teórie merania SAV so svojimi 54 pracovníkmi, ktorý je jediným vedeckým pracoviskom tohto druhu v ČSSR a dosahuje veľmi dobré pracovné výsledky. Súčasný stav prípravy vedeckých pracovníkov (19 riadnych, 7 externých a 7 pracovníkov vo vedeckej príprave) dáva záruku, že práce na tomto pracovisku budú na požadovanej vedeckej úrovni. Perspektívny rozvoj samotného Ústavu merania SAV predpokladá vzrast na 120 pracovníkov (z toho 30 vedeckých), kým Metrologický ústav má mať cca 200 pracovníkov.

Výskumný ústav vodohospodársky v Bratislave — jeho ďalšia výstavba sa navrhuje v súvislosti s prípravou vodných diel (na Dunaji a ďalších), ktorá prináša problémy v hydrológii, hydrotechnike, čistote vôd, ako aj s úlohami vo vodárenstve a kanalizáciách. Na Slovensku je dnes iba 22 % obcí kanalizovaných a iba 31 % obcí je zásobované pitnou vodou. Preto sa uvažuje 50 % celoštátnych vodohospodárskych investícií použiť na Slovensku. V tom nie sú zahrnuté veľkoplošné závlahy. Uvedené úlohy by ústav v doterajších podmienkach nemohol zodpovedne zabezpečiť.

Výskumný ústav valivých ložísk — v zmysle vládneho uznesenia číslo 104/64 koncentruje sa výroba valivých ložísk do závodov na Slovensku. V roku 1964 podiel slovenských závodov na celoštátnej výrobe valivých ložísk činil 58,5 % a v roku 1970 má vzrásť na 69 %. Výstavbu nového výskumného ústavu je žiadúce umiestniť v Žiline, v blízkosti dvoch najväčších výrobcov valivých ložísk (ZPS Kysucké Nové Mesto a PS Považská Bystrica). Žilinská strojnica a elektrotechnická fakulta VŠD vytvára dostatočné predpoklady pre prípravu pracovníkov pre nový výskumný ústav, ktorý má vyvíjať nielen ložiská (cca 2.500 typorozmerov), ale aj progresívne výrobné technológie.

Výskumný a vývojový ústav manipulácie s materiálom — podľa vládneho uznesenia číslo 125/61 sa mal tento výskumný ústav zriadiť ku dňu 30. 6. 1961. Až dnes sa pristupuje k realizácii tohoto uznesenia s návrhom, aby bol umiestnený v Prahe, kde pre nedostatok priestorov by bol roztrieštený na 10-tich miestach. Je žiadúce, aby ústav bol umiestnený v bezprostrednej blízkosti výrobnej základne Tatrasmalt Matejovce (najlepšie v Poprade), nakoľko tento závod bude v roku 1970 vyrábať cca 70 % a v roku 1980 dokonca až 90 % výroby prostriedkov pre manipuláciu s materiálom a dopravu vnútrozávodovú.

Vedecko-výskumné zariadenia Slovenskej národnej rady — zahrňujú v sebe pracoviská Výskumného ústavu oblastného plánovania, Výpočtového strediska SNR, Výskumného ústavu eko-

nomiky práce a Ekonomického ústavu. V týchto zariadeniach predpokladá sa cca 500 pracovníkov, pre ktoré treba vybudovať potrebné pracoviská. Vybudovanie tohto pracoviska vyplnilo by citeľnú medzeru vo VVVZ v oblasti spoločenských vied na Slovensku.

Organizačné usporiadanie VVVZ:

Pri rozpracúvaní zásad zdokonalenia plánovitého riadenia národného hospodárstva sa Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky zúčastnila aj pripomienkami k organizačnému usporiadaniu VVVZ na Slovensku. V nich je zdôvodnené umiestnenie ústavov na Slovensku podľa zásady približenia výskumu k výrobe (resp. k odborovým riaditeľstvám) a navrhnutý organizačný stupeň podľa významu úloh, ktoré majú tieto ústavy zabezpečovať.

IV.

Úlohy Československej vedecko-technickej spoločnosti pri zabezpečovaní rozvoja vedy a techniky

V etape realizácie výsledkov vedy a novej techniky vo výrobných závodoch je rozhodujúcim faktorom aktívna účasť inžinierov, technikov, organizačných pracovníkov, novátorov a popredných robotníkov, ktorí musia túto novú techniku nielen prijať, ale ju aj tvorivo rozvíjať a prispôbiť ju pomerom v jednotlivých závodoch a dielňach.

Preto stúpa neustále význam ČSVTS, ktorá ako spoločenská organizácia združujúca inžinierov, technikov a novátorov má zameriavať tvorivé úsilie svojich členov na riešenie najdôležitejších otázok progresívnej techniky.

Pre tento cieľ sa využívajú najrozličnejšie formy práce orgánov ČSVTS, ako konferencie, semináre, dni novej techniky, organizovanie riešiteľských skupín, dobrovoľné konštrukčné kancelárie, novátorský inštitút, tematické zájazdy, súťaž medzi technikmi atď. Pri realizácii úloh štátneho alebo rezortného plánu rozvoja vedy a techniky je jednou z najdôležitejších foriem vypracovanie plánov a projektov, alebo iných doporučení pre štátne orgány.

Význačná je aj pomoc riešiteľských brigád a tematických skupín, organizovaných v ČSVTS priamo v štádiu riešenia úloh. Činnosť ČSVTS veľmi často prispieva k tomu, aby niektoré, pre národné hospodárstvo mimoriadne dôležité problémy, ktoré sa

z akéhokoľvek dôvodu nedostali do štátneho plánu, boli do neho zaradené dodatočne. Príkladom je renovácia opotrebovaných a poškodených súčiastok, ktorá sa takto dostala do štátneho plánu rozvoja vedy a techniky ako jedna z popredných úloh, zabezpečujúcich vysokú efektívnosť. Podobne to bolo aj s vypracovaním koncepcie využitia tehliarskej základne podľa vzoru SSSR.

Bude preto potrebné, aby sa viac ako doposiaľ už v štádiu plánovania uvažovalo s využitím dobrovoľnej práce ČSVTS a aby sa pre ňu vytvárali potrebné materiálne predpoklady. Jednou z ciest je napríklad vypísanie tematických úloh, za riešenie ktorých by bolo možné odmeniť dobrovoľné riešiteľské skupiny.

Veľmi dôležitá je aj činnosť ČSVTS na úseku zvyšovania kvalifikácie pracujúcich. Veľmi dobré výsledky v tomto smere vykazovala činnosť závodných pobočiek ČSVTS v n. p. Vihorlat Snina, kde vypracovali dokument o zvyšovaní kvalifikácie pracujúcich celého závodu do roku 1970. Súčasne vypracovali koncepciu pre závodnú školu práce, ktorá sa orientuje na zabezpečenie základnej kvalifikácie nových robotníkov, na organizovanie kurzov atď.

O dobrých výsledkov svedčia aj dlhodobé semináre bratislavského Domu techniky napríklad o projektovaní mechanizácie montáže, o manipulácii s materiálom a pod. Od roku 1964 bol Dom techniky poverený Slovenskou vysokou školou technickou organizáciou postgraduálneho štúdia v odbore povrchových úprav a ochrany proti korózii. To sa zdá byť jednou z ciest ako zabezpečiť postgraduálne kurzy pre veľký počet inžinierov, technikov, pričom vysoké školy by boli odbremenené od organizátorskej práce, aby sa tak mohli vedľa svojej pedagogickej činnosti venovať vedecko-výskumnej práci.

Dôležitá je aj práca orgánov ČSVTS na úseku novátorských metód. Úspešné rozšírenie novátorských metód možno zabezpečiť len ak tieto sú spracované, teoreticky riadne overené a takto sa dávajú závozom. Túto pomoc novátorom organizuje Slovenská rada ČSVTS v rámci katedier Novátorského inštitútu, ktorý pracuje zatiaľ pri bratislavskom Dome techniky.

Veľmi platným pomocníkom vo vedecko-technickej propagande je Dom techniky, ktorý za 10 rokov svojej činnosti dokázal oprávnenosť svojej existencie. Pretože už dávno prekročil rámec a rozsah pôvodne predpokladanej činnosti, je treba dnes naliehavo uvažovať o premiestnení do vyhovujúcejších priestorov, resp. o výstavbe nových objektov.

Bude preto potrebné využiť vo väčšej miere orgány ČSVTS pri riešení úloh rozvoja vedy a techniky na všetkých stupňoch, zabezpečiť hmotnú zainteresovanosť dobrovoľných riešiteľských

skupín a pohotovo reagovať na pripomienky a návrhy prichádzajúce z tohto širokého odborného aktívu.

Z á v e r

Prevedený rozbor súčasného stavu vedy a techniky na Slovensku umožňuje urobiť niektoré závery.

Za pomerne krátku dobu, hlavne od roku 1948 došlo na Slovensku k výraznému organizačnému, materiálnemu a kádrovému budovaniu VVVZ. Potešiteľné je, že podľa kvantitatívneho rastu z tejto základne vyrástli niektoré pracoviská a mnohí vedeckí pracovníci na svetovú úroveň vo svojich odboroch vedeckej činnosti. Tento proces bol vyvolaný a umožnený predovšetkým rozvíjaním výrobných síl, rastom vysokého školstva, hlavne technického a prírodovedného zamerania, a všeobecnej vzdelanosti, ako aj zvyšujúcej sa váhy Slovenska na celoštátnej ekonomike. Výsledky tohoto vývoja treba vidieť ako produkt cieľavedomej politiky straníckych a štátnych orgánov.

Napriek týmto kladným výsledkom súčasný stav VVVZ a jej predpokladaný rast do roku 1970 nie je v súlade s potrebami národného hospodárstva v porovnaní s rozvíjaním odvetví a odborov na Slovensku, ako poľnohospodárstva, chémie, strojárstva, hüt, taktiež aj v oblasti lekárskeho a ekonomických vied. V pláne do roku 1970 sú zabezpečené kádrové predpoklady pre žiadúci rast VVVZ, naproti tomu nedostatočne je pamätané na vytváranie materiálnych predpokladov, najmä v budovaní pracovísk. Neriešenie týchto potrieb by malo za následok ďalšie prehĺbenie disproporcií v územnom rozmiestnení VVVZ bez ohľadu na rozvoj výrobných síl a zaostávanie VVVZ za potrebami materiálnej výroby.

Na Slovensku je VVVZ značne roztrieštená na pomerne malé, materiálne a kádrove nevybudované pracoviská. Účelnou koncentráciou týchto pracovísk sa umožní ich vybavenie na komplexné celky, schopné efektívne pracovať aj v náročných úlohách.

V období do roku 1970 bude nutné sa zamerať na dobudovanie vývojovej základne v podnikoch, ktorá umožní osvojiť a realizovať výsledky výskumu vo výrobe. Veľkú pozornosť tu bude treba venovať budovaniu poloprevádzok, technologických laboratórií, vývojových, mechanizačných a prototypových dielní.

Bude potrebné docieľiť zlepšenie kvalifikačnej skladby pracovníkov celej VVVZ. Súčasne s tým bude treba dbať, aby sa zvýšil podiel technických, prírodných i ekonomických vedných odborov na celkovom počte pracovníkov.

Vysoké školy predstavujú vysoký podiel vedeckých pracovníkov, u ktorých je žiadúce spájať pedagogickú činnosť s aktívnou vedeckou prácou vo výskume. Doteraz tomu tak spravidla nie je pre prílišnú zataženosť pedagogickou prácou, nedostatočné vybavenie pracovísk zariadeniami, prostriedkami, pomocným personálom a podobne. V ďalšom období pôjde o vytváranie všestranných podmienok, aby katedry vysokých škôl sa mohli účinnejšie podieľať na riešení úloh štátneho plánu rozvoja vedy a techniky.

Investičné zámery do roku 1970 nedostatočne zohľadňujú potrebu modernizačných akcií výrobkov a závodov na Slovensku, a to zvlášť v strojárskych podnikoch. Chýba často koncepčná vyjasnenosť týchto zámerov, čo úzko naväzuje na pomalé vyjasňovanie výrobných programov rozhodujúcich závodov na Slovensku. Bude preto treba dbať o dôsledné splnenie uznesenia vlády č. 371 z 3. júla t. r., podľa ktorého ministri a vedúci ústredných úradov majú do 15. februára 1965 upresniť programy komplexnej modernizácie a pritom zvýšiť jej podiel na Slovensku tak, aby sa s realizáciou mohlo započať v roku 1966.

Pre plné uplatnenie vedy a techniky dôležitú úlohu musia zohrať vedecké, technické a ekonomické informácie a účinná propagácia výsledkov vedy a techniky. Bude treba v najkratšom čase dobudovať strediská informačnej sústavy na Slovensku podľa jednotných celoštátnych zásad a dosiahnuť vyššiu úroveň práce tejto sústavy. Rovnako dôležité bude lepšie uplatniť využívanie patentov, vynálezov, ich ochrany a technických noriem v našej výskumnej, plánovanej a hospodárskej činnosti.

Pri propagácii a realizácii výsledkov vedy a techniky treba vo väčšej miere využiť spoluprácu s Československou vedecko-technickou spoločnosťou a ostatnými spoločenskými organizáciami.

V súlade s prevezeným rozborom v zpráve je nutné, aby Komisia SNR pre rozvoj vedy a techniky v úzkej spolupráci s komisiami SNR a SAV, vysokými školami a vedecko-výskumnými pracoviskami rozpracovala riešenie nastolených úloh podľa stupňa naliehavosti a zabezpečovala ich realizáciu.

Príloha číslo 1

Prehľad akcií komplexnej modernizácie na Slovensku, uvažovaných v pláne na rok 1965

1. Modernizácia úpravní šrotu v Košiciach a Nitre.
2. Zavedenie výroby tenkostenných ložísk, Kovchuty Mokradľ.

3. Komplexná modernizácia sledovaného hospodárstva, Slovenské lodenice Komárno.
4. Modernizácia výroby ľahkých smaltovaných ván, Kovosmalt Bratislava.
5. Rekonštrukcia a modernizácia farbiarne, Slovenska Žilina.
6. Pazderové dosky, Michalovce.
7. Pletené vrchné ošatenie, Turzovka.
8. Rozšírenie výroby lepidiel, Záv. 29. augusta Partizánske.
9. Paletizácia surových vlisov, Žarnovica.
10. Kompletizačná dielňa, Krasno.
11. Zhromažďovanie výroby, Bytča.
12. Rekonštrukcia závodu, Podolinec.
13. Rekonštrukcia výroby nábytku, Lučenec.
14. Modernizácia výroby oplátkového tovaru, Sereď.
15. Potravinárske závody, Nitra.
16. Mäsový závod, Košice.

Príloha číslo 2

Akcie modernizácie manipulácie s materiálom

Rok 1965:

Modernizácia medziskladov, Slovenské lodenice Komárno
 Mechanizácia plnenia fliaš jedlým olejom, Palma Nové Mesto nad Váhom
 Mechanizácia prípravy výstuže v armovniach Bratislava, Hencovce, Šacht. Stráže, Zemianske Kostolany
 Cestné dopravné prostriedky pre medziobjektovú dopravu k združeniu Bratislava — PS Nitra
 Mechanizácia nakládky a vykládky, PS Nitra
 Paletizácia v podniku Slovakofarma.

Rok 1966:

Komplexná modernizácia manipulácie s materiálom závodu Slovenská armatúrka Myjava
 Komplexná modernizácia manipulácie s materiálom závodu rezivo Turčianske Teplice
 Paletizácia, Kovosmalt Filákov
 Manipulácia s hotovými výrobkami, Prefa Košice
 Kontejnerizácia skladového hospodárstva, PS Nitra
 Rozvoz betónovej zmesi, Prefa Košice
 Dopravníky a sklzy, operačná manipulácia, PS Nitra
 Doprava štrku 15 t vozidlami, Prefa V. Leváre
 Medziobjektová doprava z ťažby do úpravne, Bratislava — Zdrž

Kontejnizácia prostriedkov medzioperačnej dopravy a technickej manipulácie PS Nitra
Automiešačky na domiešanie betónu PS Bratislava

Príloha číslo 3

Prehľad akcií komplexnej modernizácie na Slovensku, uvažovaných v pláne na rok 1966–1970

1. Modernizácia prípravy hmot v SMZ Lubeník
2. Modernizácia a rekonštrukcia výroby transformátorov Dubnica n. V.
3. Komplexná modernizácia výroby televíznych prijímačov Tesla Orava
4. Rekonštrukcia a špecializácia závodu Gumon Bratislava
5. Špecializácia výroby tvarovacích strojov Strojáreň Piesok
6. Špecializácia výroby Transporta Medzilaborce
7. Sústredenie a modernizácia výroby pobočkových ústrední Tesla Lipt. Mikuláš
8. Sústredenie a modernizácia telef. prístrojov Tesla Stropkov
9. Špecializácia výroby osvetľovacej techniky Elektrosvit Nové Zámky
10. Špecializácia výroby chladničiek Zlaté Moravce
11. Sústredenie výroby vykurovacích zariadení Kovosmalt Filačovo
12. Komplexná modernizácia výroby nákladných automobilov Tatra Bánovce
13. Sústredenie výroby rádioprijímačov Tesla Bratislava
14. Komplexná mechanizácia vývoja sústruhov TOS Trenčín
15. Špecializácia výroby silových prístrojov SEZ Krompachy
16. Špecializácia výroby silových prístrojov SEZ Dolný Kubín
17. Sústredenie a modernizácia výroby elektroakustických zariadení Elektroakustika Bratislava
18. Sústredenie a modernizácia výroby bytových armatúr Slovenská armatúrka Myjava
19. Rozšírenie a modernizácia plochého čadiča a zavedenie výroby čadičových izolačných vlákien Nová Baňa
20. Zavedenie výroby nových druhov vlákien Mikrovlákná Pod. Biskupice
21. Komplexná modernizácia závodu Trikota Vrbové
22. Rekonštrukcia podniku Poľana Opatová
23. Modernizácia závodu Pleta Banská Štiavnica
24. Rekonštrukcia linky DVD Smrečina Banská Bystrica
25. Zavedenie výroby drevovláknitých dosák, Bučina

Z p r á v a.

o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy

Ú v o d

Súčasnú obdobie vedeckotechnickej revolúcie prináša zmeny v procese spoločenskej výroby ako aj v úlohe a postavení vedy v spoločenskej praxi.

Aplikácia vedeckých poznatkov vo výrobe umožňuje zrýchlenie rozvoja výrobných síl. V dôsledku procesu diferenciacie vedy rozširuje sa bádateľský výskum do oblastí, ktoré predtým unikali pozornosti. K urýchľovaniu tempa vedeckého a technického pokroku prispieva i stále vzrastajúci počet vedeckovýskumných pracovníkov. Tento proces je za posledných 10 rokov viditeľný v priemyslovo vyspelých krajinách.

Zvládnuť poznatky svojho vedného odboru vyžaduje dokonalú dokumentačnú a informačnú techniku. Udržať sa na svetovej úrovni v bádateľskom výskume je nielen veľmi namáhavé, ale často i veľmi nákladné. Neustála akumulácia vedomostí môže však viesť k nekoordinovanému riešeniu problémov v rôznych oblastiach vedy, mnoho razy i bez zreteľa na ekonomické alebo personálne možnosti. V dôsledku toho je v stredne veľkých štátoch, ako je náš, potrebné zameriavať sa len na niektoré vybrané smery bádateľského výskumu, v ktorých sú priaznivé podmienky pre dosiahnutie dobrých výsledkov.

Vzťahy medzi vedou a spoločenskou praxou sú v dôsledku týchto skutočností veľmi zložité. I spoločenské požiadavky na vedu, ktoré sú hybnou silou jej rozvoja, sú mnohotvárne.

Veda mala a má vo svojom poslaní dve funkcie: všeobecnú gnozeologickú — poznávaciu a aplikačnú, zameranú na uplatnenie získaných poznatkov v spoločenskej praxi.

Úspešné riešenie zložitej funkcie vedy vyžaduje sústredené úsilie v mnohých smeroch; preto je objektívne nutné rozvoj vedy a techniky plánovať a riadiť. Ak sú vážne problémy v účinnom plánovaní výroby, je plánovanie vedeckovýskumnej práce ešte obťažnejšie. Doterajšie skúsenosti potvrdzujú, že pomerne dobre možno plánovať hlavne osobné a materiálne zabezpečenie výskumnej činnosti, avšak zložitejšie je plánovanie vedeckovýskumnej práce samotnej. Súčasná vedeckovýskumná práca je sústavnou činnosťou, ktorá má síce niektoré spoločné črty s výrobným procesom, rozdiel je však v tom, že jej výsledky nie sú

vopred známe a vyjasnia sa často iba v procese výskumu. Podľa charakteru výskumnej práce sa volia i najúčinnnejšie metódy riadenia a plánovania.

I.

Historický vývoj na Slovensku do ustanovenia SAV a ďalší rozvoj SAV do roku 1964.

1. Vývoj vedy na Slovensku do ustanovenia SAV

Zo slovenských dejín staršieho obdobia poznáme pomerne dobre dejiny školstva, jazyka, literatúry, hudby a výtvarného umenia. Slovensko však neostalo celkom stranou ani od technického pokroku v Európe. Veľké ložiská rúd a medi boli základom vyspelého baníctva a hutníctva. Technický, ako i vedecký pokrok sa v dobe feudalizmu rozvíjal hlavne v súvislosti s banskou ťažbou.

Postupne vzrastal záujem o prírodné vedy, medicínu a farmáciu, vznikali rôzne ďalšie inštitúcie a učené spoločnosti. Neustále sa rozvíjajúca banská a hutná výroba dala podnet k založeniu Vyššej banskej školy roku 1763 v Banskej Štiavnici, ktorá bola neskôršie povýšená na známu Banskú akadémiu. Takto vedľa univerzity v Trnave, ktorá vznikla už koncom 17. storočia, stala sa i Banská akadémia strediskom vedeckého a kultúrneho života. Veľkú stratu pre ďalší vývoj a rozvoj vedeckého a kultúrneho života na Slovensku znamenalo presťahovanie univerzity v r. 1777 z Trnavy do Budína. Koncom 18. a začiatkom 19. storočia sa dostáva feudálny spoločenský poriadok do krízy. Slovensko (Horné Uhorsko) — aj keď bolo najpriemyselnejšou oblasťou celého štátu — ostalo hospodársky pomerne zaostané a to sa odrážalo i v tempe rozvoja vedy u nás.

Po roku 1918 sa postavenie Slovenska čiastočne zmenilo aj v oblasti vedy. Dôvody odlišného vývoja vedy na Slovensku oproti českým krajinám po prvej svetovej vojne treba vidieť v odlišnom národnom a sociálno-ekonomickom postavení Slovákov a Čechov v bývalej Rakúsko-Uhorskej monarchii. Slovensko sa nemohlo rovnať priemyslene a kultúrne vyspelým českým krajinám. Tieto odlišné historické podmienky sa prejavili aj po vzniku Československej republiky.

Z rozdielného hospodárskeho vývoja v českých krajinách a na Slovensku je možné vysvetliť nielen odlišné cesty, ale aj inten-

zitu rozmachu vedeckého života v buržoáznej republike. V súlade s ekonomickým rozvojom českých krajín sa budoval prioritne prírodovedecký a technický výskum spolu s vysokým školstvom, kým na Slovensku pri oneskorenom vývoji sa rozvíjali predovšetkým disciplíny vlastivedné. Svoju činnosť obnovila Matica slovenská, došlo k založeniu Komenského univerzity (len s tromi fakultami). Niektorí vzdelanci považovali za primerané a užitočné založiť Učenú spoločnosť Šafárikovu, ako i ďalšie spoločnosti a osvetové spolky.

Za tzv. slovenského štátu nadviazala na prácu Učenej spoločnosti Šafárikovej Slovenská akadémia vied a umení. Na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity sa začali rozvíjať prírodné vedy a Vysoká škola technická (vznikla v roku 1938 v Košiciach, presťahovala sa pod vplyvom mníchovských udalostí koncom r. 1938 do Prešova a čoskoro do Martina; konečným sídlom SVŠT sa stala od r. 1939 Bratislava) poskytla popri vlastnej pedagogickej činnosti vo svojich ústavoch možnosť aj pre rozvoj (dovtedy zanedbávaných) technických vied. Počet vysokých škôl rozmnožila novozriadená Vysoká škola obchodná.

Po roku 1945 vznikli nové podmienky pre rozvoj vedeckého a kultúrneho života na Slovensku. V týchto priaznivých podmienkach sa veda rozvíjala nielen v rámci SAVU, neskoršie SAV, ale i v rastúcej sieti nových vedeckovýskumných ústavov pri niektorých ústredných úradoch, priemyselných podnikoch, ako aj na vysokých školách, ktorých počet sa veľmi rozšíril a nezostal vymedzený len na Bratislavu.

Rozvoj vedeckého života na Slovensku počas ľudovodemokratického a socialistického zriadenia možno bez ohľadu na veľký a všestranný rozmach našej krajiny rozdeliť do nasledujúcich období:

V prvom období — od skončenia vojny do založenia Slovenskej akadémie vied v roku 1953 — vznikali nové výskumné pracoviská ako pomoc vznikajúcemu priemyslu a praxi. Vedeckí pracovníci z odborov prírodných a technických vied sa sústreďovali v týchto nových pracoviskách mimo okruhu vysokých škôl a vytvárali takto i podmienky pre výchovu vysokoškolského dorastu s perspektívami pre vedeckú prácu. Spoločenskovedné disciplíny sa vtedy rozvíjali v Slovenskej akadémii vied a umení.

Po založení Slovenskej akadémie vied, ktorá ako najvyššia vedecká ustanovizeň na Slovensku značne prispela ku konsolidácii vedeckého života a položila základy pre nové vedné odbory, sa začala za spolupráce s ČSAV vedecká práca organizovať a plánovať na vyššej úrovni. V tejto etape došlo k vypracovaniu štát-

neho plánu vedeckovýskumných úloh, plánu rozvoja vedeckovýskumných zariadení na území celej republiky, plánu výchovy vedeckých pracovníkov a napokon aj k splynutiu SAV a ČSAV. SAV sa stala neoddeliteľnou súčasťou ČSAV a je národnou organizáciou na Slovensku.

2. Rozvoj SAV od vzniku do roku 1964

V období budovania vyspelej socialistickej spoločnosti tvoriacej predpoklady pre postupný prechod ku komunizmu je jedným z hlavných činiteľov úspešného rozvoja spoločnosti socialistická veda, ktorá, budujúc na pevnom základe vedeckého svetonázoru, marxizmu-leninizmu, preniká všetok spoločenský a hospodársky život, stáva sa bezprostrednou výrobnou silou a je jednou z hlavných tvorivých zložiek ďalšieho vývoja spoločnosti a jej plánovaného riadenia.

Plniac túto základnú úlohu, musí socialistická veda, tesne spätá so životom spoločnosti, sústreďovať svoje sily na hlavné úlohy, vyplývajúce z potrieb hospodárskeho a kultúrneho rozvoja krajiny a usilovať sa o dosiahnutie najvyššej teoretickej a metodologickej úrovne, komplexnosti a efektívnosti vedeckovýskumnej práce. Týmto požiadavkám sa prispôsobuje i náplň práce, organizačná štruktúra a metódy činnosti vrcholnej vedeckej inštitúcie, Československej akadémie vied, ktorá vznikla prebudovaním národných vedeckých inštitúcií, nadväzujúc tak na pokrokové tradície českej a slovenskej vedy.

Vychádzajúc z potreby vytvoriť aj na Slovensku vedecké centrum, bola 18. júna 1953 uzákonená Slovenská akadémia vied. Dňa 23. júna vymenoval Sbor povereníkov prvých dvanásť členov — akademikov SAV. V deň slávnostného otvorenia Slovenskej akadémie vied sa ustanovilo päť vedeckých sekcií SAV, a to:

- I. sekcia spoločenských vied
- II. sekcia biologických a lekárskeho vied
- III. sekcia poľnohospodárskych vied
- IV. sekcia matematických a prírodných vied
- V. sekcia technických vied

V spomenutých sekciách bolo 29 vedeckých pracovísk. Koncom roka 1953 dosiahol už počet vedeckých pracovísk SAV 42 a počet všetkých pracovníkov Akadémie 489. Na V. valnom zhromaždení v roku 1955 sa konštatovalo, že SAV má 50 vedeckých pracovísk, 1468 pracovníkov a 44 členov. Od V. valného zhromaždenia rástla

Akadémia v rámci svojej základnej štruktúry už pomalšie, zato však sa viac prihliadalo na kvalitu vedeckovýskumnej práce.

Prudký vývoj Akadémie mal za následok časté reorganizácie, spájanie a rozdeľovanie, ako i premenúvanie vedeckých pracovísk v dôsledku zmenenej pracovnej náplne. Bude preto dobre uviesť aspoň niektoré vedné odbory, pre ktoré mala SAV vedecké pracoviská v prvých dvoch rokoch svojej existencie.

Sekcia spoločenských vied prevzala ústavy bývalej Slovenskej akadémie vied a umení a Štátny archeologický ústav. Niektoré pracoviská založila sama a v niektorých vytvorila nové oddelenia.

V sekcii biologických a lekárskeho vied sa začalo pracovať v rastlinnej biológii, geobotanike a systematike rastlín, faunistike, experimentálnej cytológii a neskoršie v endokrinológii. K sekcii bola pripojená košická botanická záhrada a známe mlyňanské arborétum.

Sekcia poľnohospodárskych vied mala spočiatku len tri pracoviská, a to pre výskum rastlinnej výroby, pre výskum živočíšnej výroby a pre výskum v helmintológii.

Sekcia matematických a prírodných vied prevzala od rezortu školstva pracovisko pre astronómiu, pracovisko pre geofyziku a Geografický ústav. Podobne prevzala, reorganizovala a vytvorila pracoviská pre chemický výskum. Príslušné komisie sa chystali založiť pracoviská pre matematiku, fyziku a geológiu.

Sekcia technických vied bola nútená všetky svoje pracoviská vybudovať od základu. Vlastné zariadenia mali pracoviská pre stavebníctvo a architektúru, vodohospodárstvo a pre výskum meracích prístrojov. Úplne na počiatku činnosti boli pracoviská pre strojníctvo a hutníctvo, baníctvo, teoretickú a aplikovanú mechaniku, energetiku a výskum dejín prírodných a technických vied.

Na začiatku svojej činnosti zriadila Akadémia aj vlastné vydavateľstvo, ústrednú knižnicu a Slovenská národná rada pridělila Akadémii Smolenický zámok ako domov vedeckých pracovníkov.

K prvej väčšej zmene v štruktúre SAV došlo začiatkom roka 1959, keď bola z rámca SAV vyčlenená jej sekcia poľnohospodárskych vied, aby sa stala základom pobočky Československej akadémie poľnohospodárskych vied na Slovensku. Vtedy mala táto sekcia 14 vedeckých pracovísk prevažne vybudovaných Slovenskou akadémiou vied. Tým sa znížil počet sekcií SAV na štyri.

Od 1. júla 1960 stala sa Slovenská akadémia vied súčasťou

Československej akadémie vied na základe dokumentu, ktorý vypracovali na spoločnom zasadnutí Prezídium ČSAV a Predsedníctvo SAV. Zmyslom splynutia akadémií bola potreba zjednotiť ešte pred začiatkom tretej päťročnice všetko vedecké úsilie v štáte do jedinej celoštátnej inštitúcie — Československej akadémie vied. Rýchly rozvoj slovenskej vedy a kultúry umožnil, aby slovenské vedecké pracoviská neriešili len úlohy špecifického národného charakteru, ale aby sa oveľa viac podieľali i na riešení úloh celoštátneho významu.

Rok 1962 bol pre Československú akadémiu vied rokom sústredeného uskutočňovania závažných zmien v jej funkcii, štruktúre a organizácii i v činnosti, ktorých výsledkom sa musí stať ďalšie podstatné zvýšenie spoločenskej účinnosti práce Akadémie v budúcom období.

Mimoriadne veľkú pozornosť venovalo Predsedníctvo SAV a vedecké kolégia previerke štruktúry a zamerania vedeckých pracovísk SAV podľa uznesenia politického byra KSČ z 10. októbra 1961. Previerka uskutočnená v prvej polovici 1962 za účasti širokého aktívu vedeckých pracovníkov Akadémie, vysokých škôl a rezortov, sa stala účinným rozborom a hodnotením práce vedeckých pracovísk ČSAV a položila základ k prekonaniu doterajšej roztrieštenosti výskumnej problematiky pracovísk ČSAV a k účinnejšiemu sústredeniu práce Akadémie na plnení perspektívnych, hospodársky a spoločensky najdôležitejších vedeckovýskumných úloh.

Výrazným spôsobom bola zvýšená právomoc a zodpovednosť vedeckých ústavov Akadémie ako základných jednotiek vedeckovýskumnej činnosti Akadémie i stredísk koordinačnej metodologickej a výchovnej práce v príslušnom vednom odbore, ako aj vedeckopopularizačnej a kultúrnopolitickej činnosti.

Národné zhromaždenie schválilo 9. júla 1963 nový zákon o ČSAV a SNR 23. septembra 1963 zákon o SAV. Prijatie týchto zákonov je výrazom ďalšieho zvýšenia významu a spoločenskej funkcie ČSAV ako vrcholnej vedeckej inštitúcie ČSSR. Po viac ako desaťročnom pôsobení Akadémie stalo sa nevyhnutným ďalej prehĺbiť jej činnosť, presnejšie vymedziť jej profil a pracovnú náplň a urobiť aj potrebné opatrenia na odstránenie prekonaných foriem riadenia práce Akadémie a na zlepšenie jej organizácie a vnútorného usporiadania. Namiesto predchádzajúcich sekcií Akadémie sa vytvorili hlbšie diferencované vrcholné ideové a vedecké orgány jednotlivých vedných odborov — vedecké kolégia ČSAV a SAV.

V súčasnej dobe má Slovenská akadémia vied 45 členov, a to

20 akademikov a 25 členov korešpondentov, z nich je súčasne v ČSAV 5 akademikov a 22 členov korešpondentov ČSAV.

Pracoviská SAV sú začlenené podľa vedných odborov do týchto vedeckých kolégií.

Oblasť fyzikálnych, matematických a technických vied zahŕňa

Vedecké kolégium matematicko-fyzikálnych vied

Vedecké kolégium geológie a geografie

Vedecké kolégium elektrotechniky a automatizácie

Vedecké kolégium mechaniky a materiálov.

V oblasti biologicko-lekárskych a chemických vied je

Vedecké kolégium chémie

Vedecké kolégium všeobecnej biológie

Vedecké kolégium špeciálnej biológie

Vedecké kolégium fyziológie a lekárskych vied.

V oblasti spoločenských vied je

Vedecké kolégium histórie

Vedecké kolégium filozofie, psychológie a pedagogiky

Vedecké kolégium ekonómie a práva

Vedecké kolégium vied a umení

Vedecké kolégium jazykovedy.

Kladné výsledky sa dosiahli i pri zapojení Akadémie do nového usporiadania celoštátneho riadenia, plánovania a koordinácie vedy, výskumu a technického rozvoja. Členovia a pracovníci SAV sú zapojení v orgánoch Štátnej komisie pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky, v Komisii SNR pre rozvoj vedy a techniky, mnohí členovia Akadémie sa aktívne zúčastňujú vedeckovýskumnej práce vysokých škôl i rezortných výskumných ústavov.

II.

Hodnotenie vedeckovýskumnej činnosti SAV a uplatnenie výsledkov výskumu v praxi.

Pri hodnotení výsledkov dosiahnutých v Slovenskej akadémii vied za uplynuté obdobie treba v prvom rade vyzdvihnúť tú skutočnosť, že sa na Slovensku natrvalo zakotvila veda. Pre vedeckú prácu sa postupne vytvárali materiálne a kádrové predpoklady. Vedeckovýskumná činnosť sa navonok prejavuje vo

forme teoretických poznatkov a v dosiahnutých experimentálnych výsledkoch. Ďalšie dôležité výsledky SAV dosiahla vo výchove vedeckých pracovníkov (viď kapitolu „Výchova vedeckých pracovníkov“), vo vydavateľskej a publikačnej činnosti v organizovaní vedeckých konferencií, sympózií a seminárov s domácou a zahraničnou účasťou.

Uvedieme len niektoré najdôležitejšie výsledky, ktoré SAV dosiahla za pomerne krátku dobu svojho trvania vo vedecko-výskumnej činnosti, ako i v ostatných úsekoch činnosti. Spomenieme iba tie výsledky, ktoré už dnes majú bezprostredný význam v národnom hospodárstve z hľadiska praktického použitia. Pritom treba mať na zreteli, že skoro polovica pracovísk vznikla v posledných 5 rokoch a že súčasne aj existujúce pracoviská sú pomerne slabo vybavené tak po stránke kádrovej, ako i materiálnej.

1. Najdôležitejšie výsledky pracovísk SAV

V matematike sa dosiahli výsledky pri štúdiu základných algebraických štruktúr a základných štruktúr analýzy. Pracovalo sa na použití matematických metód v problémoch národného hospodárstva.

Vo fyzike sa okrem iného dosiahli výsledky vo výskume iónových kryštálov a v teórii elementárnych častíc. Pracovníci Fyzikálneho ústavu sa zúčastnili antarktickej výpravy a postavili dôležité zariadenia, ako neutrónový generátor pre aktivačnú analýzu neutrónmi a aparatúru pre sledovanie kozmického žiarenia v rámci Medzinárodného roku pokojného Slnka.

V astronómii sa výskumné práce zameriavali na výskum Slnka, medziplanetárnej hmoty a niektoré problémy stelárnej astronómie. Hlavné výsledky tohto výskumu možno v súčasnej dobe aplikovať v meteorológii, telekomunikácii, geofyzike, biológii a ďalších vedných odvetviach. V poslednom čase nadobúdajú veľký význam v súvislosti s kozmickými letmi, z hľadiska bezpečnosti kozmických lodí.

V geofyzike sa výskum sústredil prevažne na riešenie interpretačných metód, seizmicitu Slovenska a na geomagnetické mapovanie Slovenska.

Naši meteorológovia za spolupráce s poľskými odborníkmi spracovali teplotné, radiačné a vlhkostné pomery Vysokých Tatier.

Geologické laboratórium riešilo základné problémy stavby Karpatského masívu v súvislosti s poznávaním zákonitostí roz-

loženia a vzniku nerastných surovín pre naše národné hospodárstvo.

V oblasti geografie bola vypracovaná analýza hospodársky dôležitého rajónu Východoslovenských železiarní z hľadiska prírodných a ekonomických podmienok. Do Národného atlasu ČSSR sa spracovávali geomorfologické mapy Slovenska a mapy niektorých odvetví priemyslu.

Stavebnícky výskum sa sústredil najmä na problémy statiky a dynamiky novodobých konštrukcií, ktoré sa v súvislosti s rozvojom prefabrikácie začínajú využívať v praxi, najmä pri ich typizácii z radu nosníkov montovaných mostov. Tak napr. pri riešení stavu napätosti a deformácie vystužených štíhlych stien sa dosiahli výsledky znamenajúce úsporu na váhe ocele.

Vedeckí pracovníci Ústavu stavebníctva architektúry každoročne podnikajú prednáškové turné po pracoviskách rezortu stavebníctva na Slovensku a úspešne prenášajú výsledky vedeckej práce, svoje teoretické poznatky a výpočty z mnohých špeciálnych odborov stavebníctva do praxe.

V architektúre boli vyriešené najaktuálnejšie problémy súčasnej výstavby mestských útvarov.

Vyriešené problémy modernej svetelnej techniky našli svoje uplatnenie predovšetkým v návrhoch na továrenské a školské interiéry.

Pre stavebnú výrobu má význam vyriešenie zautomatizovania výpočtu skladby betónových a iných stavebných zmesí. Sústreďenie dát z celej republiky v jednom dispečerskom stredisku umožní ekonomické využitie číslicového matematického stroja. Perspektívne bude v stabilných výrobniach automatická regulácia počas výroby zmesí súčiastkou výrobného procesu.

V odbore mechaniky pružných telies sa dosiahli významné výsledky vypracovaním metodiky výpočtu vlastných frekvencií mechanicko-hydraulických sústav. Vypracovanie programu pre číslicový počítačový stroj vytvára pre konštrukčné útvary možnosť výberu väčšieho počtu alternatív a optimálneho riešenia.

V elektrofyzike sa dosiahli nové teoretické výsledky pri meraní magnetickej optiky antiprotónového kanálu za použitia Hallových sond priamo v Laboratóriách vysokých energií Spojeného ústavu jaderných výskumov v Dubne. V Elektrotechnickom ústave bolo hlavné ťažisko úloh v štúdiu mechanizmu vedenia elektrického prúdu v tuhých látkach za súčasného pôsobenia magnetického poľa. Podarilo sa zlepšiť výrobu veľkých jednosmerných elektrických strojov používaných v hutách pri pohonoch valcovacích

trati a tiež v elektrických lokomotívach. Zariadenia zhotovené týmto ústavom sa uplatnili v závodoch V. I. Lenina v Plzni, Novej hute Kl. G. v Kunčiciach a spolupracuje sa už na využití Hallových generátorov v riadení technologických procesov vo Východoslov. železniarnach.

Hydrologický výzkum poskytuje údaje o vodohospodárskych pomeroch Slovenska pre potreby poľnohospodárstva, energetiky, o spotrebe vody pre obyvateľstvo a priemysel. Výskum v hydraulike poskytol návrhy na pôvodné konštrukcie hydrotechnických stavieb, ktoré sa aj realizovali pri výstavbe čs. vodných diel a obdobných stavieb v zahraničí. V čase prípravy dunajského vodného diela SAV organizovala komplexný výskum prírodovedcov, biológov a technikov v prieskumných prácach veľkého podujatia dvoch susedných štátov ČSSR a Maďarskej ľud. republiky.

Poznatky získané v oblasti hydrodynamických procesov — vo vyriešení dôležitých problémov v odvodňovacích sústavách — boli uplatnené v projektovaní hydromelioračných kanálov na Žitnom ostrove. Podobne výsledky výskumu útlmu mechanickej energie vodného prúdu pri jeho prepadávaní z koruny priehradového telesa boli využité v projekte vodných diel Veľká Domaša a Ružín.

Vo výskume plastickej deformácie kovov a zliatin sa dosiahli významné výsledky, ktoré dokázali vhodnosť použitia explozívneho tvárnenia pre plechy z materiálov typu Nimonic a Titanu pri optimálnych lisovacích rýchlostiach.

V oblasti banického výskumu boli vypracované metódy a zhotovené prístroje pre štruktúru a sorbčnú analýzu hornín a rúd. Bola vypracovaná metóda a skonštruované zariadenia pre určovanie rozpojitelnosti hornín spôsobom dynamického delenia.

Prvé významnejšie teoretické výsledky v Ústave teórie merania sa dosiahli v oblasti aplikácie teórie informácií v teórii merania a v oblasti teórie optických meracích metód.

Na podklade teoretických prác fyziológie sa vyvinul rad prístrojov pre medicínsku prax, najmä však pumpa pre mimotelový obeh ako „umelé srdce“, stereotaktický prístroj určený pre špeciálne operácie mozgu, automatické pipety, mikroprojekčné zariadenie, jasomer a špeciálne optické elementy pre potrebu všetkých vedeckovýskumných pracovísk. Prototypy týchto prístrojov, odovzdané výrobe, boli vyhotovené za spolupráce oddelenia experimentálnej chirurgie Ústavu experimentálnej medicíny SAV.

Vyprasovanie metodiky a overovania presnosti hydrostatického nivelačného prístroja, skonštruovaného v ÚTM SAV, i jeho po-

rovnanie s geometrickou niveláciou umožnilo aplikáciu pri návrhu koncepcie merania zmien polohy veľkého plynojemu na Ostravsku.

V prevádzkach závodov Ťažká mechanika vo Vítkovických železiarňach Metra Blansko, Leninove závody v Plzni a Východoslov. strojárne bol vyskúšaný nový skonštruovaný automatický prístroj na elektronické meranie priemerov veľkých strojových súčastí.

Ústav mechaniky a automatizácie sa sústredil na riešenie vedeckých problémov; ako je výskum komplexnej automatizácie výrobných procesov pomocou počítačích strojov, najmä z hľadiska optimálneho riadenia. Takto stanovil základnú koncepciu pre optimálne riadenie závodu Slovnaft v Bratislave. V ústave sa vychovali desiatky programátorov, ktorí získavajú vedomosti o výhodách počítačích strojov najmä vo výrobe, vo vedeckotechnických výpočtoch a ekonómii. Viaceré závody, ako Turč. strojárne, n. p. Martin, Slovnaft, n. p. Bratislava, Elektrocarbon, n. p. Topoľčany a Východoslovenské železiarne využili výsledky vedeckej práce tohto ústavu vo svojej riadiacej praxi.

Malý číslicový počítač ZRA-1 z NDR, inštalovaný v Ústave mechaniky a automatizácie SAV v júli 1962, bol do dnešného dňa využitý tak, že jeho knižnica obsahuje doteraz 360 výpočtových programov a len za rok 1963 bolo vypočítaných 659 problémov. Vo výpočtovom odd. bolo vyriešených doteraz 91 závažných úloh, medzi nimi tak významné, ako: štatistické výpočty chemických rozborov vody v slovenských riekach, odhad účinkov odpadov jadrovej elektrárne na okolie a komplexný prepočet spaľovacieho dieselového motora. Vzhľadom na doterajšie dobré výsledky a súčasné požiadavky praxe i rozvoja ostatných vedných odborov bude potrebné prideliť tomuto ústavu požadovaný počítač strednej veľkosti.

Chemický ústav sa zameriava na poznávanie zákonitostí biosyntézy glycidov rôznymi organizáciami a funkcie ich štruktúry. V minulých rokoch priniesol výskum rad prakticky využiteľných technologických úprav pri výrobe cukru, výrobe preparátov, ktorých spoločným menovateľom je najúplnejšie získanie cukru zo surovín (cukrovej repy). Protiprúdnu prečerovaciu kolonu — zlepšený a zjednodušený technologický postup pri výrobe cukru — využívajú zatiaľ tri naše a jeden zahraničný cukrovar.

Prípravok V-K krieda, vhodný pre konzervovanie skladovej repy, ako aj látka ničiaca škodcov rastlín sa s úspechom vyrába v cukrovare Sereď.

Ďalej sa s úspechom vyriešila príprava dialdehydu škrobu. Táto látka čiastočne nahradí v garbiarstve chrómové zlúčeniny na vyčisňovanie špeciálnych koží, v papierenstve možno ňou zvýšiť pevnosť papiera vo vlhkom stave až desaťnásobne. Výroba sa bude realizovať v slovenských škrobárňach a bude slúžiť pre papierenský, kožiarsky a čiastočne fotografický priemysel.

Pre našu surovinovú základňu má význam vyriešenie problému zužitkovania drevného odpadu (pilín) za použitia fluidnej techniky so zameraním na výrobu furfuralu a kyseliny octovej cestou termického rozkladu za nízkych teplôt. Ročne sa bude touto technológiou spracúvať okolo milióna m³ drevného odpadu (Zvolen — Bučina).

Ústav anorganickej chémie riešil problém štruktúry látok, ktoré tvoria dôležitú surovinovú základňu pre priemysel. Zo štruktúry sa vyvodzujú vlastnosti príslušných látok a ich optimálne zloženie. Určité fyzikálne a chemické väzby majú vplyv na kvalitnejšie zloženie pri výrobe žiaruvzdorných materiálov (východoslovenský magnezit) pre stavebné a poľnohospodárske účely (východoslovenské bentonity, slovenské vápence), pre silikátový priemysel (stavebné hmoty, stavebná keramika, výrobky pre elektrotechniku, jadrovú fyziku, prístrojovú techniku a pod.).

V tomto ústave sa ďalej zistilo, že vplyvom prídania chloridu sodného do elektrolytu, ktorý sa používa pri výrobe hliníka, sa dosiahne efektívnejšie vylučovanie čistého kovu. Prítom dôjde k zníženiu spotreby elektrickej energie a úniku nebezpečných plyných spodín do ovzdušia. Tieto výsledky sa uplatnia v našej hlinikárni v Žiari nad/Hronom.

Pri výskume modifikácie polypropylénu sa dosiahol čiastkový výsledok, ktorý potvrdil značný termooxidačný, stabilizačný efekt polypropylénových vlákien, modifikovaných na povrchu.

V Botanickom ústave sa sústredili na otázky fyziológie rastlín s cieľom získať rastliny vysoko výnosné i odolné voči škodlivým vplyvom. Z hľadiska dôležitosti a spoločenského významu treba vyzdvihnúť ukončenie práce na I. zväzku *F l ó r a S l o v e n s k a*. Teoreticky i prakticky významné je ukončenie štúdie lesných spoločenstiev Východoslovenskej nížiny.

Mikrobiológovia objavili niekoľko nových antibiotík. Sľubné je nové antibiotikum *t r y p a c i d í n*, ktorým sa vylieči pokusná toxoplazmóza myši a sú predpoklady pre aplikáciu liečby u človeka.

Vyriešil sa problém biosyntézy bielkovín na báze škrobových odpadov. Získané výsledky boli overené výrobou a úspešne sa

vyskúšal nový preparát Fibulín ako bielkovinný koncentrát vo výžive hospodárskych zvierat.

Parazitológovia pri vyriešení boja proti motolici oviec podrobne rozpracovali morfológiu a ekológiu larválnych štádií pľúcnych helmintov, ktoré sa najčastejšie vyskytujú u našich oviec.

Na úseku ochrany rastlín si zaslúžia pozornosť výsledky štúdií hospodársky vážnych škodcov, ako červec San José, spriadač americký, mol' repný, voška maková a ďalší, ktorých biológia a ochrana proti nim nebola dovtedy v Európe rozpracovaná. S úspechom sa riešila aj problematika rakoviny zemiakov a peronospóry viniča. Cieľom prác bolo zistenie možnej škodlivosti týchto chorôb v jednotlivých pestovateľských oblastiach, úprava karanténnych opatrení a rozpracovanie ochrany a boja proti týmto chorobám.

Lekárske vedy riešia závažné problémy súčasnej fyziológie a patofyziológie človeka. Fyziologické pracoviská správne zamerali výskum vzťahu nervovej sústavy k funkciám rôznych orgánov a dosiahli veľmi dobrú úroveň. Výskum neurofyziológie mal aj praktický dosah pre určovanie epileptických ložísk v mozgu (najmä pourazových), ktoré sa úspešne operujú pomocou správne experimentálne overených indikácií. Úmrtnosť pri radikálnom zákroku operácie je veľmi nízka.

V cytológii sa došlo po niekoľkoročnom výskume k závažným poznatkom vo fyziológii niektorých buniek v mozgu a mieche. V tkaňových kultúrach centrálného nervového systému sa napr. zistilo, že za normálnych okolností sa množia iba bunky gliové, kým bunky gangliové nie sú schopné sa množiť.

Výsledky výskumu v experimentálnej endokrinológii sa využívajú pri liečení chorôb štítnej žľazy (endemickej strumy), ktoré sa vyskytujú prevažne u obyvateľstva v niektorých oblastiach.

V chirurgii boli vyriešené experimentálne práce celkovej hypotermie v klinickej praxi, vplyv nervovej trofiky na hypertrofiu srdcového svalu a hemodynamické zmeny v hypotermii. Za najväčší úspech možno považovať rozpracovanie metodiky mimotelového obehu krvi, vrátane konštrukcie pomocných prístrojov (umelé srdce), so súčasnou aplikáciou v praxi u nás, v Poľsku a v Gruzínskej SSR.

V hygiene je výskum zameraný na adaptáciu organizmu, na fyzikálne zmeny prostredia so zvláštnym zreteľom na tie analyzátory, ktoré nadobúdajú v podmienkach technického pokroku zvláštny význam (zrak), a na tie funkcie organizmu, ktoré v podmienkach priemyselňovania sú zvlášť ohrozené škodlivinami (samočistenie pľúc). Boli osvetlené mechanizmy, ktorými sa brá-

nia plúca voči faktorom prostredia a pomocou ktorých sa organizmus očisťuje.

V oblasti spoločenských vied treba kladne hodnotiť zameranie niektorých spoločenskovedných pracovísk na kolektívne spracúvanie rozsiahlych otázok našej národnej, politickej a kultúrnej minulosti. Z tejto činnosti vznikli kolektívne práce, ako Dejiny Slovenska, Dejiny slovenskej literatúry, Slovník slovenského jazyka, Slovenské ľudové piesne, Veľký rusko-slovenský slovník a iné.

Vedeckovýskumné práce v oblasti politickej ekonómie boli zamerané hlavne na vyriešenie aktuálnych otázok politickej ekonómie socializmu s osobitným zreteľom na niektoré problémy vyplývajúce z ekonomického rozvoja ČSSR. V otázke riadenia národného hospodárstva sa vykonal obsiahly výskum skúseností z riadenia priemyselných podnikov v poslednom období, ktorý prináša teoretické poznatky a konkrétne podnety pre zdokonaľovanie sústavy riadenia národného hospodárstva na základe využívania tovarovo-peňažných vzťahov v socialistickej ekonomike. Z problematiky poľnohospodárskej boli analyzované podmienky plánovitosti naturálnej akumulácie a tvorby naturálnych rezerv v družstevnom sektore. Riešili sa aj teoretické problémy vyrovnávania úrovne poľnohospodárstva s úrovňou priemyslu.

V archeológii sa podarilo objaviť na území Slovenska rad nálezísk, ktoré svedčia o veľkom význame dunajskej kotliny a zakarpatského oblúka pre pochopenie rôznych kultúr, ich vzájomných vplyvov na území Európy. Výskum pokračoval v prácach na hlavných odkryvoch v Ponitří, Považí a na Východnom Slovensku. Čiastkové výsledky dokazujú slavicitu materiálnej a duchovnej kultúry v VII. a VIII. storočí, ktorá sa doteraz jednoznačne pripisovala Avarom. Ďalej výskum jednoznačne potvrdil staropaleolitické osídlenie Slovenska a jeho značný význam pre vznik kultúry „listových hrotov“. Výskumy na Východnom Slovensku prispeli k objasneniu keltsko-dáckej problematiky a potvrdili existenciu kultúry „sivej keramiky“ na tomto území.

Archeológovia usporiadali výstavu „Veľká Morava“, ktorá mala veľký ohlas aj mimo našej vlasti.

V historických vedách sa sústredili práce hlavne na správne hodnotenie národno-buržoáznej revolúcie z roku 1848, na otázky sedliackeho povstania, na dejiny robotníckeho hnutia, na vznik robotníckej triedy, na vznik buržoázneho československého štátu, ďalej na otázky Slovenského národného povstania a iné.

Vo filozofii vyšlo niekoľko prác z oblasti dejín filozofie, kritiky

idealistických smerov, problémov ateizmu a náboženstva. V poslednom období sa pozornosť sústredila na rozpracovanie niektorých teoretických a metodologických otázok sociologického výskumu.

Psychológovia riešili otázky vplyvu práce, pracovných úkonov na reaktivitu a adaptáciu človeka a dali návody na také technologické postupy, aby organizmus človeka pri najlepšom výkone čo najmenej trpel. Realizovanie výsledkov týchto prác prispelo najmä k bezpečnosti v doprave (Východoslovenská správa dráh, Košice).

Výsledky výskumu spoločenských vied by mala viac využívať osvetová činnosť.

Uvedené výsledky vedeckovýskumnej činnosti by naznačovali, že v budovaní pracovísk, v ich vybavení po stránke kádrovej i materiálnej, vo financovaní výskumu, ako aj v samostatnej vedeckej práci neboli žiadne prekážky a ťažkosti. Avšak nebolo tomu tak už od samotného založenia SAV.

Pracoviská vznikali mladé, na bázi vysokých škôl, s veľmi rôznou a roztrieštenou problematikou. Nedostatočne priestorove vybavenie pracovísk sa prejavilo najmä pri zvýšení počtu pracovníkov Akadémie. Bola malá skúsenosť v plánovaní vedeckej práce, ťažkopádne zaobstarávanie strojov a prístrojov. Taktiež spolupráca s inými pracoviskami s obdobnou problematikou sa mohla uskutočňovať až potom, keď pracovníci vo výskume odborné a politicky dozreli a keď sa realizovali nové formy riadenia vedy cestou koordinujúcich pracovísk.

Treba otvorene povedať, že na pracoviská SAV prechádzal temer všetok vedecký potenciál z vysokých škôl a aj dnes mnoho vedúcich pracovníkov Akadémie má trvalé pracovisko na vysokej škole. V pracoviskách Akadémie vyrastajú mladé kádre, ktoré pri najlepších formách výchovy až po viacerých rokoch sú schopné postupne preberať vedúce postavenie vo výkone vedeckej práce a v jej riadení.

2. Vydavateľská činnosť

Aktivita pracovísk SAV sa prejavuje vo vydavateľskej činnosti. Edícia vedeckej literatúry (kníh a časopisov), ktorú na Slovensku uskutočňuje Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, je zameraná na potreby vedeckej teórie, pedagogickej a výrobnéj praxe. Produkcia za uplynulé roky bola odrazom rozvoja jednotlivých vedných disciplín na akademických a iných vedeckých praco-

viskách. Periodické a neperiodické publikácie, ako i niektoré významné diela vydávame v svetových jazykoch, ktoré potom dôstojne reprezentujú našu vedu aj v zahraničí.

Od začiatku činnosti Akadémie do konca roku 1963 vyšlo v Nakladateľstve SAV 888 kníh s nákladom 1.560.000 zväzkov.

Knihy:

rok	1953	1954	1955	1956	1957	1958
a) knihy	60	90	102	87	68	77
b) nákl. v tis.	214	174	167	121	110	129

rok	1959	1960	1961	1962	1963
a) knihy	70	70	94	84	86
b) nákl. v tis.	102	107	133	181	160

Časopisy:

rok	1953	1954	1955	1956	1957	1958
a) časopisy	24	28	27	27	27	20
b) nákl. v tis.	239	264	307	343	295	310

rok	1959	1960	1961	1962	1963
a) časopisy	29	30	28	28	24
b) nákl. v tis.	266	305	341	346	278

Časopisecká produkcia SAV za uplynulé obdobie činnosti zohrala nemalú úlohu pri včasnej informácii o najnovších výsledkoch vedy a výskumu.

3. Konferencie, sjazdy, sympóziá

Činnosť SAV dopĺňujú aj rozličné vedecké podujatia, ako konferencie, sjazdy a sympóziá. Domov vedeckých pracovníkov v Smoleniciach zväčša sa stal sídlom týchto podujatí. Doteraz sa ich na tomto mieste usporiadalo okolo 300, z toho viac ako tretina so zahraničnou účasťou. Zahraniční účastníci — význační vedci zo socialistických i kapitalistických štátov, svojimi referátmi alebo diskusnými príspevkami obohacujú rokovania a naši vedci majú možnosť porovnávať výsledky s výsledkami a poznatkami v cudzine. Materiály z väčších konferencií a sjazdov (referáty) sa publikujú a tým sa dáva možnosť širokému okruhu odborní-

kov oboznámiť sa s výsledkami rokovania. Podujatia menšieho rozsahu (porady, kolokviá) umožňujú zase našim pracoviskám overiť si správnosť svojich výskumov.

Podujatia so zahraničnou účasťou sa začali prakticky od roku 1956. Kým v prvých troch rokoch bola zahraničná účasť a aj samotné podujatia menšieho rozsahu, v nasledujúcich rokoch sa značne zvýšili. Dôležitejšie podujatia usporiadané pracoviskami SAV boli: Sympóziu o teórii grafov a ich aplikácia, Fyzio-logicko-akustická konferencia, Konferencia o stavebných a most-ných konštrukciách, Medzinárodné zväračské kongresy, Sympó-zium o teórii merania, III. celoštátna konferencia o anorganickej chémii, Konferencia o chemických premenách polymérov, Medzi-národná porada o výskume flóry a fauny Karpát, Sympóziu o kardiovaskulárnych účinných látkach, Konferencia o kardio-chirurgii, Konferencia o klieštovej encefalitíde, Konferencia o Ústave ČSSR a problémy kodifikácie občianskeho práva, Kon-ferencia o využívaní ekonomických faktorov pri rozvoji socialis-tickej družstevnej veľkovýroby v poľnohospodárstve, Konferen-cia k 100. výročiu založenia Matice slovenskej, Konferencia k 20. výročiu Slovenského národného povstania a iné.

Celkove možno konštatovať, že podujatia so zahraničnou účasťou sú jednak veľmi účinným prostriedkom propagovania našich výsledkov v zahraničí, jednak slúžia pre našich vedeckých pracovníkov k získavaniu nových poznatkov od význačných ved-cov.

III.

Výchova vedeckých pracovníkov

1. Vývoj výchovy vedeckých pracovníkov v SAV

Pred rokom 1953 sa veda na Slovensku prakticky rozvíjala iba na pôde vysokých škôl a charakter ich práce určoval aj formy a tempo prípravy vedeckých a pedagogických pra-covníkov. Výber ľudí pre vedeckú dráhu bol priamo závislý len od individuality profesorov. Zmeny v postavení vedy po založení akadémií si vyžiadali vypracovanie nových metód prípravy ve-deckých pracovníkov, zodpovedajúcich meniacim sa podmienkam. Tieto metódy a organizácia foriem výchovy najmä od r. 1955, keď bola zavedená kategória vedeckých pracovníkov s kvalifi-kačnými stupňami, nadobúdali rastúci význam i z hľadiska získa-vania vedeckých hodností.

Naliehavosť potreby zvyšovať počty vedeckých pracovníkov a snaha po dosiahnutí vyššej úrovne ich prípravy je v súčasnej dobe celosvetovým problémom, predovšetkým v prírodných a technických vedách.

Priaznivé výsledky výchovy vedeckých pracovníkov vzhľadom na celkový rast počtu pracovníkov v SAV možno dokumentovať nasledujúcimi číslami:

Rok	Priemerný počet pracovníkov		
	celkový stav*)	vysokoškooláci	vedeckí
1953**)	489	161***)	—
1954**)	990	315***)	—
1955**)	1468	478	144
1956**)	1738	621	200
1957**)	1836	630	226
1958**)	1861	644	239
1959	1374	569	207
1960	1497	633	215
1961	1688	763	260
1962	1894	829	306
1963	2008	877	339
1964	2228	940	383
1970*)	3360	1626	865

V uvedenej tabuľke v počte vedeckých pracovníkov nie sú uvádzaní tí členovia SAV, ktorých hlavným pracoviskom bola alebo je vysoká škola. V stĺpci „celkový stav*)“ sa uvádza celkový počet pracovníkov v SAV bez sezónnych robotníkov. Vykazované čísla v rokoch 1953—1958**) zahrňujú v sebe i počty pracovísk bývalej sekcie poľnohospodárskych vied SAV. V rokoch 1953—1954 boli pracovníci s vysokoškolským vzdelaním***) vykazovaní ako vedeckí pracovníci, pričom prevažný počet z nich bol v oblasti spoločenských vied. Výhľad do roku 1970*) sa uvádza ako predbežný návrh.

Vývoj počtu výchovy vedeckých aspirantov v SAV pokračoval takto: (viď tabuľku na 267 strane!)

Treba podčiarknuť, ako to uvádza tabuľka, že školiace pracoviská SAV vychovávajú 192 externých aspirantov pre potrebu rezortov. Len pre školský rezort školíme v SAV 95 aspirantov v týchto smeroch: 6 matematika-fyzika, 21 chémia-biológia a 68

spoločenské vedy. V číslach uvedených na poslednom mieste sú obsiahnutí i školení aspiranti pre všetky múzeá na Slovensku, a to v špecializáciách: história, národopis a pod.

Dosiahnuté výsledky vo výchove za posledné roky spôsobujú ťažkosti v umiestňovaní absolventov vedeckej výchovy a študijných pobytov v SAV, čo sa najviac prejaví na spoločenskovedných pracoviskách, ale aj inde. Príčina spočíva nielen v znížení výhľadu plánu rozvoja SAV, ale i v tom, že na niektorých pracoviskách boli vo väčšom počte prijímaní interní aspiranti i pracovníci na študijný pobyt, nezriedka i bez dostatočného prihladenia na správne určenie tempa rastu danej vednej disciplíny a jej proporcionality k ostatným vedným odborom.

Rok	Riadna aspiran- túra	Externá aspirantúra		Vedecká príprava	Spolu
		celkom	z toho pre rezorty		
1953	38	—	—	—	38
1954	52	16	2	—	68
1955	59	37	6	—	96
1956	41	53	8	—	94
1957	24	59	9	44	127
1958	10	61	10	68	139
1959	14	58	16	96	168
1960	18	71	29	121	210
1961	41	99	60	167	307
1962	97	206	138	173	456
1963	148	237	192	154	539

Otázka proporcionálneho rozvoja jednotlivých vedných disciplín je zásadnou otázkou i pri posudzovaní reálnosti perspektívneho plánu výchovy vedeckých pracovníkov. Preto sa ňou riadiace orgány sústavne zaoberajú.

2. Vnútna skladba vedeckých pracovníkov

Pri tvorbe plánov výchovy vedeckých pracovníkov treba vychádzať z perspektívnych plánov rozvoja jednotlivých odvetví národného hospodárstva, aby tak bola zabezpečená žiaduca kontinuita vedy a techniky s praxou. Pretože určenie potreby prírastku nových vedeckých pracovníkov formou aspirantúry v SAV je ovplyvňované daným znížením výhľadového plánu pracovníkov

SAV, bude nutné presunovať niektorých absolventov aspirantúry, resp. študijných pobytov i na tie vedecké pracoviská mimo SAV, kde to budú potreby výskumu a spoločnosti vyžadovať. Nakoniec úspešne doviest výsledky vedeckého výskumu do praxe vyžaduje mať i v oblasti materiálnej výroby a jej predvýrobných etáp takých výskumných pracovníkov, ktorých vedecká kvalifikácia dáva záruku úspešnej realizácie najnovších vedeckých a technických poznatkov.

Celkový počet vedeckých pracovníkov v SAV vzhľadom na súčasnú potrebu je ešte nízky. K 31. 12. 1963 činil 339 vedeckých pracovníkov, z čoho bolo 119 školiteľov vedeckých aspirantov. Okrem týchto vykonávajú funkciu školiteľa členovia SAV (v počte 45).

Vnútna skladba vedeckých pracovníkov a aspirantov podľa vedných odborov bola ku dňu 31. 12. 1963 nasledujúca:

Vedné skupiny	Počet vedeckých pracovníkov	Počet aspirantov celkom; z toho ženy	
I. Fyzikálno-matemat. vedy	18	31	8
II. Geolog.-mineral. vedy	7	5	3
III. Geografické vedy	6	8	1
IV. Chemické vedy	24	59	20
V. Biologické vedy	33	68	32
VI. Lekárske vedy	27	8	6
VII. Poľnohosp.-lesnícke	11	15	—
IX. Veterinárne vedy	2	7	—
X. Technické vedy	68	145	5
XI. Filozofické vedy	13	13	3
XII. Ekonomické vedy	15	28	4
XIII. Právne vedy	6	12	1
XIV. Historické vedy	55	80	24
XVI. Psychologické vedy	5	7	3
XVII. Filologické vedy	49	53	15
Spolu:	339	539	125

V tabuľke sa markantne prejavuje najmä počet aspirantov uvádzaných v historických vedách (80), čo už bolo vysvetlené v predchádzajúcej stati o vývoji počtu výchovy externých aspirantov školených v SAV pre potrebu rezortov.

Ako vidno z tabuľky, relatívne a aj absolútne zaostávanie odboru matematicko-fyzikálnych vied je značné a je viac ako pravdepodobné, že sa bude prejavovať i v budúcich rokoch. Na uvedených číslach sa najviac odráža nedostatočná prax vyšších plánovacích orgánov za uplynuté roky. Napr. na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského končilo v predchádzajúcich rokoch ročne 5—8 matematikov, 10—12 fyzikov, 1—3 geofyzici. Títo nestačili a ani dnes nestačia pokryť potreby samotných vysokých škôl, kde za posledných 10 rokov sa zvýšili nároky na uvedené odbory asi päťnásobne. K tomu ešte pristupujú nejasnosti v umiestňovacom konaní. Až v školskom roku 1960/61 po prvý raz prekročil počet poslucháčov matematiky a fyziky na Prírodovedeckej fakulte v prvom semestri číslo 100. V týchto vedných odboroch je nepriaznivá situácia i v českých zemiach. Taktiež nedobrá situácia na uvedenej fakulte je aj v biologických a chemických vedách. V uvedených tak náročných vedných odboroch i celosvetový trend vykazuje zaostávanie. Preto i v SAV vynaložíme plné úsilie na odstránenie tohto nedostatku.

Obdobná situácia ako v rozvrstvení vedeckých pracovníkov a aspirantov podľa odborov je i v rozvrstvení školiteľov vedeckých aspirantov v jednotlivých disciplínach.

Zlepšujúcu tendenciu vidieť v raste podielu žien na počte vedeckých pracovníkov (13,6 %), ako i v aspirantúre, kde došlo k zvýšeniu z 10 % podielu žien v roku 1955 na 23,2 % v roku 1963.

V ďalšej tabuľke o vývoji počtu aspirantov vo výchove podľa jednotlivých vedných oblastí SAV uvádzame prehľad, z ktorého vidieť značný vzostup výchovy vedeckých pracovníkov spoločenských vied, najmä v rokoch 1960 a 1963, oproti nižšiemu

Vedná oblasť	1957	1960	1961	1963
Oblasť fyzikálno-matematických a technických vied	49	76	110	163
Oblasť biologicko-lekárskych a chemických vied	43	56	84	184
Oblasť spoločenských vied	35	78	113	192
SAV celkom	127	210	307	539

rastu vedeckých pracovníkov fyzikálno-matematických a technických vied v rokoch 1961 a 1963.

Veľká zodpovednosť bude spočívať práve na orgánoch SAV, na jeho Predsedníctve, ale i vedeckých kolégiách, ktoré majú prihliadať nielen na vnútornú skladbu vedeckých pracovníkov v SAV, ale koordinovať výchovu i v rezortných školiacich pracoviskách na Slovensku a posudzovať primeranosť siete školiacich pracovísk a školiteľov v odbore svojej pôsobnosti.

3. Ďalšie zlepšovanie metód a organizácie foriem výchovy

V súčasnom období prebieha novelizácia predpisov o udeľovaní vedeckých hodností a smerníc o výchove vedeckých pracovníkov vo vedeckej aspirantúre a v ostatných formách výchovy, ďalej sa robia pokusy o organizáciu skupinovej výchovy vedeckých pracovníkov v niektorých úzkoprofilových odboroch a špecializáciách a prebieha tiež vypracúvanie návrhu nového vysokoškolského zákona. Pre výchovu nových vedeckých pracovníkov musíme predovšetkým využiť v plnej miere potenciál vysokých škôl na Slovensku a začať plnšie uplatňovať výchovu na vedeckých pracoviskách a vysokých školách v českých zemiach.

Viac treba využívať účinnú formu výchovy vedeckých pracovníkov dlhodobými pobytmi v rámci štátov socialistickej sústavy, ako i v kapitalistických štátoch.

Na pracoviskách SAV bolo v decembri 1963 prijatých z radov študentov vysokých škôl, odporúčaných príslušnými fakultami, 121 vedeckých pomocných síl, ktorým sme platili odmenu z prostriedkov Akadémie, čím sa sledoval cieľ umožniť talentovaným poslucháčom prácu vo výskume. I naďalej sa počíta pre rok 1964 v počte 135 vedeckých pomocných síl s využitím tejto formy spolupráce k predvýchove budúcich vedeckých pracovníkov.

4. Výhľad rozvoja výchovy vedeckých pracovníkov

Do roku 1970 sa počíta s celkovým prírastkom v SAV asi 200 pracovníkov ročne, pričom len z prírastku absolventov vedeckej výchovy sa predpokladá prijať asi 80 vedeckých pracovníkov za rok. Ak by sa, ako uvádza v posledných návrhoch SKVT, výhľad do roku 1970 v počte asi 3500 pracovníkov pre SAV ešte viac znížil, nebolo by možné dosiahnuť stanovený počet vedeckých pracovníkov do roku 1970.

Bude správne, ak sa pri určovaní potreby počtov vedeckých

kádrov pre jednotlivé vedné disciplíny bude vychádzať zo zásady pridať k základnému počtu, vyplývajúcemu z potrieb národného hospodárstva, cca 20 % rezervu, ktorá umožní predísť prípadným nedostatkom týchto kádrov v neskorších rokoch. O to vyššiu zodpovednosť budú mať vedecké kolégiá SAV i pri zostavovaní koncepcie rozvoja výchovy v jednotlivých vedných odboroch na základe štúdií o perspektívnom rozvoji potrieb vedeckých pracovníkov v podrobnejšom odborovom členení vo vnútri vedných skupín a špecializácií.

Najmä vo výchove kádrov začína v posledných rokoch Predsedníctvo SAV radikálne uprednostňovať rozvoj prírodných a technických vied, čo je v zhode s usneseniami strany a vlády.

Na Slovensku máme vychovať do roku 1970 asi 2000 nových vedeckých pracovníkov a pre pracoviská SAV okolo 900 vedeckých pracovníkov, z ktorého počtu má pripadnúť pre prírodné vedy a pre technické vedy zhruba 30 %, pre chemické a biologické vedy 40 % a pre spoločenské vedy 30 %. Je to veľká a náročná úloha pre všetky vedecké ustanovizne, lebo tu nepôjde len o dosiahnutie počtov, ale súčasne aj o dosiahnutie vysokej vedeckej kvality vychovávaných pracovníkov.

IV.

Spolupráca SAV s vysokými školami, výskumnými ústavmi a s vedeckými inštitúciami v zahraničí

Vedecké pracoviská SAV od svojho vzniku vytvorili dostatočnú vedeckú základňu pre ďalšiu bádateľskú činnosť. Treba však pripomenúť, že efektívne výsledky možno dosiahnuť iba pri účinnej spolupráci s vedeckovýskumnými inštitúciami u nás i v zahraničí.

1. Spolupráca SAV s vysokými školami

Vysoké školy majú pre rozvoj vedy a výskumu základné postavenie. Pripravujú kvalifikovaných odborníkov do praxe a starajú sa o dostatočnú základňu pre ďalšiu výchovu vedeckých pracovníkov. Za súčasnej situácie, pri zvýšených nárokoch na vysoké školy je problémom, ako pracovníci vysokých škôl zvládnu všetky svoje povinnosti pedagogické, výskumné a rôznu mimoškolskú činnosť. Mnohé katedry, ba i fakulty, založené u nás len v posledných rokoch, nemajú ešte dostatočne dlhú

tradíciu pedagogickú, ani vedeckovýskumnú a pritom sa od nich očakáva obstaranie funkcií a povinností viacerých katedier, ktoré sa za dlhé roky vyvinuli napr. na staroslávnej Karlovej univerzite, alebo na Českom vysokom učení technickom v Prahe.

Hlavnou úlohou vysokých škôl na Slovensku je vychovávať dorast, vedecky tvoriť a dobudovať priestory pre výchovu a výskum.

Ku koncu roku 1963 bolo na Slovensku 16 vysokých škôl s 35 fakultami (včítane pedagogických inštitútov), so 450 katedrami a 34 samostatnými vedeckovýskumnými pracoviskami. Z celkového počtu pracovníkov 7734 na jednotlivých fakultách (bez pracovníkov rektorátov) má vysokoškolskú kvalifikáciu 4896, t. j. 63 %. Z toho je 235 profesorov, 508 docentov a 3552 asistentov. Vedeckú hodnosť doktora vied má 46 pracovníkov, hodnosť kandidáta vied má 555 pracovníkov.

Akadémia je a v budúcnosti zostane prameňom, odkiaľ sa budú vracat' erudovaní vedeckí pracovníci na vysoké školy. Takýto stav znásobí sily obidvoch partnerov a preklenie nedostatky, ktoré máme z nedostatočných skúseností.

Spolupráca SAV s vysokými školami v prvých rokoch činnosti Akadémie bola minimálna. Zlepšila sa až po roku 1960, keď bolo vydané uznesenie vlády č. 929 o kádrovom, finančnom a materiálovom zabezpečení ďalšieho rozvoja vedeckej a výskumnej činnosti.

V súčasnej dobe naše pracoviská rozvíjajú spoluprácu v pedagogickom a vedeckovýskumnom smere. Konkrétne dohody o spolupráci sme uzavreli so Slovenskou vysokou školou technickou a Univerzitou Komenského v Bratislave.

a) Spolupráca SAV s vysokými školami v pedagogickom smere:

Rozširovanie spolupráce v pedagogickom smere je zrejmé zo stáleho rastu externých prednášateľov z radov Akadémie na Vysokých školách. V júni 1963 prednášalo na vysokých školách 87 pracovníkov SAV, v novembri 1963 sa ich počet zvýšil na 97. Aj keď počet externých prednášateľov je značný, možnosti Akadémie nie sú ešte vyčerpané a máme záujem, aby sa tento počet zvýšil.

Na vysokých školách habilitovalo sa na docentov doteraz 33 pracovníkov SAV.

Rozrastá sa i spolupráca na úseku zaraďovania vedeckých pomocných síl a na úseku výchovy vedeckých pracovníkov, o ktorých sme sa už zmienili v predchádzajúcej kapitole.

b) Spolupráca SAV s vysokými školami vo vedeckovýskumnom smere:

Doterajšiu spoluprácu SAV s vysokými školami vo vedeckovýskumnom smere možno hodnotiť kladne. Rozvinula sa hlavne v týchto formách: koordinácia vedeckovýskumných úloh, spolupráca pri riešení tematických úloh, spoločné využívanie prístrojov a podobne.

V súčasnej dobe pracoviská SAV v oblasti prírodných, technických a spoločenských vied koordinujú v rámci ČSSR 10 úloh s touto problematikou: pohyb vody v prírode; geografická ražonizácia; teória merania; výskum štruktúry kinetiky a mechanizmu reakcií silikátov a technologicky dôležitých anorganických látok; biochémia sacharidov; morfológia, biochémia a biofyzika vírusov a ich vzťah k bunkám; výskum štruktúry látok drevnej substance; zhodnotenie hlavných smerov vo vývoji buržoázneho ekonomického myslenia; právne postavenie občanov; základné problémy všeobecnej psychológie.

Na riešení uvedených hlavných úloh i ďalších čiastkových úloh štátneho plánu výskumu sa podieľajú jednak pracoviská SAV, jednak katedry a výskumné ústavy vysokých škôl, v niektorých prípadoch sa ich zúčastňujú aj rezortné výskumné ústavy.

Možnosť vzájomne používať prístrojové vybavenie sa najviac využíva na pracoviskách prírodných a technických vied, ako napr. v Geologickom laboratóriu, Chemickom ústave, Ústave mechaniky a automatizácie, Biologickom ústave a podobne.

Riešenie niektorých zásadných otázok Akadémie i vysokých škôl, ako je napr. otázka rozvoja vedeckých pracovísk, tvorba perspektívnych plánov, výchova vedeckých pracovníkov a podobne si vyžaduje vzájomné zastúpenie v dôležitých orgánoch obidvoch inštitúcií. V súčasnosti sú vo väčšej miere zastúpení pracovníci vysokých škôl v orgánoch SAV, najmä vo vedeckých kolégiách. Zo strany vysokých škôl sú ešte v tomto smere určité možnosti prehĺbenia tejto formy spolupráce.

V budúcnosti bude potrebné spoluprácu s vysokými školami rozšíriť o ďalšie formy, ako napr.: zriaďovanie detašovaných katedier, využívanie unikátnych prístrojov pri viacsmennej prevádzke a pod. Pri hľadaní nových foriem spolupráce by mali prejavíť maximálnu iniciatívu priamo pracoviská Akadémie i vysokých škôl.

2. Spolupráca SAV s výskumnými ústavmi

Spolupráca vedeckých pracovísk SAV s rezortnými výskumnými

mi pracoviskami sa rozvíja predovšetkým v oblasti prírodných a technických vied. V súčasnej dobe spolupracujeme s rezortnými výskumnými pracoviskami na viacerých tematických úlohách.

Pracoviská SAV koordinujú v celoštátnom rámci 7 úloh štátneho plánu prípravy novej techniky a technológie s nasledujúcou problematikou: stabilizácia a modifikácia polypropylénu; stanovenie výpočtových namáhání výstužných ocelí a vystužovacích prvkov s určením spôsobu a vhodnosti použitia rôznych druhov výstuže v železobetónových a predpätých konštrukciách; výskum metód optimalizácie spojených výrobných procesov; štúdium rovnovážnych stavov v systéme NiCrTiAlW; výskum parametrov automatickej vlečnej regulácie polohy pracovných orgánov uholných kombajnov podľa mocnosti sloja; teória merania a meracie metódy veľkých dĺžok (priemerov) a tvarových parametrov asférických plôch; výskum a vývoj supravodivých magnetov.

Najviac sa spolupráca využíva vtedy, keď pracovisko Akadémie je v areáli rezortného výskumného ústavu (napr. Laboratórium fyziky kovov SAV a pod.).

Ďalšou formou spolupráce je výchova vedeckých pracovníkov pre potreby rezortov, o ktorej sme sa detailnejšie zmienili v predchádzajúcej kapitole.

Spolupráca vedeckých pracovísk SAV s rezortnými výskumnými pracoviskami nie je zatiaľ dostatočne rozvinutá, v budúcnosti bude vyžadovať zlepšenie. Od rezortných výskumných pracovísk očakávame rýchle zavádzanie výsledkov vedeckotechnického výskumu do praxe, v súlade s hlavnými smermi rozvoja národného hospodárstva. Pracoviská Akadémie budú vo väčšej miere metodicky pomáhať rezortným ústavom a v rámci možností riešiť niektoré úlohy bádateľského charakteru.

3. Spolupráca SAV s vedeckými inštitúciami v zahraničí

Zahraničné vedecké styky sú nevyhnutným predpokladom vedeckovýskumnej práce. SAV ich realizuje prostredníctvom ČSAV.

Vedecké styky Akadémie sa opierajú predovšetkým o spoluprácu s akadémiemi vied socialistických krajín. Bezprostredným cieľom tejto spolupráce je koordinácia a socialistická deľba práce v oblasti výskumu. Dvojstranné dohody medzi ČSAV, a tak aj SAV, s jednotlivými akadémiemi vied socialistických krajín, hlavne európskych, sú jednou z hlavných foriem zahraničnej spolu-

práce. V súčasnej dobe spolupracujeme s Akadémiou vied SSSR, Maďarskou akadémiou vied, Poľskou akadémiou vied, Bulharskou akadémiou vied, Nemeckou akadémiou vied a s Rumunskou akadémiou vied. Prehĺbenie spolupráce s Akadémiou vied SSSR znamenala návšteva delegácie Prezídia Akadémie vied SSSR v Československu na čele s jej prezidentom akademikom M. V. Keldyšom v jeseni minulého roku, ako i návšteva Prezídia ČSAV v SSSR v októbri tohto roku. Cieľom tejto návštevy bolo pokračovať vo výmene názorov na spoločenskú funkciu vedy, jej organizáciu a riadenie, ako i vzájomné posúdenie návrhov plánov rozvoja vedy do roku 1970. Analogická koncepcia rozvoja vedeckovýskumných prác, vypracovaných obidvoma akadémiami, dokazuje nielen ich správne zameranie, ale aj ďalšie prehĺbenie spolupráce v rámci dvojstranných dohôd.

Prostredníctvom dvojstranných dohôd s akadémiami socialistických štátov prednostne sa zabezpečuje spolupráca vyplývajúca z problematiky mnohostrannej vedeckej spolupráce, dohodnutej na poradách akadémií socialistických štátov vo Varšave (1962), v Berlíne (1963) a v Sofii (1964). Ide o tieto dohodnuté problémy: pozorovanie umelých družíc Zeme; fyzika polovodičov; vedecké otázky výpočtovej techniky; morfológia, biochémia a biofyzika vírusov, buniek a bunkových sústav; makromolekulárne zlúčeniny, (polyméry); chémia prírodných a fyziologicky aktívnych zlúčenín; analýza a syntéza zvuku reči; dejiny Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie; zákonitosti rozvoja svetovej socialistickej sústavy; výskum súčasného imperializmu.

Priama spolupráca s akadémiami socialistických krajín sa rozšírila i na ďalšie, a to: Kubánsku akadémiu vied, Štátny výbor pre vedu Vietnamskej demokratickej republiky, Sväzovú radu pre koordináciu vedeckých výskumov Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávie.

Medzi najdôležitejšie problémy, na ktorých sa Akadémie podieľa v rámci RVHP, patrí rozšírenie výskumu v oblasti využitia plastických hmôt v národnom hospodárstve, chemizácia poľnohospodárstva, chémia prírodných a syntetických biologicky aktívnych látok, vývoj a stavba unikátnych prístrojov, zariadení a aparátúr pre vedecké účely, rozpracovanie teórie automatického riadenia; fyzika pevných látok; rozpracovanie základov riadenia, plánovania a organizácie vedeckých a technických výskumov.

Priaznivé podmienky pre vedeckú spoluprácu sa za posledné obdobie vytvorili s vedeckými inštitúciami kapitalistických štátov.

tov. Vedecké styky sú zamerané na získavanie dôležitých poznatkov pre rozvoj a úspešné riešenie problémov hlavne v oblasti vedy a techniky, a to najmä v tých vedných disciplínach, v ktorých tieto štáty dosiahli významné výsledky.

Vedecké styky s rozvojovými krajinami sú charakterizované predovšetkým ako pomoc týmto krajinám pri organizovaní vedeckej základne a pri výchove vedeckých pracovníkov. Zvýšenú pozornosť venujeme stykom s tými krajinami, s ktorými má Akadémia priamu dohodu o vedeckej spolupráci (napr. Zjednotená arabská republika, Ghana i ďalšie).

Súčasťou medzinárodnej vedeckotechnickej spolupráce je aktívne členstvo v medzinárodných organizáciách vedeckotechnického charakteru. Na čele centier univerzálnych vedeckých organizácií je UNESCO so svojim programom, svetová zdravotnícka organizácia (WHO), Medzinárodná rada vedeckých únií (ICSU), Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu (MAAE), svetová meteorologická organizácia (WMO) a iné. Činnosť uvedených medzinárodných organizácií smeruje k využívaniu výsledkov výskumu jednotlivých národných vedeckých organizácií a k realizácii niektorých akcií, ako napr.: výskum Antarktídy, Medzinárodný geofyzikálny rok, Medzinárodná hydrologická dekáda, Medzinárodný rok pokojného Slnka, ako i pripravovaný seizmologický program, a Medzinárodný biologický program.

V rámci členstva v Medzinárodnej agentúre pre atómovú energiu zúčastňujeme sa na konferenciách, sympóziách a obsadzujeme štipendijné miesta vedeckými pracovníkmi.

V rámci členstva v Medzinárodnej agentúre pre atómovú energiu v Dubne, ktorú v ČSSR koordinuje ČSAV, sa naši vedeckí pracovníci zúčastňujú dlhodobých študijných a pracovných pobytov a spolu s niektorými našimi vedeckými pracovníkmi (Elektrotechnický ústav SAV) zúčastňujú sa okrem porád, konferencií i na tematickej spolupráci.

Zahraničná vedecká spolupráca priniesla v uplynutých rokoch konkrétne výsledky, užitočné pre zainteresované inštitúcie. Vzrast zahraničných vedeckých stykov SAV v roku 1953—1963 ilustruje prehľad, ktorý nasleduje v tabuľke.

Pobyty našich vedeckých pracovníkov v kapitalistických krajinách sú krátkodobé, zväčša zamerané na účasť na konferenciách, kongresoch a pod.

Zahraničné styky SAV za r. 1953–1963

Rok	Socialistické krajiny		Kapitalistické krajiny		Rozvojové krajiny	
	počet		počet		počet	
	vyslaných	prijatých	vyslaných	prijatých	vyslaných	prijatých
1953	5	20	—	—	—	—
1954	52	72	6	4	—	—
1955	83	74	18	4	—	2
1956	148	176	30	9	1	—
1957	194	161	40	17	—	—
1958	190	144	33	15	—	—
1959	185	200	30	29	1	1
1960	178	198	36	25	—	—
1961	172	175	49	31	—	—
1962	206	190	45	54	6	4
1963	257	218	65	72	2	3

V.

Problémy riadenia vedy v SAV

Efektívnosť využitia vynakladaných prostriedkov na vedu a ich celková spoločenská účinnosť je do značnej miery závislá od kvality riadiacej činnosti — inými slovami od toho, ako sústredíme hmotnú a intelektuálnu kapacitu jednotlivých vedeckých pracovísk na spoločensky a vedecky najdôležitejšie problémy. Preto východiskom riadiacej činnosti vo vede je dokonalá znalosť vývoja vedy, jej vnútorných potrieb a zákonitostí, znalosť spoločenskej problematiky v tom-ktorom období,

t. j. spoločenskej potreby na poli hospodárskom, kultúrnom a politickom. Spoločenskými potrebami sú problémy vyplývajúce z celkového spoločenského pohybu, ktoré svojimi dôsledkami sa dotýkajú spoločnosti ako celku. Sú to rovnako problémy rozvoja výrobných síl — nových technológií, organizácie práce, novej techniky, ale aj ich sociálnych dôsledkov pre spoločnosť, ako aj problémy vzdelania obyvateľstva, ochrany zdravia pracujúcich atď. Pretlmočiť tieto spoločenské potreby do reči vedy a nájsť najkratšiu a najefektívnejšiu cestu na ich vyriešenie je základnou úlohou riadiacej práce vo vede.

V riadiacej organizačnej činnosti našej Akadémie v rokoch 1962 a 1963, ako už bolo uvedené v úvodnej kapitole, nastali viaceré zmeny. Poznatky, ktoré sa za uvedené obdobie nadobudli, boli premietnuté do posledných základných právnych noriem o SAV (zákon SNR č 74/1963 Zb. o Slovenskej akadémii vied zo dňa 23. 9. 1963, Stanovy SAV zo dňa 4. 1. 1963 a rokovací poriadok Predsedníctva SAV).

Pritom treba zdôrazniť, že uvedené normy tvoria iba právny základ Akadémie a sú len jedným z predpokladov k jej úspešnej riadiacej činnosti. O tom, ako plní a bude plniť Akadémia svoje poslanie, rozhodujú nielen funkcionári v jednotlivých orgánoch, počínajúc valným zhromaždením, Predsedníctvom SAV, vedeckými kolégiami a končiac vedeckými pracoviskami, ale aj vedecí a ostatní pracovníci na všetkých pracoviskách SAV.

Predsedníctvo SAV najmä prerokováva zásadné vedecké a ideové otázky súvisiace s rozvojom vedy a výchovou vedeckých pracovníkov na Slovensku. V spolupráci s Prezidiom ČSAV zúčastňuje sa na príprave vedeckých rozborov aktuálnych problémov nášho hospodárskeho a spoločenského života. Ďalej zabezpečuje vedecké rozbor a vyjadrenia k dôležitým otázkam, ktoré Akadémii predloží Slovenská národná rada alebo iné štátne a stranícke orgány.

Positívne treba hodnotiť spoločné zasadnutie Predsedníctva SAV s predsedami vedeckých kolégií. Na týchto spoločných zasadnutiach sa vymieňajú názory na riešenie zásadných otázok a určujú najdôležitejšie úlohy Akadémie tak celku, ako aj osobitne v jednotlivých vedných odboroch.

Koordináciu práce v rámci jednotlivých vedných oblastí zabezpečuje priamo Predsedníctvo SAV a vo vymedzených oblastiach príslušný podpredseda Akadémie.

Dôležitú úlohu v novej organizácii Akadémie dostali vedecké kolégiá. Vychádzalo sa z predpokladu, že vedecké kolégiá majú tvoriť a súčasne aj tvoria základ nového spôsobu riadenia vedec-

kej práce v Akadémii. Zriadením vedeckých kolégií vytvoril sa nový spôsob riadenia jednotlivých vedných disciplín. Tým, že v každom vedeckom kolégiu SAV sú aj členovia, ktorí sú súčasne členmi celoštátnych vedeckých kolégií, je daná záruka správneho spojenia celoštátnych hľadísk rozvoja vedných odborov s ich rozvojom na Slovensku. Členmi vedeckých kolégií sú nielen pracovníci Akadémie, ale aj najlepší odborníci z vysokých škôl a rezortov, čím je daná najlepšia možnosť čo najužšej spolupráce. Riadiaca funkcia vedeckých kolégií, hlavne v oblasti zostavovania a koordinácie vedeckého plánu na niektorých mimoakademických pracoviskách nie je ešte dostatočne vžitá a autorita niektorých vedeckých kolégií na týchto pracoviskách nie je dostatočne riešovaná.

Efektívnosť vedeckej práce je závislá nielen od riadiacej činnosti, ale aj od vlastnej vedeckej tvorby, ktorá je sústredená na vedeckých pracoviskách. Nakoniec v dobrom plnení vedeckovýskumných úloh sa odzrkadľuje aj činnosť všetkých riadiacich orgánov, ktoré zabezpečujú podmienky pre plynulú vedeckú prácu na jednotlivých pracoviskách. Ako sa už vyššie konštatovalo, v uplynutých rokoch dosiahla väčšina vedeckých pracovísk SAV pekné výsledky vo svojej práci, i keď je ešte stále čo zlepšovať.

Riadenie vedy sa neobmedzuje iba na súvislosti spojené s vlastným riadením jednotlivých orgánov, ale zahŕňa v sebe celú sféru vnútorných problémov, ako je štruktúra jednotlivých vedeckých pracovísk, výchova vedeckého dorastu, správne využitie časového fondu, hmotná zainteresovanosť, otázka vedeckotechnických informácií, otázky financovania a investičnej výstavby atď.

Jedným z aspektov riadenia vedy je spôsob financovania výskumu. Doterajší spôsob financovania má dva základné nedostatky. Predovšetkým položková skladba rozpočtu zabraňuje účelne využívať rozpočtové sumy na tie výdavky, ktoré sa ukazujú pre vedecké pracovisko v danej situácii nevyhnutné. Zvlášť negatívne sa to prejavilo pri dodatočných nákupoch strojov a prístrojov. Technika plánovania a zaobstarávania strojových investícií a materiálového vybavenia spomaľuje technický pokrok na našich výskumných a vedeckých pracoviskách. Položková skladba rozpočtu zabraňuje riaditeľovi pracoviska hospodárne narábať so zverenými prostriedkami a núti ho iba pasívne čerpať jednotlivé položky.

Ďalej je to malá zainteresovanosť výrobných organizácií na financovaní niektorých úloh základného výskumu v Akadémii a

na vysokých školách. Ak sa budú hospodárske organizácie viac podieľať na financovaní tej časti výskumu, o ktorý javia záujem, zvýši celkový objem vynakladaných prostriedkov na vedu zo štátneho rozpočtu, ako aj zodpovednosť výskumu za vykonanú prácu. Ďalej sa to prejaví na voľbe tematiky, rýchlosti riešenia výskumných úloh a ich zavedení do praxe.

Tieto problémy, ako je financovanie výskumu, položková skladba rozpočtu, ako aj samotné materiálové zabezpečenie výskumu sa riešia v novom návrhu „Zásad zdokonalenia sústavy riadenia vedeckotechnického rozvoja“ v zmysle odstránenia uvedených nedostatkov.

Ďalším nedostatkom pri riadení vedy a výskumu sa javí odtrhnutosť vedeckého plánu od plánu materiálno-technického zabezpečenia. Táto odtrhnutosť sa prejavuje tým, že nie je zabezpečená časová zladenosť pri zostavovaní plánu výskumu s plánom materiálno-ekonomického zabezpečenia, a ďalej v tom, že nie sú vždy zabezpečené kadrové, materiálové a finančné požiadavky, nutne potrebné na riešenie danej výskumnej úlohy.

Zvýšenie efektívnosti nášho výskumu má ešte značné rezervy v správnom využití časového fondu vedeckého pracovníka. Zatiaľ sa veľa drahocenného času stráti na mnohých poradách, na pomerne značnom administrovaní atď.

Nakoniec by sme chceli poukázať na význam vedeckotechnických informácií, ktoré sú veľmi dôležité pre riadiacu prácu vo vede. Náklady potrebné na zistenie, či ten-ktorý problém bol vo svete vyriešený, sú obyčajne oveľa nižšie ako náklady na vyriešenie daného problému. Informácie nemajú slúžiť iba na to, aby sme sa vyhli duplicitnému riešeniu, ale predovšetkým aby sme rýchlo exploatovali výsledky svetovej vedy.

VI.

Perspektívny rozvoj vedy SAV do roku 1970

Uznesenia XII. sjazdu KSČ boli rozpracované XVII. valným zhromaždením ČSAV, kde boli vytýčené hlavné ciele našej vedy z hľadiska spoločenských potrieb:

1. Efektívnejšie využívanie klasických energetických zdrojov, ako i nájdenie nových zdrojov energie štúdiom zákonitostí premien rôznych foriem energie.

2. Vytvorenie nových typov kovových a nekovových materiálov na podklade poznania a ovládania vzťahov medzi ich vlastnosťami a ich fyzikálnou a chemickou štruktúrou.
3. Zvládnutie komplexnej automatizácie výroby a automatického riadenia, najmä štúdiom základných matematických disciplín a vytváraním podkladov pre novú základňu prístrojovej techniky na základe najnovších fyzikálnych poznatkov.
4. Hlbšie poznanie zákonitosti živej hmoty a jej ovládnutie človekom, najmä štúdiom vzťahov medzi jej chemickou štruktúrou a funkciou, výskumom ich biologických prejavov na úrovni bunky a ďalej ich prejavov vo funkcii a vývoji celých organizmov a ich spoločenstiev.
5. Hlbšie poznanie spoločenských javov vo vyspelých fázach vývoja spoločnosti, najmä na podklade štúdia ekonomických a sociálnych vzťahov.

Pri vytyčovaní perspektívnych úloh vedy treba rešpektovať najmä tri hlavné požiadavky:

- a) perspektívne potreby rozvoja národného hospodárstva
- b) uprednostnený rozvoj určitých základných vedných disciplín, v ktorých sme dosiaľ zaostávali
- c) špecifické problémy Slovenska (surovinová základňa)

Slovenská akadémia vied sa chce na týchto úlohách podieľať nasledovne:

1. Matematika — fyzika — astronómia — geofyzika — meteorológia a fyzika kovov

V matematike budeme rozvíjať niektoré všeobecné princípy, ako i špeciálne metódy pre riešenie konkrétnych praktických problémov. Budeme sa venovať teórii grafov, teórii reálnych funkcií, kombinatorickým metódam a ich aplikáciám v pravdepodobnosti a v štatistike. V ďalšej perspektíve budeme rozvíjať tie odvetvia kybernetiky, ktoré sú základom moderných výpočtových metód.

V oblasti jadrovej fyziky a elementárnych častíc budeme sa

zameriavať na aktuálne teoretické problémy a na štúdium kozmického žiarenia. Základňu pre toto štúdium tvorí pracovisko na Lomnickom štíte a čs. stanica kozmického žiarenia v Antarktíde.

Poznatky z oblasti fyziky pevných látok nachádzajú vo vede i v národnom hospodárstve stále širšie uplatnenie. Chceme teda rozvíjať štúdium transportných javov v iónových kryštáloch a v odbore interakcie pevných látok so žiarením.

Vo fyziologickej akustike sa zameriame na riešenie problémov automatizácie a teórie informácií v oblasti sluchu a reči.

Geofyzikálny výskum sa bude zaoberať štúdiom stavby a dynamiky zemského telesa. Pozornosť sústredíme na seizmicitu Slovenska a geofyzikálne interpretačné metódy.

Astronomický výskum zameriame na procesy prebiehajúce na Slnku, ďalej na štúdium medziplanetárnej hmoty a niektorých typov hviezd.

Úlohou meteorologického výskumu bude skúmanie javov v atmosfére, ďalej sledovanie vplyvu zemského povrchu na meteorologické procesy v súvislosti s predpoveďou počasia.

Moderná technika vyžaduje sústavné zlepšovanie vlastností kovových materiálov pre stále náročnejšie podmienky ich použitia. Preto sa budeme aj my podieľať na riešení týchto problémov štúdiom fyzikálnych vlastností nových zliatin, najmä ich kvapalnej fázy a výskumom plastických vlastností kovov.

2. Kybernetika a automatizácia

V oblasti kybernetiky, automatizácie a samočinných počítačích strojov budeme sa zameriavať na výskum teórie optimálneho riadenia samonastaviteľných a samoučiacich sa sústav, metodiky matematického opisu spojených výrobných procesov a metód transformácie a prenosu informácie v automatizácii.

3. Elektrotechnika a elektronika

S ohľadom na potreby ďalšieho rozvoja elektrotechniky a elektroniky bude sa študovať mechanizmus vedenia elektrického prúdu v tuhých látkach za súčasného pôsobenia vonkajšieho magnetického poľa. Výsledky tohto výskumu uplatníme pri zvládnutí nových spôsobov premeny rôznych druhov energie na elektrickú. Sústredíme sa na výskum elektrických vlastností polovodičov a tvrdých supravodičov so zameraním na ich technické využitie.

V odbore elektroniky sa bude pokračovať vo výskume impulzných obvodov a merania fyzikálnych procesov v oblasti veľmi krátkych časov so zameraním na jadrovú fyziku.

4. Měracia technika

Rýchly kvantitatívny rozvoj nášho priemyslu, predstavujúci rozvoj techniky vo všetkých jej odvetviach, je kvalitatívne viazaný na modernú meraciu techniku. Zvládnutie automatizovaných meracích procesov si vyžaduje, aby sa začali riešiť problémy aj v oblasti teórie merania, a to hlavne rozpracovaním nových špeciálnych meracích, vyhodnocovacích metód s prihliadnutím na súčasné poznatky fyziky a matematiky.

5. Stavebníctvo a architektúra

V oblasti stavebníctva a architektúry sa zameriame na fyzikálno-chemickú mechaniku najdôležitejších perspektívnych stavebných hmôt, najmä na báze silikátov. Rozpracujú sa teórie, ktoré budú mať cieľ uľahčenie stavebných konštrukcií pri súčasnom vytváraní optimálnych tepelných, vlhkostných a svetelných podmienok v stavebných objektoch. V oblasti teórie tvorby životného prostredia bude sa pracovať predovšetkým v teórii vytvárania optimálnej štruktúry sídelných zložiek v oblasti výroby, bývania a odpočinku. Spolu s výskumom biologickým, geografickým, medicínsko-hygienickým a sociologickým sa bude realizovať uznesenie vlády 915/63, pre realizáciu ktorého sa zriadila pri Predsedníctve SAV príslušná komisia.

6. Geografia — geológia — baníctvo

V súvislosti s plánovitým rozmiestňovaním a výstavbou priemyslu, poľnohospodárstva a sídlisk musíme venovať pozornosť štúdiu otázok najúčelnejšieho využitia prírodných a hospodárskych podmienok na území Slovenska v komplexnom regionálnom poňatí. Bude sa spracovávať fyzicko-geografická i ekonomicko-geografická rajonizácia Slovenska, ktorá sa stane zdrojom poznatkov a regionálnych informácií, užitočných pre viac vedných odborov a pre prax.

Úlohou geologického výskumu bude komplexný výskum Karpatскеj oblasti. Budú sa riešiť problémy, ktoré osvetlia všeobecné zákonitosti geologickej stavby i všeobecné zákonitosti rozloženia a vzniku nerastných surovín (uhlie, rudy a nerudy).

V oblasti baníctva sa pracuje na výskume fyzikálnych vlastností hornín pre účely mechanického a nemechanického rozpojovania, najmä z hľadiska silikózy, a na výskume optimálnych parametrov automatizácie banských pohonov a zariadení.

7. Hydrológia

Vytváranie predpokladov pre optimálne využitie vody pre potreby človeka, priemyslu a poľnohospodárstva si vyžaduje neustále prehľbovanie poznatkov v oblasti hydrológie, hydrauliky ťtvorených korýt a hydromechaniky pórovitého prostredia, objasňovanie zákonitostí pohybu vody v prírode. Týmto problémom — yzhľadom na očakávanú použiteľnosť výsledkov výskumu — budeme venovať náležitú pozornosť.

8. Mechanika tuhej fázy

Ďalší rozvoj strojárstva je závislý i od prehľbovania teoretických základov v oblasti mechaniky tuhej fázy. Preto výskum v tejto oblasti zameriame na skúmanie metód určovania kritických frekvencií zložitých mechanických sústav pružných telies s ohľadom na vnútorné tlmenie materiálu a iné nelineárne činitele.

9. Chemické vedy

V oblasti výskumu sacharidov bude sa klásť dôraz predovšetkým na štúdium acidobázického štiepenia, čo poskytne teoretické závery pre využitie tohto dôležitého surovinového zdroja.

Výskum celulózy, ako dôležitej suroviny v ČSSR sa zameria na fyzikálno-chemické a koloidné vlastnosti.

V oblasti výskumu alkaloidov sa zameriame hlavne na izoláciu nových typov alkaloidov z prírodného materiálu a na otázky stanovenia ich konštitúcie pomocou najnovších metód. Farmakologicky preverené látky obohatia paletu účinných liekov.

V oblasti silikátovej chémie budeme riešiť otázky rovnovážneho stavu a kinetiky v sústavách tvoriacich základ pre výrobu žiaruvzdorných látok na báze magnezitu.

Výskum v oblasti prírodných a syntetických hydrosilikátov zameriame na štruktúru fáz za rôznych hydrotermálnych podmienok.

Na úseku makromolekulárnej chémie bude ťažiskom výskumu štúdium otázok štruktúry a vlastností makromolekulárnych látok a sústav.

10. Biologické vedy

V súlade s perspektívnymi potrebami rozvoja biologických vied na Slovensku bude treba rozvíjať poznatky o štruktúre a funkcii živej hmoty na úrovni živočíšnej a rastlinnej bunky.

Virologický výskum smeruje k postupnému poznaniu štruktúry vírusov a rickettsií, ktoré má význam pre riešenie mnohých teoretických a praktických úloh medicíny, poľnohospodárstva, najmä v ochrane zdravia človeka, živočíchov a rastlín.

Bude sa pokračovať v štúdiu biologicky aktívnych látok-antibiotík a hľadať nové účinné antibiotiká. Intenzívne bude treba rozvíjať genetiku a najmä fyziológiu živočíchov s perspektívou aplikácie v poľnohospodárstve. Budeme študovať vplyv žiarenia na organizmus a hľadať cesty jeho využitia v prospech spoločnosti.

Pre parazitológiu vytvoríme podmienky, aby sa mohli likvidovať závažné parazitárne nákazy, čo prinesie národohospodársky efekt. Predmetom štúdia botanikov bude hlavne fyziológia koreňového systému, ktorý podstatne vplýva na nadzemné časti rastliny, a toto štúdium je dôležité aj s ohľadom na rôzne agro-technické zásahy.

Fytopatológia a entomológia budú študovať príčiny epidemickeho šírenia rastlinných chorôb a škodlivého hmyzu. Vytvorí sa tak predpoklady pre dlhodobé a krátkodobé predpovede výskytu vývojových štádií citlivých na ochranné opatrenia.

11. Lekárske vedy

V oblasti lekárskeho výskumu sa budú riešiť otázky fyziológie a patofyziológie nervového systému.

Pôjde predovšetkým o výskum vyšších nervových regulácií srdca a ciev u ľudí. Štúdium mozgových funkcií za zmenených podmienok, vznik a prenos vzruchu na membránu svalu a nervu, ďalej o štúdium elektrofyziológie miechy a biochémie mozgu a elektrofyziológické sledovanie dejov v rôznych častiach mozgu.

V endokrinológii na poprednom mieste výskumu sú otázky vplyvu prirodzených strumigénnych látok, najmä na funkciu štítnej žľazy. Rozvinie sa výskum v otázkach vývoja, adaptácie a príčin endemickej strumy.

V srdcovej chirurgii pôjde výskum smerom náhrady srdcových chlopní umelými alebo homotransplantovanými chlopnami, budú sa riešiť problémy koronárnej sklerózy a skúmať možnosť transplantácie srdca, neskôr aj niektorých iných orgánov.

V hygiene sa budú riešiť najmä otázky vplyvu svetelného žiarenia a problematiky hygieny vody z hľadiska ekologického. Účasť tohoto pracoviska na tvorbe životného prostredia človeka sa spomenula predtým.

Problematika spoločenských vied

Spoločenské vedy zaujímajú v jednotnom systéme vedy do značnej miery osobitné postavenie. Ich osobitnosť je najmä v tom, že každý národ ich musí rozvíjať prakticky v celom rozsahu. Predmet skúmania spoločenských vied nedovoľuje — ani pokiaľ ide o skúmanie národných dejín, ani pokiaľ ide o súčasnosť — nerozvíjať niektorý smer, resp. exploatovať výsledky svetovej vedy. Špecifičnosť situácie na poli spoločenských vied na Slovensku oproti českým zemiam je v tom, že na rozdiel od nich slovenský národ nemá minulými generáciami spracované svoje národné dejiny, ba ani pramenné materiály k nim a celá váha týchto povinností je posunutá až do našich dní.

Popri povinnostiach dobehnúť zameškané v spracúvaní našich národných dejín na poli politickom a kultúrnom, v marxistickom prehodení predchádzajúcej vedeckej tvorby stoja pred spoločenskými vedami úlohy späté so súčasným spoločenským pohybom a s jeho perspektívami. Rozšírenie predmetu skúmania spoločenských vied o súčasný sociálny pohyb spoločnosti mení štruktúru spoločenských vied, metódy práce, organizáciu práce atď. Riešenie týchto problémov v celej šírke si vyžiadalo vytvorenie nových vedeckých pracovísk, ako je napr. Sociologický ústav, Ústav práce.

Spoločenské vedy sa stýkajú v určitých smeroch výskumu s prírodnými a technickými vedami. Spoločenské javy sa začínajú skúmať v celej svojej komplexnosti a zložitosti. Začínajú využívať exaktné metódy, čo umožňuje aj v spoločenských vedách využívať najmodernejšiu techniku.

Historická a súčasná tematika spoločenských vied tvorí nerozlučný celok, jednotu, ktorú musíme rešpektovať. Z tohto zorného uhla treba posudzovať proporcie spoločenských vied v jednom systéme vedeckých pracovísk SAV.

Pre prípravu novej koncepcie, zamerania, rozvoja, organizácie a riadenia spoločenských vied zriadilo Prezídium ČSAV v apríli t. r. „Pracovnú skupinu Prezídia ČSAV“ a podobne sa takáto „Pracovná skupina“ zriadila i pri Predsedníctve SAV 18. mája 1964. Úlohou týchto „pracovných skupín“ je stanovenie hlavných línií rozvoja a organizácie spoločenskovedného výskumu

v ČSAV a SAV, vyjasnenie štruktúry siete vedeckovýskumných pracovísk v jednotlivých vedných odboroch v celej republike, stanoviť práce medzi jednotlivými pracoviskami v ČSAV i s pracoviskami mimoakademickými. Na základe tohto stanoviť podrobne štruktúru a zameranie jednotlivých spoločenskovedných pracovísk a určiť primerané kádrové obsadenie, ako aj perspektívu ich ďalšieho rozvoja.

I napriek týmto opatreniam, ktoré budú mať vplyv na ďalší rozvoj a zameranie spoločenskovedných pracovísk v celej republike, považujeme za potrebné aspoň stručne uviesť zameranie výskumu spoločenskovedných pracovísk SAV.

12. Filozofia — sociológia — psychológia

Marxisticko-leninská filozofia sa bude orientovať na teoretický výskum zákonitostí rozvoja socialistickej spoločnosti a prehĺbi sa zásada približovania filozofickej práce k životu a ku konkrétnym požiadavkám výstavby spoločnosti u nás. Ďalej sa bude pokračovať na riešení problémov vedeckého ateizmu.

Hlavným ťažiskom práce nového Sociologického ústavu bude rozpracovanie teórie metód a metodológie marxistickej sociológie, štúdium a kritika nemarxistickej sociológie a rozpracovanie základných problémov odvetvovej sociológie. Výsledky základného sociologického výskumu budú slúžiť nielen pre rozvíjanie teórie, ale aj pre spoločenskú prax, najmä pri vytváraní nového životného prostredia, napr. v oblasti Východoslovenských železiární.

Výskum v psychológii sa zameria na riešenie problematiky vnímania, psychológie práce, ako i na poznávacie procesy.

13. Ekonomické a právnické vedy

Ekonomická veda bude hľadať princípy, ktoré povedú k efektívnejšiemu riadeniu súčasných i perspektívnych hospodárskych procesov našej spoločnosti. Preto sa ekonomický výskum zameria na skúmanie problematiky územného usporiadania výroby, najmä na otázky národohospodárskej efektívnosti rozmiestňovania výroby. Bude sa pokračovať v analýze procesov, ktoré majú zdokonaľovať družstevnú sústavu hospodárenia v poľnohospodárstve, ekonomické aspekty technického pokroku, ako aj kritiku nemarxistických ekonomických prejavov.

Novozriadený Ústav práce bude skúmať dlhodobé tendencie vo vývoji deľby práce a charakteru práce vôbec. Jeho základným poslaním bude štúdium a výskum problémov súvisiacich s ve-

deckým riadením a organizáciou národného hospodárstva s dôrazom na štúdium kybernetických sústav riadenia, na výskum exaktných metód umožňujúcich optimalizovať vynakladané množstvo práce vo všetkých jej formách na dosiahnutie vytýčeného cieľa.

Právne vedy sa zamerajú na objasňovanie vzťahov jednotlivca k spoločnosti, k organizáciám, k socialistickému štátu, ako i na právne aspekty nového spoločenského postavenia jednotlivca v našej spoločnosti. Ďalej budú riešiť úlohy vyplývajúce predovšetkým z problematiky rozvoja socialistického štátu, skúmať otázky riadenia a organizácie socialistickej spoločnosti a úlohu práva v tomto riadení, otázky rozvoja socialistickej zákonitosti a všimnúť si aspekty medzinárodnoprávných a ekonomických vzťahov.

14. História a archeológia

V histórii má výskum zákonitostí spoločenského vývoja v minulosti pomáhať správne sa orientovať v základných otázkach súčasnosti i budúcnosti. Výsledkom výskumu našich národných dejín od praveku až po súčasnosť bude súhrnná koncepcia historického hodnotenia dejín nášho územia i našich národov zaradená do širších medzinárodných súvislostí.

V archeológii bude aj naďalej ťažisko práce v preventívnom, záchrannom a systematickom výskume archeologických pamiatok a v teoretickom hodnotení výsledkov výskumu.

Národopisný výskum rozpracúva problémy dejín ľudovej kultúry na Slovensku a jej súčasných zmien v priemyselnom prostredí a na dedine.

Ďalej sa bude venovať pozornosť i monografickému výskumu a syntetickému spracovaniu dejín európskych socialistických krajín.

15. Vedy o umení

Vedy o umení musia objasniť vývojové zákonitosti umeleckej tvorby ako jednej z dôležitých prejavov spoločenského vedomia. Preto sa jednotlivé úseky zamerajú hlavne na výskum dosahu socialistickej literatúry po roku 1945. V rámci prehodnotenia nášho kultúrneho dedičstva dokončuje sa práca na dejinách slovenskej literatúry. Väčšia pozornosť musí byť venovaná otázkam estetiky, literárnej kritiky, divadelnej, hudobnej a výtvarnej teórie i výskum cudzích literatúr vo vzťahu k slovenskej literatúre.

16. Jazykoveda

V oblasti jazykovedy sa bude rozvíjať výskum jazyka slovenského, slovanských a niektorých ďalších jazykov a výskum v orientalistike. Vo výskume slovenského jazyka budú naďalej v popredí problémy súčasnej spisovnej slovenčiny a jej vývoja. Súčasne sa bude pokračovať vo výskume slovenských nárečí a vo výskume dejín slovenčiny. V ostatných filológiách pôjde najmä o konfrontačné štúdium príslušných jazykov na pozadí slovenčiny.

Výskum ďalších úsekov spoločenských vied bude zameraný na objasňovanie dôležitých teoretických i praktických problémov, aby prínos týchto vied bol primeraný kultúrnym a ideologickým potrebám nášho spoločenského vývinu.

Hospodárske zabezpečenie SAV do roku 1970

Súčasťou plánu rozvoja vedeckovýskumných pracovísk je aj plán ich hospodárskeho zabezpečenia. Hlavnými ukazovateľmi pritom sú: počet pracovníkov a rozsah investičnej výstavby, a to tak stavebných investícií, ako aj strojov a zariadenia. Toho času nie sú ešte schválené smerné čísla pre budúci päťročný plán, no SKVT už rokuje s Prezidiom ČSAV a Predsedníctvom SAV o našich potrebách.

Údaje, ktoré tu uvediem, sú zatiaľ predbežné a sú výsledkom posledných predbežných rokovaní.

Stav pracovníkov 2294, ktorý SAV dosiahne koncom roku 1964, stúpne do roku 1970 o 48 %. SAV by mala mať v roku 1970 približne 3400—3500 pracovníkov. Podiel SAV na celkovom počte pracovníkov ČSAV bude činiť 23,5 % — 24 % a z celkovej vedeckovýskumnej základne na Slovensku okolo 12 %. Ak je terajší podiel SAV na ČSAV 20 %, znamená to relatívne rýchlejšiu rast základného výskumu na Slovensku ako v českých krajinách.

Aby sa dosiahli správne proporcie jednotlivých vedných odborov v SAV do r. 1970, budú sa prednostne rozvíjať prírodné a technické vedy, z oblasti spoločenských vied ekonómia, sociológia a psychológia. Pravda, ich proporcie ustálime, až budú známe definitívne ukazovatele do r. 1970, a to nielen počet pracovníkov, ale aj výška stavebných investícií a plán výchovy vedeckých pracovníkov, pretože tieto údaje podmieňujú realnosť plánovania. Aby sme sa vyrovnali v skladbe pracovníkov s pracoviskami ČSAV, musíme zabezpečovať relatívne rýchlejšiu rast počtu vedeckých pracovníkov. V roku 1963 činil podiel počtu

vedeckých pracovníkov z celkového počtu pracovníkov v SAV 16,3 % a podľa perspektívneho plánu by mal dosiahnuť v priemere 25 % z celkového počtu zamestnancov v roku 1970. V jednotlivých oblastiach by tento podiel činil: v technických a prírodných vedách v priemere okolo 24 %, v chemických, biologických a lekárskejších vedách okolo 25 % a v spoločenských vedách okolo 35 %. Ak vychádzame z doterajšieho vývoja kvalitatívneho zloženia pracovníkov SAV, sú všetky predpoklady, aby sme tento podiel vedeckých pracovníkov v roku 1970 dosiahli.

Závažným a aj limitujúcim činiteľom pre rozvoj pracovísk SAV je investičná výstavba. Podľa návrhu SKVT z júla t. r. mala by mať SAV na investičnú výstavbu v rokoch 1966—1970 čiastku 130 mil. Kčs, z toho 43 mil. Kčs na stavebné práce. Tento objem nezaručuje nevyhnutné priestorové a prístrojové potreby pre existujúci stav pracovníkov. Preto sa Prezídium neuspokojilo s návrhmi SKVT a žiada zvýšiť objem na investičnú výstavbu. V SAV by to znamenalo zvýšenie o 50 mil. Kčs. Zásadne sa dohodlo, že podiel SAV na investičnej výstavbe ČSAV do r. 1970 bude 25,3 %.

Podľa plánu má sa dokončiť výstavba druhej etapy na Patrónke, ktorou získajú pracovné priestory technické vedy. V roku 1967 má sa započať v rámci areálu Patrónka s treťou etapou, v rámci ktorej by sa mal postaviť Fyzikálny a Biologický ústav SAV a Virologický ústav ČSAV. Areálová výstavba sa plánuje i pre lekárske vedy na Kramároch. Už v roku 1965 sa začne s výstavbou pre fyziologické a fyziologicko-lekárske pracoviská.

V roku 1968 má sa započať s komplexnou výstavbou výskumných ústavov v Košiciach. Stanovisko SKVT k týmto menovite schvaľovaným akciám nie je zatiaľ uzavreté.

Taktiež sa rokuje s SKVT o možnosti započať výstavbu Ústavu fyziky kovov. V prípade, že bude pridelená SKVT investičná čiastka na výstavbu tohto ústavu, sleduje sa možnosť započať výstavbu už v r. 1965.

Na stroje a zariadenia pre SAV sa uvažuje s čiastkou okolo 87 mil. Kčs. Z uvedenej čiastky sa počíta približne 10 mil. Kčs na strojné a prístrojové vybavenie stavieb a ďalej 20 mil. Kčs na samočinné počítačové stroje. V budúcich rokoch bude sa treba sústrediť v rámci finančných možností na kľúčové stroje, moderné prístroje, ktoré umožňujú zavádzanie nových metód do výskumu na základe vyspelej techniky.

Z á v e r y :

Vedeckovýskumná činnosť ovplyvňuje jednak rast výroby, jednak rast produktivity práce a je spolu so vzdelaním obyvateľstva najaktívnejším činiteľom efektívnosti budúcej spoločenskej reprodukcie. Predpokladáme, že nižšie uvedenými opatreniami sa vytvoria podmienky pre plnenie základných úloh rozvoja vedy do roku 1970.

1. V súvislosti s rozpracovaním koncepcie rozvoja národného hospodárstva do roku 1970 bude potrebné definitívne stanoviť kvantitatívne zabezpečenie rozvoja vedy, najmä pokiaľ ide o prírastky pracovníkov, objem investícií, včítane devíz a menovitej výstavby. Od tohto vymedzenia závisí vecné zosúladenie rozvoja vedy s možnosťami hmotného a kádového zabezpečenia.
2. Podľa návrhu rozvoja SAV do roku 1970 vytvárajú sa predpoklady pre znižovanie súčasných rozdielov medzi jednotlivými областami vied a jednotlivými vednými odbormi. Táto nutnosť je však nedostatočne rešpektovaná v oblasti investičnej výstavby, keď existujúce disproporcie podľa doterajších návrhov na výstavbu sa ešte prehľbujú.
3. Doterajší spôsob financovania výskumu sa ukázal ako nepružný a nehospodárny. Nové zásady financovania rozpočtovým spôsobom musia poskytnúť riaditeľom vedeckých pracovísk väčšiu voľnosť v rámci celkového rozpočtu v používaní rozpočtových prostriedkov, či už na investície, materiál, mzdy atď. Výskumným pracoviskám by sa mala dať možnosť odpredávať morálne zastarané investície a získané prostriedky použiť na nákup nových modernejších strojov a prístrojov.
4. Zabezpečiť dokonalý systém vedeckotechnických informácií, ktorý by zásoboval hospodárske a vedecké organizácie podkladovými informáciami o vedeckotechnických novinkách a vyriešených úlohách z celého sveta. Okrem toho je žiadúce zväčšiť rozsah cudzojazyčnej a prekladovej literatúry.
5. Súčasný rozvoj výrobných síl a úloha vedy, ktorú musí v tomto rozvoji zohrať, stavia do popredia nutnosť vykonávať vedecké analýzy vývoja výrobných síl, vedy a celej spoločnosti. Koordinované vypracúvanie hospodárskych a vedeckých plá-

nov, vzájomná konfrontácia názorov hospodárskych a vedeckých orgánov je preto nevyhnutná. Treba uvažovať o organizačnej forme, ktorá by zabezpečila tvorbu dlhodobých vedeckých analýz vývojových tendencií vedy a výrobných síl.

6. Pre vypracovanie perspektívneho plánu počtu vedeckých pracovníkov na Slovensku chýba hlboká analýza súčasného stavu a potrieb výchovy vedeckých kádrov, najmä v oblasti prírodných a technických vied. Na to je potrebné získať reálny prehľad súčasného stavu a výhľadu výchovy vedeckých pracovníkov na Slovensku.
 7. Pre zlepšenie riadenia a koordinácie vedeckovýskumnej činnosti bude potrebné zvýšiť úroveň vedeckoorganizačnej práce na všetkých stupňoch riadenia bádateľského výskumu, včítane mimoakademických pracovísk.
-

IV. volebné obdobie

9

N á v r h

Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky:

U z n e s e n i e

Slovenskej národnej rady

z 1964

k zpráve predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970 a
k zpráve predsedu Slovenskej akadémie vied akad. Dionýza Blaškoviča o činnosti SAV za uplynuté roky a jej ďalších úlohách

V súčasnom období treba považovať rozvoj vedy a techniky za rozhodujúcu politickú a hospodársku činnosť pre všetky riadiace orgány, ako to vyplýva z uznesení strany a vlády. V Československu sa v tomto rozvoji dosiahol rad cenných úspechov, ktoré bude treba ďalej rozvíjať a docieľať, aby vedecký a technický pokrok sa stal rozhodujúcim faktorom rozvoja výrobných síl.

Zvlášť naliehavé sú otázky rozvoja vedy a techniky na Slovensku, kde sa v súčasnom období rieši úloha XII. sjazdu KSČ, vyrovnať úroveň hospodárstva na Slovensku s úrovňou českých krajov. Za posledných 15 rokov sa na Slovensku výrazne budovala výskumná a vývojová základňa, vznikla Slovenská akadémia vied, vystavali a zmodernizovali sa mnohé závody, zvýšil sa počet vysokých škôl a ich absolventov a niektoré pracoviská výskumu i výroby a ich pracovníci dosiahli svetovú úroveň vo svojom odbore. To ukazuje cestu, ako Slovensko môže rozhodujúcou mierou i tempom upevňovať a rozvíjať jednotnú ekonomiku ČSSR.

Doterajší vývoj odhaľuje značné rezervy Slovenska tak v budovaní vedecko-výskumnej a vývojovej základne, ako aj v uplatňovaní najmodernejšej techniky a poznatkov vedy vo výrobe a výstavbe všetkých odvetví hospodárskej činnosti. Využitie týchto rezíerv je preto v záujme československého ľudu a jeho zabezpečovanie povinnosťou riadiacich orgánov na všetkých stupňoch riadenia a vo všetkých oblastiach života našej spoločnosti. Slovenská národná rada preto zisťuje, že pre ďalší rozvoj vedy a techniky na Slovensku je potrebné:

- v období do roku 1970 zamerať sa na budovanie vedecko-výskumnej a vývojovej základne tak, ako to vyžadujú potreby perspektívneho rozvoja národného hospodárstva na Slovensku. Nezabúdať pritom na budovanie poloprevádzok, technologických laboratórií, vývojových, mechanizačných a prototypových dielní. Podstatne posilniť výskumné, vývojové a konštrukčné pracoviská pri rozhodujúcich podnikoch. Dbáť, aby sa rešpektovala zásada priblíženia výskumu k materiálnej výrobe, a tým smerom zamerať aj investičnú politiku a organizačné usporiadanie vedecko-výskumnej a vývojovej základne;
- v celej vedecko-výskumnej a vývojovej základni docieľiť zlepšenie kvalifikačnej skladby pracovníkov;
- zvýšiť podiel pracovníkov technických, prírodných i ekonomických vedných odborov na celkovom počte pracovníkov;
- v ďaleko väčšej miere spájať pedagogickú činnosť vysokých škôl s aktívnou vedeckou prácou vo výskume a vytvárať všestranné podmienky, aby katedry a výskumné pracoviská na vysokých školách sa mohli účinnejšie podieľať na riešení úloh štátneho plánu rozvoja vedy a techniky;
- pomáhať pri budovaní informačnej sústavy na Slovensku podľa jednotných celoštátnych zásad a dosiahnuť vyššiu úroveň práce tejto sústavy nielen v získavaní, ale aj v rozširovaní a propagácii výsledkov vedy a techniky;
- usilovať o maximálnu koncentráciu síl a prostriedkov na najdôležitejšie rozvojové úlohy vedy a techniky, pritom vytvárať podmienky pre ďalšie skrátenie termínov riešenia dôležitých úloh. Lepšie uplatniť využívanie patentov, vynálezov a technických noriem v plánovacej, výskumnej a hospodárskej činnosti;

- upresniť programy komplexnej modernizácie ucelených úsekov výroby a manipulácie s materiálom v podnikoch a závodoch na Slovensku, vytvárať podmienky pre jej včasnú projektovú prípravu a zaradenie do plánu už v najbližších rokoch, aby sa v najkratšom čase docielilo zvýšenie podielu investícií do týchto efektívnych akcií;
- pri propagácii a realizácii výsledkov vedy a techniky vo väčšej miere využiť spoluprácu so Slovenskou radou Československej vedecko-technickej spoločnosti a ďalšími spoločenskými organizáciami na všetkých stupňoch riadenia.

Na zabezpečenie týchto hlavných úloh Slovenská národná rada

u k l a d á

1. Komisii SNR pre rozvoj vedy a techniky v spolupráci so štátnou komisiou pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky, príslušnými ministerstvami a ústrednými orgánmi, ako aj ostatnými komisiami SNR

a) riešiť problémy rozvoja vedecko-výskumnej a vývojovej základne, ako sú uvedené v zpráve, v plánovacích termínoch stanovených vládou tak, aby sa postupne odstraňovali disproporcie medzi úrovňou a štruktúrou vedecko-výskumnej a vývojovej základne a rozvojom jednotlivých odvetví národného hospodárstva na Slovensku,

b) preskúmať súčasný stav v návrhoch na komplexnú modernizáciu ucelených úsekov výroby a manipulácie s materiálom a pripraviť návrh, ktorý bude súčasťou smerníc pre rozvoj hospodárstva na Slovensku do roku 1970

do 15. februára 1965

c) preveriť stav plnenia vybraných komplexných úloh štátneho plánu rozvoja vedy a techniky, ako aj realizáciu vyriešených dôležitých výskumných úloh. Výsledky prerokovať v komisii SNR pre rozvoj vedy a techniky a prijať príslušné opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

do 30. júna 1965

2. Komisii Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky,

predsedom komisií Slovenskej národnej rady, do pôsobnosti ktorých spadá výskumná a vývojová činnosť, a Slovenskej akadémii vied v spolupráci so Štátnou komisiou pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky, príslušnými ministerstvami a Československou akadémiou vied pri príprave ročných a dlhodobých plánov dbať o to, aby sily a prostriedky sa sústreďovali na riešenie najdôležitejších výskumných úloh, a vytvárať tak podmienky pre skracovanie termínov riešenia jednotlivých úloh;

3. predsedovi Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky aktívne sa zúčastňovať na príprave nových zásad plánovitého riadenia národného hospodárstva a riadenia rozvoja vedy a techniky a uplatňovať v nich námety uvedené v zpráve;
4. predsedovi Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky, povereníkovi Slovenskej národnej rady pre školstvo a kultúru a predsedovi Slovenskej akadémie vied dohodnúť opatrenia a spoločný postup:
 - a) pri zabezpečovaní výchovy vedeckých pracovníkov pre vedecko-výskumnú a vývojovú základňu tak, aby táto mohla plniť úlohy, ktoré jej vyplývajú z plánovitého rozvoja hospodárstva na Slovensku,
 - b) pri riešení optimálneho využitia pracovísk vysokých škôl pre vedecko-výskumnú činnosť a v tejto súvislosti vytvárať materiálne a kádrové predpoklady pre zlepšenie terajšieho stavu,
 - c) pri prehĺbovaní účasti pracovníkov Slovenskej akadémie vied a výskumných ústavov v pedagogickom procese vo všetkých formách štúdia na vysokých školách, zvlášť v postgraduálnom štúdiu

do 30. marca 1965;

5. predsedom všetkých komisií Slovenskej národnej rady, do pôsobnosti ktorých patrí vedecko-výskumná a vývojová základňa, prerokovať v komisiách Slovenskej národnej rady stav vedeckovýskumnej a vývojovej základne svojho odvetvia, jej kádrové, materiálne a investičné zabezpečenie z hľadiska perspektívnych úloh rozvoja jednotlivých odborov výroby. Závery

komisie predložiť predsedovi Komisie Slovenskej národnej rady pre rozvoj vedy a techniky

6. predsedom všetkých komisií Slovenskej národnej rady a predsedovi Slovenskej akadémie vied
 - a) účinne pomáhať pri budovaní sústavy vedeckých, technických a ekonomických informácií podľa jednotných celoštátnych zásad a dosiahnuť vyššiu úroveň jej práce,
 - b) v plánovacej, výskumnej a hospodárskej činnosti uplatňovať lepšie využívanie patentov, vynálezov a technických noriem,
 - c) dohodnúť opatrenia na lepšie využitie spolupráce so Slovenskou radou Československej vedecko-technickej spoločnosti a ďalšími spoločenskými organizáciami najmä pri propagácii a realizácii výsledkov vedy a techniky.

V Bratislave 1. decembra 1964

**3. schôdzka Slovenskej národnej rady 30. novembra
a 1. decembra 1964**

O B S A H

3. schôdzky

1. deň — pondelok 30. novembra 1964

1. Zpráva povereníka-predseda Slovenskej komisie pre investičnú výstavbu o vybavení návrhov, podnetov a pri podmienok poslancov prednesených na poslednej schôdzke Slovenskej národnej rady 17. septembra 1964	6
2. Zpráva podpredsedu Slovenskej národnej rady a predsedu Slovenskej plánovacej komisie ministra Vincenta Krahuľca o úlohách štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva na Slovensku v roku 1965 a o opatreniach na jeho zabezpečenie	10
Rozdaná tlač	34
Schôdzka prerušená	34
Schôdzka znovu otvorená	34
Rozprava	34
Reč poslanca Jána Koscelanského	35
Reč povereníka SNR pre stavebníctvo Ladislava Kompiša	40
Reč poslankyne Eleny Pastorkovej	48
Schôdzka prerušená	51
Schôdzka znovu otvorená	52
Reč poslanca Petra Dupeja	52
Reč predsedu výboru Národného zhromaždenia pre plán a rozpočet Františka Tymeša	56
Reč Rastislava Haverlíka, riaditeľa Západoslovenských mliekární	60
Dotaz poslanca Vasilu Kapišovského	65

Odpovede podpredsedu SNR Vincenta Krahulca	66
Rozprava skončená	73
Schôdzka prerušená	74
Schôdzka znovu otvorená	74
Zpráva zpravodajcu Ladislava Kompiša	74
Pripomienka povereníka SNR pre spravodlivosť dr. Petra Colotku	76
Pripomienka poslanca Stanislava Hollého	76
Záverečné slovo zpravodajcu Ladislava Kompiša	76
Vysvetlenie podpredsedu SNR Vincenta Krahulca	77
Vysvetlenie predsedu SNR Michala Chudíka	77
Uznesenie schválené	78
3. <i>Návrh rozpočtu Slovenskej národnej rady a ňou priamo riadených organizácií a inštitúcií na Slovensku na rok 1965</i>	78
Zpráva zpravodajcu Františka Hagaru	79
Rozdaná tlač	84
Uznesenie schválené	84
Pozdravný list prezidentovi republiky	84
Schôdzka prerušená	85
2. deň — utorok 1. decembra 1964	
Schôdzka znovu otvorená	85
4. <i>Zpráva o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov Slovenskej národnej rady</i>	85

5. Zpráva predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970	86
6. Zpráva predsedu Slovenskej akadémie vied akademika Dionýza Blaškoviča o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy	86
Úvodné slovo predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča	86
Úvodné slovo predsedu Slovenskej akadémie vied akademika Dionýza Blaškoviča	93
Rozdaná tlač	98
Rozprava	98
Reč poslanca inž. Emila Píša	99
Reč povereníka SNR pre spravodlivosť dr. Petra Colotku	108
Reč predsedu Slovenskej národnej rady Michala Chudíka	116
Reč rektora Slovenskej vysokej školy technickej dr. inž. Jozefa Trokana	123
Schôdzka prerušená	127
Schôdzka znovu otvorená	127
Reč predsedu Československej akadémie vied akademika Františka Šorma	127
Reč povereníka SNR pre zdravotníctvo MUDr. Vladimíra Zvaru	153
Reč poslanca Jána Minárika	140
Reč námestníka predsedu Štátnej komisie pre koordináciu vedy a techniky inž. Jána Neumana	144
Reč poslanca akademika inž. Jána Gondu	150
Reč poslanca Tibora Demmera	154
Schôdzka prerušená	159

Schôdzka znovu otvorená	159
Reč povereníka SNR pre pôdohospodárstvo MVDr. Ko- lomana Bođu	159
Reč prorektora Univerzity Komenského doc. Jaroslava Majera	165
Reč povereníka SNR pre školstvo a kultúru dr. Mateja Lúčana	170
Rozprava skončená	177
Zpráva zpravodajcu inž. Jána Gondu	177
Uznesenie schválené	179
Vyhlásenie zasadania Slovenskej národnej rady za skon- čené	179
Prílohy	181

Prílohy

k 3. schôdzke

Tézy referátu o úlohách plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965 a o opatreniach na jeho zabezpečenie	183
Návrh Slovenskej plánovacej komisie na uznesenie SNR k zpráve podpredsedu SNR, predsedu Slovenskej plánovacej komisie Vincenta Krahulca o hlavných úlohách pri zabezpečovaní štátneho plánu rozvoja hospodárstva na Slovensku v roku 1965 (tlač SNR 7) . . .	195
Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na uznesenie SNR k návrhu rozpočtu Slovenskej národnej rady, jej orgánov a ňou priamo riadených inštitúcií na Slovensku na rok 1965 (tlač. SNR 8)	205
Zpráva o činnosti Predsedníctva a ostatných výkonných orgánov Slovenskej národnej rady v II. polroku 1964 .	207
Zpráva o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom na rok 1965 a rozpracovním úloh do roku 1970	215
Zpráva o činnosti Slovenskej akadémie vied za uplynuté roky a jej ďalšie úlohy	249
Návrh Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky na uznesenie SNR k zpráve predsedu Komisie SNR pre rozvoj vedy a techniky inž. Miloslava Hruškoviča o rozvoji vedy a techniky na Slovensku v súvislosti s plánom rozvoja národného hospodárstva na rok 1965 a rozpracovaním úloh do roku 1970 a k zpráve predsedu Slovenskej akadémie vied akademika Dionýza Blaškoviča o činnosti SAV za uplynuté roky a jej ďalších úlohách (tlač SNR 9)	293

Vydavateľ: Kancelária Slovenskej národnej rady — Vytlačili Polygrafické závody, n. p., závod 02, ul. Februárového víťazstva č. 6/D — Zodpovedný redaktor: Jozef Ilčík — Miesto vydania: Kancelária Slovenskej národnej rady, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 45 — Dátum vydania: január 1965 — Prvé vydanie, náklad 250 výtlačkov